

ს. ს. ს. რ.

პროლეტარებო ყველა ქვეყანისა, შეერთდით!

საქართველოს კომპარტიის ს. კ. პარტიის განყოფილება

რევოლუციის გატეგანე

პარტიის ისტორიული ჟურნალი

№ 2 (17)

1927

ს. ს. ს. რ. სახელმწიფო გამომცემლობა

ბ ფ ი ლ ი ს ი.

ს ა რ ჩ ე ვ ი

გვერდი

1. ს. ა. პიონტკოვსკი—საბჭოთა ხელისუფლება 10 წლის
განმავლობაში 1
2. მამია ორახელაშვილი—ა/კ. ბოლშევიკური ორგანიზაცი-
ები 1917 წელს 19
3. ა. დოლიძე—როგორ ვიბრძოდით ოქტომბრისათვის (სო-
ხუმის აჯანყების მოგონება) 56
4. თენგიზ ჟღენტი—მუშაობა ოქტომბრისათვის (პირადი მო-
გონებანი) 69
5. ვანო სტურუა—პატარა მოგონება დიდი ოქტომბრის
რევოლიუციის 10 წლის თავზე 94
6. პრ. ჯანაშია—ინგლისელი ინტერვენტები შავი ზღვის სა-
ნაპიროებში 101
7. ვ. გეგეშიძე—სამტრედიის პარტიული ორგანიზაციის წარ-
სულიდან 112
8. სევა კუხალეიშვილი—ჩვენი ბრძოლა აფხაზეთში მენშე-
ვიკების წინააღმდეგ 135
9. დ. სტურუა—მზადება აჯანყებისათვის სამტრედიის რა-
იონში 141
10. ჟანდარმერიის ცნობები ამხ. მ. ი. კალინინის შესახებ . . 144
11. ნიკო იტრიევი—ტფ. მკერვალთა პროფ. კავშირები 1917 წ. 147
12. ოქტომბრის რევოლიუცია საქ. სარევოლიუციო მუზეუმის
მასალების მიხედვით. 153

საგჟოთა ხელისუფლება 10 წლის განმავ- ლოგაში

მე-XX საუკუნის დასაწყისში მსოფლიოს გაყოფა იმპერიალის-ტურ სახელმწიფოებს შორის დამთავრებული იყო. თვით კაპიტა-ლისტურმა სახელმწიფოებმა, განიცდიდნ რა შიგნით მონოპოლის-ტური კაპიტალიზმის ეპოქას, კითხვა დააყენეს უკვე არა მსოფლიოს გაყოფაზე, არამედ—გაყოფილი მსოფლიოს გადაყოფაზე. გადაყოფის აუცილებლობას უკარნახებდა ის სტადია, რომელსაც განიცდიდა კა-პიტალისტური ქვეყანა. ნაციონალურ—კაპიტალისტური ორგანიზმი შევიწროვებულათ გრძნობდა თავს ნაციონალურ სახელმწიფო ფარ-გლებში. არღვევდა რა თავის ნაციონალურ სახელმწიფოებრივი არ-სებობის ფარგლებს, კაპიტალისტური ქვეყნები ეზრდებოდნენ ერთმა-ნეთს, ჰქმნიდნენ ერთს მთლიანს სხეულს, იბრძოდნენ ურთიერთ შორის.

კაპიტალისტურ მსოფლიოში ჩამოყალიბდა ორი მსხვილი სა-ხელმწიფოებრივ—კაპიტალისტური ტრესტი: საფრანგეთ-ინგლის-რუ-სეთის და ავსტრო-გერმანიეთის. სწორედ ისინი აწარმოებდნენ სამკვ-დრო-სასიცოცხლო ბრძოლას ურთიერთშორის მსოფლიოს გადასა-ყოფად. კაპიტალიზმის წინაშე ასეთი ამოცანა იდგა: ან შეეწყვიტა თავისი კაპიტალისტური არსებობა, ან ცდილიყო შეიარაღებული ძალით განემტკიცებია საკუთარი არსებობა მოწინააღმდეგის ხარ-ჯზე. ეკონომიური ბრძოლა იქცეოდა სამხედრო ბრძოლათ. ეს იმას ნიშნავდა, რომ კაპიტალისტური მსოფლიო შედიოდა ჩიხში, რომ კაპიტალისტური მსოფლიოს შემდეგი განვითარება მიდიოდა პარა-ლელურად მის გამახადგურებელ ძალების ზრდასთან. ფრთებს შლი-და და ძლიერდებოდა კაპიტალიზმი, მაგრამ ამავე დროს ის რაზმა-ვდა ყველა ძალებს, ამზადებდა ყოველგვარ საშუალებებს, რომლებიც გაანადგურებდნენ საკუთარ ძლიერებას. პროლეტარიატის წინაშე იდგა ამოცანა მთელი კაპიტალისტური მსოფლიოს დამხობისა მთლიანად. კაპიტალისტური ქვეყანა, რომელიც გაიზარდა პრო-ლეტარიატის ექსპლოატაციით გაპოზიერებულ ნიადაგზე, უიქ-

რობდა მშრომელი მასების ძალთა სამხედრო ექსპლოატაციით უზრუნველყო თავისი საკუთარი არსებობა. ომი პროლეტარიატისათვის იქნებოდა მუშათა კლასის ძალების ექსპლოატაციის ახალი სახე, ახალი ფორმა. ომმა მოითხოვა მთელი მრეწველობის ამოძრავება; ომმა ბრძოლის ველზე გამოიტანა მთელი თავისი ძლიერება, წარმოების პროცესში მოსპო თვით მრეწველობის საწარმოვო ძალები და, როცა მოსპო ტექნიკური ძალები, შეეცადა საწარმოვო ძალების მუშათა ცოცხალი ძალით შეესება.

ომმა მუშათა ძალა სავსებით გაანადგურა ბრძოლის ველზედაც. ომი შეიქმნა ის ფაქტორი, რომელმაც შესცვალა კაპიტალისტური ქვეყნის თვით სტრუქტურაც, გამოააშკარავა და გაამწვავა წინააღმდეგობანი კაპიტალისტური ქვეყნის შიგნით. ომის დროს კაპიტალისტურ სისტემების და სახელმწიფო აპარატის ერთმანეთში შეზრდის პროცესი ჩქარი ტემპით მიიწოდდა. მონოპოლისტური კაპიტალიზმი გადადიოდა სახელმწიფოებრივი მონოპოლისტური კაპიტალიზმის ახალ სისტემაში. ყველა ის პირბადეები, რომლებიც ფარავდნენ სახელმწიფოებრივი აპარატის არსს, როგორც გაბატონებულ კლასთა აღმასრულებელი კომიტეტები ომის დროს, იფხრიწებოდა, ნადგურდებოდა და მუშათა კლასის წინაშე რჩებოდა სახელმწიფო ხელისუფლების და ბურჟუაზიის ერთი მთლიანი ფრონტი. იძენდა რა ომის პროცესში თავისი ბატონობის ახალ ფორმებს, კაპიტალიზმი ახალ-ახალ გასაჭირს აყენებდა პროლეტარიატს და გლეხობას. ეს ამწვავებდა კლასობრივ წინააღმდეგობას და ასე პროლეტარიატს და გლეხობას საშვალებას აძლევდა თვალწინააღმდეგობა კაპიტალიზმისა და მის მიერ წამოყენებული ომის ნამდვილი არსი. პროლეტარიატი, რომელმაც მიზნად დაისახა თავი გაენთავისუფლებია იმ ორმაგი ექსპლოატაციისაგან, რაც მას კისრად დააწვა, ერთად ერთ გამოსავალს და ერთად ერთს თავის დასახსნელ საშვალებას ხედავდა ომისთვის ომის გამოცხადებაში.

რუსეთის ბოლშევიკებმა პირველებმა წამოისროლეს შეურიგებელი და მკაფიოდ გამოკვეთილი ლოზუნგი - ომი ომს. 1914 წლის ნოემბრის 1-ს გამოშვებულ მანიფესტში, 1915 წლის „სოციალ-დემოკრატიის“ თეზისებში, ბოლშევიკებმა ამბ. ლენინის კალმით ჩამოაყალიბეს პროლეტარიატის ამოცანები და მიზნები იმპერიალისმისა და იმპერიალისტური ომის ეპოქაში. პროლეტარიატის წინაშე იდგა ამოცანა ექსპლოატაციის ორმაგი უღლისაგან თავი გაენთავისუფლებია: თავის განთავისუფლება ფაბრიკებისა, ბრძოლის ველის ექსპლოატაციისაგან. ამ უღლისაგან თავის დაღწევა პროლეტარიატს შეე-

ძლო მხოლოდ მაშინ, თუ ის დაამსხვრევდა იმპერიალისტური მსოფლიოს მთელ სისტემას. იმპერიალისტურმა მსოფლიომ გააჩაღა ომი, პროლეტარიატს უნდა გაეჩაღებია ომი იმპერიალისტურ მსოფლიოსთან და ომისთვის ომი გამოეცხადებია. პროლეტარიატის წინაშე ამოცანა იდგა თავისი ეკონომიური მდგომარეობის არა დროებით გაუმჯობესების შესახებ, არამედ—მთელი კაპიტალისტური მსოფლიოს დანგრევის—კაპიტალისტური ქვეყნის დანგრევის და მის ნაცვლად ახალი პროლეტარული, სოციალისტური ქვეყნის აშენება. იმპერიალისტური ჯაჭვის რგოლი, რითაც შებოჭვილი იყო მთელი ქვეყანა, იმსხვრეოდა იქ, სადაც პროლეტარიატი და გლეხობა ძალუმაღ აწვებოდა იმპერიალისტური ქვეყნის ჯაჭვს, სადაც ბურჟუაზიის და მის მომხრეთა წინააღმდეგობა აღმოჩნდა სუსტი. კაპიტალიზმის წმინდა სტრუქტურის ქვეყნებში, დამოკიდებულებათა წინაკაპიტალისტური ფორმების ოდნავი ნაშთებით კაპიტალიზმი აღმოჩნდა მტკიცე. რუსეთში, სადაც დარჩენილი იყო კაპიტალიზმთან ერთად ფეოდალური წყობილების ნაშთები, სადაც კაპიტალიზმის უღლის სიმძიმე ორმაგი იყო, სადაც მრავალრიცხოვანი მასები კაპიტალიზმზე თუმცა სუსტად იყო მიჯაჭვული, მაგრამ სადაც ამ მასების ექსპლოატაცია კაპიტალიზმის მიერ იყო მეტად ძლიერი, კაპიტალისტური მსოფლიოს წინააღმდეგ დაირაზმა პროლეტარიატის და გლეხობის მრავალრიცხოვანი მასები, რომელთაც გაარღვიეს კაპიტალიზმის ფრონტი და დაამსხვრიეს სუსტი რგოლი. კაპიტალისტური ფრონტის გარღვევა რუსეთის პროლეტარიატსა და გლეხობას ახალს ამოცანებს უყენებდა. თუ მთელი პროლეტარიატის წინაშე კაპიტალისტური ქვეყნის მთლიანად დამხობის ამოცანა იდგა, მაშინ, როგორც ეს 1915 წელში თავის თეზისებში ჩამოაყალიბა „სოციალ-დემოკრატმა“, რუსეთის პროლეტარიატის წინაშე უწინარეს ყოვლისა იდგა თავად-აზნაურულ—ფეოდალური თვითმპყრობელობის მოსპობის ამოცანა. გაარღვია რა იმპერიალიზმის ფრონტი სუსტ ალაგას, რუსეთის პროლეტარიატმა უწინარეს ყოვლისა მოსპო თავად-აზნაურულ—ფეოდალური თვითმპყრობელობა და დროებით მთავრობის, ბურჟუაზიის მთავრობის გვერდით, შექმნა თავისი საკუთარი მთავრობის შთანასახი—მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატთა საბჭოები. პროლეტარიატის ბროლის მიზანი უნდა შეცვლილიყო და იცვლებოდა კიდევ. მთელი იმპერიალისტური ქვეყნის დამხობის ამოცანა იდგა არა მარტო დასავლეთის პროლეტარიატის, არამედ—ის წამოიჭრა და ჩამოყალიბდა რუსეთის პროლეტარიატის წინაშეც. ამხ. ლენინი „в письмах из далека“ და წერილებში

„О двоевластии“, აპრილის თეზისებში დაქინებით მიუთითებდა სწორედ იმაზე, რომ მსოფლიო მასშტაბით შეიცვალა პროლეტარულ არმიის ძალთა განწყობილება.

როცა რუსეთის პროლეტარიატმა ორი ხელისუფლება შექმნა, ამით მან დღის წესრიგში დააყენა ბრძოლა საკუთარი ხელისუფლებისათვის. ბოლშევიკების აპრილის კონფერენციამ მიიღო ამხ. ლენინის ახალი შეფასება და ახალი სტრატეგიული გეგმა. პროლეტარიატმა მიზნად დაისახა პროლეტარიატის ორგანიზაციულად შეკავშირება და მისი მომზადება უკანასკნელი შეტევისათვის ბურჟუაზიის სიზავრეებზე. პარტიამ პროლეტარიატის წინაშე ასეთი ამოცანა ჩამოაყალიბა: მთელს გლეხობასთან კავშირში ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული რევოლიუციის ბოლომდე მიყვანა, ამ რევოლიუციის სოციალისტურ რევოლიუციად გადაქცევა. პარტიამ მიუთითა სოციალისტური რევოლიუციის მოხდენის მიზნებზე: ხელისუფლების პროლეტარიატის მიერ დაპყრობა და ახალი ქვეყნის შენების დაწყება. რუსეთის პროლეტარიატის წინაშე იდგა პროლეტარული რევოლიუციის მოხდენის ამოცანა, ხელისუფლების საკუთარ ხელში ჩაგდება იმპერიალიზმის პერიოდში, ე. ი. რუსეთის პროლეტარიატის წინაშე ამოცანა იდგა მთელი მსოფლიოს იმპერიალისტური ფრონტის გარღვევის და მთელი კაპიტალისტური ქვეყნისათვის მთლიანად ომის გამოცხადება. რუსეთის გლეხობა და რუსეთის პროლეტარიატი ომით დაიტანჯნენ. პარტია მიზნათ ისახავდა ხელისუფლების დაპყრობასთან ერთად დაეხსნა პროლეტარიატი და გლეხობა და მასთან ერთად მთელი ქვეყნის პროლეტარიატი იმპერიალისტური ომისაგან. ომისთვის ომის გამოცხადება პარტიისა და პროლეტარიატისათვის უშუალო ამოცანად დგებოდა. როცა პარტია და რუსეთის პროლეტარიატი ომს უცხადებდა ომს, ბრძოლაში ებმოდა მთელს კაპიტალისტურ ქვეყნიერებას და თავის გარშემო თავს უყრიდა მთელი მსოფლიოს მშრომელთ, ამით ის მიზნად ისახავდა რუსეთში ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული რევოლიუციის ბოლომდე მიყვანას. ომმა გამოააშკარავა კლასიური წინააღმდეგობანი, მან გამოააშკარავა უამრავი მასების წინაშე რუსეთის ბურჟუაზიისა და თავად-აზნაურობის რაობა, მან შეაგროვა ჯარში, შეაიარაღა და შეაკავშირა ორგანიზაციულად მილიონობით პროლეტარიატი და გლეხობა, მან შექმნა პროლეტარული რევოლიუციის მომხდენი არმია, დარაზმა პროლეტარიატი და გლეხობა თავად-აზნაურობისა და გლეხობის წინააღმდეგ და ამავე დროს ომმა ორგანიზაციულად შესცვალა რა კაპიტალისტური მსოფლიოს სახე, შეასუსტა ბურჟუაზიის

წინააღმდეგობა, გაამწვავა კლასობრივი წინააღმდეგობანი, დააყენა პროლეტარიატისა და გლეხობის აუცილებელი ამოცანა ხელისუფლების საკუთარ ხელში აღებისა, ბურჟუაზიის მიერ პროლეტარიატის და გლეხობის ექსპლოატაციის მოსპობა. რუსეთის პროლეტარიატის და გლეხობის წინაშე იდგა სოციალისტური რევოლუციის მოხდენის ამოცანა. ამხ. ლენინმა და აპრილის კონფერენციამ ჩამოაყალიბეს ეს ამოცანა. ლოზუნგთან ერთად — „ომი ომს“ რუსეთის პროლეტარიატმა და მისმა მომხრე გლეხობამ პრაქტიკაზე იწყო შემდეგი ლოზუნგის განხორციელება: „მოუღიო ძალა-უფლება საბჭოებს“.

ოქტომბრის რევოლუცია ჩატარდა იმპერიალისტური ომის ფონზე, რამაც შესაძინევად შესცვალა კლასიურ ძალთა ურთიერთობა და ოქტომბრის რევოლუციის მოწინააღმდეგეთა და მომხრეთა მდგომარეობა. მსოფლიო ბურჟუაზიამ, ანუ უკედ რომესტქვით, საფრანგეთის, ინგლისის, გერმანიის და ავსტრიის ბურჟუაზიამ ურთიერთშორის სამკედრო-სასიცოცხლო ბრძოლაში ჩამბულმა, მთელი თავისი ყურადღება მიაპყრო ომში გამარჯვების მოპოვებას, — ოქტომბრის რევოლუციის პირველ მომენტში მას რევოლუციისათვის არა სცალოდა, რამდენათაც მთელი მისი ყურადღება ფრონტზე იყო მოჯაქველი. ევროპის ბურჟუაზიამ დრეობით უყურადღებოთ დასტოვა იმპერიალისტური ჯაჭვის ის სუსტი რგოლი, სადაც ხდებოდა რევოლუციონური გარღვევა, სადაც ოქტომბრის რევოლუცია ხდებოდა. რუსეთის ბურჟუაზია, რომელიც წარმოადგენდა მსოფლიო ომის ჯაჭვში სუსტ რგოლს, აყვანილი იქნა ახალი საორგანიზაციო საფეხურზე და იმავე დროს მისი ორგანიზაცია იქნა არეულ-დარეული. სახელმწიფო ხელისუფლების აპარატი, რომელიც ბურჟუაზიისა და თავად-აზნაურობის ხელში იმყოფებოდა, ორგანიზაციულად დაიშალა. იმპერიალისტურმა ომმა, შეასუსტა რა ბურჟუაზია ორგანიზაციულად, ამავე დროს გამოააშკარავა პროლეტარიატის წინაშე მისი კლასიური რაობა. თვით ომმა, რომელმაც პროლეტარიატის და გლეხობისაგან მილიონობით შეიწირა ხალხი, დიდი საზრუნავი დაატება თავს პროლეტარიატსა და გლეხობას, გაამწვავა კლასიური წინააღმდეგობანი, გააღრმავა და გააფართოვა ის. კლასიურ წინააღმდეგობათა გაღრმავება სწარმოებდა სახელმწიფო აპარატის, ბურჟუაზიის ბატონობის შესუსტებასთან ერთად. ბურჟუაზია ჰკარგავდა წინააღმდეგობის უნარს, ამავე დროს პროლეტარიატის და გლეხობის წინააღმდეგობა ბურჟუაზიისადმი იზრდებოდა. ომისაგან განაწამები მსოფლიო პროლეტარიატი ეძებდა გამოსავალს, მიისწრაფოდა თავი დაეღწია იმპერიალისტური ომისათვის, ომისაგან თავის დაღწევა კი

მოითხოვდა კაპიტალისტური მსოფლიოს ლეშზე გადალაგებას. ამ-
ნაირად პროლეტარული რევოლუციის მომხრეთა რიცხვი მთელს
მსოფლიოში იზრდებოდა. „ძირს ომი“-ს ლოზუნგს, პროლეტარიატის
და გლეხობის ხელისუფლებისათვის ბრძოლას, ყველგან ჰყავდა მომ-
ხრენი და მხარის დამკერნი. იმპერიალისტური ჯაჭვის სუსტ ალაგას
აპროცესმა თავი იჩინა აშკარად, გადაჭრით. ოუსეთის პროლეტა-
რიატი, ისე, როგორც მთელი მსოფლიოს პროლეტარიატი, გამოდიოდა
იმპერიალისტური ომის წინააღმდეგ. მას ჰქონდა 1905 წლის რევოლუ-
ციის გამოცდილება, მან გაიარა რევოლუციის ხანა, ის მჭიდროთ იყო
დაკავშირებული პროლეტარიატის რევოლუციონურ პარტიასთან.
პროლეტარული რევოლუციის ტალღებს რუსეთში მოჰყვებოდა
გლეხთა რევოლუციის ტალღები, აძლიერებდა პროლეტარიატს, უმ-
ზადებდა მას გამოუღვევლ სათადარიგო ძალას. პროლეტარული რევო-
ლუცია უერთდებოდა ბურჟუაზიულ-დემოკრატიულ რევოლუციას,
გლეხთა რევოლუციას, რომელიც იმავე მიზნებს ისახავდა, რასაც
პროლეტარული რევოლუცია. ოქტომბრის რევოლუციის მომხრენი
რუსეთში უფრო ძლიერნი იყვნენ, ვიდრე სხვაგან. ოქტომბრის რე-
ვოლუციას მხარს ჯჭერდა პროლეტარიატი, გლეხობა. რუსეთის
მდგომარეობის თავისებურობა იმაში იყო, რომ აქ თავისებურათ
ეზრდებოდა ერთმანეთს ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული და პროლე-
ტარულ-სოციალისტური რევოლუცია. პროლეტარიატის და გლე-
ხობის მოზარდი მებრძოლი რიგები შეკავშირებული იყო პარტიული
ხელმძღვანელობით. პარტია აწყოზდა, ამზადებდა რევოლუციას,
პარტია წინ უძღოდა პროლეტარიატს, პროლეტარიატს მიჰყვებოდა
გლეხობა; პარტიამ ისინი იერიშით მიიყვანა ფეოდალიზმის და ბურ-
ჟუაზიის ნაშთებზე, ჩააბა ხელისუფლებისათვის ბრძოლაში პროლე-
ტარიატის დიქტატურის პირველი სახელმწიფოს შესაქმნელად. პარ-
ტიამ მოაწყო ოქტომბრის რევოლუცია. ბოლშევიკებმა, რომელთაც
უკვე იმპერიალისტური ომის დროს დაისახეს მიზნად იმპერიალის-
ტური ომის სამოქალაქო ომად გადაქცევა, 1917 წლის განმავლობა-
ში ჩამოაყალიბეს და დაანახვეს მასებს ბრძოლის მიზნები და ფორ-
მები. ლოზუნგი—„მთელი ხელისუფლება საბჭოებს“, ბრძოლა ხელი-
სუფლებისათვის, ბრძოლა პროლეტარიატის დიქტატურისათვის გა-
დაიქცა მთელი რუსეთის პროლეტარიატისა და გლეხობის ლოზუნ-
გათ. 1917 წლის განმავლობაში პროლეტარიატის დიდი ნაწილი და
მასთან ერთად გლეხობა დაპყრობილ იქნა ბოლშევიკების პარტიის
მიერ და ორგანიზაციულად იქნა შეკავშირებული ბოლშევიკებისავე
მიერ. პარტიამ გამოიმუშავა და პრაქტიკაზე განახორციელა აჯან-

ყების გეგმა, თავი შეუყარა გადამწყვეტ ადგილებში და გადამწყვეტ მომენტებში საჭირო ძალებს, მოამზადა და შეაიარაღა ისინი, მოამზადა და შეაკავშირა სათადარიგო ძალა, შეუდრეკელი ენერგიით და ძლიერებით ჩაატარა აჯანყება გადამწყვეტ ადგილებში, აიღო ხელისუფლება თავის ხელში. პარტიამ პროლეტარიატის და გლეხობის რევოლუციონურ მოძრაობაში და რევოლუციონურ ბრძოლაში შეიტანა ორგანიზაცია, მიუთითა მიზნებზე, გაუწია ხელმძღვანელობა. მთელი თავისი რაზმებით პროლეტარიატი მიყვებოდა პარტიას, ჰქმნიდა თავის საკუთარ პროლეტარულ რევოლუციას. პროლეტარიატს, პროლეტარიატისავე ხელმძღვანელობას ემორჩილებოდა გლეხობა პროლეტარიატის ტალღამ შეიერთა და საბრძოლველად გამოიყვანა ორივე სატახტო ქალაქების ჯარის ნაწილები. სამრეწველო ცენტრებში, სადაც ხელისუფლების დაპყრობა პეტერბურგთან ერთად მოხდა, ოქტომბრის რევოლუცია სოფლად გადაისროლა. ეს ცენტრები ხელმძღვანელობდნენ გლეხთა ბათალიონებს სოფლებში, ისინი აძლიერებდნენ და მხარს უჭერდნენ გლეხთა იმ ფენებს, რომელნიც ერთბაშად ჩაებნენ ბრძოლაში ხელისუფლებისათვის. პროლეტარიატმა გლეხთა მასებში ორგანიზაცია შეიტანა. პროლეტარიატმა გადაისროლა რა რევოლუცია სოფლად და დაუკავშირდა რა იქ სოფლის პროლეტარიატს და ნახევრად პროლეტარიატს, შეიტანა ბურჟუაზიულ-დემოკრატიულ რევოლუციის ამოქმედებულ სტიქიაში მიზანშეწონილობა, ორგანიზაცია, სიმტკიცე.

გლეხთა სხვადასხვა რაზმებს ოქტომბრის დღეებში სხვადასხვა გვარი მიზნები ჰქონდა დასახული. მთელი გლეხობა მიისწრაფოდა სოფლათ მემამულეთა მიწათმფლობელობის მოსპობას. ღარიბმა გლეხობამ და სოფლის ნახევრად პროლეტარობამ მიზნად დაისახა ხელისუფლების დაპყრობა და მიწისთვის სტიქიურად აღმოცენებელ ბრძოლაში წესრიგის შეტანა. პროლეტარიატმა ბურჟუაზიულ-დემოკრატიულ რევოლუციას შეუმსუბუქა მსვლელობა, ის მას ხელს უწყობდა მიზნების მიღწევაში, შეჰქონდა მასში ორგანიზაცია, სიმტკიცე, წეს-რიგი; მიუთითებდა რა ზომებზე, ის უადვილებდა მას სოციალისტურ რევოლუციად გადაქცევას, და ასე ეხმარებოდა, აწესრიგებდა, აძლიერებდა ბრძოლას ხელისუფლების დასაპყრობათ. ოქტომბრის რევოლუცია მოახდინა პარტიამ, მან გაუწია პროლეტარიატს და გლეხობის მასებს ორგანიზაციული ხელმძღვანელობა. ოქტომბრის რევოლუცია მოახდინა პროლეტარიატმა, რომელიც მოქმედებდა პარტიის ხელმძღვანელობით. ოქტომბრის რევოლუცია მოახდინა გლეხობამ, რომელიც მიჰყვებოდა პროლეტარიატს. ორი რე

ვოლუცია გადაეჯაჭვა და შეეზარდა ერთმანეთს ოქტომბერში. ოქტომბრის რევოლუციამ მოსპო ბურჟუაზიის ბატონობა და ამავე დროს მან სავსებით ამოსწურა ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული რევოლუცია. მან დაამხო, ძირიანად ამოგლიჯა ფეოდალიზმის ნაშთები. ამხ. ლენინმა ოქტომბრის 4 წლისთავზე წარმოთქმულ სიტყვაში მიუთითა, რომ ბურჟუაზიული რევოლუცია რუსეთში იყო მთავარი და ძირითადი რევოლუციის პროდუქტი—სოციალისტური, პროლეტარული რევოლუციისა, ხელისუფლებისათვის ბრძოლისა, რომელსაც აწარმოებდა პროლეტარიატი და სოფლის პროლეტარი და ნახევრად პროლეტარი. „ჩვენ,—სწერდა ლენინი,—ისე გადავსწყვიტეთ ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული რევოლუციის საკითხი, როგორც ჩვენი მთავარი და ნამდვილი პროლეტარული რევოლუციონური მუშაობის გარეშე საკითხი“.

რასი იყო პროლეტარული და ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული რევოლუციის შინაარსი რუსეთში? ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული რევოლუციის შინაარსი ნიშნავდა თავად-აზნაურულ—ფეოდალური ნაშთების მოსპობას, წოდებრივობის გაუქმებას, მემამულეთა მიწათმფლობელობის და მიწით სარგებლობის მოსპობას, ეროვნებათა შევიწროვების გაუქმებას, ქალთა განთავისუფლებას და სხ. ოქტომბრის რევოლუციამ პროლეტარიატს მისცა ხელისუფლება. ეს იყო ოქტომბრის რევოლუციის ძირითადი სოციალისტური მონაპოვარი. და ამავე დროს ოქტომბრის რევოლუცია, რომელმაც ხელისუფლება ჩააბარა პროლეტარიატს, წარმოუდგენელი იქნებოდა ფეოდალიზმის ნაშთების, წოდებათა, ეროვნებათა ჩავჯვრის და სხ. მოსპობის გარეშე. ხელისუფლების პროლეტარიატის მიერ დაპყრობის შემდეგ ოქტომბრის რევოლუციამ მიხნად დაიწახა ახალი ქვეყნის შენება, ეკონომიურ ურთიერთობათა მოწყობა ახალს საფუძველზე ექსპლოატაციის გაუქმებით. ეს ამოცანები წარმოუდგენელი იქნებოდა, თუ არ იქნებოდა გადაჭრილი მიწის საკითხი, არ იქნებოდა მოსპობილი სოფლად ფეოდალური ნაშთები, თუ არ გადაეცემოდა მთელი მიწა გლეხობას.

ოქტომბრის რევოლუციამ გაანთავისუფლა იმპერიალისტური ომის კლანჭებისაგან რუსეთის პროლეტარიატი და გლეხობა და მოუწოდა მსოფლიო პროლეტარიატს გაენთავისუფლებია თავი ამავე ომისაგან. ასე, ოქტომბრის რევოლუცია პროლეტარიატს და გლეხობას აკავშირებდა იმპერიალისტურ, მსოფლიოსთან ბრძოლაში, ამით ის ილაშქრებდა ბურჟუაზიის წინააღმდეგ არა მარტო რუსეთში, არამედ—მსოფლიო მასშტაბით, მოუწოდებდა მთელს პროლე-

ტარიას მოვსპო ბურჟუაზიის ბატონობა მთელს მსოფლიოში. ოქტომბრის რევოლიუციამ თავისი არსებობის ფაქტით, იმითი, რომ მან ხელისუფლება რუსეთში გამოსტაცა ბურჟუაზიას და გადასცა პროლეტარიატს, რომ ის მიისწრაფოდა ახალი ქვეყნის შენებისაკენ, რომ მან გამოიხსნა იმპერიალისტურ ომი კლანჭებიდან პროლეტარიატი და გლეხობა,—ამით მან დიდი ზარალი მიაყენა მთელი მსოფლიოს ბურჟუაზიას. ოქტომბრის რევოლიუცია ხდებოდა მსოფლიო პროლეტარულ რევოლიუციად, ხდებოდა მსოფლიო რევოლიუციის დროშათ, მოუწოდებდა ყველა ქვეყნების პროლეტარიატს გადაეცია იმპერიალისტური ომი სამოქალაქო ომად.

რუსეთის ორი რევოლიუცია, პროლეტარულ-სოციალისტური და ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული გადაეჯაჭვენ ერთმანეთს, შეეზარდენ და დაშორდენ კიდევ ერთმანეთს.

სოციალისტური რევოლიუციის განუხორციელებლათ, პროლეტარიატის მიერ ხელისუფლების დაუპყრობელათ არ შეიძლება პრაქტიკაზე განხორციელებულიყო, ბოლომდე მისულიყო რუსეთში ბურჟუაზიული რევოლიუცია.

პროლეტარიატი და გლეხობა ერთად იბრძოდნენ ოქტომბრის რევოლიუციის მოსახდენათ. უკანასკნელმა გაიმარჯვა სწორედ იმიტომ, რომ პროლეტარიატისა და გლეხობის შეტევა რუსეთში იყო არაჩვეულებრივ ძლიერი, რომ ეს შეტევა იყო ერთსულოვანი, რომ პროლეტარიატის და გლეხობის კავშირს ჰქონდა ერთი საერთო განსაზღვრული მიზანი, რომ ეს შეტევა სწარმოებდა პროლეტარიატის რევოლიუციონური პარტიის ხელსძღვანელობით. რაში გამოიხატებოდა რუსეთში ორი რევოლიუციის შეერთების თავისებურობა? ამხ. ლენინი ერთ თავის სტატიაში სწერდა, რომ რუსეთში თავისებურად შეედულა პროლეტარული რევოლიუცია ბურჟუაზიის წინააღმდეგ, გლეხთა რევოლიუციას მემამულეთა წინააღმდეგო.

მთავარი რევოლიუცია ოქტომბრის დღეებში რუსეთში იყო პროლეტარული სოციალისტური რევოლიუცია. მიზნები და ამოცანები, რომელთაც ის ისახავდა,—პროლეტარიატის მიერ ხელისუფლების დაპყრობა, ახალ ეკონომიურ ურთიერთობათა ორგანიზაცია, ექსპლოატაციის მოსპობა, მთელი საზეურნეო წყობილების რეორგანიზაცია, მიწის გალაცემა გლეხობისთვის, სრულიად არ ეწინააღმდეგებოდნენ პროლეტარულ რევოლიუციას. პროლეტარიატის ხელში ხელისუფლების გადასვლა, პროლეტარიატის მიერ ახალი ეკონომიურ ურთიერთობის მოწყობა ითრევდა გლეხობას ეკონომიურ ურთიერთობათა ახალი სისტემის შესაქმნელად. ოქტომბრის რევო-

ლიუციას, რომელმაც ომი გამოუცხადა მთელს კაპიტალისტურ მსოფლიოს იმპერიალისტური ომის ბეჭადებიდან გამოვლიჯა პროლეტარიატი და გლეხობა, მოუწოდა მთელი ქვეყნის პროლეტარიატს თავი გაენთავისუფლებია იმპერიალისტურ ომისაგან; აქედან ბუნებრივია, რომ მას ერთბაშად დაპირისპირებოდა მთელს მსოფლიოში შეურიგებელი მტრები. ოქტომბრის რევოლუციის მტრებათ გამოვიდნენ ფეოდალური და კაპიტალისტური ქვეყნის მიმავალი კლასები — თავად-აზნაურობა, მეზამულეები, ბურჟუაზია. მიმავალი, გადასავარებელი კლასები ოქტომბრის რევოლუციისადმი მტრობაში მჭიდროთ შეკავშირდნენ, რადგანაც ისინი ოქტომბრის რევოლუციაში ზედადგნენ შეურიგებელს და უღმობელს მტერს. ოქტომბრის რევოლუციის წინააღმდეგ ჩამოყალიბდა და გაიზარდა მსოფლიო ბურჟუაზიის გაერთიანებული ფრონტი. ოქტომბრის რევოლუციის დასაცავად იზრდებოდა მთელი მსოფლიოს პროლეტარული ფრონტი, საფრანგეთის, ინგლისის, გერმანიის და ავსტრიის იმპერიალისტები შეუერთდნენ ოქტომბრის რევოლუციის რუს მოწინააღმდეგეთ. როგორც ერთისთვის, ისე მეორეთათვის ოქტომბრის რევოლუციას ერთნაირად მიჰქონდა მათი ბატონობის დამხობა, მათთვის ოქტომბრის რევოლუცია მოასწავებდა პროლეტარიატის და გლეხობის აჯანყებას კაპიტალიზმის ბატონობის წინააღმდეგ. ოქტომბრის რევოლუციამ მთელს პროლეტარიატს წინ დაუყენა თავისი საკუთარი ბურჟუაზიის წინააღმდეგ ბრძოლა. მან წამოაყენა ეს ამოცანა არა მარტო როგორც საერთოდ ბრძოლა მსოფლიო ბურჟუაზიის წინააღმდეგ, არამედ — როგორც ბრძოლა, მხარის დაჭერა და გამაგრება რუსეთში გარღვეული იმპერიალისტური ფრონტისა, როგორც ბრძოლა, მხარის დაჭერა და გამაგრება პირველი პროლეტარიატის დიქტატურისა. ოქტომბრის რევოლუციას, რომელიც მოხდა რუსეთის პროლეტარიატის და გლეხობის მჭიდრო კავშირით, მოეპოვებოდა უდიდესი ძალა. მისი ძალები იმიტომ იზრდებოდა, რომ ოქტომბრის რევოლუცია იყო ერთთავად ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული და პროლეტარული რევოლუცია; იყო რევოლუცია ადგილობრივი და მსოფლიო ინტერნაციონალურიც. პროლეტარული რევოლუციის სადარაჯოზე იდგა რუსეთის პროლეტარიატი და გლეხობა. ოქტომბრის რევოლუციას ეხმარებოდა მთელი მსოფლიოს პროლეტარიატი, მთელი მსოფლიოს პროლეტარიატი მიისწრაფოდა თავის ოქტომბრისაკენ და მიჰქონდა რა იერიში სათარი ბურჟუაზიის წინააღმდეგ, აძლიერებდა და მდგომარეობას უმსუბუქებდა ოქტომბრის რევოლუციას. ბურჟუაზია გამოვიდა რა ოქტომბრის

წინააღმდეგ, არა მარტო ცდილობდა მის წინაშე წამოჭრილი განადგურებას, არამედ—მიისწრაფოდა გაენადგურებია პროლეტარიატის მთელი მოძრაობა, გამოეგლიჯა მსოფლიო პროლეტარიატის ხელიდან რევოლუციონური ბრძოლის დროშა.

იმპერიალისტური ომით ხელ-ფეხ შებოქილ საფრანგეთის, ინგლისის, გერმანიის და ავსტრიის ბურჟუაზიას არ შეეძლო ერთბაშად ოქტომბრის რევოლუციის წინააღმდეგ გალაშქრება, მაგრამ უნდა დაუყოვნებლივ გამოერკვია თავისი დამოკიდებულება მისდამო. პირველი, რაც საგრძნობი შეიქნა მეომარ ქვეყანათა ბურჟუაზიისათვის, ეს იყო აღმოსავლეთის ფრონტის შესუსტება საფრანგეთისა და ინგლისისათვის და დასავლეთის ფრონტის გაძლიერება გერმანიისა და ავსტრიისათვის. პირველი, რამაც აამხედრა ყველა მეომარ ქვეყანათა ბურჟუაზია ოქტომბრის რევოლუციის წინააღმდეგ, ეს იყო მისწრაფება იმპერიალისტური ომის განგრძობის, ბრძოლა იმპერიალისტური ომის სათანადოგო ძალებისათვის, ბრძოლა იმპერიალისტური ომისათვის. საფრანგეთიც, ინგლისიც, გერმანიაც, ავსტრიაც, მიისწრაფოდნენ უწინარეს ყოვლისა არ გაეშვათ რუსეთი იმპერიალისტური ომის კლანჭებიდან და ჩამოეშორებიათ რა ოქტომბრის რევოლუცია, პროლეტარიატის შემოტევა, ასე უზრუნველყოთ ომის გაგრძელება. ინტერვენციის პირველი ნაბიჯები იყო ომი იმპერიალისტური ომის განსაგრძობათ. ამასთან ერთან ცდილობდნენ განეახლებიათ რუსეთის მონაწილეობა იმპერიალისტურ ომში. როცა ოქტომბრის რევოლუციამ რუსეთის პროლეტარიატი და გლეხობა გამოეგლიჯა იმპერიალისტური ომის კლანჭებიდან, ამით მან შეასუსტა საფრანგეთის და ინგლისის სამხედრო ძლიერება; მაგრამ ის ასუსტებდა გერმანიის და ავსტრიის სამხედრო ძლიერებასაც, რამდენათაც სანგრებიდან წითელ დროშას აწვდიდა გერმანიის პროლეტარიატს, რომელიც ის იყო ბრძოლას იწყებდა საკუთარ ბურჟუაზიასთან. იმპერიალისტურ სახელმწიფოთა ორივე ჯგუფები, რომლებიც ერთპანეთთან იყვნენ სამკედრო-სასიკოცხლო ბრძოლაში მსოფლიოს გადაყოფისათვის, მონაწილეობდნენ რუსეთის წინააღმდეგ დაწყებულ ინტერვენციის პირველ პერიოდში.

ორივე ჯგუფი ცდილობდა უზრუნველყო ომის გაგრძელების შესაძლებლობა და გაეჩერებიათ რუსეთი იმპერიალისტური ომის კლანჭებში, მათ საერთოდ სამკედრო-სასიკოცხლო ბრძოლა გამოუცხადეს ოქტომბრის რევოლუციას, იმ რევოლუციას, რომელმაც აამხედრა მათ წინააღმდეგ საკუთარი პროლეტარიატი და იმპერიალისტური ომი-

საგან განთავისუფლებული რუსეთის პროლეტარიატი და გლეხობა. როცა რუსეთის საწინააღმდეგო ინტერვენციის მოწყობას შეუდგენ, საფრანგეთმაც, ინგლისმაც, გერმანიამაც და ავსტრიამაც დამხმარენი და მოკავშირენი მოიპოვეს ხელისუფლებისაგან ჩამოშორებული რუსეთის წინარევოლიუციის კლასებში. პროლეტარიატის დიქტატურა მაგრდებოდა და ეწყობოდა რუსეთის სამრეწველო ცენტრებში ცენტრალურ სამრეწველო გუბერნიებში: აგრარული კაპიტალიზმის განვითარებულ რაიონებში სამხრეთით, სამხრეთ-დასავლეთის მხარეში, შორეულ აღმოსავლეთში დაიძრა ცენტრალურ სამრეწველო რაიონებიდან მომავლადი კლასების--თავად-აზნაურების და ბურჟუაზიის ნაშთები. აქ ისინი შეეერთდნენ ადგილობრივ ბურჟუაზიულ ელემენტებს და მათთან ერთად შექმნეს მჭიდრო კავშირი ინტერვენტების ყოველგვარ ჯგუფებთან. თავად-აზნაურულ-ფეოდალური ჯგუფები ცდილობდნენ კავშირის განახლებას გერმანიასთან და გერმანელთა ხიშტების დახმარებით ოქტომბრის რევოლიუციის დამხობას. აგრარულ-კაპიტალისტურ და მრეწველთა ჯგუფებს საფრანგეთისა და ინგლისის იმედი ჰქონდათ და მათი დახმარებით ფიქრობდნენ ძველ სისტემათა რესტავრაციას. საფრანგეთი და ინგლისი, გერმანია და ავსტრია ებრძოდნენ რა ერთმანეთს, განაგრძობდნენ რა იმპერიალისტურ ომს, მხარს უჭერდნენ რუსეთის კონტრ-რევოლიუციის სხვადასხვა ფენებს და ასე ცდილობდნენ რუსეთის იმპერიალისტურ ომში ჩათრევას, რათა უზრუნველყაო ომის განგრძობა და პროლეტარიატის დიქტატურის წინააღმდეგ ჯვარუსნული ომის დაწყება. როცა საფრანგეთისა და ინგლისის ბურჟუაზია ჯვაროსნულ ომს იწყებდა პროლეტარიატის დიქტატურის წინააღმდეგ, იმპერიალისტური ომის თავის სასარგებლოთ გადახრის შემდეგ, ის ამით მიისწრაფოდა იქნათკენ, რომ დაემხო კაპიტალისტური მტერი გერმანიის და ავსტრიის სახით და ასე შეექმნა კაპიტალისტური ბარიერი-საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ. პროლეტარიატის დიქტატურის შეიარაღებული ძალით მოსპობის ცდასთან ერთად საფრანგეთი და ინგლისი ცდილობდნენ შეექმნათ პროლეტარიატის დიქტატურის გარშემო მესაკუთრული ბარიერი და ორგანიზაციულად ჩამოეყალიბებიათ ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული ჯგუფები, შეეკავშირებია ისინი, შეექმნა პლაცდარმი საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ საბრძოლველად, გამოეყვანა ძალები პროლეტარიატის დიქტატურის წინააღმდეგ. ინტერვენციის პირველი პერიოდი—როგორც ერთი, ისე მეორე კაპიტალისტური შეჯგუფების მიზანი იყო რუსეთის მოქცევა იმპერიალისტური ომის კლანჭებში, ეს იყო ბრძოლა ომის განაგრძო-

ბისათვის. იმპერიალისტური ომის ბოლომ გამოააშკარავა საბჭოთა რუსეთთან ბრძოლის კლასიური აზრი, ახალი მისწრაფებებით და ამოცანებით უდგებოდნენ ინტერვენციას. შექმნეს რა მესაკუთრული ბარიერი საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ და მით დაიზღვიეს რა თავი გერმანიის იმპერიალიზმისაგან და პროლეტარიატის დიქტატურისაგან, საფრანგეთის და ინგლისის ბურჟუაზია ცდილობდა ინტერვენციის მეორე პერიოდში მოეწყო ჯვაროსნული ომი უშუალოდ პროლეტარიატის დიქტატურის წინააღმდეგ. ჰან მისცა ფული, იარაღი, ამუნიცია რუსეთის გენერლებს და რუსეთის ბურჟუაზიას. ის მიისწრაფოდა შეექმნა სამხრეთ რუსეთში მთლიანი სახელმწიფოებრივი ერთეული მსხვილი ბურჟუაზიის დიქტატურის ქვეშ იმისათვის, რომ აგრარულ-კაპიტალისტური წვრილ ბურჟუაზიის ძალებით ინგლისისა და საფრანგეთის ინტერვენტების ხელმძღვანელობით დაემხო პროლეტარიატის დიქტატურა. ინტერვენციის ეს პერიოდი, როცა ბურჟუაზია ისახავდა მხოლოდ უშუალო ბრძოლას პროლეტარიატის დიქტატურის წინააღმდეგ ისეთი იყო, როცა ბურჟუაზია, მიისწრაფოდა რა პროლეტარიატის დიქტატურის მოსასპობათ, ამით ის ცდილობდა განემტკიცებია საკუთარი პოზიციები და დაემარცხებია თავისი საკუთარი პროლეტარიატი. მთელი მსოფლიოს პროლეტარიატი, როცა გამოვიდა იმპერიალისტური ომის რკალიდან, მისი იმპერიალისტური ფრონტის სუსტ რგოლს წარმოადგენდა პროლეტარიატის დიქტატურა, აწყობდა თავის სამხედრო რიგებს და იერიში მიჰქონდა ბურჟუაზიის სიმაგრეზე. პროლეტარულმა რევოლიუციებმა გადაიარა გერმანიასა და ავსტრიაზე. პროლეტარიატმა აჯანყების დროშა ააფრიალა იტალიაში. კაპიტალისტური საფუძველი ირყეოდა საფრანგეთში და ინგლისში. პროლეტარული რევოლიუცია უნგრეთში დაემხო, მაგრამ ის საინტერვენციო ბათალიონები, რომლებიც დანიშნული იყო რუსეთისათვის, იძულებული იყვნენ რუსეთში პროლეტარიატის დიქტატურის საწინააღმდეგო ბრძოლის ნაცვლად ჩაეხშოთ უნგრეთის რევოლიუცია. მთელი ქვეყნის პროლეტარიატმა, ააფრიალა რა აჯანყების დროშა, აწყობდა რა ფრონტს ბურჟუაზიის წინააღმდეგ, ამით ის ამაგრებდა და მხარს უჭერდა პროლეტარიატის დიქტატურას რუსეთში. ის აბანდებდა ბურჟუაზიული ქვეყნის ძალებს, ის ბურჟუაზიის ძალებს აბანდებდა თავის საკუთარსავე ფრონტზე და ასე ბურჟუაზიას შესაძლებლობას უსპობდა დაემხო მსოფლიო რევოლიუციის ქურა, პროლეტარიატის დიქტატურა. ის სამხედრო ნაწილები, რომელთა გამოყვანა შესძლო ბურჟუაზიამ პროლეტარიატის საწინააღმდეგო ფრონტზე, ბურ-

ქუაზიას უსხლტებოდა ხელიდან; ამიტომ ინგლისელებიც, ფრანგებიც იძულებული შეიქნენ ჩქარა უარი ეთქვათ თავიანთი ინტერვენციული გეგმების გავხორციელებაზე საკუთარი ძალებით. ადესაში მალე საფრანგეთის ფლოტში პროლეტარულმა ხანძარმა იფეთქა. ინგლისის საინტერვენციო ძალები სუსტნი აღმოჩნდნენ. ინტერვენცია შესაძლებელი შეიქნა მხოლოდ ბურჟუაზიული სახელმწიფოებრივი ორგანიზაციების შექმნით რუსეთში. ინტერვენციისათვის მებრძოლებმა რუსეთში—დენიკინმა, კოლჩაკმა, იუდენიჩმა, მილლერმა, და მსგავსმა მათმა აშკარად დაანახვეს მასებს, რუსეთის პროლეტარიატს, წვრილ ბურჟუაზიას, გლეხობას, თავიანთი ნამდვილი სახე. უცხოეთის ბანკირების, რუსეთის ბურჟუაზიის და თავად-აზნაურობის ამ მოსყიდულმა პირებმა, შემოსეს რა ინგლისური შინელებით თავიანთი ჯარები, ოცნებობდნენ რევოლიუციის წინანდელ დამოკიდებულებათა სრულ რესტავრაციაზე, ოცნებობდნენ ძველი რუსეთის თავად-აზნაურულ და ბურჟუაზიულ ნაშთების დაცვა-განმტკიცებაზე. ეს გარემოება აშორებდა მას წვრილი ბურჟუაზიის მილიონიან მასებს. აგარაული კაპიტალიზმით განვითარებულ რაიონებში წვრილი ბურჟუაზიის მრავალ-მილიონიანი მასები პროლეტარიატის დიქტატურის პირველ მომენტში შედრკენ, მაგრამ როცა მათ წარმოუდგა რესტავრაციის საფრთხე, რევოლიუციის წინანდელი წესების აღდგენა სამხრეთ რუსეთის, ციმბირის და შორეულ აღმოსავლეთის წვრილმა ბურჟუაზიამ პროლეტერიატისა და კომუნისტური პარტიის ხელმძღვანელობის ქვეშ გამოიყვანა მრავალათასოვანი პარტიზანული რაზმები საფრანგეთისა და ინგლისის მიერ მოსყიდულ პირთა წინააღმდეგ. ამ რაზმებმა გახრწნა კონტრ-რევოლიუციონური არმია, მან შეუმსუბუქა სამრეწველო ცენტრებს—პროლეტარიატსა და ლარიბ გლეხობას ბრძოლა პროლეტარიატის დიქტატურისათვის. წვრილი ბურჟუაზიის რყევამ გადამწყვეტი როლი ითამაშა. როცა პროლეტარიატის დიქტატურამ, საბჭოთა ხელისუფლებამ, მოაწყო სახელმწიფოს დაცვის საქმე, ამით შესძლო თავის მხარეზე გადაყვანა, ბრძოლის გზაზე დაეყენებია თავის ხელმძღვანელობით წვრილ-ბურჟუაზიული გლეხთა მთელი ზღვა; მსხვილი ბურჟუაზიის დიქტატურა, ააშკარავებდა რა თავის რესტავრაციულ მიზნებს, ამით ის მხოლოდ ამაგრებდა და ამტკიცებდა გლეხობას და პროლეტარიატის შორის კავშირს; ასე გლეხობა მან სრულიად გადააჩვია რესტავრაციის მომხრე ბურჟუაზიისათვის მხარის დაჭერას, მის დახმარებას. მოჰქონდათ რა იერიშები პროლეტარიატის წინააღმდეგ რუსეთის კონტრ-რევოლიუციის ძალებით, რაც ორგანიზაციულად

მოწყობილი იყო ინგლისისა და საფრანგეთის ფულებით, ინგლისმა და საფრანგეთმა საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ გამოიყენეს მათ მიერ შექმნილი აღმოსავლეთი ევროპის ბურჟუაზიის ახალი სახელმწიფოები. იმ დროს, როცა რუსეთის კონტრ-რევოლუცია საფრანგეთის ფულებით, ფრანგი და ინგლისელი ინსტრუქტორების ხელმძღვანელობით და ბარონ ვრანგელის მეთაურობით ცდილობდნენ ხელისუფლების გამოგლეჯას პროლეტარიატის ხელიდან, საფრანგეთისა და ინგლისის ბურჟუაზიამ საბჭოთა კავშირს მიუსია პოლონეთის ბურჟუაზია, რათა ასე შინაური სამოქალაქო ომი და საგარეო სამოქალაქო ომი გაეერთიანებია, შეექმნა რუსეთის და ევროპის კონტრ-რევოლუციის მთლიანი ფრონტი. პროლეტარიატისა და გლეხობის კავშირი იმდენათ ძლიერი და მტკიცე აღმოჩნდა, რომ მან არა თუ გაანადგურა რუსეთის კონტრ-რევოლუციის უკანასკნელი ცდა, არამედ — პროლეტარული რევოლუციის დროშა მიიტანა ვარშავის კარებთან და ასე პროლეტარული რევოლუციის მუქარა გადააქცია მუქარად მთელი ბურჟუაზიული მსოფლიოსათვის. ომი პოლონეთთან დამთავრდა ბურჟუაზიის დამარცხებით იმდენათ, რამდენათაც ამ ომიდან პროლეტარიატის დიქტატურა გამოვიდა თავისი ძალებისა და მონაპოვართა შენახვით. პოლონეთთან ომი იყო სამხედრო ინტერვენციის უკანასკნელი აქტი. მან აშკარად და გარკვევით გაუსვა ხაზი ამ გარემოებას. ინტერვენტების ბრძოლა კავშირის წინააღმდეგ იმავე დროს არის ინტერვენტის ბრძოლა თავის საკუთარ პროლეტარიატთან. მან აშკარად დასაწახი გახადა, რომ პირველი იმპერიალისტური ომისა და პირველი რევოლუციის შედეგი იყო ქვეყნიერების ორ ბანაკათ გაყოფა — ერთი მხრით დარჩა ძველი კაპიტალისტური ქვეყანა, მეორე მხრით, მის წინააღმდეგ აღიზარდა პროლეტარიატის პირველი დიქტატურა. რომელიც აერთიანებდა თავის გარშემო მთელი ქვეყნის მშრომელთა თანავარძლობას, რომელიც არის მსოფლიო რევოლუციის საფუძველი და დასაყრდენი. რუსეთის სამოქალაქო ომმა გამოააშკარავა მთელი ქვეყნის პროლეტარიატის ერთსულოვნება. რუსეთის პროლეტარიატს და რუსეთის გლეხობას, რომელთაც შექმნეს და განამტკიცეს პროლეტარიატის დიქტატურა, შეეძლოთ წარმატებით ებრძოლათ ინტერვენტების, რუსი თეთრგვარდიელებისა და პოლონეთის სამხედრო წრეების წინააღმდეგ. ამ ბრძოლაში შეეძლოთ დაყრდნობოდნენ მსოფლიო პროლეტარიატის მხარის დაჭერასა და თანავარძლობას.

იმ დროს, როცა საფრანგეთისა და ინგლისის ბურჟუაზიამ საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ გამოიყვანა თავისი ორგანიზაციულად

შეკავშირებული ძალები, პროლეტარიატმა გამოიყვანა თავისი მებრძოლი ბათალიონი ბურჟუაზიის წინააღმდეგ და ასე ბრძოლა საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ გადაიქცა ბურჟუაზიისათვის თავის პროლეტარიატის საწინააღმდეგო ბრძოლათ; ამით პროლეტარიატის ბრძოლა თავისი ბურჟუაზიის ბატონობის დასამხოებათ, ბრძოლა თავისი დიქტატურის დასამყარებლათ იქცეოდა რუსეთის პროლეტარიატის დიქტატურის დასაცველ, მის გასამაგრებელ-განსამტკიცებელ ბრძოლათ, პროლეტარიატის დიქტატურა რუსეთში აღმოჩნდა მთელი მსოფლიოს კაპიტალისტურ ორგანიზმზე უფრო მტკიცე; კაპიტალისტური ქვეყნების გაერთიანებელმა შემოტევამ ვეო დაარღვია პროლეტარიატსა და გლეხობას შორის არსებული ბლოკი, ვერ შესძლო შეიარაღებული ძალით პროლეტარიატის დიქტატურის დამხობა. ქვეყნიერების სახე პირველი იმპერიალისტური ომისა და პირველი რევოლუციის შემდეგ შეიცვალა. იმპერიისტურ სახელმწიფოთა ფრონტი გარღვევული აღმოჩნდა და კაპიტალისტური ქვეყნის გვერდით აღმოცენდა და განმტკიცდა პროლეტარული, სოციალისტური ქვეყანა. იმპერიალისტური ომის შემდეგ კაპიტალისტური ქვეყნები გაიმიჯნენ ერთმანეთისაგან, მაგრამ ვერ მოსპეს ის წინააღმდეგობანი, რომელნიც მათ ერთმანეთის წინააღმდეგ ამხედრებდა. იმპერიალისტური ომის შედეგით პროლეტარიატის დიქტატურა განმტკიცდა და გაძლიერდა, პროლეტარიატის დიქტატურის ბაზა—პროლეტარიატის კავშირი გლეხობასთან. პროლეტარიატს ხელში ეჭირა ხელისუფლება, პრაქტიკაზე ამოსწერა ბურჟუაზიულ—დემოკრატიული რევოლუციის ყველა მონაპოვარნი, შეუდგა სოციალისტური საზოგადოების მოწყობას, ჩაითრია ამ მშენებლობაში გლეხთა მრავალმილიონიანი მასები. ოქტომბრის რევოლუციის პირველ მომენტში დიქტატურა გამავრდა სამრეწველო ცენტრალურ გუბერნიებში, იქ, სადაც სამრეწველოს პროლეტარების კომპაქტიურ მასასთან ერთად იყო პროლეტარიატებისა და სოფლის ნახევარ—პროლეტარების დიდი კომპაქტური მასები. როცა აქ გაზავრება შესძლო პროლეტარიატმა, შემდეგ მოახერხა კაპიტალისტური ალყის გარღვევა რუსეთის ტერიტორიაზე; ჩამოაშორა რუსეთსა და უცხოეთის ბურჟუაზიის ხელძღვანელობას წვრილი ბურჟუაზიის მრავალმილიონიანი მასები, რაც ბურჟუაზიას აწვდიდა მებრძოლ რაზმებს და ამ მასებთან ერთად შეუდგა სოციალისტური საზოგადოების მშენებლობას. სოციალისტური საზოგადოების მშენებლობა მოედვა სოფელს, გლეხთა მეურნეობას. ამ მშენებლობა, რომლის ხელმძღვანელია პროლეტარიāti, დაუკავშირა პროლე-

ტარიატის დიქტატურას გლახთა მასები, პროლეტარიატმა ჩამოაშორა რუსეთისა და უცხოეთის ბურჟუაზიის ხელმძღვანელობას რუსეთის წვრილი ბურჟუაზიის მრავალმილიონიანი მასები, პროლეტარიატის დიქტატურამ გაარღვია იმპერიალისტური ფრონტი, ეს კი აძწელებს და ნებას არ აძლევს მსოფლიო ბურჟუაზიას გამოიყენოს, როგორც შეკავშირებული სახედრო იარაღი, საბჭოთა რუსეთთან საბრძოლველად ახალად შექმნილი ბურჟუაზიული სახელმწიფოები. პროლეტარიატის დიქტატურამ აქაც გაარღვია იმპერიალისტური ფრონტი, ნეიტრალური გახდა ზოგი განაპირა ბურჟუაზიული სახელმწიფოები, ზოგი აიძულა ნეიტრალიზაციაზე ეფიქრნა. გაიმარჯვა რა სამოქალაქო ომში რუსეთში შიგნით და აჯობა რა თავის და მსოფლიო ბურჟუაზიას, გამოარკვია თავისი სათანადო ძალები მთელს იმპერიალისტურ მსოფლიოში, ჩამოაშორა რა ბურჟუაზიის ხელმძღვანელობას რუსეთის წვრილი ბურჟუაზია და შექნა რა მჭიდრო კავშირი პროლეტარიატსა და გლახობას შორის. პროლეტარიატის დიქტატურამ აამხედრა მსოფლიო ბურჟუაზიის მილიონიანი მასები და კოლონიები. მკაფიოთ ჩამოყალიბებული ორი ქვეყანა თავიანთი მიზნებით, თავიანთი ინტერესებით და მისწრაფებებით—შედევია საბჭოთა რუსეთის მიერ დამთავრებული სამოქალაქო ომისა. ერთია კაპიტალისტური ქვეყანა, რომელიც იქსპლუატება შინაური უთანხმოებით, რის სრული დანგრევა ყოველს წამს არის მოსალოდნელი და მეორე—პროლეტარიატის დიქტატურა, რომელიც შეუდგა ახლის მშენებლობას, განსხვავებულს კაპიტალისტურ ქვეყნებისაგან, ისეთი ქვეყნის შენებას, რომელიც შეუდგა სოციალიზმის მშენებლობას, რუსეთის პროლეტარიატის მიერ სამოქალაქო ომის გამარჯვებით დამთავრების შედეგია, რომ გამოიკვალა ქვეყნიერების სახე, რამდენათაც ქვეყანა გაყოფილია ორ მოწინააღმდეგე ქვეყანად—ქვეყანა ბურჟუაზიის—ექსპლოატაციის ქვეყანა და ქვეყანა პროლეტარიატის—სოციალიზმის მშენებლობის ქვეყანა. იმპერიალისტური ომებისა და რევოლიუციების ქვეყანა, დაწყებული პირველი იმპერიალისტური ომით და პირველი სოციალისტური რევოლიუციით სდგას ახალი იმპერიალისტური ომისა და ახალი რევოლიუციების წინაშე. რამდენათ ახლოს არის იმპერიალისტური ქვეყნის კრაზი, იმდენად გაცხოველებულია მთელი ქვეყნის ბურჟუაზიის მისწრაფება თავს დაესხას საბჭოთა კავშირს. რამდენათ მოახლოვებულია მსოფლიო რევოლიუცია, იმდენათ ახლოსაა მსოფლიო ომი კაპიტალისტური ქვეყნებისა საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ. მთელი მსოფლიოს კაპიტალისტური ბურჟუაზია ცდილობს ისარგებ-

ლოს მუშათა რიგებში არსებული მყუდროებით და რომ თავი იხსნას საკუთარი პროლეტარიატის იერიშებისგან, უპირველეს ყოვლისა სურს დაამხოს პროლეტარიატის დიქტატურა. შინაური წინააღმდეგობით დაქსაქსულნი მთელი მსოფლიოს კაპიტალისტური ორგანიზმი მზათაა ეკვეთოს ერთმანეთს სამკედრო-სასიცოცხლო ბრძოლაში, მაგრამ ის ერთიანდება ერთს მთლიან კაპიტალისტურ ფრონტად საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ. იმპერიალისტური ომებისა და რევოლუციების ეპოქა არ დასრულებულა. მსოფლიო პროლეტარიატის წინაშე სდგას შემდეგი ამოცანა: მთელი კაპიტალისტური ქვეყნების სოციალისტურად გარდაქმნა. მთელი მსოფლიოს ბურჟუაზიის წინაშე სდგას ახალი სამოქალაქო ომის, საბჭოთა ქვეყნის პროლეტარიატის და თავისი საკუთარი პროლეტარიატის საწინააღმდეგო ომის საფრთხე. თავის პროლეტარიატთან წარმატებით ბრძოლას კაპიტალისტური ბურჟუაზია ამ ქამად ზომავს საბჭოთა კავშირთან ბრძოლის საზომით. საბჭოთა კავშირის გაძლიერება და განმტკიცება, სოციალიზმის, პროლეტარიატის დიქტატურის ზრდა იწვევს მსოფლიო ბურჟუაზიას ომისათვის საბჭოთა კავშირთან, ახლოვებს მთელი კაპიტალისტური მსოფლიოს დამხობის ქამს.

ს. ა. პიონტკოვსკი.

ამიერ-კავკასიის ბოლშევიკური ორგანიზა- ცია 1917 წელს*)

ბოლშევიკური პარტია—ოქტომბრის რევოლუციის ხელსაწყო იარაღია. თუ გვსურს მივხვდეთ პროლეტარული რევოლუციის გამარჯვებას, უნდა ვიცოდეთ რეაქციის, ომის და თებერვლის ბურჟუაზიული რევოლუციის დროის პარტიის ისტორია. მაშინ გასაგები იქნება ისიც, თუ რატომ დაიგვიანა ჩვენმა ამიერკავკასიურმა ოქტომბერმა.

ოქტომბრის რევოლუციის ათი წლის თავი, პირველ-ყოვლისა მშრომელი ხალხის გამარჯვების სიმტკიცის მაჩვენებელია. პროლეტარიატის ხელმძღვანელობით მშრომელმა ხალხმა სასტიკათ დაამარცხა მემამულეები, ბურჟუაზია და ხუცები, მშრომელმა ხალხმა გაიმარჯვა თეთრ-გვარდიაზე. ოქტომბრის ათი წლის თავი ამასთანავე ლენინური კომუნისტური პარტიის რევოლუციონური იუბილეც არის. ჩვენი ბოლშევიკური პარტია ის ხელსაწყო იარაღი იყო, რომელმაც აამოძრავა ომის სიმწარით გაბოროტებული რამდენიმე ასიათასი და მილიონი მშრომელი, დარაზმა ისინი, მიმართულება გაურკვია, მათ ბრძოლას მოხერხებული ხელმძღვანელობა გაუწია და ამით უზრუნველყო მათი გამარჯვება. თუ ეს ხელსაწყო იარაღი არ ყოფილიყო, რომელსაც 15 წლის განმავლობაში ასე ოსტატურად ჩარხავდა და რომელსაც ასე მშვენივრად იყენებდა პროლეტარული რევოლუციის უდიდესი ოსტატი **ლენინი**, არ იქნებოდა არც გამარჯვება პროლეტარიატისა და მისი მოკავშირეებისა შინაურ და გარეშე კლასობრივ მტრებზე, არც ბურჟუაზიისა და მემამულეთა რეჟიმის კედლები არ შეინგრეოდა ახალი ცპოვრების, სოციალიზმისა-

*) ამხ. შამიძე ორახელაშვილის ეს შრომა გამოდის ცალკე წიგნაკად.

კენ გასავალი კარები. ამიტომ აუცილებლად საჭიროა გავიხსენოთ, თუ რას წარმოადგენდა ჩვენი პარტია, პარტია მუშებისა და ულარიბესი გლეხებისა, —ოქტომბრის წინ და ოქტომბრის ქექა-ქუხილის დღეებში; აუცილებლად საჭიროა გავიხსენოთ, თუ რა გაკვეთილები შეითვისა მან „გენერალური რეპეტიციისაგან“—1905 წლის რევოლუციისაგან, გავიხსენოთ, თუ როგორ იცავდა იგი პროლეტარული რევოლუციის პრინციპების სიწმინდესა და ხელუხლებლობას რეაქციისა და იმპერიალისტური ომიანობის ხანაში, იცავდა ყოველგვარ მტერთაგან, ყველა მოღალატეთა და განდგომილთაგან, ყველა მხდელთა და მუხანათებისაგან; გავიხსენოთ, თუ როგორ არ უშინდებოდა იგი საღრჩობელასა და საკატორლო ციხეებს, როგორ არ ვარდებოდა სასოწარკვეთილებაში თავისი რიგების შეთხელების გამო, არ უშინდებოდა უმცირესობაში ყოფნას, მაინც „მიმდინარეობის წინააღმდეგ“ მიდიოდა, აწარმოებდა მუშათა კლასის რევოლუციონური მოძღვრების—მარქსიზმის სიწმინდისა შეუკვეცელობისათვის გააფრთხულ, შეურიგებელ ბრძოლას წინააღმდეგ, ყველა მისი შემრყვნელების, გამცემლებისა და რენევატებისა. ყველაფერი ეს აუცილებლად საჭიროა გავიხსენოთ ახლა, რათა უფრო ადვილად და უკეთესად გავიგოთ ოქტომბრის გადატრიალების შინაგანი აღნაგობა; მივხვდეთ „ბოლშევიკური საღვივარის“ მნიშვნელობას მშრომელთა რევოლუციის ჯეჯილის და განსაკუთრებით კა—ოქტომბრის რევოლუციის მწვერვალზე ავარდნის საქმისათვის.

მაგრამ ამ პატარა წიგნაკში, რომელიც იწერება ამიერ-კავკასიის მშრომელ მკითხველების ფართო ფენებისათვის, ჩვენ შეგვიძლია შევეხოთ მხოლოდ ამიერ-კავკასიის ბოლშევიკურ ორგანიზაციათა მდგომარეობას, უფრო სწორედ რომ ვთქვათ, შევეხოთ მდგომარეობას თბილისის, ბაქოს და ზოგიერთ სხვა რაიონის ორგანიზაციებისას. სადაც ჩაისახა და ბრძოლაში წელი მოიმადრა აქაურმა ბოლშევიკებმა, რომელიც 1917 წლის ნახევარამდე იმყოფებოდა საერთო სოციალ-დემოკრატიულ ორგანიზაციაში მენშევიკებთან, მაგრამ რომელიც მათ არასოდეს არ შესდულებია და რომელიც ყოველთვის სრულიად რუსეთის ბოლშევიკების განუყოფელ ნაწილად სთვლიდა თავის თავს.

მაშასადამე, ამაირად, ჩვენ მოგვიხდება შევეხოთ, —რასაკვირველია მოკლედ, —ამიერ-კავკასიის ბოლშევიკური ორგანიზაციების მდგომარეობასა და მუშაობას სტოლიპინის რეაქციის ხანაში (1907—1914), იმპერიალისტური ომიანობის (1914—1917 წ.) ხანაში თებერვლის რევოლუციის თვეებში (1917 წლის მარტ-ოქტომბერი), იმ

რევოლუციისა, რომელიც უშუალოდ მოჰყვა იმპერიალისტურ ომს, კაცობრიობის ამ უდიდეს სატანჯველს და ისტორიაში გაუგონარ კრიზისს. ამის შემდეგ არა თუ ცხადი გახდება ბოლშევიკების როლი ხსენებული დროის ამბებში, არამედ გასაგები იქნება ისიც, თუ რატომ დაიგვიანა ჩვენმა ამიერ-კავკასიურმა ოქტომბრმა, რატომ მოხდა, რომ მისმა განმაახლებელმა ქექა-ქუხილმა პროლეტარულ ბაქოს გადაუარა მხოლოდ 1918 წლის მარტში, — და ოთხი თვის შემდეგ რატომ მოიცვა იგი ხელ-ახლა კონტრ-რევოლუციის სისხლიანმა ღრუბლებმა მთელი ორი წლით, გავიგებთ თუ ამიერ-კავკასიის დანარჩენ ოლქებში რატომ გადაიარა ოქტომბრის ქექა-ქუხილმა მხოლოდ 1920 წლის დამლევსა და 1921 წ. დამდეგს.

მკითხველებისათვის ინტერესს მოკლებული არ იქნება დამატებად მოყვანილი ამონაწერები რეაქციისა და ომიანობის დროის პარტიული დოკუმენტებიდან, აგრეთვე ამონაწერები ცარიზმის „ოხრანნიკების“ მიწერ-მოწერიდან შესახებ ბოლშევიზმისა, აგრეთვე მენშევიკებისა, რომელთა ბელადისთვის ქანდარმებს უფლება ჰქონდათ ეწოდებინათ თავიანთი „მტერ-მოყვარე“ (იხ. დამატებანი *).

ბოლშევიკებს, როგორც ყველაზე შეურიგებელ რევოლუციონერებს, თავს დაატყდათ უსასტიკესი რეპრესები. მაგრამ ბოლშევიკებმა შეინარჩუნეს ხელი-უხლებლად პროლეტარული პარტიის პრინციპები. დამარცხების დღეებში ისინი ერთგულად დარჩნენ პროლეტარული რევოლუციის დროშისა და ახალ ბრძოლას შეუდგნენ.

1905 წლის რევოლუცია ჩვენ, ბოლშევიკებმა, ჩავატარეთ მენშევიკებთან ერთად და მთლიანად სოციალ-დემოკრატიულ პარტიაში წარმოვადგენდით რევოლუციონერ, პრინციპაღიურად შეურიგებელ მარქსისტულსა და ინტერნაციონალურ ფრთას. ბოლშევიკური ფრაქცია პარტიაში უმცირესობას წარმოადგენდა. მიუხედავად ამისა იგი ყოველთვის დამწყები, ინიციატორი იყო ყველა გაბედულ შეიარაღებულ გამოსვლისა და საზოგადოთ მეფის ხელისუფლების აპარატის მოშლისა და დამსხვრევის საქმეში. ამიტომ იყო, რომ ბოლშევიკებს წილად ხვდათ გაცოფებული დევნა რევოლუციით თავზარდაცემულ ხელისუფალთა მხრით, როდესაც თვითმპყრობელობა, მოღალა-

*) „დამატებანი“ იხეჟდება წიგნაკში.

ტე ბურჟუაზიის მიერ ზურგამაგრებული, კვლავ მდგომარეობის ბატონ-პატრონი შეიქნა. უსასტიკესი რესპრესიები დაატყდათ თავს ბოლშევიკებს: შედარებით მძიმე იყო ეს რეპრესიები—დაწყებული სახრჩობელით და გათავებული ადმინისტრატიული გადასახლებით

კონტრ—რევოლუციის მიერ აღებულ კურსს ყველაზე რევოლუციონური ფრაქციის, ბოლშევიკების განადგურებისაკენ, ბუნებრივია უნდა მოჰყოლოდა ფრიად უარყოფითი გავლენა როგორც ქვეყნის მდგომარეობაზე, ისე ნაწილობრივ თვით ფრაქციისაზედაც. ასეთ მომენტებში ხშირია გულგატეხილობა და მრავალი მუშაკის დროებითი ჩამოშორება, ზოგიერთი შემთხვევითი თანამგზავრის აშკარა მოღალატეობა, აგრეთვე ინტელიგენტის გულის გამწყალბელი ექვი: მართებულია თუ არა ჩვენი გზა, ღირს კი თავის გაწირვა და დაღუპვა ასე ძნელად მისაღწევი მიზნისათვისო.

შეუძლებელი იყო ასეთი არე-დარევის თავიდან აცილება ჩვენი ბოლშევიკურ ფრაქციისათვის ამიერ-კავკასიაშიც, სადაც, გარდა ბაქოსი და ნაწილობრივ თბილის-ბათომ-ჭიათურისა, თითქმის არ ყოფილა საქარხნო-საფაბრიკო პროლეტარიატი, სადაც სკარბობს წვრილ-ბურჟუაზიული და სოფლური წესები და სადაც კონტრ-რევოლუციამ მოახერხა არა მარტო ბურჟუაზიისა და მემამულეების ელემენტების აყოლიება, არამედ ზოგან მათი საშუალებით ძან ნაციონალისტური ცოდვის შხამი აუცრა ბნელ მასებსაც. მთელ ამ წელს გრძელდებოდა რეაქციის ეს თარეში, ხშირი იყო ამ დროის განმავლობაში ყოფილ რევოლუციონერთა დეზერტირობა, მოღალატეობა, პროგრამის ცეცხლში დაწვა როგორც ცალკე პიროვნებათა (განსაკუთრებით არაპროლეტარულ წრეებიდან გამოსულების) მხრით, ისე მთელ ჯგუფთა და პარტიათა მხრითაც კი.

მაგრამ ჩვენმა ბოლშევიკურმა ფრაქციამ, პროლეტარულ რევოლუციონერთა ფრაქციამ, რეაქციის ამ ჯოჯოხეთურ ხანაში შეურცხვენელად და ჩირქმოუტხებლად შეინარჩუნა შეურიგებელი მარქსიზმის, უშიშარი რევოლუციონიზმის მებრძოლი დროშა. ბოლშევიკებს ამ შავბნელ დღეებსა და წლებში არ მოუხდენიათ არც ერთი პრინციპიალური დათმობა მტრებისადმი, ან მოწინააღმდეგეებისადმი, არც პროლეტარულ რევოლუციის თეორიის, არც ამ რევოლუციის პრაქტიკულ ამოცანათა და მეთოდების დარღში. ბოლშევიკურმა ფრაქციამ ხელუხლებლად შეინარჩუნა თავისი ბოლშევიკური ტაქტიკის საფუძვლები: მას მტრის წინაშე იარაღი არ დაუყრია და არ გადაუცვლია იარაღი პროლეტარული პარტიისა, იმ პარტიისა, რომელსაც დამარცხების მომენტებში გული არ უტყდება და მტერს

არ ემორჩილება, არამედ გაიხსენებს ხოლმე პროლეტარიატის მასშველებელთა, მარქს-ენგელსის მხნე და გამამხნეველ სიტყვებს: „თუ ჩვენ დამარცხებულნი ვართ, ის-ღა დაგვრჩენია, რომ ხელახლა თავიდან დავიწყოთ“.

ბოლშევიკები მენშევიკებთან ერთს ორგანიზაციაში იყვნენ, იმედი ჰქონდათ მათი გამოსწორებისა; მაგრამ თავიანთი თავი და პროლეტარიატი დაზღვეული ჰყავდათ მათი მერყობისა და პროლეტარული საქმისადმი ლალატისაგან. ვერც გამაერთიანებელმა, ვერც ლონდონის ყრილობებმა მთლიანობა ვერ მოგვცეს, რადგან სინამდვილეში უკვე არსებობდა ორი პარტია: პროლეტარული—ბოლშევიკური პარტია და წვრილ-ბურჟუაზიული პარტია—მენშევიკებისა.

ამიერ კავკასიის ბოლშევიკები, როგორც საზოგადოთ რუსეთის ბოლშევიკები, მენშევიკებთან ერთს ორგანიზაციაში იმყოფებოდნენ. მაგრამ არსებითად 1904 წლიდან ეს იყო მხოლოდ ერთს ქერქვეშ ცხოვრება ორი პარტიისა. ბოლშევიკებს ჯერ კიდევ სწამდათ, რომ მენშევიკები „გამოსწორდებოდნენ“, გადიქცეოდნენ პროლეტარიატის თუმცა უხეირო, მაგრამ მაინც პარტიოსან და ერთგულ მსახურებად, რომ ისინი ბრძოლას აწარმოებდნენ. მაგრამ ბოლშევიკებს თავიანთი თავი და პროლეტარიატი დაზღვეული ჰყავდათ მენშევიკების მერყეობისა, უკან დახევისა და აშკარა მოღალატეობისგან მით, რომ მათ ჰქონდათ საკუთარი ფრაქცია, ჰყავდათ ხელმძღვანელი ცენტრი. საკუთარი საღარო, საკუთარივე გამომცემლობა, ეს მით უფრო აუცილებელი იყო, რომ მენშევიკები, რომელნიც აქ უმრავლესობას შეადგენდნენ ორგანიზაციაში, ყოველი საშუალებით და გზით ცდილობდნენ დაეთრგუნათ ბოლშევიკური უმცირესობა. განეშარტოვებინათ იგი, „ცეცხლი და წყალი“ წაერთმიათ; ისინი არ ჰბეჭდავდნენ ბოლშევიკურ გამომცემებს, ან მათს დაბეჭდვაში უამრავ ფულს თხოულობდნენ: ისინი პრეტენზიას აცხადებდნენ: ჩვენი ცენზურა უნდა გავუყეთოთ ბოლშევიკურ სტატიებს, „მილიციის, რაზმების, ტერორისა და პარტიზანული გამოსვლების საკითხებზეო“, ეს იმას ნიშნავდა, რომ ბოლშევიზმი გაჩუმებული ყოფილიყო, თავისი სახე ვერ გამოეჩინა, გათქვეფილიყო მენშევიკებში. ამიტომ იყო, რომ ბოლშევიკები „შერიგებისა“ და „გაერთიანების“ ფრიად ნეტარ დღეებშიაც კი არ სთმობდნენ თავიანთ ფრაქციულ ორგანიზაციას. მაშინდელი ორგანიზაციის ეს გარემოება,—ეხლა ეს უკვე ცხადია,—ნიშნავდა ორი ფრაქციის, ორ მოწინააღმდეგე პარტიის წინამორბედთა შეურიგე-

ბლობას: შეურიგებლობას ბოლშევიკური, ნამდვილი პროლეტარული რევოლიუციონური, სოციალისტური პარტიისა და მენშევიკური. შემთხმეხელი, წვრილ-ბურჟუაზიული, მუშათა წრეში ბურჟუაზიული გავლენის გამტარებელი პარტიისა, რომელიც რეფორმებსა და დემოკრატიზმის გამოხრულ ძვლებს სჯერდებოდა. ამიტომ ის გამაერთიანებელი მისწრაფება, რომელიც ხანგამოშვებით თავს იჩენდა ჩვენს რიგებში, განაკუთრებით მუშათა შორის,—და რომელიც დადებითად სწყდებოდა ხოლქე,—ამაო იყო, მთლიანობას ვერ ჰქმნიდა, ეს იმიტომ, რომ ან მენშევიკებს უნდა დაეთმოთ თავიანთი წვრილ ბურჟუაზიული, არა რევოლიუციონური პოზიციები, ან ბოლშევიკებს უნდა აელო ხელი თავის პრინციპებზე, მდგომარეობის მარქისტულ შეფასებასა და რევოლიუციონურ ტაქტიკაზე. აი, რატომ მოხდა, რომ გაერთიანება ვერ მოგვცა (და არც შეეძლო მოეცა) ვერც ეგრედწოდებულმა გამაერთებელმა ყრილობამ (1906 წ.), რომელზედაც უმრავლესობა მენშევიკებს ჰყავდათ (ამიერ კავკასია ამ ყრილობაზე წარმოდგენილი იყო, ბაქოს გარდა, მხოლოდ მენშევიკების სახით: მარტო გურიამ გაგზავნა 7 დელეგატი, პროლეტარულმა ბაქომ კი—სულ ორი), ვერც ლონდონის ყრილობამ (1907 წ.), რომელზედაც უმრავლესობა ბოლშევიკები იყვნენ, გაერთიანება ვერ მოხერდა, რადგან არსებითად უკვე არსებობდა ორი პარტია, რომელნიც ერთმანეთს დაშორდნენ პოლიტიკასა და ტაქტიკის და აგრეთვე მასთან დაკავშირებულ საორგანიზაციო ძირითად და პრინციპიალურ საკითხების გამო. ამიტომ ლონდონის ყრილობა უკანასკნელი საერთო ყრილობა იყო. შემდგომ ხანებში თვითეულმა ფრაქციამ თავისი შინაპარტული ცხოვრებით იწყო არსებობა.

ამიერ კავკასიის უკანასკნელ საერთო ყრილობაზე გამოაშკარავდა მენშევიკების ჩამოშორება რევოლიუციისაგან. ისინი მთელს იმედებს კონტრ-რევოლიუციონურ ბურჟუაზიაზე ამყარებდნენ. მხოლოდ ბოლშევიკებმა მიუთითეს სწორ გზაზე და პროლეტარიატს რევოლიუციონური პირმშოს უფლება არ დააკარგვინეს.

ამიერ კავკასიის სოც. დემ. ორგანიზაციათა მე-5 საოლქო ყრილობა (1908 წლის დამდეგი)—ეს იყო უკანასკნელი საერთო ყრილობა. ამ მცირერიცხოვან ყრილობაზე აღმოჩნდა მხოლოდ ერთი დელეგატი ბოლშევიკი (თბილისის ორგანიზაციიდან): სამი დელეგატი ბაქოს ბოლშევიკური ორგანიზაციიდან ყრილობაზე არ მოსულა: ეს არსებითად მენშევიკური ყრილობა სრულიად უშედეგო იყო.

როგორც საფეხური ახალი ბრძოლის შემზადებისათვის ძალთა ორგანიზაციის და შემოწმების გზით მიტომ. რომ მენშევიკებს ბრძოლა უკვე აღარა სურდათ და ერიდებოდნენ მას. ყრილობამ, პირიქით, გამოაშკარავა მენშევიკების რეაქციონური გადაგვარების პროცესის დაწყება.

რევოლუციის შემდგომ პერიოდში იმ საჭირობოროტო პოლიტიკურ საკითხებიდან, რომელნიც ჩვენსა და მენშევიკებს შორის შეუთრეგებელ წინააღმდეგობას იწვევდა,—იყო საკითხები რუსეთის რევოლუციის მამოძრავებელ ძალების შეფასებისა, კერძოდ საკითხი ბურჟუაზიის რევოლუციონერების შესახებ: გარდა ამისა დავას იწვევდა მეფის სახელმწიფო სათათბიროს საკითხი, რევოლუციის პერსპექტივების, პროლეტარული პარტიის ტაქტიკის საკითხები და სხვა. ყრილობაზე სრულიად ცხადიათ გამოაშკარავდა, რომ რევოლუციონური მარქსიზმის დროშა მენშევიკებმა სამუდამოთ ხელიდან გააგდეს, თუ კი ოდესმე მათ ნამდვილად ეჭირათ თავიანთ წვრილ-ბურჟუაზიულ მთრთოლვარე ხელში.

რევოლუციის წინ და მისი მსვლელობის დროსაც მენშევიკები ქებათა-ქებას უმღერდნენ რუსეთის ბურჟუაზიის რევოლუციონერობას, ჰეგემონობის უნარს თვითმპყრობელობის და ბატონყმობის საწინააღმდეგო რევოლუციის მეთაურებისას. რევოლუციის დამარცხების ფაქტიდან მათ გამოიტანეს ასეთი დისკვნა: რევოლუციას დიდი ხნით ბოლო მოეღო. ყოველ შემთხვევაში იმ დრომდე, ვიდრე რევოლუციას ხელმძღვანელობას არ გაუწევს ბურჟუაზია, რომელიც ახლა მას ჩამოშორებია, რადგან არ სურს შეურიგდეს რევოლუციაში პროლეტარიატის ჰეგემონიასო, აი, რა სიმბოლო სარწმუნოებისა განავითარა ყრილობაზე ამიერ-კავკასიის მენშევიკების ბელადმა ნ. ჟორდანიამ, რომელმაც მოხსენება წაიკითხა პარტიულ მუშაობის შესახებ:

„რევოლუცია მხოლოდ იმ შემთხვევაში გაიმარჯვებს, თუ მის ხელმძღვანელად გამოვა ბურჟუაზია და არა პროლეტარიატი, თუ რევოლუციის სთაფეში კვლავ პროლეტარიატი ჩადგება, იგი დამარცხებას განიცდის. ჩვენ ვხლა წმინდა ფეროპიული ტაქტიკა უნდა შევიმუშავოთ... ჩვენი ტაქტიკა სრულიადაც არ უნდა იყოს შეუზღუდელი რევოლუციონურ გამოვლენათან. დეე ბურჟუაზიამ თვითონ აწარმოოს საკუთარი რევოლუცია, ჩვენ კი პროლეტარიატის საქმე ვაკეთოთ“ (ტფილისის ბოლშევიკების ორგანო „ბრძოლის“ № 2—4-ში მოთავსებულ ყრილობის ანგარიშიდან, 1908 წ-ის ივლის-ოქტომბერი).

ასე ამღერდა მენშევიზმი რევოლუციის დამარცხების შემდეგ. ასე დაიწყო მან რევოლუციისადმი ზურგის შექცევა და სულელუ-

რად, ან ფარისევლურად — იმედები ბურჟუაზიის რევოლუციონურ „გმირობაზე“ დაამყარა. ბოლშევიკმა დელეგატმა ყრილობაზე საკადრისი პასუხი გასცა მენშევიკ მახარობელს და ბოლშევიკური ფრაქციის შეხედულებანი განავითარა.

„რუსეთის რევოლუცია, სთქვა მან, — დროებით შეფერხდა მაგრამ მასი განაზღვრა. აუცილებელია, რადგან არც ერთი ის საკითხი, რომლის გადაწყვეტასაც რევოლუცია მოითხოვდა, გადაწყვეტილი არაა... ვლასები, რ. მელნიკ და ინტერესებულნი არიან რევოლუციის სრულ გამარჯვებაში — პროლეტარიატი და გლეხობა. საშუალო ბურჟუაზია დიდი ხანია რევოლუციის შესაფუთავის როლს თამაშობს; იგი კონტრ-რევოლუციონერია. თუ ოდესმე საჭიროა პროლეტარიატის და გლეხების დიქტატურაზე ლაპარაკი, მით უმეტეს ეს აუცილებელია (რევოლუციონური ტილდის ხელახალ აგორების დროს), ვინაიდან მხოლოდ ამისთანა პირობებში შეიძლება რევოლუციის გამარჯვება. თუ პროლეტარიატს აქამდე შეეძლო რუსეთის რევოლუციის ხელმძღვანელის როლი ეთამაშნა (რასაც ენშევიკე: ი აქამდე უარყოფდენ და ახლა ამის კავკასიის მენშევიკთა ბელადიც აღიარებს), მომავალში ეს მით უფრო აუცილებელია, რადგან ამ როლის შესრულების უნარი მხოლოდ პროლეტარიატს აქვს“ (იმავე ანგარიშიდან, გვ. 13).

ამნაირად მენშევიზმი ყველაზე უფრო გადამწყვეტ პუნქტში ბურჟუაზიულ რეგსებზე გადაჩოჩდა: იგი ყველა რევოლუციონურ პოზიციებს უთმობდა ბურჟუაზიას და ამით თითქმის ხელუხლებლად სტოვებდა თვითმპყრობელობას, რამდენადაც ბურჟუაზიას ცარიზმთან ბრძოლა კი არა, შეთანხმება სურდა... ბოლშევიზმი, მარქსიზმით შეიარაღებული, კარგათ ხედავდა ბურჟუაზიის მთელ რეაქციონურობას; რევოლუციის მამოძრავებელ ძალებათ მას მიაჩნდა მხოლოდ პროლეტარიატი და გლეხობა, ხოლო რევოლუციის ჰეგემონათ ყველაზე რევოლუციონური კლასი, პროლეტარიატი.

მენშევიკები იატაკ-ქვეშ მომუშავე პარტიის ლიკვიდაციას ახდენენ და ამით იარაღს ჰყრიან პროლეტარიატს. ბოლშევიკები იცავენ არა მარტო არალეგალურ პარტიის შენარჩუნებას, არამედ მის უფრო განმტკიცებას და გამაგრებას პროფკავშირებთან ერთად ახალი ბრძოლისათვის, ახალი რევოლუციისათვის.

გადამწყვეტ საკითხში მენშევიკების ასეთი განდგომა ავალდება მათ გადაედგათ შემდეგი ნაბიჯი, ელალტნათ რევოლუციონური მარქსიზმის თეორიისა და პრაქტიკისათვის. თუ მათ აღიარეს, რომ რევოლუცია დამარცხებულია და პროლეტარიატი მას ჩამოცილებულია, აქედან ზომ მათთვის აუცილებელი დასკვნა გამოდიო-

და რევოლუციონური ბრძოლის შეკვეცისა და სტოლიპინის რეჟიმისათვის შეფარდების შესახებ; ამისათვის კი საჭირო იყო ლეგალური არსებობის უფლებების მიღება. რა საფასურით? რევოლუციონურ პროლეტარულ პარტიის ლიკვიდაციის საფასურით ე. ი. იმ პარტიისათვის მუშათა კლასის ჩამოცილების საფასურით, რომელიც არის კლასობრივი განვითარებისა, ბრძოლისა და გამარჯვების ერთად ერთი იარაღი. მენშევიკებმა ჩაიდინეს ეს ბოროტმოქმედება, გარდა მცირე ჯგუფისა, რომელიც ბოლომდის პარტიულია, ის ერთგული დარჩა. მენშევიკებმა დაიწყეს მეცადინეობა იატაკ-ქვეშ მომუშავე რევოლუციონურ პარტიის სალიკვიდაციოთ და მის მაგიერ „ფართო მუშათა პარტიის“ დასაარსებლად, რომელსაც არ ექნებოდა რევოლუციონური კბილები და რომელიც მისაღები იქნებოდა სტოლიპინის „პარლამენტარული“ რეჟიმისათვის. მათი გამცემლობა იმდენად გაუგონარი იყო, მათი დანაშაულობა იმდენად ბნელი იყო, რომ თვით მენშევიკმა და უალრესად ანტიბოლშევიკმა პლებანოვმა, რომელმაც არ დაჰკარგა იმისი შეგნება, თუ რა დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა კლასიურ რევოლუციონურ პარტიას მუშათა კლასისა და ყველა მშრომელთათვის, კავშირი გასწყვიტა მენშევიკ-ლიკვიდატორებთან და ბოლშევიკებთან ერთ ბანაკში მოქცეულმა, მათთან ერთად, გაათრებული ბრძოლა დაუწყო „ტყუიის სეტყვა“ დაუშინა პროლეტარული პარტიის მკვლელებს. არა პროლეტარიატის იატაკ-ქვეშ მომუშავე ორგანიზაციის ლიკვიდაცია, არამედ მისი აღორძინება, მისი ყოველმხრივი განმტკიცება, რომ მან მოამზადოს პროლეტარიატი და გლეხობა ახალ გარდაუვალ რევოლუციისათვის: არა შეფარდება სტოლიპინის რეჟიმთან, არამედ მის ყველა ლეგალურ შესაძლებლობათა გამოყენება-ბეჭდვითი სიტყვის ნაწილობრივი თავისუფლების, სახელმწიფო სათათბიროს, პროფკავშირების, დამზღვევ სალონების და სხვა საშუალებათა გამოყენება—ამ რეჟიმის ნამდვილი ბუნების გამოსამჟღავნებლათ მემართლეთა და ბურჟუაზიის ზედაფენების დიქტატურის ნამდვილი სახის გამოსაშკარავებლად პროლეტარიატის და მის რევოლუციონურ მოკავშირეთა პოლიტიკურათ, მორალურათ და ტექნიკურათ მოსამზადებლათ ახალ გადამწყვეტ ბრძოლისათვის: არა პროფკავშირების „ნეიტრალობა“, არამედ მათი სრული დაინტერესება პოლიტიკურ და რევოლუციონურ ბრძოლით, მათი ჩაბმა ამ ბრძოლაში—აი რა ღოზუნგებს უყენებდნენ წინ მენშევიკების გამაზრნელ მეცადინეობას ამიერ-კავკასიელი ბოლშევიკები მუშათა კრებებზე, ბაქოში, ტფილისში, ყველგან.

მენშევიკების რენეგატულ პოზიციის შესახებ ზემოხსენებულ ბოლშევიკურ ჟურნალის მოწინავე წერილში ეწერა:

„არა, ეს ტაქტიკა არ ვარგა პროლეტარიატისათვის, სოციალ-დემოკრატებმა ყოველგვარ შეკვეთს გარეშე უნდა წამოაყენონ თავიანთი მოთხოვნილებები, განავითარონ თავიანთი ენერგიის მაქსიმუმი ამ მოთხოვნილებათა განსახორციელებლად ბრძოლაში, ანვენონ პროლეტარიატს, რომ მოთხოვნილებათა განხორციელება შეუძლებელია თვითმპყრობელობის დაუშვრბლად და დემოკრატიულ რესპუბლიკების დამყარების გარეშე, გადააქციონ პროლეტარიატი ყველა რევოლუციონურ ელემენტების ცენტრად, დარაზმონ ისინი პროლეტარიატის გარშემო—ერთის სიტყვით, გააყეთონ რუსეთის რევოლუციის საქმე. მაგრამ ამ შიდალი მიზნის განსახორციელებლად სოციალ-დემოკრატებმა პირველ ყოვლისა უნდა გააძლერონ და დარაზმონ თავი სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაციები: პროფესიონალური კავშირები და პარტია: ჯააერთიანოს და ერთმანეთს შეუთანხმოს ამ ორივე ორგანიზაციის მოღვაწეობა“... („ბორბა“ № 2 - 4, გვ. 7).

მენშევიკებმა შეაჩვენეს და ლიკვიდაცია უყვეს რევოლუციონურ ბრძოლის ხელის შემწყობ ყველა დამხმარე ორგანიზაციებს. ბოლშევიკებმა შეინარჩუნეს ეს ორგანიზაციები და დაამტკიცეს საქმით, განსაკუთრებით კი ბოლშევიკურ მებრძოლ რაზმის მაგალითით, თუ როგორ უნდა იქნეს რევოლუციონურ პარტიისთვის გამოყენებული ექსტები, ტერორი და სხვა.

სტოლიპინის ლეგალობით გატაცებულ მენშევიკებს მეტი გზა აღარ დარჩათ, მათ უნდა შეეჩვენებიათ ბრძოლის ყველა რევოლუციონური მეთოდი, ყველა სპეციალური ორგანიზაციები, რომლებიც საჭირო იყო ბრძოლის გასაგრძელებლად და ცარიშხმზე ახალი შეტევის საწარმოებლად. მენშევიკების ამიერ-კავკასიის მეხუთე ყრილობამ გააბათილა ყველაფერი ის, რასაც ოდნავი კავშირი მაინც ჰქონდა რევოლუციონურ ბრძოლასთან,—ასე მაგალითად, ყრილობამ გაუქმებულად გამოაცხადა პარტიის მებრძოლი რაზმები, აკრძალა პარტიულ მილიციის შექმნა, აკრძალა სამხედრო ინსტრუქტორთა შტაბის ორგანიზაცია, რომელიც პარტიის წევრებს ასწავლიდა სამხედრო საქმეს. ყრილობამ ყოველგვარი შეზღუდვის გარეშე უარყო აგრეთვე ტერორიც. ერთის სიტყვით, მენშევიკში განემხადა სრული ვეგეტარიანელი გამხდარიყო სტოლიპინის „კონსტიტუციონურ“ რუსეთის სისხლიან ბოსელში.

მაგრამ ბოლშევიკებს არც შეეძლო და არც სურდა ვეგეტარიანულად გახდომა, იკი შევნებიათ და თავისი სრული ძალების დაგ-

ვარად (სამწუხაროდ მაშინ ჯერ კიდევ მცირე ძალების) მხოლოდ იქითკენ ისწრაფებოდა, რომ ყოფილიყო მუშათა და გლეხთა რევოლუციის გამღვივებელი და ამიტომ არ უნდოდა განიარაღება-ლეგალობის მოჩვენებითი აჩრდილის გულისათვის. ბოლშევიზმმა ყრილობაზე გამოააშკარავა მენშევიკების დადგენილებათა სრული მავნებლობა და რეაქციონერობა, ხოლო ყრილობის გარეშე კი მან საქმით გვიჩვენა ბრძოლის იმ კონსპირატიულ მეთოდებისა და მებრძოლ ორგანიზაციების იმ ფორმების სრული აუცილებლობა და რევოლუციონური შიხანშეწონილობა, რომელთაც განიცადეს მენშევიკების წყევლა-კრულვა, — მენშევიკების, რომელნიც მიისწრაფებოდნენ ბურჟუაზიულ ზომიერებისა და წესიერებისაკენ. ბოლშევიკები, როგორც ნათქვამია, ორგანიზაციაში უმცირესობას შეადგენდნენ და მათ საშუალება არ ჰქონდათ შეენარჩუნებიათ და გაემაგრებიათ ყველა კონსპირატიული და ტექნიკური აპარატები, რომლებიც მათ საქმირით მიაჩნიათ სამზადისისა და ახალ რევოლუციონურ მოძრაობის გაჩაღებისათვის; მაგრამ ერთი ასეთი დამხმარე ორგანიზაცია მათ შეინარჩუნეს და შესძლეს მისი მთლიანად გამოყენება პარტიისა და რევოლუციისათვის.

მთავრობის რეჟიმის დასაშლელად მიმართული ეგრედ წოდებული „პარტიზანული გამოსვლები“, საითკენაც მოუწოდებდნენ ბოლშევიკები და ხშირად სისრულეშიც მოჰყავდათ, მენშევიკების სიძულვილის (ხშირად შურთან შეერთებული სიძულვილის) საგნად იყო გამხდარი. ბოლშევიკებმა ეს გამოსვლები მოაწყვეს და ჩანაყალიბეს უაღრესი მეცადინეობით და მთლიანად პარტიულ ორგანიზაციის ფუნქციად გადააქციეს. იმხანად არსებული და მომქმედი ეგრედწოდებული ექსპროპრიატორების ჯგუფი, რომელშიაც დასაწყისში მენშევიკებიც შედიოდნენ, ბოლშევიკებმა არამც თუ არ დაშალეს, არამედ, პირიქით, განამტკიცეს, გააძლიერეს, მას გარკვეული ხასიათი მისცეს. ეს ჯგუფი გადაიქცა თავისებურ პარტიულ გვარდიათ. მასში შედიოდნენ სრულიად ჩამოყალიბებული ბოლშევიკები, რომელნიც თავის სპეციალურ მუშაობის დროს ხელმძღვანელობდნენ პარტიულ ხელმძღვანელ ორგანოს დავალებებითა და მითითებით. ამ ორგანოს დირექტივების მიხედვით ჯგუფი აწარმოებდა სახაზინო ფულების ექსპროპრიაციას, იძენდა იარაღს, აწყობდა სტამბებს, აწარმოებდა სიკვდილით დასჯას მეფის ყურმოჭრილ ქოფაკებსა და პროვოკატორებზე ტერორისტული აქტების მოხდენით; ამას გარდა ჯგუფი აწყობდა უფრო რთულ თავდასხმებს მთავრობის მიმართ, — ხოლო დროგამოშვებით კი ჯგუფის წევრები ჩვეულებრივ მოვალეო-

ბას ასრულებდნენ ფარულ ორგანიზაციაში—იყვენ პროპაგანდისტები, ორგანიზატორები და სხვა. აი სწორედ პარტიულ ორგანიზაციასთან ასეთი შედუღება და შეკავშირება მუდამ უზრუნველყოფდა ჯგუფის გამოსვლებს, უზრუნველყოფდა ხანდისხან მეტად დიდ გამარჯვებას (მაგ. 250.000 მანეთის ექსპროპრიაცია თბილისის ცენტრში, მეფის მოადგილის სასახლის გვერდით, 25 მხლებელ ყაზახის წინააღმდეგ, ან კიდევ ქუთაისის ციხის ქვეშ გვირაბის გათხრა, რასაც 26 პოლიტიკური პატიმარის გამოსვლა მოჰყვა და სხვა). რა თქმა უნდა, ჯგუფის გამარჯვება უზრუნველყოფილი იყო მისი პირადი შემადგენლობის წყალობითაც: ამხანაგები კამო, კ. ცინცაძე, ელ. ლომინაძე, ვანო კალანდაძე, არკ. ელბაქიძე (აგორდია), თომა ჩუბინიძე, აკ. დალაქიშვილი და მრავალნი სხვანი—აი ვინ შედიოდნენ ამ ბოლშევიკურ დრუჟინაში. ამ გარემოებამ, რასაკვირველია, თავიდან აგვაცილა ჯგუფის გახრწნა და მისი წევრების სისხლის სამართლის დამნაშავეებად გადაქცევა. გარდა იშვიათი შემთხვევისა, ამრიგად, ის განსხვავდებოდა მენშევიკების მსგავსი ჯგუფისაგან, რომლის წევრებიც გაიხრწნენ და გადაგვარდნენ, ვინაიდან ისინი არ იყვენ რევოლუციონურ ორგანიზაციასთან შედუღებულნი, ხოლო მათი გამოსვლები და განსაკუთრებით კი „ექსპედი“ არ იყო მოსაზრებული, როგორც რევოლუციისათვის საჭირო აქტი.

ბოლშევიკებს ჰქონდათ პროფესიონალურ რევოლუციონერთა მტკიცე ორგანიზაცია, მაგრამ მენშევიკები ახერხებდნენ მათთვის გზის გადაჭრას ფართო მასებისაკენ. ბოლშევიკებს არასოდეს არ შეუწყვეტიათ პარტიულ-ორგანიზაციული მუშაობა, აწყობდნენ ფარულ ხტამებს მოწოდებების, ფურცლების და სახელმძღვანელო გამოცემათა დასაბეჭდათ. აგრეთვე მუშაობას აწარმოებდნენ ლეგალურ კულტურულ-საზოგადოებრივ ორგანიზაციებში. 1911 წლიდან განახლდა კავშირი ცენტრალურ ხელმძღვანელ ორგანოსთან.

თვით ყველაზე სწორი და რევოლუციისათვის შეფარდებული პოზიცია და ყველაზე რევოლუციონური ბრძოლის მეთოდებიც კი უნაყოფოდ დარჩება, თუ პარტიას პრაქტიკულ რევოლუციონურ მუშაობისათვის შესაფერისი და მოწყობილი ორგანიზაცია არ გააჩნია. კარგი ორგანიზაცია არის მოძრაობის ხერხემალი—უიმისოთ ყველაზე სწორი თეორია და ტაქტიკა, როგორიცაა მარქსიზმი და ლენინელ-ბოლშევიკების ტაქტიკა, მკვდარია. მტკიცეთ და მჭიდროთ ჩამოყალიბებულ ორგანიზაციის საშუალებით ხდება მასების რევოლი-

უციის მხარეზე გადაბირება. ორგანიზაციის საშუალებით მოძრაობენ ეს მასები და მტკიცეთ იმარჯვებენ ბრძოლაში.

ბოლშევიკები ყოველთვის ღირსეულად აფასებდნენ ორგანიზაციის უდიდეს მნიშვნელობას და სხვათა შორის, სწორედ ორგანიზაციულ საკითხში არსებული აზრთა სხვაობა გადაიქცა განხეთქილების სათავედ მათსა და მენშევიკებს შორის სოც. დემ. პარტიის მეორე ყრილობის შემდეგ (1903 წ.).

ბოლშევიკებს ესმოდათ მნიშვნელობა პროფესიონალ რევოლუციონერების, რომელნიც ზრდიან პროლეტარულ რევოლუციონერთა კადრებს, ეს უკანასკნელნი თავიანთ მხრივ გარშემო იკრებენ პროლეტარიატის წრიდან ყველა ცოცხალსა და რევოლუციონურ ელემენტებს და ამრიგად, პარტია გარდაიქმნება კლასის ავანგარდად, მის მოწინავე რაზმად.

ამიერ-კავკასიის ბოლშევიკების მდგომარეობის სიძნელე როგორც რეაქციის წლებში, ისე შემდეგ, იმაში იყო, რომ მათ თუმცა ყველგან ჰყავდათ პროფესიონალ რევოლუციონერთა ცოტად თუ ბევრად მნიშვნელოვანი კადრები, მათ შორის მუშების მნიშვნელოვანი რაოდენობაც, მაგრამ ორგანიზაციაში ჯერ კიდევ უმრავლესობა არ ჰყავდათ, რაც მეტის მეტათ აძნელებდა მასის მოპოვებას. გარდა ამისა მდგომარეობა ისე მოეწყო, რომ ბოლშევიკები ნაკლებათ მუშაობდნენ პროჟაკეშირებში და ამიტომ აქ მენშევიკური ძალადობა იყო. მაგ. 1914 წ. ტფილისში ბოლშევიკები ხელმძღვანელობდნენ მხოლოდ იატაკ-ქვეშ მომუშავე „ფარმაცევტებისა და შეგირდების კავშირს“. ამ მხრივ საქმე უკეთესად იყო ბაქოში, სადაც ყველა მნიშვნელოვან კავშირებში, განსაკუთრებით კი ნავთის სამრეწველოთა მუშების კავშირში, ბოლშევიზმის ხელმძღვანელობითი გავლენა არასოდეს არ შეწყვეტილა და არ შეცვლილა.

მენშევიკები, რასაკვირველია, ყოველგვარ, ზომებს ღებულობდნენ, რომ ჩვენთვის ყველა გზები გადაეჭრათ მასებისაკენ, რომ მოვეწყვიტეთ მასებისაგან. ამას მენშევიკები რამდენიმეთ კიდევ ახერხებდნენ, მიტომ რომ დაპატრონებული იყვენ ორგანიზაციას და არც ისე იდევნებოდნენ მთავრობის მიერ, როგორც ბოლშევიკები. ჩვენი შეუწყვეტელი მუშაობა ხშირად სათანადო შედეგს არ იძლეოდა. გამონაკლისის ისევ ბაქო შეადგენდა, სადაც ჩვენი ორგანიზაცია შედარებით მუდამ მტკიცე იყო.

ამისდა მიუხედავად ჩვენს ფრაქციას არსად, თვით ყველაზე შავზნელ დროშიაც კი არ შეუწყვეტია პარტიული-ორგანიზაციული მუშაობა. დრო და დრო ეს მუშაობა საკმაოდ ფართოთ იშლებოდა

და მოულოდნელ შედეგებამდეც მიყვადით. ასე მაგალითად 1909 წ. ბოლშევიკებმა უმრავლესობა გაიყენეს ტფილისის კომიტეტში. ეს იყო ლიკვიდატორობის შესახებ გამართულ გაცხარებულ კამათის პერიოდში. მენშევიკები ისე ბევრსა და ისე ტკბილად უმღეროდნენ ლეგალობის უპირატესობათ, რომ სრულიად მიატოვეს პარტიული არალეგარული მუშაობა და ამიტომაც უმრავლესობა დაკარგეს, მაგრამ ისინი მაგრად ისხდნენ საოლქო კომიტეტში, საიდანაც „სექტანტ ბოლშევიკებს“ თავზე გადაასხეს პოლიტიკური ცილისწამებისა და მეშინურ კორიკანობის ნარეცხი. ერთის სიტყვით ლიკვიდატორობაში ჩაფლული მენშევიკები თვითონ არაფერს აკეთებდნენ რევოლუციისათვის და ბოლშევიკებსაც ხელს უშლიდნენ მთელის ძალღონით.

ბოლშევიკების ზემოხსენებულ ჟურნალ „ბორბა“-ს ყველა ნომრები სავსე იყო ქვემოთ მოყვანილ ამონაწერების მსგავსი საჩივრებით:

„მენშევიზმის შედეგებში თავი იჩინა ველა, რეაქციის ავდრო-ან დღეებში. ლეგალიზაციაზე განუწყვეტელმა ოცნებამ გადააჩია ამხ. მენშევიკები იატაკ-ქვეშ მუშაობას, ამ ქამად კი მხოლოდ ასეთი მუშაობაა შესაძლებელი. ამის გამო ინგრევა ტფილისის ორგანიზაცია. ფაქტურად ველა ტფილისში არსებობს მხოლოდ პირველი რაიონი. დანარჩენები დიქსაქსენ; კრებები არ იმართება ამ ექვს რაიონში...“

ან კიდევ მეორე ადგილას:

„ადგილობრივ პარტიულ ორგანიზაციის წევრებმა თიქმის არაფერი იცნა თათვის პარტიის ცხოვრების შესახებ. პარტიულ ამხანაგთაგან ბევრმა არც კი იცის, ამაჟამად რუსეთში არსებობს თუ არა რაიმე პარტიული ორგანიზაცია. ცხადია, რომ კავკასიის საოლქო ცენტრის მიერ ასეთ არა პარტიულ ყოფაქცევის მიზეზს წარმოადგენს ფრაქციული დაბრმავება...“

ფრაქციულობა იქამდე მიდის, რომ ადგილობრივ ენებზე არ გამოცეს ლანდონის პარტიულ ყრილობის რეზოლიუცია, შესაშვ სათათბიროს არჩევნების დრო სეკიროდ არ სცნეს პარტიის საარჩევნო პლატფორმის გამოქვეყნება, არ ბეჭდავენ ც. კ. რეზოლიუციას პროფესიონალურ კავშირებისა და კოოპერაციის შესახებ, არც ც. კ. სამიწველ-მაისო ფურცელს, ც. კ. არც ერთ წერილს პარტიის ორგანიზაციების მიმართ. ამავე დროს ავრცელებენ ჭორს რომ რუსეთში აღარ დარჩა არც ერთი ორგანიზაცია. აუცილებლად საჭიროა, რომ თვით მუშებმა ბოლო მოუღონ, საქმის ასე არა ნორმალურ მდგომარეობას“.

ამავე დროს ეკუთვნის მენშევიკების ნაციონალისტურ ცოდვას მთავარდნა: მათ დააფურობეს პარტიულ პროგრამას და შეიარაღდნენ წვრილ-ბურჟუაზიულ კულტურულ ეროვნულ ავტონომიის პრო-

გრამით, ხოლო ფაქტიურად დაქანდენ გათახიარებულ ნაციონალიზმის მოლიპულ გზაზე.

თავის ძალღონისა და ტეხნიკურ შესაძლებლობათა ფარგლებში ამ ყრუ და ბნელ დროს, ბოლშევიკები ცდილობდნენ პროლეტარიატისა და გლეხობის შორის არ ჩაექროთ რევოლუციონური სული.

აწყობდნენ სტამბებს პროკლამაციებისა და ფურცლების დასაბეჭდათ, უშვებდნენ ჟურნალებს „ბოლშევიკს“ 1908 წელში, „ტფილისის პროლეტარს“ 1909 წ. (გამოვიდა სულ სამი ნომერი, პირველ ნომერში სახელმძღვანელო წერილი დაწერილია ამხ. კობა-სტალინის მიერ) გამომცემლობის საქმე მოეწყო აგრეთვე ბაქოს ორგანიზაციაშიც. რასაც ის მოკლებული იყო... 1908 წლის ოქტომბრიდან მას შემდეგ, რაც ამ ორგანიზაციის გაზეთი „ბაქოს მუშა“ სამუდამოთ დაკეტა გრადონაჩალნიკმა.

ბოლშევიკები ლეგალურ საზოგადოებრივ ორგანიზაციებშიც მუშაობდნენ, სადაც ისინი ატარებდნენ რევოლუციონურ ხაზს წინააღმდეგ მენშევიკებისა, დაშნაკებისა და ლიბერალებისა. ასე იყო მაგ. ტფილისისა და ბაქოს სახალხო უნივერსიტეტში, ან ტფილისის სახალხო სახლთან არსებულ დრამატიულ წრეში და სხვ. ერთის სიტყვით, ბოლშევიკები აკეთებდნენ ყველაფერს, რაც შესაძლებელი იყო. მაგრამ 1905 წლის დამარცხების შემდეგ დიდი იყო მასის ინერცია. ამასთანავე ლიკვიდატორობა ტყვიასავით მძიმე ტვირთად დააწვა ამ მასის ინერციას. ლიკვიდატორულ თეორიისა და პრაქტიკის ამ მომაკვდინებელ გავლენას არ შეეძლო თავისი ყოვლად უარყოფითი კვალი არ დაემჩნია მასის მოძრაობაზე, მის უნარიანობაზე რევოლუციონურ ენტუზიაზმით ხელახალ ანთების საქმეში. იდეურ-ორგანიზაციული დაქსაქსულობა რევოლუციის დამარცხების შემდეგ უფრო გართულდა ლიკვიდატორობის განგრენით და ამას არ შეეძლო დაცემამდე არ მიეყვანა მასიური მოძრაობა-არ შეეძლო არ შეემცირებია ამ მოძრაობის ხელახლად გაჩაღების და წელში გამართვის შანსები; თუმცა ბოლშევიკები მედგარ მუშაობას აწარმოებდნენ სტოლიპინის მორიელების და მენშევიკების ოინების წინააღმდეგ. ამ ორმაგი თავდასხმის მიუხედავად ბოლშევიკურ ორგანიზაციას „თავისი ჯვარი მიჰქონდა“. ლიკვიდატორობის განგრენას ყველაზე მეტად ბაქოს ორგანიზაცია გაუმკლავდებოდა რად რაიონებში კი ბოლშევიკების მეცადინეობა საკმარისი არ აღმოჩნდა ლიკვიდატორთა ლიკვიდაციისათვის. თუ პარტიულმა კონფერენციამ პრაღაში (1912 წ.) პარტიიდან გააძევა ლიკვიდატორები, ეს კიდევ იმას არ ნიშნავდა, რომ ამიერ-კავკასიაშიც ლიკვი.

დატორები პარტიულ ორგანიზაციის გარეშე დარჩენ, პირიქით, უმრავლესობა მათ მხარეზე აღმოჩნდა.

სწორედ ამიტომ მოხდა, რომ გაცხოველებულ მუშათა საგაფიცვო რევოლუციონურმა მოძრაობამ, რომელიც 1911 წლიდან დაიწყო და განსაკუთრებულის ძალით შემდეგ წელში გაფართოვდა, ლენის ამბების შემდეგ, თითქმის გავლენა არ მოეხდინა ამიერ-კავკასიის მუშათა მასების მოძრაობაზე, რომელთაც მანამდე რევოლუციონერობის საპატიო სტაჟი ჰქონდათ.

მაგრამ ამ დროს ამიერ-კავკასიის ბოლშევიკურ ორგანიზაციებმა მოახერხეს საზღვარ-გარეთ მყოფ ხელმძღვანელ ცენტრთან კავშირის განახლება. ეს კავშირი გააბა ამხ. სერგო ორჯონიკიძემ 1911 წელს, როცა ამხ. ლენინის მიერ მოწყობილ პარიზის „ხუთთა თათბირის“ დირექტივები და ინფორმაცია მოიტანა.

შემდეგ ჩამოვიდა ც. კ. მომხსენებელი პრადის კონფერენციის შესახებ. ერთის სიტყვით, ბოლშევიკურ ფრაქციას მიეცა უკეთესი დღეთა მოლოდინის საფუძველი განსაკუთრებით ბაქოს ბრწყინვალე საერთო გაფიცვის შემდეგ (1914 წლის ივნისი-ივლისი), რომელიც ჩატარდა ბოლშევიკურ კომიტეტის ხელმძღვანელობით. მაგრამ ომმა კვლავ მოჰკვეთა რევოლუციის ყლორტები.

ომმა გამოამჟღავნა ლიკვიდატოთა გადაგვარება სოციალ-შოვინისტებათ. მენშევიკები ნიკოლოზ მე. II გამარჯვებისათვის იღვწიან. მათ მოუწოდეს მუშებს სამხედრო-სამრეწველო კომიტეტებში მონაწილეობისაკენ. ბოლშევიკებმა ომი გამოუცხადეს ომს, ისინი ემხრობოდნენ ომის დაუყოვნებლივ შეწყვეტას და მეფის რუსეთის დამხობას, როგორც ნაკლებ ბოროტებას. ბოლშევიკებმა ამავე დროს დიდი მუშაობა გააჩაღეს მუშათა და გლეხთა შორის და ისინი იღვენებოდნენ არა მარტო მეფის აგენტების მიერ, არამედ მენშევიკების მიერაც. თათბირი ბაქოში და კავკასიის ბოლშევიკთა ბიუროში. ბოლშევიკურ ორგანიზაციების დაარბევა 1916 წელს და ცარიზმის განადგურება თებერვლის რევოლუციის მიერ.

გაისმა იმპერიალისტურ ომის შემადრწუნებელი გუგუნი. ევროპის ოფიციალურმა სოციალ-დემოკრატიულმა პარტიებმა თავიანთი ბელადების სახით, მთავრობების გვერდით ლაქიების ადგილები დაიკავეს. მათ დაივიწყეს მე-2 ინტერნაციონალის შტუტგარდტის და ბაზელის ყრილობათა დადგენილებანი. ლიდერების ოპორტიუ-

ნიშმი პროლეტარულ მასებისაკენ მიბრუნდა სოციალ-შოვინიზმის გულის ამრევი სახით.

არც ჩვენი ლიკვიდატორები აღმოჩნდნენ ბედნიერი გამოჩაღისნი ამ სისხლიან ქარბუქში. არა მარტო ლიკვიდატორები, არამედ თვით პლენაროვიც კი იმ სოციალ-შოვინისტების ბანაკში გადაბარგდა, რომელნიც რუსეთის მეფის მხრივ (ომს „სამართლიანად“ სთვლიდნენ. კავკასიელმა მენშევიკებმა თავიანთ ბელადის ნ. ჟორდანიას მეთაურობით, (უმნიშვნელო და მცირე გავლენიან ჯგუფის გამოკლებით) მიაშურეს ობორონცების ბანაკს, რომელიც მთლიანად ლეზულობდა ანტანტის (ე. ი. აგრეთვე მეფის რუსეთის (ომს, „მილიტარისტულ“ გერმანიის წინააღმდეგ და სურდა ომი გამარჯვებად პირდაპირ ზიზლის მომგვრელი იყო ნ. ჟორდანიას წერილების კითხვა მენშევიკების ლეგალურ გაზეთში, სადაც ის ჯვარს ეცმოდა ანტანტის (ე. ი. აგრეთვე რუსეთის მეფის (გამარჯვებისთვის. ერთის სიტყვით, ჩვენი მენშევიკები თავის ნებით ჩაეწერნენ ანტანტა-მეფის აგიტპროპში. მათ მონაწილეობა მიიღეს ომის წარმოებაში არა მარტო სამხედრო-სამრეწველო კომიტეტებში მონაწილეობით და კონტრ-რევოლუციონურ სახელმწიფო სათათბიროსთვის მხრის დაჭერით, არამედ ომით გატანჯულ მოსახლეობის სტიქიონურ ამბოხებათა და „სასურსათო აჯანყებათა“ ჩაქრობითაც. (მენშევიკების დეპუტატმა კ. ჩხეიძემ. მეფის ბოქაულებისა და ხუცების თანხლებით შემოიარა ასეთ „აჯანყებათა“ რაიონები და კრებებზე და ხალხის ყრილობებზე სიტყვებით გამოდიოდა „თვითნებურ“ მოქმედებათა წინააღმდეგ) ეხლაც კი კაცს ზიზლის მოპვრის იმ ამბების წაკითხვა, თუ როგორ ასიამოვნებდნენ მენშევიკები მეფის ოხრანკას თავიანთი გათახსირებული პოზიციით (იხ. დამატებები).

თავის თავად იგულისხმება, რომ მათ ლიკვიდაცია უყვეს არა ლეგალურ ორგანიზაციის უკანასკნელ ნაშთებს. უარი განაცხადეს იატაკ-ქვეშ მუშაობის ყოველგვარ მეთოდზე: შხამიანად მიაფურთხეს პროლეტარიატის და გლეხობის რევოლუციონურ სულს, ჩამოიბერტყეს ფეხიდან თავისი ასე თუ ისე რევოლუციონურ წარსულის უკანასკნელი მტვერი.

რევოლუციის პატივის, მისი მომავლის დაცვა მხოლოდ ბოლშევიკებს უხდებოდათ ქეშმარიტად ჯოჯოხეთურ პირობებში. ომი წარმოადგენს საერთო კრიზისს, მაგრამ ისეთ ჩამორჩენილ და ეკონომიურათ მქლე კუთხისთვის, როგორიც ამიერ-კავკასიაა. ომი განაღდგურებელ მიწის-ძვრაზე უფრო უარეს უბედურებას ნიშნავდა. ასი ათასობით პროლეტარების და გლეხების შორეულ ბრძოლის

ველებზე გარეკვა; ნავთსადგურების უეცრად დაკეტვა საქონლის შემოზიდვა-გაზიდვისთვის, რუსეთთან საქონლის ბრუნვის შეწყვეტვა, საქართველოში პურის მოუსავლობა და სიმინდის ყანების ავდრებისაგან დაღუპვა; ამას მიუმატეთ სამხედრო მდგომარეობის საშინელებანი ფრონტის სანაპირო ზოლში, — როგორადაც ამიერ-კავკასია ითვლებოდა და სხვა და სხვა. აი რანაირ პირობებში მოუხდათ ბოლშევიკებს გამოსვლა ომის საშინელებათა წინააღმდეგ, გათახსირებულ სოციალ-შოვინიზმისა და ობორონციზმის წინააღმდეგ.

მიუხედავად საერთო გულგატეხილობისა და განდგომილობათა გახშირებისა, რაც ბუნებრივად თან სდევს ზოლზე ასეთ კრიტიკულ მომენტს, ბოლშევიკებმა შესძლეს სწორი ორიენტაციის აღება ომის საკითხებში და თუმცა ჯერ კიდევ კავშირი არ ჰქონდათ ცენტრალურ ხელმძღვანელ ორგანოსთან, არ მიეღოთ მისგან დირექტივები, მაინც სწორი კურსი აიღეს თავიანთ დადგენილებებში.

ბოლშევიკებმა ომი გამოუცხადეს ომს, ხმა აიმაღლეს, აგიტაციას ეწეოდნენ იმპერიალისტური ომის გათავებისთვის, ისინი მხარს უჭერდნენ მეფის რუსეთის დამარცხებას.

ბოლშევიკებმა გაილაშქრეს ეგრედ წოდებულ სამხედრო-სამრეწველო კომიტეტში მუშათა მონაწილეობის წინააღმდეგ, შეებრძოლენ ამ მუშებისა და ბურჟუაზიის კოალიციურ ორგანიზაციას, რომელიც მოქმედობდა მეფის იარაღის გამარჯვების უზრუნველსაყოფად.

როცა პარტიულ ცენტრთან აღდგენილ იქნა კავშირი, ამიერ-კავკასიელ ბოლშევიკების მიერ გადადგმული ეს სწორი, მაგრამ უფრო ინსტიქტით ნაკარნახევი ნაბიჯები, თანდათან უფრო ჩამოყალიბდა, დაიხვეწა და გადაიქცა იმ ნამდვილ რევოლუციონერ ინტერნაციონალიზმის დოკუმენტებათ, რაც ბოლშევიზმის თანდაყოლილ თვისებას შეადგენს, სადაც და რანაირ პირობებშიაც არ უნდა უხდებოდეს მას მუშაობა. ყველაზე უფრო ამ ხანაში იყო საჭირო ცოტად თუ ბევრად მაგარი ორგანიზაცია. მენშევიკები, რომელნიც პარტიაში მდგომარეობის ბატონებათ გრძნობდნენ თავს, უფრო მეტად ვიდრე ოდესმე, წინააღმდეგი იყვნენ ყოველგვარ არალეგალურ ე. ი. პარტიულ მუშაობისა. ბოლშევიკებს მთელი ძალდონის დაჭიმვა დასჭირდათ იმისათვის, რომ გამოეცოცხლებიათ მუშაობა, რომ პროლეტარული ორგანიზაციისათვის აეცილებიათ ის გაზრწნა, რომელიც მენშევიკური თავიდან მოდიოდა. მათ მოახეობეს ამ შავზნელ დროში ყველა მაქსიმალურ შესაძლებლობის მიღწევა, მაგრამ, რასაკვირველია, ეს კიდევ ყველაფერი არ იყო, რის მიღწევაც მაშინ სა-

ქირო იყო. ამ ხანებში ცოტად თუ ბევრად შესამჩნევი პარტიული მუშაობა სწარმოებდა მხოლოდ ისევ ბაქოში და შემდეგ ტუილისში, ხოლო სამაზრო რაიონებიდან—ქიათურაში და განსაკუთრებით კი გურიაში, სადაც იმალებოდა კადრის ბოლშევიკთა საგრძნობი რაოდენობა. ორგანიზაციების საურთიერთშორისო კავშირი თითქმის არ არსებობდა. მალე ეს კავშირი აღადგინეს, შეადგინეს კომიტეტები, დაიწყეს ორგანიზაციული და საპროპაგანდო მუშაობა, დიდის შრომით და სიძნელეთა გადალახვით შეგროვილ კაპეიკებითა და მანეთებით შეიძინეს და მოაწყვეს ტფალისში საიდუმლო სტამბა, რომელშიც ბეჭდავდნენ ომის საწინააღმდეგო და საპირველმართის პროკლამაციებს, ციმმერვალდის კონფერენციის მანიფესტს და რეზოლუციებს, ავრცელებდნენ მუშათა უბნებსა, ჯარებსა, ამიერ-კავკასიის ყველა ორგანიზაციებში.

ამავე დროს, მეფის ძალების გარდა მათ სჭირდებოდათ სიფრთხილე გამოეჩინათ აგრედვე მენშევიზმის ანჩხლი ნაგაზების მიმართ.

აი რასა სწერს თავის მოგონებებში ამხ. კ. ცინცაძე.

ჩვენ მიერ ციმერვალდის რეზოლუციების და მოწოდების გავრცელება მენშევიკებმა გაიგეს. შეიქნა ერთი ატრ-ზალრი, ჩოჩქალი. დაგვიბარეს ლანჩხუთში და გვიტარეს გრიშა ტრაქაძის *) პირით, რომ თავი დაგვანებებია არალეგალური მუშაობისათვის, ერთ სოფელში, აცანაში. მენშევიკებს ხელში ჩაგვდოთ 15—20 რეზემპლიარი, ჩამოიტანეს ლანჩხუთში და ცეცხლში დასწვეს ტრაქაძის ბრძანებით. რევოლიუციონერებიც ასეთი უნდა!—შეუდგენ ძიებას, თუ სად იყო ჩვენი სტამბა, უნდადით წაერთმიათ ან მთავრობისათვის გადაეცათ. ჩვენ სიმშრის ოფლში ვაწურებოდით: დღე და ღამე არ გვეძინა, რის ვაი-ვაგლანით მუშებისა და გლეხების ყურებშიდის გვინდოდა მიგვეტანა ომის მიერ გამოწვეული ნგრევა, მისი ნამდვილი მიზეზები, გვინდოდა მასისთვის თვალის აგვეხილა, რევოლიუციისაკენ მოგვეწოდებინა, ძმათა სისხლის ღვაწი შეგვეწყვიტა, კარიზში შეგვექმნებინა, ბურჟუაზიის ჯოჯოხეთური მოქმედება გამოგვემდგანებინა და ამ დროს მენშევიკები ფორცლებს და არალეგალურ ლიტერატურას სწვავენ, საიდუმლო სტამბის გასაგებად და აღმოსაჩენად გამოძებნას წარმოებენ*.

ასეთ ჯოჯოხეთურ პირობებში, როცა ბოლშევიზმი მუხრუჭებში იმყოფებოდა კარიზისა და ლიკვიდატორებს შორის, მათ მაინც შესძლეს გაცხოველებული პარტიულ მუშაობის გაჩაღება, რაც დაგვირგვინდა 1915 წლის ზაფხულში „ბოლშევიკების კავკასიის ორგანიზაციათა“ თათბირის მოწვევით ქ. ბაქოში. თათბირმა, რომელ-

*) მენშევიკი, რომელიც მოქმედებდა ნ. ჟორდანიათა მითითებით.

საც ანზ. შაუმიანი ხელმძღვანელობდა მიიღო კონფერენციის ხასიათი, თათბირის მიერ შემუშავებული რევოლუციები მიმდინარე მომენტის, საორგანიზაციო და სხვა საკითხების შესახებ საფუძვლად დაედო ამიერ-კავკასიის ორგანიზაციების შემდეგ მუშაობას, რომელსაც ხელმძღვანელობდა ამორჩეული კავკასიის „ბოლშევიკების ბიურო“. ამ ბიუროს მუშაობის უკანასკნელი დოკუმენტი იყო 1916 წლის საპირველმაისო მოწოდება, რომელიც შედგენილი იყო უალრესად რევოლუციონურ და ინტერნაციონალურ კილოზე. თვითმპყრობელობის გველეშაპი კვლავ რაკლად შემოველო აღორძინებულ და განცხოველებულ რევოლუციონურ მუშაობაში ჩაბმულ ბოლშევიკურ ორგანიზაციას. 1916 წლის შემოდგომაზე განადგურებული იქნა ყველა ორგანიზაციები*); აქტიურ მომუშავეთა უმრავლესობა (უკანასკნელი გაწვევის) ცარიზმის საკნებში იყო გამოწყვდეული. კატორღა და გადასახლება მათთვის უზრუნველყოფილი იყო, უკვე ემზადებოდნენ მათს „ჩაღაგებას“ ეტაპისათვის, ზოგიერთი უკვე გაუყენეს შორეულ გზას.

მაგრამ რუსეთის უღმობელმა ისტორიამ, რომელიც თავის წიაღში რევოლუციას ატარებდა, მოულოდნელად თავისი რისხვა დაატეხა თავს როგორც ამ გველეშაპებს, ისე მენშევიკებს; თებერვლის რევოლუციამ, რომელმაც თავისი ქუხილით დააყრუა მეორენი, ხოლო „ჩაღაგა“ და ისტორიის სანებვეზე გადაყარა—პირველნი, —ციხის დარკინული კარები—გაუღო რევოლუციონერებს.

როგორ საცოდავთ და სამარცხვინოთ მოიქცენ მენშევიკები, რაცა მათ რევოლუცია „ფოსტით“ მიიღეს. როგორ შესდგა ყველა წვრილ-ბურჟუაზიის და მემამულეთა პარტიების ბლოკი იმ მიზნით, რომ რევოლუციისთვის მოესპოთ გაფართოების საშუალება და პროლეტარული პარტია მოეწყვიტათ რევოლუციონურ მასებისათვის.

მეფის იმპერიის დედა-ქალაქში მომხდარ თებერვლის გადატრიალების ამბავი ტფილისმა ყველა ქალაქებზე გვიან მიიღო. სახ. სათათბიროს მენშევიკების ფრაქციის თავმჯდომარემ კ. ჩხეიძემ მაშინაც ვერ დასძლია ძვალ-რბილში გაჟღადარი ლიკვიდატორული

*) თბ. საგუბერნიო ჟანდარმთა სამმართველოს უფროსმა პოლკოვნიკმა პასტრიულინმა 1916 წ. 18 აგვისტოს სიხარულით აღსაყვადებოთ შეგუბონი პოლიციის დეპარტამენტს „ესდეკ-ბოლშევიკების კავკასიის ბიუროს“ ლიკვიდაციის ამბავი. ჟანდარმს ეს სიხარული რამდენიმე თვის შემდეგ ჩაშხამდა: სწორედ ბოლშევიკები მივიდნენ თვითონ მის ლიკვიდაციას მოსახდენათ.

სიმბდალე, როცა თავისი თვალთ ხედავდა ცარიზმის დამხობას. აღფრთოვანებული მოწოდებითი ნიშანის მაგიერ, მან ტელეგრაფით (ქვითარის მიღებით) კონსპირატიული დეპეშა გამოუგზავნა თბილისის მენშევიკებს: „მთავრობაძე გარდაიცვალა, შეატყობინეთ ნათესავენსა და ნაცნობებს“. ქუჩის ლაზღანდარათა ფრაქციის თავმჯდომარეს ამაზე მეტად არ შეეძლო თავის შერცხვენა. მაგრამ ჩხეიძის აღრესატებმა, თბილისელმა მენშევიკებმა ნ. ჟორდანიას და ნ. რამიშვილის მეთაურობით მოახერხეს კიდევ უფრო მეტად შეერცხვინათ თავი.

— „ც-ს-ს-ს, წესრიგი არ დაარღვიოთ!“ გაისმა თბილისის მენშევიკებისა და ლიბერალების შეხმატკბილებული ნახევრად-ჩურჩულის, ნახევრად ყვირილის ხმა. და მაშინაც კი, როცა ემხოზოდა მეფის ტახტი, როცა მოვიდა ამისი ცნობა თბილისის ქუჩები არ ავსებულა დემონსტრაციებისა და მანიფესტაციების ხმაურით, ხალხის აზვირთებულ გრიგალს არ შემოუქროლია მეფის მოადგილე—ძიას სასახლისათვის. პირიქით, ქალაქისათვის ასე ნაძალადევად თავზე მოხვეულ „სიჩუმესა და სიწყნარეში“ წესიერების პარტიის წარმომადგენლებმა და მათ რიცხვში ორმა ნოემ (ჟორდანიამ და რამიშვილმა) შიშის კრძალვით გაიარეს სასახლის დარაჯების და მცველების გვერდით და წარუდგნ უავგუსტოესი მეფის მოადგილეს. რაზედ ისაუბრეს იმათ? ნ მარტს, მეფის მოადგილის თანაშემწემ გენ. ლეიტენანტმა თავადმა ორლოვმა დეპეშა დაუგზავნა ყველა გენერალ-გუბერნატორებს, გუბერნატორებს, გრაფონაჩალნიკებსა და ჟანდარმთა პოლკოვნიკებს (ყველა თავის ადგილზე და ხელუხლებელი იყო), რომელშიაც ატყობინებდა, რომ „კავკასიის მოსახლეობა იცავს სრულ სიმშვიდეს და საზოგადოებრივ ორგანიზაციების წარმომადგენლები, თვით სოციალ დემოკრატებთან ერთად, აღგვითქვამენ, მომავალშიც დავიცავთ წესიერებას მოსახლეობის შორისო“.

ასე გამოეხმაურენ მენშევიკები მათთვის მოულოდნელ თებერვლის რევოლიუციის ქექა-ქუხილს. მათ არა მარტო დაუშვეს ის, რომ ინიციატივა ხელში აიღო ცენზიანმა, ბურჟუაზიულმა ქალაქის გამგეობამ ა. ხატისოვის მეთაურობით, არამედ თვითონაც მამლაყინ-წურად მიაშურეს მათკენ, გვერდში წამოუსკუბდნ და ადგილები დაიკავეს იმათ ბანაკში, ვინც ამ „წესიერების“ დაცვით ცდილობდა მეფის ხელისუფლების აპარატის გადაჩენას და მის ხელუხლებლათ დატოვებას.

მათ იმ დღეებში სრულებით დაავიწყდათ მუშათა კლასი. და ნხოლოდ ბოლშევიკებმა, რომელნიც ის იყო გამოვადნენ ციხეები-

დან და იატაკ-ქვეშიდან, მუშათა რაიონებში დაიწყეს აგიტაციის გაწევა მუშათა დეპუტატების საბჭოს მოსაწყობათ. მეფის მოადგილის სასახლის ვიზიტორებს დაავიანდათ თბილისის საბჭოს პირველ სხდომაზე, მათ გული დასწყვიტა მომხდარმა ფაქტმა, რომ მენშევიკების უმრავლესობის მიუხედავად, კრებამ თავმჯდომარეთ აირჩია ბოლშევიკი ფ. მახარაძე. დამახასიეთებელია, რომ წინააღმდეგ ბოლშევიკების დაბეჯითებითი მოთხოვნისა, მენშევიკებს არ სურდათ საბჭოსთვის აღმასრულებელ ფუნქციის ე. ი. ძალა-უფლების ფუნქციის მიეცემა, მათ გაილაშქრეს საბჭოს აღმასრულებელ კომიტეტის გამოყოფის წინააღმდეგ, ე. ი. ისინი წინააღმდეგი იყვნენ არა მარტო საბჭოს განყოფილი ხელისუფლებისა, არამედ ამ ხელისუფლების გაორებასაც არ თანხმდებოდნენ: ხელისუფლებათ თავის ადგილზე სტოვებდნენ როგორც მეფის ადმინისტრაციას, ისე ცენზიან ქალაქის გამგეობასაც. ნ. რამიშვილმა ნდობის გამოცხადებაც კი აღუთქვა ძველ ხელისუფლებას, თუ ეს უკანასკნელი თავისი ჯგუფურწველობის გარანტიას „მისცემდა“; მაგრამ პროლეტარიატის საზოგადოებრივი აზრის ძალდატანებამ მაინც აიძულა ისინი მუშათა დეპუტატების საბჭოდან გამოეყოთ აღმასრულებელი კომიტეტი, რომელშიაც აირჩიეს თავის მომხრეთა დიდი უმრავლესობა. ისინი ხომ პირდაპირ უპარესად იყვნენ გაწაფულნი საარჩევნო ხელოვნებაში, უკანასკნელი ათი წლის განმავლობაში მთელ თავის „პარტიულობას“ ხომ „მარტო საარჩევნო კამპანიებისთვის მზადებას ანდომებდნენ“. როგორც იყო გაბედეს და დათანხმდნენ ძველი ხელისუფლების გარეკვას, რომლის დროსაც ეანდარმთა უწყების ლაკვიდაცია თანახიანათ ბოლშევიკებს დაუთმეს. მათ ჩვეულებრივის პატივით გაისტუმრეს მეფის მოადგილე და მიიღეს ბურჟუაზიულ დროებითი მთავრობის მიერ დანიშნული კავკასიის განსაკუთრებული კომიტეტი, რომელიც შესდგებოდა წმინდა წყლის კადეტებისა და ნაციონალისტებისაგან. მენშევიკებმა ოდნავ წაილულლულეს ზემოდან დანიშნულ „ნაციონალისტური კომიტეტი“ „ადგილობრივი დემოკრატიისათვის“ მიუღებელიაო, მაგრამ ისევ დაწყნარდნენ, როცა ამ კომიტეტის შემადგელობაში თავის მხრივ კიდევ ერთი ნაციონალისტი ა. ჩხენკელი შეიყვანეს. ამ ძველი ხელისუფლების აპაარატის დაღეწის თვალთაზრისით უბადრუკ და საცოდავ სახელმწიფო შემოქმედებას თან ახლდა მენშევიკური ნაცნობი ჰანგის გადამღერება: ეს სიმღერა ეხეზოდა იმას, რომ ბურჟუაზია რევოლუციონურია; რომ აუცილებელია ამ ბურჟუაზიასთან ერთად სიარული, რომ ბურჟუაზია არ უნდა შევანუხოთ უკიდერესი მოთხოვნილებებით და ვიდრე დამფუძნებელი

კრება არ იქნება მოწვეული, არ წამოგვეყენებია ისეთი საკითხები, რომლებსაც შეეძლოთ ბურჟუაზიის დაფრთხობა და კონტრ-რევოლუციის ბანკში გადაყვანა. ამ ლიბერალურ-მენშევიკურ საცოხნელზედ ემატებოდა აგრეთვე ქადაგება ომის გაგრძელების აუცილებლობის შესახებ და ამას ახლა უკვე „რევოლუციონური თავდაცვის“ მოსაზრებით ამართლებდნენ. ბოლშევიკები ამათ აყენებდნენ გადამწყვეტ მოქმედების პროგრამას რევოლუციის განმტკიცებისა და მისი შემდეგი განვითარებისათვის. ისინი ამტკიცებდნენ, რომ რევოლუციის განმტკიცება-განვითარებაში უალრესად დაინტერესებულნი არიან მხოლოდ მწარმოებელი კლასები, მხოლოდ ქალაქისა და სოფლის ღარიბი დაბალი ფენები და არა ბურჟუაზია, რომელიც უკვე იღეს სავადა თავის ეშვებს, უკვე იყურებოდა უკან თავისი ნატვრის თვალისა, თეთრ გენერალ — დიქტატორისაკენ. ბოლშევიკებს წინაღუდგა წვრილი ბურჟუაზიის ეგრედ წოდებული „სოციალისტურ“ ბურჟუაზიის, მემამულეების და ნაციონალისტური პარტიების ბლოკი. მენშევიკები, ესერები, დაშნაკელები, მუსავატელები, ნაციონალ-დემოკრატები, სოც. ფედერალისტები (რომ აღარ ვილაპარაკოთ სხვა და სხვა ჯურის ლიბერალებზე), მათი სოციალური და ეროვნული სხვა და სხვაობის მიუხედავად — მაინც მტკიცე დულაბით იყვნენ გაერთიანებულნი მთლიან ანტი-ბოლშევიკურ ბლოკში. ამ ბლოკის მიერ აღებული ხაზი იქითკენ იყო მიმართული, რომ ბოლშევიკში განემარტოებია, გამოეთიშა მასებისაგან, ხელი შეეშალა პროლეტარულ პარტიის ლოზუნგებისათვის, რომ ამ ლოზუნგებს გზა არ გაეკვლია მუშებისა და გლეხების გრძნობებისა და ნებისყოფისაკენ, არ ძიედწიათ ჯარისკაცების გულამდე, რომელთაც სწყუროდათ ზავი, სწყუროდათ რევოლუციის მიერ მიწის საკითხის გადაწყვეტა, სწყუროდათ ბურჟუაზიის განდევნა წარმოებიდან.

ბლოკის ბატონობის ქვეშ რევოლუციას აშკარად ბურჟუაზიული სახე და შინაარსი ეძლეოდა ე. ი. ის ლეზულობდა ანტი-ხალხოსნურ ხასიათს.

ბლოკის მიერ ბოლშევიკების გასარიყავად აღებული კურსი, რომლის განსახორციელებლადაც იგი იყენებდა მთელ სახელმწიფო ძალა-უფლებას, მთელ თავის პრესას და მთელი თავისი ცილისწამების შარაგს, აშკარად გვიქადდა რეაქციისათვის გზის გაწმენდას.

ბოლშევიკებს სერიოზულად თვალი უნდა გადაეცლოთ თავის ორგანიზაციისათვის, რომელიც ერთერთ სწორ საშუალებას წარმოადგენდა მასების გზის გასაკვლევად. რევოლუციის მომენტში ყველა დანარჩენი პარტიები და მათ შორის მენშევიკების პარტიაც

ხომ თითქმის მთლიანათ შეიარაღებულნი აღმოჩნდნენ, რეაქციის ეკლესს ისე ვერ დაესახიჩრებია და დაესისხლიანებია როგორც ბოლშევიკური ორგანიზაციები. ისე რომ მენშევიკებს ყველაფერი ხელ-ქვეშ აღმოაჩნდათ: ბელადებიც, ყოველდღიური ლეგალური გაზეთიც და სხვა. რევოლუციის მიერ მოტანილმა „თავისუფლებამ“ კი გაუმრავლა წევრთა და თანამგრძნობთა რიცხვი ყველა იმ „რიგიან და დარბაისელ“ პარტიებს, რომლებიც საერთოდ თავს იყრიდნენ ორი მთავარი, ტონის მიმცემი და ხელმძღვანელი პარტიის, მენშევიკებისა და ესერების გარშემო.

ბოლშევიკებისათვის აუცილებელი იყო იატაკ-ქვეშიდან ამოსულ ორგანიზაციის ნამსხვრევების გადარჩევა-გამაგრება და მთელი თავისი არსენალის გადათვალერება და მობილიზაცია.

რადგან ცენტრთან კავშირი ჯერ კიდევ არ იყო გაბმული და ამიტომ იქიდან დირექტივები და სწორი ინფორმაცია არ მოგვდიოდა, ამიტომ მენშევიკებთან საერთო ორგანიზაციაში შესვლის საკითხი ყველგან დადებითად სწყდებოდა. ახლად გადაყირავებულ მეფის ტახტის წინაშე მეტად ძლიერი იყო ასეთი მთლიანობისაკენ მისწრაფება; მაგრამ ამ გაერთიანებულ ორგანიზაციაში შესვლისას ბოლშევიკებმა გამოითხოვეს თავიანთი საკუთარ ბიუროს (კომიტეტის) დაარსების, საკუთარ ბექვდითი ორგანოების გამოცემისა და ფრაქციულ კრებების ცალკე მოწყობის უფლება. ფაქტიურად ეს „გაერთიანება“ მხოლოდ მოკლე, გარდამავალი საფეხური იყო ბოლშევიკების არა მარტო იდეურ-პოლიტიკურათ, არამედ ორგანიზაციულათ გამოყოფის წინ. ეს გამოყოფა ფორმალურად განხორციელდა ბოლშევიკურ პარტიის სრულიად რუსეთის აპრილის კონფერენციის შემდეგ, სახელდობრ, მაისის მეორე ნახევრიდან, როცა კონფერენციიდან დაბრუნდნენ ამხ. მიხა ცხაკაია და ამხ. ფილიპე მახარაძე (ბაქოს საკუთარი დელეგატები არ ჰყოლია კონფერენციაზე) დროებითი საოლქო კომიტეტის დირექტივის თანახმად ამიერკავკასიის ბოლშევიკურმა ორგანიზაციებმა კავშირი გასწყვიტეს ობორონცულ, შემგუბრებელ მენშევიკებთან და გამოეყვენ დამოუკიდებელ პარტიათ ჯერ თბილისში და ბაქოში (აქ გამიჯვნა ცოტა დაგვიანებით მოხდა, რომლის დროსაც ორგანიზაციიდან მენშევიკები წავიდნენ), ხოლო შემდეგ კი მთელ დანარჩენ ამიერ-კავკასიაში. აი როგორ ასაბუთებდა მაგ. ბოლშევიკების თბილისის კომიტეტი მენშევიკებთან კავშირის გაწყვეტის აუცილებლობას, როდესაც მან 1917 წ. 6 ივნისს თბილისის ორგანიზაციის კრების სახელით მიმართა ადგილობრივ ორგანიზაციებს:

„მომენტის სერიოზულობა და დასაბუთებელი ამოცანების სისწორით გადაწყვეტასთან დაკავშირებული უდიდესი სიმძლავრე დაბეჯითებით გვიკარნახებს პროლეტარიატისა და მისი პარტიის ორგანიზაციულად დარაზმების სოციალიზმის ღრმის გარშემო, რომელიც გაგვინათებს წმინდა პროლეტარული პოლიტიკის შენარჩუნების მიმე და ეკლიან გზას, თავისუფალ წვრილ-ბურჟუაზიული მერყეობისაგან. მენშევიკები მზარს უქვერდნ დროებითი მთავრობას, რომელიც აქტიურად აწყობს კონტრ-რევოლუციას და აწარმოებს შეტევითი იმპერიალისტურ ომს, ისინი მზარს უქვერდნ ეგრედ-წოდებულ „თავისუფლების სესხს“ და ეწინააღმდეგებიან ჯარისკაცების დამოუკიდებლობის ურონტზე: ისინი ინტერნაციონალის აშენებას აწარმოებენ არა ყველა იმპერიალისტებთან კავშირის გაწყვეტის ნიადაგზე, არამედ შეიდეგანების კუბეში, რომელთაც თავისი თავი მიჰყიდეს ბურჟუაზიას.

რადგან ჩვენი პარტია პროლეტარიატს იცავს ყოველგვარ მტრის გავლენისაგან, მის არავითარ თათმობაზე წასვლა არ შეუძლია რევოლუციონურ ობოტონცობასთან და გადაჭრით ყოველგვარ კავშირსა სწყვეტს მასთან. ამიტომ კრებამ (თბილისის ორგანიზაციის) დაადგინა: გასწყვიტოს კავშირი რევოლუციონურ ობოტონცობის თვალსაზრისზე მდგომ მენშევიკურ ორგანიზაციისთან, გამოიწვიოს იქიდან ყველა ჩვენი თანამოაზრე ბოლშევიკები და შექმნას ცალკე სოციალ-დემოკრატიული ორგანიზაცია, რომელიც იდგება რევოლუციონურ სოციალ-დემოკრატიის თვალსაზრისზე.

ნორჩმა ბოლშევიკურმა დავითმა დაიკავა პოზიცია კოალიციურ მრავალ პარტიულ გოლიათის წინააღმდეგ და დაიწყო ბრძოლა რევოლუციის გაღრმავებისათვის, მის მტკიცე და სწორ გზაზე დაყენებისათვის, მისი მუშურ-გლეხური შინაარსისათვის. ბლოკი, რა თქმა უნდა, მრისხანეთ აიჯაგრა ახალგაზრდა პროლეტარულ პარტიის წინააღმდეგ. მაგრამ ჯერ-ჯერობით ტლანქ-რეპრესიებს არ მიმართავდა მის მიმართ და კმაყოფილდებოდა მხოლოდ „იდეურ“ რეპრესიით, ე. ი. ცილისწამებით. მაგალითად, მენშევიკური გაზეთი ბოლშევიკების პარტიულად გამოყოფას აფასებდა როგორც „მალინოვსკის პროვოკაციის გაგრძელებას“, რომელმაც მონაწილეობა მიიღო სახელმწიფო სათათბიროს სოციალ-დემოკრატიულ ფრაქციის განხეთქილებაში. მაგრამ ეს იყო მხოლოდ ნემსის ნარჩხელეტები. რომელიც შეუმჩნევლად რჩებოდა იმ დიდ და თავდავიწყებულ მუშაობაში, რომელიც უნდა გაეჩაღებინათ და კიდევ გააჩაღეს ბოლშევიკებმა.

მართლაცდა, თავისი გაქანებით და ძარღვებ დაჭიმულობით, ეს იყო უდიდესი, არაჩვეულებრივი საორგანიზაციო და საპროპაგანდო მუშაობა, რომელიც მიმართული იყო უმთავრეს მიზნისაკენ: ყველა მშრომელთათვის, ყველა რევოლუციონურ ელემენტებისა-

თვის გამსჭვირვალე და დასანახი გახდა რევოლუციის მთელი მექანიკა, რომელიც ობორონცულ ბლოკს შეჰყავდა ბურჟუაზიული ხრამებისა და ჩიხისკენ. ამ მუშაობას ბლოკისათვის უნდა წაერთმია მუშურ-გლეხური მასის ახალ-ახალი ფენები—ნამდვილ საბჭოთა ხელისუფლების დასამყარებლად, გამოიქცედა მრავალ ეროვნებიან ამიერკავკასიის მშრომელთა ინტერნაციონალური კავშირი და არავისთვის მიეცა საშუალება, რომ რევოლუციის დასუსტების მიზნით გამოეყენებიათ ეროვნული წინააღმდეგობანი.

თავისთავად ცხადია, რომ ბოლშევიკების მუშაობის მეთოდები სხვა და სხვა რაიონებში განსხვავდებოდნენ დეტალებში. პროლეტარიატით მჭიდროდ დასახლებული ბაქო, პროლეტარიატით ნაკლებ დასახლებული, მაგრამ სამაგიეროდ ქედის სამხედრო ნაწილებით სავსე თბილისი: აზერბეიჯანის გლეხობა, რომელსაც ჯერ არ შეხებოდა პოლიტიკური სკოლა და რევოლუციონურ სკოლა-გამოვლილი დასავლეთ საქართველოს გლეხობა, თავად-აზნაურობით, ხანებითა და ბეგებით, მოფუსფუსე აღმოსავლეთ საქართველოს და აზერბეიჯანის სოფლები, აგრეთვე სომხეთის სოფლები, სადაც თავადი არ არის, მაგრამ სადაც დიქტატორობს ტერტერა და ვარეჟაძე-დაშნაკი—მთელი ეს სიჭრელე ეროვნულ ფერად ყდაში მოთავსებული, სხვა და სხვანაირ მიდგომას მოითხოვდა ერთ და იმავე მიზნის განსახორციელებლად.

ბოლშევიკური პრესა, „კავკასკი რაბოჩი“, ხოლო შემდეგ „ბაქინსკი რაბოჩი“ და აგრეთვე მთელი რიგი გაზეთებისა, რომელნიც ქართულ და სომხურ ენაზე გამოდიოდნენ, ჩაბმული იყვნენ ამ მუშაობაში, ისინი ტრიბუნაზე გამოსულ ბოლშევიკ-ორატორებთან ერთად სისტემატიურ და ხანდისხან კი, პირდაპირ ბრწყინვალე კამპანიას აწარმოებდნენ ბოლშევიკების ძირითად ლოზუნგების დასაცავათ. ეს პროპაგანდა განსაკუთრებით გაცხოველდა აპრილის კონფერენციის შემდეგ, რომელზედაც ჩვენმა პარტიამ ლენინის მეთაურობით რევოლუციის მიუთითა მის ქეშმარიტ მიზნებზე და წამოაყენა ლოზუნგი: მთელი ძალაუფლება საბჭოებს, ჰეგემონია პროლეტარიატს, რომელიც ხელმძღვანელობს გლეხობას“. ამის შემდეგ ბოლშევიკების აგიტაციამ მასებში მიიღო გამოკვეთილი, კონკრეტული ხასიათი, ლოზუნგებმა სისხლი და ზორცი შეისხა და გასაგებ მოწოდებად გადაიქცა მუშათა, გლეხთა და ჯარისკაცთა მასებისათვის.

პროლეტარიატში ბოლშევიზმის გავლენა ცხადია იზრდებოდა, განსაკუთრებით ბაქოში, კოლექტიურ ხელშეკრულების სასარგებლოდ ჩატარებულ გაფიცვის შემდეგ, რომელსაც ხელმძღვანელობდნენ

ბოლშევიკები და რომელიც ბრწყინვალედ დამთავრდა. დანარჩენ რაიონებში კი სიტყვიერი და ბეჭდითი აგიტაციის მეთოდი სჭარბობდა. პროფკავშირები, პროლეტარიატის ეს უმნიშვნელოვანესი მასიური ორგანიზაციები, ყველგან მენშევიკების ხელში აღმოჩნდა. თვით ცენტრალურ სამრეწველო რაიონებშიაც კი პროფკავშირებში მენშევიკები სჭარბობდნენ. მთელ ამიერ-კავკასიაში ამ მხრივ შედარებით უკეთესად იყო საქმე ბაქოში. თბილისში კი, თებერვლის რევოლუციის შემდეგ, ბოლშევიკების გავლენა საგრძნობი იყო მხოლოდ ზემოდ-ნახსენებ „ფარმაცევტებისა და აფთიაქის მოწაფეთა პროფკავშირში“ და პროფკავშირთა ცენტრალურ საბჭოში ორიოდ ბოლშევიკი სწორედ ამ კავშირიდან იქნა გაყვანილი. თუმცა სრულებით არასაკმარის, მაგრამ სისტემატიურ მუშაობის წყალობით (არ იყო ძალები და გულახდით რომ ითქვას, არც ამგვარი მუშაობის მნიშვნელობა იყო სათანადოთ შეგნებული) ბოლშევიკებმა მოახერხეს გავლენის გაძლიერება სხვა კავშირებშიც: ცენტრალურ საბჭოში უკვე ოცამდე ბოლშევიკი გაიყვანეს, მაგრამ ამას მაინც ჯერ კიდევ არ ჰქონდა გადამწყვეტი მნიშვნელობა. მენშევიკებს თავის განკარგულებაში ჰყავდათ მუშური არისტოკრატიის კადრი და მისი საშუალებით თამაშობდნენ მშვიდობის მოყვარულ მუშათა გრძნობებზე. მენშევიკები არწმუნებდნენ მუშებს, რომ რევოლუცია მტკიცე ხელებშია, მშრომელთა ინტერესების გზით მიდის: ამ გზით ივლის თუ კი „ანარქიის მოციქულები“—ბოლშევიკები არ ჩაფუშავენ „ძმათა შორის“ სამოქალაქო ომის გაჩაღებითო. თბილისის, ერევნის, ბათუმის და თვით ბაქოს მუშების საგრძნობი ნაწილი ჯერ კიდევ ებმებოდა ამ მახეში; მხოლოდ შემდეგში მუშათა საგრძნობ ფენებში თავი იჩინა სხვაგვარმა განწყობილებამ, რაც იმით დამთავრდა, რომ ბოლშევიკების პლატფორმაზე დადგა რამდენიმე მნიშვნელოვანი კავშირი. მაგ. თბილისში ელექტრო სადგურების მომუშავეთა კავშირი, თუთუნის ქარხნების მუშათა კავშირი, მეტყავეთა, ნემსის პროლეტართა (მკერავთა) და მელითონეთა კავშირები. ჯარისკაცთა მასის, ე. ი. იმავე პროლეტართა და გლეხის შვილთა მასის მომზადებას ფრონტებზე აწარმოებდნენ ბოლშევიკური უჯრედები, რომელნიც ხანდისხან არაღეგარულათ არსებობდნენ და ესერების პოლიტიკურ ფელდფელების შეუმჩნეველად მუშაობდნენ; ხოლო ქედის უმნიშვნელოვანეს პუნქტში, თბილისში, ჯარისკაცთა მასის მომზადება სწარმოებდა უმთავრესად ალექსანდრეს ბაღში მოწვეულ მიტინგებზე, რომლებიც ერთნაირ პოლიტიკურ კურსებს წარმოადგენდა—ღია ცის ქვეშ. ამ აგიტპუნქტზე ბოლშევიკ ორატორების პო-

პულიარობა და გავლენა ურყევი და უცვლელი იყო. ამის შედეგი იყო ის, რომ მალე თბილისის გარნიზონის მნიშვნელოვანი ნაწილი (საყარაულო ბათალიონის მეთაურობით) გადაიქცა ბოლშევიკური ორგანიზაციის დასაყრდნობ სიმაგრედ. ამ გარნიზონის უდიდესმა დემონსტრაციამ, რომელიც ივნისის შეტევის წინააღმდეგ გაიმართა (25 ივნისს) ობორონცებს დაანახვა ბოლშევიზმის უეჭველი გამარჯვება ჯარისკაცთა მასებში, როცა ეს მასები თავისუფალნი არიან თავიანთი რევოლუციონური სიმპატიის გამჟღავნებაში.

გლახობამ, რომელიც თავისი ცხოვრების განსაკუთრებულ პირობების გამო, საერთოდ დაგვიანებით ებმება ხოლმე მოვლენათა ფერხულში, 1917 წლის შუა ზაფხულიდან დაიწყო „ბოლშევიკურად“ თვალების ფშვნეტა, ბოლშევიკების ლოზუნგების „რეპეტიციების გავლა“, მიწების დაუყოვნებლივ ჩამორთმევით, რამაც გამოიწვია მენშევიკების უხეში განგაში და სათანადო განკარგულებების მიცემა მენშევიკ ხელისუფალთა და მათ დამქაშთა მოკავშირეთა მიმართ.

ბოლშევიზმი იპყრობდა ახალგაზრდობასაც, (ახალგაზრდათა შორის მუშაობა დაგვიანებდა სექტემბრის დამდეგში ახალგაზრდა სოციალის-ინტერნაციონალისტების ორგანიზაციის „სპარტაკის“ — ეხლანდელ კომკავშირის დაარსებით)

ერთის სიტყვით, ბოლშევიზმის მტერნი და მოყვარენი ხელავდნენ, რომ იწყებოდა ძალთა გადაჯგუფება, რომ მდგომარეობის ბატონ-პატრონ ობორონცულ ბლოკის ფეხქვეშ ნიადაგი უკვე იწყებდა რყევას. ბუნებრივად, ეს ბლოკი აღიჭურვა რევოლუციის ბურჟუაზიულ ეტაპის დასაცავად, რომლის შესაცვლელადაც ფართოდ გაღებულ ბოლშევიკურ ქაშკარიდან მოდიოდა საბჭოთა პროლეტარული, სოციალისტური ეტაპი. ბრძოლა თანდათან უფრო შეურიგებელი ხდებოდა, თანდათან უფრო რთულდებოდა. მენშევიკებმა მობილიზაცია მოახდინეს თავიანთი ძალა-უფლების ყველა საშუალებების, თავიანთი გავლენისა, თავიანთი ცილისმწამებლობისა, რომ მუშების, გლეხების და ჯარისკაცებისათვის აეცილებინათ ბოლშევიკური ბაცილები ან მთლად ზაფხუთ მათი მოქმედება. ივნისი უნდა ჩაითვალოს იმ პერიოდის პუნქტად, როცა ობორონცებმა დაიწყეს რეპრესიები ბოლშევიზმის წინააღმდეგ, რომელიც იმარჯვებდა მშრომელთა ყველა ფენებში. „თეორეტიკოსმა“ ჟორდანიამ თბილისის საბჭოს აღმასრულებელ კომიტეტის 26 ივნისის სხდომაზე წარმოსთქვა:

„ჩვენ ვაგვივართ რევოლუციის ღიდი კრიზისის წინაშე. ეს კრიზისია ბნელი ხალხის გაბატონება, რომელსაც თან სდევს რეპრესიები“

ცია. ბნელში ზალხში იგრძნო, რომ მას ბატონი აღარა ჰყავს და ის იწყებს შალა ამოტივტივებას. არავითარი ლექციებითა და ლოზუნგებით მასთან ბრძოლა არ შეიძლება. ბნელი ზალხი ელარება ბოლშევიკურ ღრუხებს და აქედან გამოაყვას შემდეგი დასკვნები... თუ გვინდა, რომ არ დაიწყოს ამ ბნელი ზალხის ბატონობა, ჩვენ უნდა გვავადვს შეიარაღებული ძალი და უნდა ვაწარმოებდეთ მტკიცე პოლიტიკა“.

ხოლო ამავდ დროს, იმავე აღმასრულებელი კომიტეტის წევრი ესერი რებრუხი თბილისის ქუჩებში აპატიმრებდა „გერმანიის აგენტის აგენტებს“—თბილისელ ბოლშევიკებს... „სოციალისტური ბლოკის“ პირველი ტყვეები აღმოჩნდნენ ბოლშევიკები: კალანდაძე, სოლოვიანი, თავართქილაძე, თარაზიანი და ერქანიანი.

ანტი-ბოლშევიკურმა ბლოკმა უკვე თავი აიშვა და კონტრ-რევოლუციონური ხელი მოიქნია. მუშებს კი მენშევიკები აძინებდნენ ერთგულების ფიცით, „დემოკრატიის შორის მშვიდობიანობის“ შესახებ ლათაიებითა და წამოძახილით: „ძირს სამოქალაქო ომი“. და ეს ყველაფერი მათთვის არც უნაყოფოდ რჩებოდა, რამდენადაც მუშათა მასის ინერცია ჯერ კიდევ დიდი იყო, ხოლო მენშევიკებისა და მათი მოკავშირეების სახელმწიფოებრივი და პარტიული აპარატი მასებში შეგნებას კი არ აღვიძებდა, რევოლუციონურ გრძნობებს კი არ ღვივებდა, არამედ ცრუმორწმუნეობას სთესდა. იარაღად იყენებდნენ პირობითეობას, ტყუილს, დაშინებას.

ბოლშევიზმის რევოლუციონურმა სიმართლემ დიდხანს ვერ შესძლო იმ ეკლიან მავთულ-ხლართებითა და მხრჩოლავი გაზებით დაცულ სიმაგრეებში შექრა, რომლითაც მენშევიკებმა მშრომელთა მასები შემოლობეს ბოლშევიზმისაგან დასაფარავათ.

ბოლშევიკების პირველი კავკასიის საოლქო ყრილობა ოქტომბრის რევოლუციის წინა დღეებში. „ყრიზისის მოუმწიფებლობა ამიერ-კავკასიაში“ და ძალების არახელსაყრელი ურთიერთობა პროლეტარულ გადატრიალების მოსახდენად აღმინისტრაციულ პოლიტიკურ ცენტრში.

ბოლშევიკურ ორგანიზაციის ახალ ამოცანების საფუძველზე დასარაზმავად წარმოებულ მუშაობის მაჩვენებელი იყო რ. ს. დ. მ. პ. (ბოლშევიკები) კავკასიის პირველი საოლქო ყრილობა, რომელიც შესდგა თბილისში 1917 წლის 2—7 ოქტომბერს. ამ ყრილობის მოსაწვევად ჯერ ისევ შუა ზაფხულში დაიწყო ორგანიზაციული მუშაობა თბილისის და ბაქოს ორგანიზაციების თაოსნობით. იგი „კავკასიის“ ყრილობა გამოვიდა იმდენად, რამდენადაც ამ ყრილობაზე

წარმოდგენილი იყვნენ არა მარტო ამიერ-კავკასიის, არამედ აგრედ-ვე სტავროპოლის გუბერნიის, ყუბანის და თერგის ოლქების ორგანიზაციებიც. როგორც მიმდინარე რევოლუციის ძირითად საკითხების შესახებ მოსმენილ, ისე ადგილების წარმომადგენელთა მოხსენებიდან მხოლოდ ის აუცილებელი დასკვნა იქნა გამოტანილი, რომ ყველგან საგრძნობლად გაიზარდა ბოლშევიზმის გავლენა მუშათა და გლეხთა მასებში. აშკარა ზღვებოდა აგრედვე ისიც, რომ აუცილებელი იყო მომავალ ამბებისათვის მზადება, „წესიერების პარტიების“ რეჟიმის წასაღეკავად რომ იზრდებოდა. აუცილებელი იყო იმ რეჟიმის წასაღეკავად მზადება, რომლის დროსაც შესაძლებელი გახდა პროლეტარული პარტიის „განადგურება“ ივლისში და მისი თითქმის „კანონს გარეშე“ გამოცხადება ერთის მხრივ, ხოლო მეორეს მხრივ კონტრ-რევოლუციის მიერ თავის წამოყვდა კორნილოვის ამბოხების სახით, რომელიც აკუთხა და მოიწონა მთელმა ბურჟუაზიამ და რომელიც მოხდა რაოდენადმე „დუშკა“-კერენსკის მონაწილეობითაც.

ყრილობის მიერ გამოტანილ დადგენილებებიდან მნიშვნელოვანი იყო: 1) რეზოლიუცია „მიმდინარე მომენტის შესახებ“, 2) „დამფუძნებელ კრების შესახებ“, 3) „წინა-პარლამენტში მონაწილეობის შესახებ“, 4) „ეროვნულ საკითხის შესახებ“, 5) „აგრარულ საკითხის შესახებ“, 6) საორგანიზაციო საკითხის (აგრედვე ამიერ-კავკასიის და ფრონტის ბოლშევიკურ სამხედრო ორგანიზაციის შესახებ), 7) „მენშევიკებთან გაერთიანების შესახებ“ და 8) მისალმება ლენინს. (ყრილობის რეზოლიუციებიდან ამონაწერები იხ. დამატებებში).

ყრილობის მთელი მუშაობა, რომელიც მეტად „სისხლ მოჭარბებული“ აღმოჩნდა, მიმართული იყო იქით, რომ ჩამოეყალიბებინა რევოლუციონური ტაქტიკის მტკიცე საფუძვლები, რომელიც შეფარდებული იქნებოდა ბურჟუაზიულ რევოლუციის—პროლეტარულ რევოლუციაში გადასვლის პროცესთან, რომ ამოეწვა ბურჟუაზიასთან და ობორონცობასთან შეთანხმებლობის შხამი, რომელითაც მენშევიკები და მათი ამჟოლ-დამჟოლნი ჯერ კიდევ სწამლავდნენ მასებს. მენშევიკების გაიძვრულ წინადადებას გაერთიანების შესახებ (რომელიც ნაკარნახევი იყო იმ სურვილით, რომ ერთხელ კიდევ გზა აებნიათ მასებისათვის) ყრილობამ პატიოსნად და მთელი მშრომელი კლასის გასაგონად გადაჭრილი უარით უპასუხა. ანკი რევოლუციონურ ჭეჭა-ჭუხილის წინ სხვანაირად როგორ შეეძლო ეპასუხნა რევოლუციონურ პარტიას „წესიერების პარტიისა-

თვის“, იმ პარტიისათვის, რომელმაც შეგნებულად გამოაცხადა — თავისი თავი სწორედ ბურჟუაზიულ წყობილების მოდარაჯე ძალებად პროლეტარულ წყობილების წინააღმდეგ? როგორ უნდა ეპასუხნა იმ პარტიისათვის, რომელმაც მოაწყო „მუშური მილიცია“ არა ნამდვილ მუშური რევოლუციის მშობიარობის გასაადვილებლად, არამედ „ქუჩის ბნელი ხალხის“ ასალაგმავად. მუშებმა და განსაკუთრებით კი რევოლუციონერმა გლეხობამ, (რომ არ ვილაპარაკოთ ბოლშევიკებზე, როგორც ასეთებზე) მალე თავიანთ ზურგზე გამოსცადეს და დარწმუნდნენ თუ რა „სიკეთის“ მოტანა შეეძლო წვრილ-ბურჟუაზიულ პარტიას, რომელიც „პატიოსნად“ შევიდა ბურჟუაზიულ რეაქციის სამსახურში, იმ რეაქციის, რომელზედაც იერიშები მიჰქონდა პროლეტარულ რევოლუციას. ყრილობაზე უკვე ჩამოყალიბდა მომვალ ამბებთან დაკავშირებული სულიერი განწყობილება. ამ ამბების საფუძველს შეადგენდა ბოლშევიკების მიერ უმრავლესობის მოპოვება რუსეთის დიდი ცენტრებისა და არმიის რევოლუციონერ ორგანიზაციებში, რაც ცხადათ გამოირკვა ყრილობაზე. საიდუმლოებას აღარ შეადგენდა, რომ ბოლშევიკების ხელმძღვანელმა ორგანომ ლენინის მეთაურობით, მაგრამ ზოგიერთ შემკრთალ უახლოეს თანამშრომელის წინააღმდეგ, გადასწყვიტა გამოეყვანა დასკვნა შექმნილ მდგომარეობიდან და გაბედულ შემოკვრით დაემთავრებინა იმ ნაყოფის დამწიფება, რომელსაც პროლეტარული გადატრიალება ეწოდებოდა.

ჩვენი პარტიის ბელადი უკვე საჯაროდ გამოვიდა ბურჟუაზიისა და შემთანხმებელთათვის თავზარდამცემ თემაზე: „შეინარჩუნებენ თუ არა ბოლშევიკები სახელმწიფო ხელისუფლებას გადატრიალების შემდეგ?“

ბოლშევიკების მოთხოვნილებით პეტროგრადში მოწვეული საბჭოების მეორე ყრილობა, რომელსაც საბოტაჟი გამოუცხადეს ობორონცულმა პარტიებმა, გადაიქცა საუღელტეხილო პუნქტად, სადაც უნდა გადაჰრილიყო საკითხი: — წინ პროლეტარულ რევოლუციის გამარჯვებისაკენ, ან უკან ლპობისა და „წმინდა“ ბურჟუაზიულ — თავად-აზნაურულ რეაქციისაკენ, გენერალურ კონტრ-რევოლუციისაკენ!

ყრილობის მიერ არჩეულ კავკასიის საოლქო კომიტეტს თავის მხრივ ბუნებრივად სურდა „პიტერის ენით“ ელაპარაკნა და მიეღწია აქ ჰეშმარიტ საბჭოთა ძალაუფლების, პროლეტარიატის ნამდვილ დიქტატურის დამყარებისათვის, საითაც ჩვენი პარტია მიდიოდა რუსეთის უმნიშვნელოვანეს ცენტრებში.

ლენინი იმ ხანად გამოსულ ბროშურაში — „შენარჩუნებენ თუ არ ბოლშევიკები ხელისუფლებას“ სწერდა:

„პოლიტიკურ პარტიას — სიეროდ, ხოლო მოწინავე კლასის პარტიას განსაკუთრებით არ ექნებოდა არსებობის უფლება, იგი არ იქნებოდა პარტიად ჩათვლის ღირსი, ყოველწინადად საცოდავ ნულად გადაიქცეოდა, თუ უარს იტყოდა ხელისუფლებაზე, როცა არსებობს საშუალება ამ ხელისუფლების მისაღებად.“

ჰქონდათ თუ არა ბოლშევიკებს ეს საშუალება ამიერ-კავკასიაში? შეეძლოთ თუ არა მათ, რომ პეტროგრადისა, მოსკოვისა და სხვა ქალაქების მსგავსად ხელიდან გამოეგლიჯათ ძალა-უფლება ბლოკისათვის? საოლქო კომიტეტს არ გადაუფასებია თავისი ძალები. იმ ხანებში მას არ შეეძლო იერიშით მოეხდინა ძალთა გადაჯგუფება და რაც უმთავრესია, არ შეეძლო განემტკიცებინა და შეენარჩუნებინა ძალაუფლება ფიზიკურად და პოლიტიკურად. საბჭოებში ბლოკის მეთაურობით ბატონობდნენ მენშევიკები; არმიაში თუმცა განუწყვეტლად მიმდინარეობდა გაბოლშევიკების პროცესი, მაგრამ ჯერ საჭმე არ მისულყო შემთანხმებელ პარტიების მიმართ იმ „გამხეცების და სიძულვილის“ საზღვრამდე, რაც ლენინს აუცილებელ პირობად მიაჩნდა იმისათვის, რომ მუშები და ჯარისკაცები ხელჩართულ ბრძოლაში ჩაბმულიყვნენ; გლეხობას, როგორც მასას, ჯერ კიდევ თავი ვერ დაეღწია შემთანხმებელთა რეჟიმისაგან უკეთეს დღეთა მოლოდინისთვის და არ აღვსილიყო უმძაფრესი მძულვარებით, როგორც ეს შემდეგში მოხდა.

ერთის სიტყვით, არ იყო პეტროგრადის მსგავსი მდგომარეობა, ე. ი. ისეთი მდგომარეობა, როცა საკმარისია წასაქცევად განწირულისათვის ხელის კვრა და ამით ძალა-უფლების ხელში ჩაგდების საკითხის გადაწყვეტა. საოლქო კომიტეტს შეგნებული ჰქონდა ეს და ოქტომბრის პროლეტარულ გადატრიალების შესახებ ცნობების მიღების შემდეგ არ ცდილა შეიარაღებული გამოსვლა მოეწყო. საჭირო იყო განეგრძო „კრიტიკის იარაღის“ გამოყენება ერთის მხრივ საბჭოებისა და არმიის რევოლუციონურ ორგანიზაციების ხელში ჩასაგდებათ, ხოლო მეორეს მხრივ აეძულებია ამიერ-კავკასიის ხელისუფალნი, რომ ეცნოთ ცენტრალური საბჭოთა ხელისუფლება. რა თქმა უნდა, ის არ აპირებდა მარტო სიტყვიერ მოქმედებით შემოფარგვლას და ემზადებოდა საჭირო შემთხვევაში „კრიტიკის იარაღიდან“ გადასულიყო „კრიტიკაზე იარაღის საშუალებით“.

ბაქოში ამ ღრმა შემოვლითი მოძრაობის ტაქტიკამ უკვე მოკლევანაში მოიტანა თავისი შედეგი: ოქტომბრის ნახევრიდან დაწყებული

ბული მუშათა მასების გამემარცხნება უკვე ნოემბრის დამდეგს მი-
დის იქამდე, რომ საბჭო დიდის უმრავლესობით მოითხოვს მთელი
ძაოა-უფლეთის საბჭოების ხელში გადასვლას, ხოლო თვით საბჭოში
პარტიული ბატონობა ბოლშევიკების მხარეზე იხრება. ამიერ-კავკა-
სიის პოლიტიკურ და ადმინისტრაციულ ცენტრში — თბილისში კი —
დამძიმებული ატმოსფეროა, რომელიც განაგრძობდა უფრო და უფრო
შეკუმშვას, დრო გამოშვებით „იწმინდებოდა“ არა მარტო ტრიბუ-
ნაზე ცხარე შეხლა-შემოხლით, არამედ ბლოკის მხრივ თოფებისა და
ტყვიისმფრქვეველების აკაკანებით.

**ბლოკის კონტრ-რევოლუციონური პოზიცია პრო-
ლეტარული რევოლუციის წინააღმდეგ. პირდაპირი
შეიარაღებული თავდასხმით ბლოკი ხელში იგდებს
არსენალს.**

მენშევიკებმა და ესერებმა წილი ჰყარეს და გადასწყვიტეს არ
ეცნოთ ცენტრალური საბჭოთა ხელისუფლება: ბურჟუაზიულმა რე-
ვოლუციონერებმა პროლეტარულ გადატრიალებას კონტრ-რევო-
ლუციონური აქტით უპასუხეს. მათ აგრეთვე გადასწყვიტეს პრო-
ლეტარიატის განიარაღება თავის სამჯლობელოში. ამ მიზნით
ისინი არა მარტო ბოლშევიკების წინააღმდეგ იწყებენ რეპრესიების
მიღებას, (დაპატიმრებანი, ჩვენი გაზეთების რედაქციების დაბრევა,
) არამედ მათ გადასწყვიტეს ბოლშევიზმი ჩამოაცილონ იარაღს: რის-
თვისაც 12 დეკემბერს (ახ. სტ.) შეიარაღებულ თავდასხმას
ახდენენ არსენალზე (რომელსაც იცავდა ბოლშევიკურად განწყობილი
საყარაულო რაზმი) და ხელში იგდებენ მას. ეს ჩვენთვის გაუთვა-
ლისწინებელი თავდასხმა, რომელიც მაშინ შესაფერისად ვერ შევა-
ფასეთ, იყო გამოსავალი პუნქტი ბლოკის მიერ საჭირო მომენტებში
სისტემატიურ შეიარაღებულ თავდასხმების მოსახდენად, რომ დაეუ-
ძლურებინა და სამხედრო ბაზისათვის ჩამოეცილებინა ბოლშევიზმი,
რომელიც იმ დროს ისე გაფართოვდა, რომ ბლოკისათვის საფრთხეს
და მუქარას წარმოადგენდა.

„ამა საქმეთა ოსტატმა“ ლენინმა უმაღლვე შეაფასა ჩვენი მა-
შინდელი მარცხის მთელი მნიშვნელობა: საოლქო კომიტეტის მიერ
1917 წლის დეკემბერში საჭირო დავალებით პეტროგრადში გაგზავ-
ნილი ამხ. კ. ცინცაძე სიტყვიერ ინფორმაციას უკეთებდა ლენინს
„ამიერ-კავკასიაში შექმნილ მდგომარეობის შესახებ“.

„როდესაც არსენალის ამავსე უყვებოდი და ივლინენ მისი
(არსენალის) მენშევიკების ხელში ჩაგდება, მან (ლენინმა) შემაჩერა

და მითხრა: „მაშ, არსენალი მენშევიკებს მიეცით?“ მე მინდოდა მი-
ზეხები ამეხსნა, რატომ მოხდა ეს და განვავრცე, მაგრამ მან კიდევ
გამაწყვეტინა და ხელმოკრეთ შეშვეითხა: „არსენალი ხომ ზინც ჩი-
აბარეთ მენშევიკებს?“ ამითი გათავდა საინფორმაციო საუბარი“.

იმავე დროს ხდებოდა არა მარტო არმიის ქედის ბოლშევიზა-
ცია, არამედ—ფრონტისაც: სარაყამიშის სამხედრო რევოლიუციონუ-
რი კომიტეტი უკვე ბოლშევიკების ხელმძღვანელობითა და ბოლშე-
ვიკების კავკასიის საოლქო კომიტეტთან არსებულ სამხედრო ორ-
განიზაციების ბიუროს ღირეკტევეებით მუშაობდა, თბილისის გარნი-
ზონს მენშევიკები მხოლოდ იმითლა აკავებდნენ, რომ განუწყვეტლივ
ახდენდნენ დემობილიზაციას და ისტუმრებდნენ ჯარისკაცებს, რომელ-
თა შორის სახლში დაბრუნების სურვილი ძლიერ დაუძლეველი იყო.
ფრონტის არმია, რომელიც უფრო და უფრო მემარცხენდებოდა,
იბერტყავდა და თხრილებში სტოვებდა ესერების მატყუარა ილიუ-
ზიებს. უკვე დაიძრა რკინის გზით ეშელონები, მათ თბილისზე უნ-
და გამოეარათ. ბლოკმა დაადგინა მოეხდინა გაბოლშევიკებული არ-
მიის განაიარაღება როგორც თავის სასარგებლოთ, ისე ცენტრალურ
რუსეთის, განსაკუთრებით კი ჩრდილოეთ-კავკასიისა და დონის ან-
ტიბოლშევიკურ ძალების სასარგებლოდ. იქ უკვე ტორტმანი დაიწ-
ყეს ყაზახთა ატამანებმა. ამავე დროს ეკუთვნის ის გეგმა, რომელიც
ზოგიერთ ხელმძღვანელ ბოლშევიკებში ჩაისახა თბილისისაკენ გამ-
ვლელ სამხედრო ნაწილების. გამოყენების შესახებ, რათა ბლოკზე
ძალდატანება მოეხდინათ და აეძულებინათ ეს უკანასკნელი ეცნო
რ. ს. ფ. ს. რ. სახალხო კომისართა ცენტრალური ხელისუფლება.
იყვენ ისეთებიც, რომელნიც საჭიროდ სთვლიდნენ და შესაძლოდაც
მიიჩნდათ ამ ნაწილების გამოყენება თბილისის დასაკავებლად და შემ-
თანხმებელთა ძალა-უფლების დასამზობად, მაგრამ საოლქო კომიტე-
ტი საკითხს არ სწყვეტდა იმიტომ კი არა, რომ მას დაუშვებლად
მიჩნდა ასეთი გადატრიალება, არამედ იმიტომ, რომ მას ჯერ კი-
დევ იმედი ჰქონდა იმ კრიზისის მშვიდობიანად გადაწყვეტის, რო-
მელიც გამოწვეული იყო ბლოკის კონტრ-რევოლიუციონურ პოზი-
ციით, რამდენადაც იგი არ სცნობდა ოქტომბრის რევოლიუციის
ცეცხლიდან გამოსულ ხელისუფლებას. მაგრამ ეს იმედი უნიადაგო
აღმოჩნდა: ბლოკი და მისი ხელმძღვანელი მენშევიკური პარტია შე-
უჩერებელივ მიდიოდა კონტრ-რევოლიუციონურ სეპარატიზმის გზით;
ამისთვის ის იყენებდა ახალ მდგომარეობას, რომელიც შეიქმნა ფრონ-
ტის ლიკვიდაციის დაწყებით და ამიერ-კავკასიის საზღვრებთან ოს-
მალეთის ჯარების მოახლოვებით.

მენშევიკებმა (ქართველმა მენშევიკებმა) გადასწყიტეს გაიზი-
ნონ „მშობლიური კერა“ და დანშაყებისა და მუსავატისტების მსგავ-
სად ახუხულავენ ეკრედ წოდებულ „საქართველოს ეროვნულ ყრი-
ლობას“. ეს იყო იმავე ქართულ პარტიების (ს. დ., ქართვ. ესერე-
ბის, სოც. ფედერალისტების და ეროვნულ-დემოკრატების) საერთო
ყრილობა, ისეთ „რევოლიუციონურ“ ორგანიზაციების წარმომად-
გენელთა დამატებით, როგორც იყენენ შავის ქვის მრეწველთა საბ-
ქო, ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგა-
დოება და სხვ.

ამ ნაციონალისტურ ყრილობის პოლიტიკური ტოლუმბაში მენ-
შევიზში აღმოჩნდა. იქ. ნ. ჟორდანიას გამოვიდა ისეთი პოლიტიკური
მოხსენებით, რომელიც მისაღები აღმოჩნდა ყველა წარმოდგენილ
პარტიებისათვის: მათ უარი განაცხადეს არა თუ თანამოხსენებზე,
არამედ მოხსენების გარშემო უბრალო გამოსვლებზედაც. „ჩვენი
მომხსენებელი უკვე გამოვიდა“-ო იძახდენ კრების შეწყვეტისას ნა-
ციონალისტები. ნ. ჟორდანია და მასთან ქართული მენშევიზში აღი-
არებული იქნა იმ ქართული ნაციონალიზმის ბელადთა, რომელიც
წარმოდგენდა თავად-აზნაურულ, წვრილ-ბურჟუაზიულ და ბურჟუ-
აზიულ ელემენტების მღვრიე წყალს. ამ „ქართველთა“ „სამღვთო
გაერთიანება“ მხოლოდ კლასობრივი პარტიის წარმომადგენელმა
ფ. მახარაძემ დაარღვია, რომელმაც ამხილა მენშევიზმის ლალატი
კლასობრივი დროშისა, პროლეტარული რევოლიუციისა და ინტერ-
ნაციონალიზმის მიმართ. ამ ეროვნულ ყრილობაზე ბოლშევიკის ხმამ,
რასაკვირველია, თანაგრძნობის გამოხმაურება ვერ ჰპოვა. აქ მენშე-
ვიკებმა ხელთ იგდეს კიდევ ერთი სიმი მშრომელთა კლასობრივ რე-
ვოლიუციონურ გრძნობის დასაძინებლად; სოციალ-შოვინისტები.
მენშევიკები, ამიერიდან გამოდიან, როგორც გათახსირებული ნაცი-
ონალ-შოვინისტები. რევოლიუციის შემდეგი ბედ-ილბლისათვის ამიერ
კავკასიაში და განსაკუთრებით კი საქართველოში ამას მცირე მნი-
შენელობა არ ჰქონდა.

ბლოკის კონტრ-რევოლიუციონური სეპარატიზმი.
ამიერ-კავკასია არ ეზიარება ოქტომბერს. ბოლშევიკე-
ბი ხელახლად იწყებენ ბრძოლას ამიერ-კავკასიის ოქ-
ტომბრისათვის იატაკ-ქვეშ და ბაქოს საბჭოს მეთაუ-
რობით.

რაკი მენშევიკებმა უზრუნველჰყვეს თავიანთი ეროვნული ქე-
დი და საქართველოს ყველა ეროვნულ პარტიების ჰეგემონებად გა

დაიქცენ, რაკი მუსავატისა და დაშნაკიზმისგან, როგორც წესი და რიგია ნაციონალიზმი, იყნოსეს მათ დრო და დრო იწყეს თამაში ხან კლასობრივ ინტერესებზე და ხან კი თავიანთ, პარტნიორების ეროვნულ გრძნობებსა და ინტერესებზე.

მენშევიკებმა ყველა საშუალება გამოიყენეს თავიანთი მიზნების მისაღწევად: მათ ისარგებლეს ჯარისკაცთა სახლში დაბრუნების ურყევ სურვილით, რომ მოეხდინათ ფრონტის ლეკვიდაცია, ისინი ნ. ჟორდანაის დეპეშის მიხედვით „ყველა საშუალებებით“ აწყობდნენ მიმავალ ეშელონების განაიარაღებას, რამაც გამოიწვია რამდენიმე ათასი ჯარისკაცების განადგურება შამქორთან და განჯასთან, მათ პოლიტიკურად „მშიერ ულუფაზე“ გადაიყვანეს უარმიოთ დარჩენილი ეს-ერები, დაიწყეს შანტაჟის გაწევა „სომეხ-თათარმა“ ანტაგონიზმზე, რომელიც ღვიცდებოდა ოსმალეთის ჯარების მოახლოვებით. განსაკუთრებით მენშევიკებმა გამოიყენეს ბოლშევიკების მიერ დამფუძნებელ კრების გარეკა, შეიმსუბუქეს თავიანთი მდგომარეობა, ხოლო პროლეტარიატის მდგომარეობა დახლართეს და ამრიგად მძიმე პირობებში ჩააყენეს ბოლშევიკები. ამის გამო ისეთი თითქოს და მნიშვნელოვანი მოვლენა, როგორიც მეორე საარმიო ყრილობის (1917 წ.) გაბოლშევიკება იყო, მხოლოდ უბრალო ეპიზოდია აღმოჩნდა და მან ვერ მოგვცა სათანადო შედეგი, რაც უნდა გამოხატულიყო ძალთა გადაჯგუფებაში მენშევიკების საზარალოდ: არმია უკვე რელსებზე იყო შემდგარი, ეშელონები შინ მიისწრაფოდნენ და ხანდისხან არტილერიის ცეცხლითაც კი უნდებოდათ გზის გაკვლევა ეროვნულ საბჭოების მიერ მოწყობილ საფრების წინააღმდეგ. კონტრ-რევოლუციონური სეპარატიზმი პოლიტიკურ პროგრამად გადაიქცა მენშევიკებისა და მათი მოკავშირეებისათვის. გადაწყვეტილება ამიერ-კავკასიის სეიმის მოწვევის შესახებ მეტად დიდ-მნიშვნელოვანი დასაწყისი იყო რუსეთის მუშებისა და გლეხებისაგან გამოყოფის საქმეში. სახალხო კომისართა საბჭოს მიერ ამხ. შაუმიანის კავკასიის და ოსმალეთის სომხეთის უმაღლეს კომისრად დანიშვნას მენშევიკები უპასუხებენ ბრძანებით ამხ. შაუმიანისა და მისი მდივნის ამხ. კუზნეცოვის დაპატიმრებისა და გადასახლების შესახებ. აქ, სეპარატიზმი უკვე მებრძოლი გახდა და ამიერ-კავკასიის კონტრ-რევოლუცია საბოლოოდ ჩამოყალიბდა.

მორიგ ამოცანად დადგა საკითხი შინაურ ბოლშევიზმზე გამამწყვეტი შეტევის შესახებ. ამიერ-კავკასიის მთავრობამ მენშევიკი ევგ. გეგეჭკორი აღჭურვა დიქტატორის რწმუნებებით, 8 თებერვალს თბილისში იხურება ყველა ბოლშევიკური გაზეთები და

იწყება ბოლშევიკების დევნა, ხოლო 10 თებერვალს ალექსანდრეს ბაღში მენშევიკები ხვრეტენ მუშათა შიტინგს.

სამოქალაქო ომი დაწყებულია მენშევიკების მიერ, მუშათა სისხლი დაღვრილია მათგან. ბოლშევიკებმა ვერ შესძლეს ამ თავდასხმისათვის გამანადგურებელ შემოკვერითვე ეპასუხნათ. საოლქო კომიტეტმა, რომელიც იმავე დღეს შეიკრიბა (უკვე არალეგალურად) დაადგინა: ორგანიზაციის გადაყვანა არალეგალურ წესზე და კონტრ-რევოლუციონურ ხელისუფლების დასამხობად წარმოებულ ბრძოლის ახალ საფუძვლებზე გაგრძელება. ძალა-უფლებისათვის უშუალო ბრძოლა კი კომიტეტის დადგენილებით გადატანილი იქნა ბაქოში, სადაც საბჭო ბოლშევიკების ხელში იყო, — იქიდან უნდა დაეწყო ბოლშევიზმს შემოტევა და კარნახი თბილისისათვის, ამიერ-კავკასიის კონტრ-რევოლუციის ცენტრისთვის.

ამიერ-კავკასიის სამშობლიო ტკივილები გრძელდებოდა. ნაკლებ-ინდუსტრიალურ და ეროვნულად აჭრელებულ ამიერ-კავკასიის რთულ და მძიმე პირობებში ბოლშევიზმი შესაძლებლობის ფარგლებში ყველაფერს აკეთებდა პროლეტარულ რევოლუციის გამარჯვებისათვის, სწავლობდა თავის შეცდომებზე, გზას იკვლევდა მისებისაკენ. მაგრამ აღნიშნულ ეტაპის მანძილზე მან ვერ შესძლო ძალთა ურთიერთობის მნიშვნელოვანად შეცვლა რევოლუციის სასარგებლოდ.

ოქტომბრის რევოლუციის გზა, ასეთივე ძნელი და მიხვეულ-მოხვეული აღმოჩნდა ამიერ-კავკასიის მინაგვარ სხვა რაიონებშიაც. ამ გზაზე გამარჯვების მიღწევა ხდებოდა დაგვიანებით და მას სცვლიდა დამარცხებებიც. ამიერ-კავკასიის ბოლშევიკებს არც ერთი პოლიტიკური და ტაქტიკური შეცდომაც რომ არ დაეშვათ, მაშინაც კი, ამიერ-კავკასიის პირობებში, ვერ უზრუნველყოფდნენ ოქტომბრის გამარჯვების შეუჩერებელ მსვლელობას. ამ გაბარჯვებისაკენ საჭირო გახდა ძნელ და შემოსავლელ გზების გაკვლევა. ჩვენი პარტია ალექსანდრეს ბაღში კონტრ-რევოლუციონურ „მედუღების“ შემდეგ ბრძოლის გასაგრძელებლად რევოლუციონურ იატაკ-ქვეშ წავიდა დასავლეთ ამიერ-კავკასიაში, ხოლო პროლეტარულ ბაქოში ახლიდან დაიწყო ბრძოლა ამიერ-კავკასიის ოქტომბრის მოსაპოვებლად.

„თუ ჩვენ დავმარცხდით, მაშ იხევ თავიდან დაიწყეთ“.

მაგრამ ბოლშევიკების პარტიის ამიერ-კავკასიაში მუშაობისა და ბრძოლის ეს ახალი თავი მოითხოვს მეორე, ამისთანავე წიგნაკის დაწერას.

მამია ორახელაშვილი.

როგორ ვიბრძოდით ოქტომბრისათვის.

(სოხუმის აჯანყების მოგონებებიდან.)

ამ ხნის განმავლობაში ბევრმა დასწერა საკუთარი მოგონებანი და თავგადასავალი და ბევრმა „შეადგინა თავისი ისტორია“, მე-კი დღემდის ერთი სტრიქონიც არ დამიწერია.

უკვე 10 წელი გავიდა მას შემდეგ. ვხეივანით, ვდღესასწაულობთ ოქტომბრის რევოლუციის 10 წლის თავს. და ეხლა-კი... ეხლა ძველი ქვეყნის გადასაბუგათ ცეცხლის წამყიდებელ ძლევაშისილი ოქტომბრის 10 წლის თავზე სიხარულით და რწმენით აღგზნებულს მინდა მცირე რამ მეც გავიხსენო, პატარა რამ მეც დავსწერო იმის შესახებ, თუ როგორ ვიბრძოდით ოქტომბრის რევოლუციის გასამარჯვებლათ ჩვენში, როგორ ვამზადებდით მისთვის ნიადაგს.

დიახ, მინდა მცირე რამ გავიხსენო, პატარა რამ დავსწერო და ამას ასე ვამბობ იმიტომ, რომ ამ ეამათაც ჩემი მოგონება სხვადასხვა მიზეზების გამო მართლაც მცირე და პატარა რამ იქნება, ის არ იქნება დასრულებული, ის არ იქნება სრული დასურათხატება იმ ბრძოლისა და რევოლუციონური მუშაობის, რომელშიაც სხვა ამხანაგებთან ერთად მეც ვღებულობდი იმ დროს მონაწილეობას.

თებერვლის რევოლუციამ მომიასწრო სარატოვში (იმ დროს მეფის ჟანდარმების მიერ გადასახლებული ვიყავი ბაქოდან ჯერ სარატოვის გუბერნიაში, შემდეგ ასტრახანში და ბოლოს ისევ თვით ქალაქ სარატოვში მომიხდა ცხოვრება). რევოლუციის შემდეგ დიდ ხანს აღარ დავრჩენილვარ სარატოვში: მე და ამხ. კოწია ხომერიკი გამოვემგზავრეთ საქართველოში. ერთ ხანს თბილისში შევჩერდი. მივაკითხე ამხანაგებს, ვინახულე ამხ. ფილიპე მახარაძეც, შევედი ბოლშევიკურ გაზეთ „ბრძოლის“ რედაქციაში. იქ მაშინ ამხ. რაქედენ კალაძე იჯდა. იმ დროს ბოლშევიკური გაზეთი, მის გარშემო ბოლშევიკების თავის მოყრა და მისი საშვალეებით არსებული ბურ-

ქუაზიული მთავრობების წინააღმდეგ მიმართული აგიტაცია ბურ-ქუაზიაზე და მათ დამქაშ მოლაღატე მენშევიკებზე, მომავალი გამარჯვებისათვის ნიადაგის მზადება, დიდსა და აუცილებელ სამუშაოს წარმოადგენდა.

„ბრძოლა“-ში დავებქდე, როგორც მახსოვს, ორი სხვადასხვა მოთხოვნასებური ფელეტონი და ერთიც სტატია, რომელთა შინაარსი კერენსკის მთავრობისა და მენშევიკების წინააღმდეგ იყო მიმართული. საბოლოოთ თბილისში დარჩენა მე არ შემეძლო, სოხუმში უნდა წავსულიყავი. ამ დროს ვლებულობთ ცნობას ოქტომბრის გადატრიალების შესახებ, ლენინგრადში მატრაკვეცა კერენსკის მთავრობის მაგიერ გამარჯვებული პროლეტარიატის ბოლშევიკური მთავრობა შემდგარა ლენინის, ბურქუაზიისათვის ამ საშიშარი კაცის თავმჯდომარეობითო.

აქი ამხ. ლენინის საზღვარგარეთიდან დაბრუნებისა და მისი აპრილის თეზისების შემდეგ დამფრთხალი ბურქუაზიული გაზეთები დაახლოვებით შემდეგს სწერდენ: „ლენინი მაინცა და მაინც ბევრს ვერაფერს დაგვაკლებს. მაგრამ იგი მაინც საშიშარი მოწინააღმდეგე არის“-ო. ლენინი ბევრს ვერაფერს დაგვაკლებსო“,—ეს თავზარდამცემი შიშით გამოწვეული თავის ნუგეში იყო, ხოლო უკანასკნელი სიტყვები: „საშიშარი მოწინააღმდეგე“,—ეს ისეთი ჭეშმარიტება და სიმართლე იყო, რომ მუშათა კლასის კლასიურმა მტერმაც-კი ველარ მოახერხა მისი დამალვა. და აი, ეს საშიშარი მოწინააღმდეგე (რასაკვირველია ბურქუაზიისათვის) ესლა გამარჯვებულ მუშათა კლასის მთავრობას სათავეში ჩასდგომოდა და ძველი ქვეყნის დასახმობათ „რევოლიუციას აკეთებდა“. „რა მოხდა ეს? რაშია საქმე? ნუ თუ იარსებებს? — გამოდიოდენ და კითხულობდენ პირზე დორბლმორეული, გულგახეთქილი, ფერ-წასული მენშევიკების ლიდერები, ესერები და კადეტები თბილისის ქალაქის საბჭოს სხდომაზე.

✓ „რა რევოლიუციაა ეს? ლამე, ქურდულათ მისულან და ძალაუფლება ხელში ჩაუგდიათ! ეს არ არის რევოლიუცია, დიდი დიდი სამი დღე იარსებებს, არც მეტი, არც ნაკლები“,—ამტკიცებდა მენშევიკი ნოე ჟორდანიას.

ნოე ჟორდანიას 3 დღე 10 წლათ გადაიქცა. ხოლო მომავალში იმედია იგი ათასათ და ათი ათასათ გადაიქცევა.

„რას ბედავთ თქვენ პროვოკატორებო! პირდაპირ მიახალა მათ ამხ. მიხა ცხაკაიამ და თავისებური ტემპერამენტით განაგრძო ლაპარაკი ბურქუაზიის ლაქიათ გადაქცეული „სოციალისტების წინააღმდეგ.

ალექსანდროვის ბაღში გავიარე. სავსეა იგი ხმა-მალა მოკამათე ჯგუფებით. ველარ მოვითმინე და მიუახლოვდი ერთ ჯგუფს. გაცხარებული კამათია, აგინებენ ბოლშევიკებს, აგინებენ ლენინს. არც ერთი მუშა არ ურევია შიგ. ველარ მოვითმინე, გაცხარებულმა დაფუწყე დაცვა ოქტომბერს.

„არიქა პროვოკატორი, არიქა ბოლშევიკი“, მოუღენდელათ წამოიძახა ერთმა ჩინოვნიკმა ბეწვზე გადავრჩი ამ კონტრ-რევოლუციონური ბრბოს „სამოსუდს“. წამოწიენ. ახლოს ჩემი შეხედულების დამცველი არავინ ჩანდა და მე ისე მოვახერხე ხსენებული ბრბოსაგან განშორება, რომ არც რაიმე დამითმია სიტყვებში და არც გაეცეულვარ, რითაც შემდეგ დიდი კმაყოფილება ვიგრძენი.

რამოდენიმე დღის შემდეგ ამხ. ფილიპე ვინახულე და ვკითხე: სოხუმში გადავდივარ, იქ ვინ არიან ადგილობრივი ორგანიზაციის ხელმძღვანელები და პარტიული მუშაკები მეთქი. ფილიპემ დამარწმუნა, რომ იქ, სოხუმში, არიან ჩვენი კარგი ამხანაგები და იმათთან დაიჭერ კავშირსო. მე ეს ძალიან გამეხარდა. სოხუმში იმ დროს მენშევიკებს ჩიკივიშვილი ყავდათ გაგზავნილი. მე მას კარგათ ვიცნობდი, თითქმის სკოლის სკამიდან. თითქო წინასწარ ვგრძნობდი, რომ ამ თავხედ კაცთან და მის ალვირწახსნილ ხელმძღვანელობასთან იქ ბოლშევიკებს უსათუოთ შებრძოლება მოუხდებოდა და რაც კარგი ორგანიზაცია და კარგი ხელმძღვანელები გვეყოლებოდა, მით უფრო ადვილი იქნებოდა აფხაზეთში მენშევიკებისა და ვაჭრების ბლოკის დამარცხება და მთელი ძალა-უფლების საბჭოებზე გადაცემა.

ასე, ამგვარათ, მე გავემგზავრე სოხუმში. ძველმა პარტიის წევრმა ამხ. ნიკო დოლიძემ სწორეთ იმ დროს მიმიყვანა სოხუმის ქალაქის ძველ საბჭოს შენობაში, პარტიის საწევრო რეგისტრაციისათვის, როცა იქ ჩიკივიშვილის კარებ ჩაკეტილ კაბინეტში აქტიურ ბოლშევიკებთან რაღაც მოლაპარაკება სწარმოებდა. საქმე, როგორც მახსოვს, შემდეგში იყო:

ჩიკივიშვილისა და მისი დამქაში ელემენტების თავხედური „მოღვაწეობა“ აფხაზეთში ალიზიანებდა ადგილობრივ მცხოვრებლებს. მენშევიკების თავხედურ და პირდაპირ კარიკატურულ პოლიტიკასთან სდევდა ყოველ ფეხის გადადგმანზე საზოგადოების ნაძირალების ფარფაში, ანარქია-უწყისრიგობა, უპასუხისმგებლობა და სისხლის სამართლის დანაშაული.

ერთ-ერთმა ასეთმა ნაძირალმა თავადმა მოჰკლა ქალაქში გემიდან გამოსული მატროსი და არხეინათ გასწია თავის გზით, მიიმალა. მატროსებმა მენშევიკებს ულტიმატუმი წაუყენა: „დაუყონებლივ

მოგვეცით მკვლელი, ჩვენ თვითონ გავასამართლებთ მას, არა და ყუმბარებს დაგიშენთო“. მენშევიკებს არ შესწევდათ უნარი მკვლელის შეპყრობის და გადაცემის. მასთან მატროსებმა განაცხადეს: ჩვენ ამ შემთხვევაში ვენდობით მხოლოდ ბოლშევიკებს საბჭოს და არა თქვენო. მენშევიკები ჩიკვიშვილის მეთაურობით დაიბნენ, აღარ იცოდნენ რა ექნათ და ეხლა მოლაპარაკება გაემართათ ბოლშევიკებთან, რასაც შედეგათ მოყვა ბოლშევიკებზე და საბჭოზე ძალა-უფლების გადასვლა, სამხედრო რევოლუციონური კომიტეტის შედგენა და მატროსის მკვლელის შეპყრობა. მაგრამ რალაც მანქანებით თვითონ ჩიკვიშვილიც ამხ. ათარბეგოვთან, ეშბახთან და სხვებთან ერთად სამხედრო სარევოლიუციო კომიტეტში წევრათ მოქცეულიყო.

სად სამხედრო-სარევოლიუციო კომიტეტი და სად ჩიკვიშვილი? მაგრამ ეს ჩიკვიშვილისებური შანტაჟი იყო, ის შევიდა კომიტეტში როგორც პროვოკატორი იმ განზრახვით, რომ იგი შიგნით აეფეთქებია, ხელი ფარულათ შეეშალა, რომ ისევ შესაძლებელი გამხდარიყო დაკარგული ძალა-უფლების უკან დაბრუნება. და აი, ამ დროს მენშევიკები მართლაც ახდენენ პროვოკაციას: იღება ადგილობრივი ციხის კარები, გამოსული ქურდ-ბაცაცები, თავდამსხმელები უერთდება სხვადასხვა ნაძირალებს და საექვო ელემენტებს და შეერთებული ბანდა იკავენს ქალაქს.

ამავე დროს მენშევიკები ჩიკვიშვილის მეთაურობით ქურდულათ გადიან ქალაქიდან და სოფლათ თავს უყრიან კონტრ-რევოლუციონერებს ქალაქზე წამოსასვლელათ. ასეთ პროვოკაციაში ჩიკვიშვილთან ერთად დიდ როლს თამაშობდა ვილაც წულუკიძე და ქარცივაძე. ასეთ პირობებში, რა თქმა უნდა, ახლათ დაარსებულ სარევოლიუციო კომიტეტს, რომელსაც ჯერ ხეირიანათ ჩამოყალიბებაც ვერ მოესწრო, არ შეეძლო არსებობა, იგი იძულებული გახდა დაშლილიყო და მენშევიკების მიერ მოწყობილ პროვოკაციის თავიდან ასაცილებლათ მისი წევრები არალეგალურ ნიადაგზე გადასულიყო და ქალაქსაც განშორებოდნენ.

აი, მოკლეთ ჩიკვიშვილის კაბინეტში მომხდარ მოლაპარაკების თავი და ბოლო, მისი დასაწყისი და შედეგი, რომლის შესახებ მე ზემოთ მოვიხსენიე.

ამ ამბების შემდეგ ქალაქში აღარ ჩანდნენ არც აქტიური ბოლშევიკები და არც მენშევიკები. მე სრულიად ახალი კაცი ვიყავი, თითქმის ვერავის ვიცნობდი, მაგრამ რალაცა მაინც უნდა გვეფიქრა. ვგონებ მეორე დღეს სამხედრო სარევოლიუციო კომიტეტის დაშლის

შემდეგ ქალაქში ისევ მხვდება ამხ. ნიკო დოლიძე. მასთან იყო ერთი უცხოზი ამხანაგი, მეტად ჩაფიქრებული. იგი აღმოჩნდა ამხანაგი ბესარიონ გოგია, რომელიც სოჩაში ყოფილიყო წასული და ეხლა დაბრუნებულიყო. მისი ინიციატორობით საჩქაროთ შეიკრიბა მუშათა დეპუტატების საბჭო შემქნილ მდგომარეობაზე მოსალაპარაკებლათ. თავმჯდომარეობდა ამხ. გოგია. მე პირველად მომიხდა ამ კრებაზე ლაპარაკი. არ გასულა ცოტა ხანი, რომ ქალაქში ბანდებმა ასტეხეს საშინელი სროლა. საბჭოს სხდომა ხეირიანათ არც-კი დამთავრებულა, ისე დაიშალენ და წავიდ-წამოვიდენ იქით-აქეთ.

ლამით ქალაქში დაბრუნდენ მემშვეიკების ბანდები ჩხიკვიშვილთან ერთად, შეადგინეს თავდაცვის კომიტეტი, სადაც ზლომათ შედიოდენ ვაჭრები და სპეკულიანტები (მაგალითად: აფთიაქის პატრონი გეგელაშვილი და სხვა) და დაიწყეს ვითომ წესრიგის აღდგენა და ბოლშევიკების დევნა.

შევიკრიბენით მე, ნიკო დოლიძე, ბესარიონ გოგია და გადავწყვიტეთ ახალი პარტ-კომიტეტის შედგენა. თავი მოუყარეთ გაფანტულ პარტიის წევრებს, მოვახდინეთ კრება და ავირჩიეთ ხელმძღვანელი ორგანო. ორგანიზაციამ ჩვენ ორს დაგვაგალა მომხდარ ამბების შესახებ ფურცელის გამოცემა. შევადგინეთ, მივიტანეთ სტამბაში დასაბეჭდათ და ის იყო უნდა გამოსულიყო, მაგრამ მენშევიკების თავდაცვის კომიტეტმა ვაჭარ გეგელაშვილის და ჩხიკვიშვილის მეთაურობით სტამბიდან მასალები წაიღეს. მე და ამხ. ბესარიონ გოგია საღამოს მივედით თავდაცვის კომიტეტში და მოვითხოვეთ მასალების უკან დაბრუნება, მაგრამ ყველაზე უწინ ვაჭარი გეგელაშვილი გამოვიდა და განაცხადა: ამის შესახებ გუშინ თავდაცვის კომიტეტმა იქონია მსჯელობა და მისი გამოცემა აკრძალაო. „რას ფიქრობთ თუ იცი, — განუცხადეთ ჩვენ, — თუ ჩვენი დატყვევება გსურთ, აჰა, აქა ვართ და რასაც ფიქრობთ შეასრულეთ, თუ არა, ისე იდეიურ ბრძოლას თქვენთან ვერც დაგვიშლით და არც დავიშლითო.

ერთი სიტყვით, მენშევიკებმა ჩვენ აგვიკრძალეს საგაზეთო ფურცელის გამოშვება. რა თქმა უნდა, ისინი ჩვენი წმინდა სარკის გამოშვებურებას ვერ გაუძლებდენ, რადგან იქ კარგათ გამოჩნდებოდა მათი მაზინჯი სახე, მათი საქმენი საგმირონი, მათი პროვოკაციული მოქმედება და სიკოტრე.

ამის შემდეგ დიდი ხანი არ გასულა, მოულოდნელათ ვღებულობთ ცნობას: ბოლშევიკები ახალ აფონს მოადგენო. იქ თურმე ამხ. ლაკობას რაზმი შემოსულიყო, დაეჭირა იგი. ჩვენ ეს ძალიან გაგვე-

ხარდა. ორგანიზაციამ დაგვავალა კავშირის დაჭერა და გავება იმისი, თუ რამდენათ შესაძლებელი იქნებოდა, ან რა აზრის იყვნენ რაზმის ხელმძღვანელი ამხანაგები ამხ. ლაკობა და სხვები ქალაქ სოხუმზე შემოტევის შესახებ. მოსალაპარაკებლათ გავემგზავრეთ მე და ამხ. ბესარიონ გოგია. ვინახულეთ რაზმი, ვინახულეთ ამხ. ლაკობა და გავაცანით ჩვენი აზრი იმის შესახებ, რომ აუცილებელია სოხუმისგან მენშევიკების განდევნა, რომ საამისო პირობები არის და თუ თვითონაც ამ აზრის არის, მაშინ ჩვენ გავბრუნდებით ადგილობრივ, მოვსინჯავთ ყველაფერს, გავიგებთ მენშევიკების ძალების შესახებ—სად რა ყავთ, გაცნობებთ და მხოლოდ შემდეგ ამისა დისძარი რაზმიო. ჩვენ შევთანხმდით, დავბრუნდით სოხუმში და ფრთხილათ შეუდექით მუშაობას.

ერთხელ შუალამისას ჩემს ბინაზე მოვარდა ამხ. ბესარიონ გოგია, საიდუმლოთ გამიხმო და მითხრა: ერთი ამხანაგი გამოჩნდა, სერიოზული სიტყვა აქვს ჩვენთან და ეხლავე უნდა გავემგზავროთო. მან დაასახელა ამხ. ათარბეგოვი. მე, რა თქმა უნდა, მას ვერ ვიცნობდი. გამეგონა, რომ ის იყო იმ სამხედრო სარევიოლიუციო კომიტეტის წევრი, რომელიც, როგორც ზევით ვსთქვი, იძულებული გახდა დაშლილიყო,—აქტიური და ენერგიულათ მომუშავე ბოლშევიკი. ხელათ გავემგზავრეთ მისი ბინისაკენ, მოუახლოვდით მას და ვაცნობეთ, რომ ქუჩაში ბნელაში ვუტყდით.

სიბნელეში შევამჩინე, რომ ოთახიდან ძირს ჩამოდიოდა მაღალი ტანის კაცი, რომელიც სისწრაფით სიარულში იცვამდა პლავჩს. „კარგი და ყოჩაღი სჩანს,“—გავიფიქრე მე და გამეხარდა. მივესალმეთ ერთმანეთს ბნელაში და ბნელის. მიყრუებულის ქუჩით წავედით ნელის ნაბიჯით ქალაქის გარე ნაწილისაკენ.

რაშია საქმე? ვიკითხეთ ჩვენ და ამხ. ათარბეგოვმაც საიდუმლო ხმით დაიწყო: „რაშია და მოდი შევეკრიბოთ გარშემო გლეხები, შემოვარტყათ ალყა ქალაქს და ავიღოთ იგი“.

აშკარა იყო, რომ მან ჩვენი განზრახვისა და აფონიდან ლაპარაკის შესახებ არაფერი იცოდა. „ჩვენც ამ აზრისა ვართ, აჯანყება შესაძლებელია, მაგრამ თუ აქ ახალ აფონმაც მონაწილეობა არ მიიღო ისე არ შეიძლება; ჩვენ ამის შესახებ უკვე მოლაპარაკება გვქონდა ამხ. ლაკობასთან.“

აჯანყების მოწყობის შესახებ ჩვენ სიარულში ვლაპარაკობდით, სიარულშივე გადავწყვიტეთ იგი და დავნიშნეთ უფრო გაფართოებული სხდომა პარტიის წევრების, რომ შეგვემუშაებია მოკმედების გეგმა.

ამის შემდეგ ჩვენ რამოდენიმეჯერ ქალაქის განაპირა უბნებში მოვაწყეთ კონსპირაციული, საიდუმლო კრებები. აქტიური, მებრძოლი, მომქმედი წრე თანდათან გაფართოვდა, დაიგზავნა გარშემო სოფლებში საიდუმლოთ საიმედო ამხანაგები იარაღი მქონე პირების აღსარიცხავათ. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ მთელი აფხაზეთის სოფლის გლეხობა ბოლშევიკებს თანაუგრძნობდა. უკანასკნელად მოსმენილ იქნა ინფორმაციული მოხსენებები სოფლებიდან დაბრუნებული ამხანაგების, გამოანგარიშებულ იქნა მათემატიკურათ შეიარაღებული ძალების რაოდენობა. სხვებთა შორის შეიარაღებული გლეხობის დარაზმვისა და შეგროვების საქმეში დიდ აქტივობას და ორგანიზატორულ ნიჭს იჩენდა ამხ. დამენია, რომელიც ეხლაც აფხაზეთში მუშაობს. დაბოლოს ამხანაგებმა მონახეს და აჯანყების მზადების საქმიანობაში ჩაებათ ამხ. სევა კუხალეიშვილი და შემდეგ კიდევ ამხ. ალექსანდრე მეგლაძე (ეხლა გურიაში მუშაობს). სულ უკანასკნელად გაფართოვებულ თათბირზე ფაქტიურათ დააარსდა აჯანყების მომწყობი სამხედრო სარევოლიუციო კომიტეტი, დაინიშნა დღე აჯანყების, დაინიშნა ადგილი, თუ სად უნდა მოგროვილიყო შეიარაღებული ძალები (ძალების მოყვანა გადაწყდა სოხუმის ზევით რამოდენიმე ვერსის მანძილზე კარგა მოშორებით ერთ-ერთი დიდი სანატორიუმის ეზოში. ამ არე-მიდამოს სახელწოდება ეხლაც არ მაგონდება), გადაწყდა აგრეთვე აჯანყების მომწყობი სამხედრო სარევოლიუციო კომიტეტის აჯანყებისა და ქალაქზე შეტევის დაწყების ადგილზე გადასვლა, ე. ი. ქალაქიდან სრულიად გასვლა მთელი შემადგენლობით.

ამავე დროს მე, ამხ. ბესარიონ გოგიას და სევა კუხალეიშვილს დაგვევალა ახალ აფონში ჩასვლა ამ გადაწყვეტილების ამხ. ნესტორსა და ამხ. ეშბასათვის გაცნობა. მათთან ერთად ქალაქ სოხუმის აღების გეგმის შემუშავება და დაბრუნება.

ვინაიდან ამხ. ნესტორ ლაკობა და ეშბაც ამ დროს გუდაუთში იმყოფებოდნენ, სადაც უკვე საბჭოთა ზელისუფლება არსებობდა, ჩვენც იქ მოგვიხდა ახალ აფონიდან ჩასვლა. სანამ ამხ. ლაკობა დაბრუნდებოდა (საბჭოს კრებაზე იყო) ავიღე პატარა ქაღალდი და კარანდაში და ჩამოვწერე რამოდენიმე პუნქტბათ, თუ როგორ უნდა აღებულიყო სოხუმი.

და როცა თათბირი გავმართეთ, რომელსაც დაესწრო ამხ. ამხ. ეშბა, ლაკობა, სევა კუხალეიშვილი, ბესარიონ გოგია, მე და კოლია ჯორბენაძე (ამ 1 წლის წინათ ტრალიკულათ დაიღუპა ქუთაისში), რომელიც ამხ. ეშბასთან იმყოფებოდა და გუდაუთის საბჭოს რამო-

დენიშე შეპალარავებული გლეხი წევრები, გეგმა საერთოდ მოწონებული და მიღებულ იქნა.

ჩვენი გეგმა პირველ ყოვლის გულისხმობდა აჯანყების დღეს ადრე დილას, ისე რომ, გათენებული არ უნდა ყოფილიყო, როცა სოხუმს ჩვენი შეიარაღებული გლეხები მოადგებოდა სროლით ორივე მხრით ერთ და იმავე დროს. შემდეგ ჩამოთვლილი იყო, თუ რა და რა დაწესებულებები უნდა დაგვექირა. პირველ ყოვლისა, მახსოვს, ფოსტა-ტელეგრაფი და ხაზინა პირველ რიგში იყო მოხსენებული, შემდეგ ჩამოთვლილი იყო დანარჩენი დაწესებულებანი და სხვა. როცა ყველაფერი ამ მხრით მოვათავეთ, ჩვენ ისევ სოხუმში დავბრუნდით, სულ რამოდენიმე წუთით შევიჩერდით იქ და გავგეგმავრეთ აჯანყების დაწყების ადგილას, სადაც აჯანყების მომწყობი სამხედრო კომიტეტი უკვე გადასულიყო. აქ სასწრაფოთ მოხდა კომიტეტის სხდომა ყველა სოფლის წარმომადგენლებთან ერთად (იყვნენ უპარტიონიც), სადაც ჩვენ (გუდაუთიდან დაბრუნებულებმა) გავაკეთეთ ინფორმაცია, ერთხელ კიდევ დავადასტურეთ აჯანყების დღე, თავის მოყრის საათი და გეგმა ყველას ხელისმოწერით. სოფლის წარმომადგენლებიც აწერდნენ ხელს მიღებულ ოქმს. აქვე დასახელებულ იქნა ოფიციალურათ სამხედრო რევოლუციონურ კომიტეტის თავმჯდომარეთ (დროებით) ამხ. ათარბეგოვი, რომელიც ამ კრებაზე თავმჯდომარეთ იყო. „ამხანაგებო, რა თქმა უნდა, როცა ჩვენ სოხუმს ავიღებთ, სამხედრო კომიტეტის თავმჯდომარეთ იქნება ამხ. ეშბა“ – წარმოსთქვა მან დაბალი ხმით.

ჩვენ დავიშალეთ, ყველაფერი გათავებულია, ყველაფერი მზათ არის, ორი დღის შემდეგ აქ, ამ ფართე, ალაგ-ალაგ ხეებით სავსე, ალაგ-ალაგ ცარიელ გაშლილ მინდორზე თავს მოიყრის ჩვენი შეიარაღებული ძალები, დავყოფთ რაზმებათ, ავირჩევთ რაზმების ხელმძღვანელებს, სამხედრო შტაბს და შეღამებისას დავიძვრებით სოხუმისაკენ. სოხუმში ჩვენ ეხლა ყველამ, აჯანყების მომწყობ კომიტეტის წევრებმა და სხვა აქტიურმა ამხანაგებმა დავტოვეთ, მოვშორდით მას მანამდის, სანამ არ მივადგებით ორი მხრიდან, სანამ არ ავიღებთ ბრძოლით, სანამ არ გავრეკავთ მოღალატე მენშევიკებს და არ დავატყვევებთ მათთან ერთად მოკავშირე ვაჭრებსა და სპეკულიანტებს. ასეთი გადაწყვეტილებით დავიშალეთ ჩვენ საღამოს.

დანიშნულ დღეს დილიდანვე იწყეს დენა შეიარაღებულმა ძალებმა და პარტიის წევრებმა. რევოლუციონური კომიტეტის მთელი შემადგენლობაც აქვე იყო.

მოლოდინს გადააქარბა. გამოცდილი და თავდადებული პარტიის წევრების წინამძღოლობით საკმაოდ ბევრმა შეიარაღებულმა გლეხობამ მოიყარა თავი, მშვენივრათ დარაზმული მოვიდა ერთი დიდი რაზმი ამხ. დამენია წინამძღოლობით.

შეიარაღებულთა მოსვლა თითქმის მოთავეებული იყო. ქუჩიდან ეტლის რაზ-რაზი მოისმა. ცოტა ხანს უკან გამოჩნდნენ და ჩვენსკენ წამოვიდა ორი, სოხუმში კარგათ ცნობილი, როგორც იტყვიან მოშხამული მენშევიკი. ერთი იმათგანი იყო გვარათ ესვანჯია, რომელმაც ბოლოს, როგორც გავიგე, გაჭრობას მოჰკიდა ხელი. მეორეს გვარი-კი არ მაგონდება. ესენი იყვნენ თურმე მენშევიკების მიერ გამოგზავნილი დელეგატები. საქმე იმაშია, რომ ჩვენ აჯანყების ყოველგვარი სამზადისი ისე მოხერხებულათ ჩავატარეთ, რომ ასე გეგონებოდათ მენშევიკებს და მათ შეიარაღებულ ძალებს საღათის ძილით დაუძინიათო.

რამდენიმე ფართე, საიდუმლო კრებები მოვაწყეთ ქალაქში, შევკრიბეთ ყოველგვარი ცნობები, კავშირი გავაბით ამხ. ნესტორ ლაკობას, ეშბას და ინალიპოს რაზმთან ახალ აფონში და გუდაუთში, შევქენით საიდუმლო, სამხედრო რევოლუციონური კომიტეტი, გადავედით სავსებით არალეგალურ მუშაობაზე. ქალაქიდან გავიდა აჯანყების დაწყების ადგილზე რევოლუციონური კომიტეტის შემადგენლობა, თავი მოუყარეთ შეიარაღებულ ძალას და როცა უკვე ყველაფრისათვის მზათ ვიყავით სოხუმზე შესატევით, როცა ჩვენ უკვე მეორე, დარაზმულ, დაპირდაპირებულ მხარეს წარმოვადგენდით იარაღით ხელში, ნხოლოდ მაშინ გაიგეს მენშევიკებმა თავის უბედურება და აფრინეს დელეგატები. მაგრამ გვიანლა იყო: მენშევიკების საქმე უკვე ხელიდან წასული იყო და სწორეთ ამიტომ თუთიყუშით და ხევწნით იმეორებდა ეხვანჯია: „შესაძლებელია, კაცო, ჩვენ შეეთანხმდეთო“. ამხანაგებმა, სევა კუხალეიშვილმა და სხვებმა, რა თქმა უნდა, „დიპლომატიური“ პასუხი მისცეს ამ კუდმოგლეჯილ მელეებს!

„ჩვენ აქ, სხვათა შორის, შეიარაღებული პირები იმიტომ მოვიწვიეთ, რომ გავიგოთ ვის როგორი იარაღი აქვს, თორემ ისე ჯერ თავდასხმა სოხუმზე არა გვაქვს განზრახულიო“.

როცა აღარ მოგვეშვენ, აჯანყების მომწყობმა კომიტეტმა ასე გაისტუმრა: „კარგი, ჩვენ შევჭრდებით, მაგრამ ვინაიდან აფონის ბოლშევიკურ რაზმის სოხუმზე წამოსვლა მოსალოდნელია (ესეც უკვე გაეგოთ მენშევიკებს) ამიტომ ჩვენ ეხლავე აი, თქვენის თვალის წინ ცხენით გავაგზავნით ჩვენს წარმომადგენელს და იმათაც შევაჩერებთ

და შემდეგ გავმართეთ მოლაპარაკებაო, ჩვენ მართლაც შეუკავშირეთ ცხენი ამხ. ალექსანდრე მგელაძეს და ვითომ გავგზავნეთ სოხუმით ახალი აფონისაკენ.

ნამდვილათ-კი ამხ. მგელაძეს სულ სხვა დირექტივები მივეცით.

არ ვიცი მენშევიკების დელეგატებმა მართლაც დაგვიჯერეს ეს, თუ არა. ვფიქრობ, რომ—არა, ვინაიდან. როცა ღამით სოხუმს მიუახლოვდით, სოხუმი გამაგრებული დაგვიხვდა და ხელათ მოგვაყარეს ტყვიები ტყვიის მფრქვეველებიდან და ზარბაზნებიდან (მენშევიკებს სხვა შეიარაღებულ ძალებს გარდა სოხუმში რამოდენიმე ზარბაზნებიც ქონდა).

მენშევიკების დელეგატების წასვლის შემდეგ ჩვენ შევუდექით შეიარაღებული ძალების რაზმებათ დაყოფას. გამოვყავით უფრო გამოცდილი ამხანაგები „კომანდირებათ“ ამხ. სევა კუხალეიშვილის მეთაურობით და როცა კარგათ დაღამდა, ჩვენ დავიძარით დარაზმული სოხუმისაკენ. სამხედრო რევოლუციონური კომიტეტის წევრები წინ მიუძღოდნენ რაზმებს. სოხუმამდის რამოდენიმე საათის სასიარულო გზა იყო. როგორც დათქმული გვქონდა, ამხ. ლაკობას რაზმი ახალ აფონიდან და ჩვენი რაზმები ერთ და იმავე დროს უნდა მოსდგომოდა სოხუმს. შუა გზაზე დავისვენეთ. დუქნების მსგავსი რაღაცა შეგვხდა აქ და რაღაც ორიოდღე ლუქმა შევსქამეთ.

ვიღაცეები სოხუმიდან ახლათ მოსული უცხო ხალხი ელაპარაკებოდა ამხ. ათარბეგოვს და სხვებს: „მენშევიკები, ესერები და სხვები ეხლა სოხუმის მისაღვალს ბოგის თავში არაან გამაგრებული და ცოტა ხნით შეჩერდით, ჩვენ უკან დავბრუნდებით და როცა გაგაგებინოთ, მაშინ დაიძარითო“. მე აღარ მახსოვს რას უპასუხებდა მათ ამხ. ათარბეგოვი, რომელიც სოხუმის აჯანყების მოწყობაში, მის ალებაში და შემდეგაც ერთ-ერთი საუკეთესო თავგანწირული, ნიჭიერი მებრძოლის როლს ასრულებდა. ხოლო ის კი ვიცი, რომ ჩვენ ზოგიერთმა ამხანაგებმა სასტიკათ გავილაშქრეთ ამ უცხო ხალხის წინადადებაზე; ისინი, როგორც ეტყობოდა, თანაგრძნობი იყვნენ ჩვენი, ე. ი. ბოლშევიკების, მაგრამ მათი წინადადება ძირიან-ფესვიანათ სცვლიდა ჩვენს საერთო გეგმას, რომელიც შეთანხმებული იყო ახალ-აფონის რაზმის ზელმძღვანელ ამხანაგებთან.

„ფიქრი ნუ გაქვთ, ამხ. დოლიძე, მითხრა ამხ. ათარბეგოვმა, ჩვენ მაინც ჩვენსას ვიზამთო“. და ჩვენ დაუყოვნებლივ შევუდექით წინსვლას.

მიუახლოვდით ქალაქს. ჩვენსა და ახალ-აფონის ამხანაგებისათვის დანიშნული გვქონდა სიგნალი.

რა სიგნალი იყო ეს—ეხლა აღარ მახსოვს. მაგრამ ეს ისეთი სიგნალი უნდა ყოფილიყო, რაც ჩვენ ერთი მეორის მოსვლას გავგავებინებდა და თან გარანტია იყო იმისი, რომ შეტევაზე გადასვლა ერთ და იმავე დროს მომხდარიყო ორივე მხრით. მაგრამ ეს ასე აღარ მოხდა: მენშევიკების, ესერების და სხვების რაზმებმა იგრძნეს თუ არა ჩვენი რაზმის მიახლოება, საშინელი სროლა აგვიტეხეს ტყვიის მფრქვეველებიდან და ზარბაზნებიდან. და ასე ამგვარათ შეტაკება დაიწყო დანიშნულ დროზე ადრე, ისე რომ, აფონიდან რაზმი ჯერ არ მოსულიყო. ჩვენმა რაზმელებმა, თუმცა ძალიან ბნელოდა,—მაგრამ მაინც მოახერხეს საფრების შოვა, ნაწილმა განზე გაუხვია, მენშევიკების არტილერიას და მის რაზმებს მეორე მხრით, ე. ი. ზურგიდან მოუარა და ბოლოს არტილერია ხელში ჩაიგდო.

დილამდის გასტანა სროლამ.

ეხლა ახალი-აფონის რაზმიც მოადგა ქალაქის მეორე მხრით და ასტეხა სროლა. ამრიგათ, ქალაქი ალყა შემორტყმული, ბოლშევიკური რაზმების ცეცხლის აღში გახვეული აღმოჩნდა. მენშევიკების და ესერების რაზმები, რომლებსაც ძველი ჯარის ოფიცრები ხელმძღვანელობდნენ დამარცხებას განიცდიდნენ და გასაქცევით ემზადებოდნენ.

ბრძოლა მათი მხრით წაგებული იყო. ჩიხკვიშვილი და ვილაც ერთი კიდეც, ვკონებ გვარათ ზახუბაია, გამოჩნდნენ ჩვენი პოზიციების ახლოს და მუდარით დაიძახეს: „შესწყვიტეთ სროლა და ქალაქი ჩაიბარეთ“. —ო. სროლა მაინც არ შეწყვეტილა.

რამდენიმე ხნის შემდეგ დარაზმული ჩვენი რაზმები სიმღერით შევიდა ქალაქში. მენშევიკების და ესერების მთავრობა გარეკილ იქნა, მთელი ძალა-უფლება აფხაზეთში გადაეცა სამხედრო რევოლუციონურ კომიტეტს. ეს იყო 1918 წ. აპრილის უკანასკნელ დღეებში. აფხაზეთის გლეხობა განთავისუფლდა საქართველოს მენშევიკური მთავრობის თავხედური „ოპეკისაგან“.

სამხედრო რევოლუციონური კომიტეტის დადგენილების თანახმად დატყვევებულ იქნენ ყველა პროვოკატორები, სოხუმის ქალაქის ბურჟუები და დავადეთ კონტრიბუცია ჩვენი რაზმების საჭიროებისათვის.

ამრიგათ, ბრძოლა ოქტომბრისათვის გამარჯვებით დამთავრდა, მისი სუსხით თავზარდაცემული ხალხის მტრები და მოღალატენი ბნელ სოროებში ჩაძვრნენ.

მთელი აფხაზეთის ტერიტორიაზე საბჭოთა ძალა-უფლების გამოცხადებამ შიშის ზარი დასცა თბილისში მოკალათებულ მენშევიკურ, დაშნაკურ და მუსავატისტურ მთავრობას. ხალხის გამარჯვებამ ხალხის მტრებსა და მოღალატეებს ძილი დაუფრთხო და აი, რამოდენიმე ხნის შემდეგ კოდორთან მოადგა თბილისიდან გამოგზავნილი რეგულიარული ჯარი ძველი გენერლების და ოფიცრების ხელმძღვანელობით (ცნობილი „გმირი“ ჯუღელიც ხსენებულ ჯარს ახლდა). დაიწყო კოდორის ფრონტზე სასტიკი ბრძოლა. ჩვენი გლეხური რაზმები ამხ. ამბერკი ურუშაძის, ვალია ბახტაძის, კვირკველიას, ასკურავას (ყველა ეს ამხანაგები ჩვენი გამარჯვების შემდეგ იქნენ გამოგზავნილი სოხუმში სამუშაოთ) და სხვების ხელმძღვანელობით ერთი კვირის განმავლობაში თავგანწირვით ებრძოდნენ მშვიდობიან მცხოვრებლებზე მომხდურ თავდამსხმელებს. საოცარი იყო სოფლის გლეხობის თავგამოდებული ბრძოლა საბჭოების ხელისუფლებისათვის. მაგრამ ბოლოს ჩვენი რაზმების სიმცირისა და სხვა ტექნიკური დაბრკოლებების გამო იძულებული შევიქენით დაგვეტოვებია სოხუმი.

ქვევით შავი ზღვის ნაპირებზე ამას შემდეგ ჩვენი ბრძოლები ვაწარმოეთ და ხელ-ახლა შემოუტოეთ გაგრიდან გუდაუთში, კიდევ შემდეგ გაგრას ქვევით დრანდაში და უკანასკნელათ სოჩაში.

არც ერთი პოზიცია ჩვენს მცირე და უმნიშვნელო რაზმს არ დაუთმია უბრძოლველად მოწინააღმდეგისათვის.

ტუაფსედან ჩვენ 12 ამხანაგი ორგანიზაციამ ჩრდილო კავკასიით გამოგზავნა საქართველოში არალეგალურ მუშაობის საწარმოებლათ მენშევიკების წინააღმდეგ.

ერთი ამხ. ჯღანჯღავა დაგველუპა გზაზე (კაზაკებმა შეიპყრეს, მოჰკლეს). ერთმა ჯგუფმა მივალწიეთ, როგორც იყო, ვლადიკავკავს და საქართველოს სამხედრო გზით შევიპარეთ საქართველოში.

ამხ. ბესარიონ გოგია, როგორც მახსოვს, დარჩა ვლადიკავკავში.

ამის შემდეგ მე დავიწყე მუშაობა გურიის კომიტეტში და ქუთაისის გუბკომში, სადაც ჩვენთან ერთად მუშაობდნენ ამხ. ამხ. გოქაძე, თედორე დოლიძე, ვ. სტურუა და სხვები (მე დიდ ბოდიშს ვიხდი, რომ ამხანაგების სახელი და გვარი არ მაგონდება).

ქუთაისის გუბკომი იმ დროს ერთ-ერთ მაგარ და დარაზმულ მომუშავე აპარატს წარმოადგენდა თავისი ორგანიზაციებით.

გაცხარებული მუშაობა სწარმოებდა მენშევიკური მთავრობის ძირის გამოსათხრელათ და ჩვენშიაც ოქტომბრის გასამარჯვებლად.

ეხლა შეუძლებელია დაწვრილებით ამ მუშაობის დახასიათება. ამისათვის არც დრო მაქვს ეხლა და არც ადგილი. ამას ჩვენ შევსძლებთ მომავალში.

ყველა ამაგებით ჩვენ ჩვენი ქვეყნის სხვა და სხვა კუთხეებში, თვითთელი ჩვენგანი ვამზადებდით ნიადაგს ჩვენში მომავალ ოქტო. მბრის გასამარჯვებლად.

და აკი მოვიდა იგი აქაც, დამყარდა საბჭოთა ხელისუფლება და დღეს მთელ კავშირთან ერთად ვზეიმობთ და ვდღესასწაულობთ ოქტომბრის რევოლუციის 10 წლის თავს.

„იკოცხლოს მან და მოეფინოს მთელ მსოფლიოს“.—

ა. დოლიძე.

მუშაობა ოპოზიციისათვის.

(პარადი მოგონებანი)

თებერვალში მომხდარმა გადატრიალებამ ვერ გადასჭრა ყველა ის საკითხები, რომლებიც წამოაყენა გადასაჭრელად 1905 წლის დიდმა რევოლუციამ.

სახელმწიფოს გადატრიალების საქმეში მეფის ჩამოგდებას ჰქონდა მხოლოდ ფორმალური მხარე.

სახელმწიფოს ძველი აპარატი: პოლიცია, ჯარი და საერთოდ თვითმპყრობელური წყობილების ყველა ატრიბუტები ისევ განაგრძობდნენ ძველ საქმეებს. ფაქტიურად თებერვალი ატარებდა მხოლოდ სახელმწიფო წყობილების რეფორმის მის ეკონომიურ და პოლიტიკურ ცხოვრების სფეროში.

სოციალისტური პარტიების გამწვავებული ბრძოლაც სწორედ აქ იწყება. თუ მეფის ჩამოგდებადღე პარტიათა ბრძოლას არ ააშკარავებდა საერთო მტრის—მეფის თვითმპყრობელობის წინააღმდეგ ბრძოლა, ეხლა სოციალისტური პარტიების და ფრაქციების ფიზიონომია უკვე გამოაშკარავდა: რუსეთის ტერიტორიაზე მომქმედი პარტიები, გარდა ბოლშევიკებისა, რევოლუციის „გაღრმავების“ საკითხში შეთანხმდნენ: დაადგენ რეფორმისტულ გზას. ეს პარტიები დაკმაყოფილდნენ მეფის ჩამოგდებით და ბურჟუაზიულ „ობორონცული“ აზრებით გამსჭვალულნი გახდნენ დროებითი მთავრობის დამცველნი.

ცნობილია, რომ მეფის ჩამოგდება და „ობორონცული“ დროებითი მთავრობის შედგენა არსებითად არაფერს აძლევდა რუსეთის რევოლუციის მთავარ მამოძრავებელ ძალებს—მუშებს და გლეხებს. ეს იყო მხოლოდ სასტიკი რეჟიმის აპარატის მოშლის დასაწყისი და სხვა არაფერი. ბურჟუაზია და მეფის მთავრობის ბიროკრატია სხვა ტანთსაცმელში ხელისუფლებას დაეპატრონა, ის დროებით შეურიგდა რევოლუციას და მდგომარეობას, რათა შემდეგში რესტავრაციისათვის ნიადაგი ადვილად მოემზადებია.

რუსეთის პირობები კი სულ სხვა იყო: თუ ძირ-ფესვიანად არ შეიცვლებოდა რუსეთის სახელმწიფო წყობილება ყოველ წუთში მოსალოდნელი იყო რესტავრაცია. მეორე მხრით თებერვლის რევოლუციამ მუშების და გლეხების პოლიტიკური და ეკონომიური ინტერესები აბუჩათ აიგდო: მუშათა და გლეხთა საკითხი თებერვალმა ვერ გადასწყვიტა—მიწები ისევ მემამულეთ დარჩა, ქარხანა-ფაბრიკები თავიანთ პატრონთ, სადაც გრძელდებოდა მუშათა ექსპლოატაცია ძველებურათ.

ომის და ზავის საკითხი კიდევ უარეს თავსამტვრევ კითხვათ გადაიქცა. ეს საკითხი მეფის ჩამოგდების პერიოდში უაღრესად აქტუალური იყო.

* *

რანაირი მდგომარეობა იყო საქართველოში? ცნობილია, რომ ქართველმა მენშევიკებმა თავისი პარტიის და საქართველოს ბედი დაუკავშირეს რუსეთის სოციალ-დემოკრატიას, მის ტაქტიკას. ამიტომ იყო, რომ ქართველი მენშევიკები გადაიქცნენ რუსეთის დროებითი მთავრობის პოლიტიკის გამტარებლებათ ამიერ-კავკასიაში (ამიერ-კავკასიის კომისარიატის საშუალებით), რუსეთის სამოქალაქო ომს მათ გვერდი აუხვიეს, მონათლეს ის ანარქიათ და ბანდიტიზმათ, რითაც ყველა ქვეყნის ბურჟუების გული მოიგეს.

სანამ კერენსკის მთავრობას სული ედგა, მენშევიკებს აზრადაც არ მოსვლია საქართველოს დამოუკიდებლობა: იცავდნენ პროგრამის ძველ მუხლს ნაციონალურ საკითხში—ფართო საოლქო თვითმართელობას.

მაგრამ მოხდა თუ არა ოქტომბრის გადატრიალება, მენშევიკებმაც ფერი იცვალეს. გუშინ თუ რუსეთთან ეკონომიურ და პოლიტიკურ კავშირს ქადაგებდნენ, დღეს სრული დამოუკიდებლობის იდეა იქნა წამოყენებული. დამოუკიდებლობის წინააღმდეგ აბა, რომელი სოციალისტი წავა, მით უმეტეს კომუნისტი, მაგრამ საქმე ამაში არ არის, საქმე რევოლუციის გაღრმავებაშია. ცნობილია, რომ პრაქტიკული თუ ტაქტიკური საკითხები რევოლუციის გამარჯვების შემდეგ მუშათა კლასის სასარგებლოთ წყდება.

ქართველი მენშევიკებისათვის რომ ოქტომბრის რევოლუცია რეაქციონური ნაბიჯი იყო, რომ მისგან გამიჯვნა იყო საჭირო, ამას ამტკიცებს ირ. წერეთლის სიტყვა, წარმოთქმული სწორედ საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების მომენტში მუშათა და ჯარისკაცთა საბჭოს სხდომაზე, სადაც სხვათა შორის, სთქვა: რო-

ცა პატრონს სახლი ეწვის, განა ის დამნაშავე იქნება, რომ ერთი ოთახი გადაარჩინოსო.

რა გამოდის აქედან? რუსეთი ერთი ვებერთელა სახლია, ის იწვის, პატრონმა (ლაპარაკია საქართველოზე) მოინდომა ერთი ოთახის გადაარჩენა... ანალოგია ჩინებულია: არც ერთი სახლის პატრონი დამნაშავე არ იქნება, თუ ერთ ოთახს მაინც გადაარჩენს, მაგრამ აქ წინააღმდეგი ხდება. ერთი „ოთახი“ დაიწვა რევოლუციისათვის, დანარჩენები კი რევოლუციას აღვივებენ.

გაუგებრობა და ტრაგიზმი სწორედ აქ იყო. თუ რუსეთს მოდებული ჰქონდა რევოლუციის ცეცხლი და ოქტომბერი რეაქციონური საქმე იყო, მაშინ წერეთელი მართალი იქნებოდა, მაგრამ თუ ოქტომბერი რევოლუციონურ სოც.-დემოკრატიის (კომუნისტების) საქმე იყო და მას დასახული ჰქონდა აგრარული, ეროვნული, მუშათა, ზავის და ომის საკითხები, მაშინ წერეთელი სცდებოდა, ის სასტიკათ სცდებოდა და ყველა ზემოთ ჩამოთვლილ რევოლუციის მიერ წამოყენებულ საკითხებს ობიექტიურად ებრძოდა.

აი ამ პირობებში ქართველი მენშევიკები ოქტომბრის საწინააღმდეგო რიგებში მოექცენ და მის ერთ ნაწილს ამ მდგომარეობიდან თავი ჯერაც ვერ დაუღწევია.

რაში იყო მენშევიკების დანაშაული? საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებაში და ოქტომბრის განმარტოებაში, მის წინააღმდეგ დარაზმვაში.

ვის არ ახსოვს კამათი ბოლშევიკებსა და მენშევიკებს შორის 1918 წლის 26 მაისის იქტის შესახებ. თავის თავად ამ აქტის წინააღმდეგ არავის შეეძლო წასვლა, მაგრამ მენშევიკებს დამოუკიდებლობის ლოზუნგით მხოლოდ რევოლუციონური საქმის დაჩრდილვა ჰქონდა მიზნათ.

თუ რუსეთში იქნებოდა ბურჟუაზიული, კოალიციური მთავრობა, მენშევიკების წინაშე არ დადგებოდა „დამოუკიდებლობის საკითხი“. მაგრამ მოხდა თუ არა ოქტომბრის გადატრიალება, რუსეთთან ეკონომიურ და პოლიტიკურ კავშირს ქართველმა მენშევიკებმა ამჯობინეს კავშირი დასავლეთ ევროპის ბურჟუაზიულ სახელმწიფოებთან და ასე ორიენტაცია შეიცვალეს.

ნ. ჟორდანიას, როგორც ერთი თვალსაჩინო ავტორიტეტი მენშევიკური მიმართულებისა, ამბობს თავის სიტყვაში: „დასავლეთის იმპერიალისტები გვირჩევენია აღმოსავლეთის ფანატიკოსებსო (ბოლშევიკებს)“

ცხადია, კერენსკი რუსეთის სათავეში მენშევიკებისათვის იდეალი იყო. ამიტომ, მოექცა თუ არა რუსეთის სათავეში ამხ. ლენინი და კომუნისტური პარტია, მენშევიკებმა მას დაუპირდაპირეს საქართველოს დამოუკიდებლობა. დამოუკიდებლობა არა თუ დანაშაული, არამედ — ის უაღრესად საჭირო საქმეა, მაგრამ საქმე ისაა, როდის, რა პირობებში და რა მიზნით ცხადდება დამოუკიდებლობა. თუ დამოუკიდებლობას მიზნათ აქვს რევოლუციისაგან გამიჯვნა, ეს რეაქციონური ნაბიჯია; თუ ის რევოლუციის გაღრმავებას ემსახურება, მაშინ ის არის მისაღები.

მაგალითისათვის ავიღოთ უკრაინაში ბურჟუაზიული რადის შექმნა. 1917 წელს ეს რეაქციონური საქმე იყო. 1918 წლის დამლევს კი უკრაინის საბ. სოც. რესპუბლიკის გამოცხადება რევოლუციონური ნაბიჯი იყო.

უკრაინაში უკრაინული ენის გაბატონება, ნაციონალიზაციის გატარება, მისი ფედერატიულად დაკავშირება რუსეთთან — ეს მარქსისტული, რევოლუციონური საქმეა.

ასევე ითქმის ბელორუსიაზე, საქართველოზე და ყველა იმ ერზე. ბზე, რომლითაც დასახლებულია ყოფილი რუსეთის იმპერიის მიწა-წყალი.

საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებაში საქმე არ ყოფილა და არც არის. ეს არ ყოფილა სადავო.

საქმე აქ ოქტომბრის რევოლუციისათვის ბრძოლაშია.

თავის თავად ცხადია, რომ ოქტომბრისაგან გამიჯვნამ საქართველოში ბოლშევიკებსა და მენშევიკებს შორის სამუდამოთ ჩასტეხა ის ხიდი, რომელიც კიდევ აერთებდა ასე თუ ისე ამ ორ ფრაქციას. ამის შემდეგ ეს ფრაქციები სამეკდრო-სასიცოცხლოდ დაეჯახენ ერთმანეთს.

რევოლუციის შემდეგმა განვითარებამ თვალსაჩინო გახადა, რომ ბოლშევიზმის გზა სწორი იყო რევოლუციონერებისათვის, მენშევიზმი კი საუკეთესო დასაყრდენი ყავარჯენი გახდა ყველა ჯურის და ყველა ქვეყნის კონტრ-რევოლუციონერებისათვის.

* *

რას აკეთებდნენ ამ პირობებში საქართველოს ბოლშევიკები? საქართველოს ბოლშევიკები წარსულით მაინცადამაინც ვერ იამაყებენ: 1917 წლამდის აქაური ბოლშევიკები მცირე უმცირესობაში იყვნენ.

1905 წ. ბოლშევიკები ასე თუ ისე უმრავლესობაში მხოლოდ ქიათურის რაიონში იყვნენ. მენშევიკები ამ დროს კი — მთელი სა-

字 字

*) ამ ყრილობამ კავკასიის ცენტრში 100 წევრამდე აირჩია, რომელთაგან 52 იყო ბოლშევიკი და 48 მენშევიკ-ესერი, საოლქო ცენტრის კანდიდატებათგან ედიდენ სხვათა შორის ამბ. ტრაპიძე და ამ სტრუქტურების ივტორი.

დრო რევოლუციონური კომიტეტი შერიფხანაში, სადაც თავმოყრილი იყო დიდძალი ჯარი *).

შერიფხანას გარნიზონის ჩვენს მხარეზე დადგომა ბევრს ნიშნავდა, ამ ჯარის ტფილისში ჩამოყვანა სწყვეტდა ტფილისის აღების საკითხს, მაგრამ კორპუსის კომისარმა (გვარი არ მახსოვს) დროზე აცნობა ტფილისს ამ ჯარის უიმედობა და რკინის გზა ტფილისზე შემოსასვლელად აყრილ იქნა. ცნობილი გუნიბსკის და გროზნის პოლკები ბაქოს გზით გაეშურენ, რომელთა სისხლი შამხორის მიდამოებში დაღვარეს მუსავატელებმა. ჯარის დემობილიზაციის შემდეგ ტფილისში კიდევ უფრო გამაგრდენ მენშევიკები. ბოლშევიკური ფრაქცია შეუდგა ორგანიზაციულ მუშაობას პირველ ხანებში თითქოს ლეგალურად, მაგრამ ადრე ლეგალიზმი სულ არალეგალიზმით შეიცვალა.

* *

ტფილისში პარტიული კონფერენცია მოეწყო შემოდგომის დასაწყისში 1918 წ. ის შესდგა ავლაბარში. ამ კონფერენციაზე პირველ რაიონიდან ვიყავი არჩეული. ამავე რაიონიდან იყო არჩეული ანდრია ბებურიშვილი. პირველ რაიონში მაშინ მუშაობდენ ზაქარეიშვილი, ანდრო ფირცხალავა და სხვები. ამავე კონფერენციაზე იყო ლავრენტი ქართველიშვილი, ვირაპი, კასიანი და სხვები. (სტიოპა ალავერდოვი ამ ხანებში გადასახლებული იყო სომხეთში). ტფილისის კომიტეტის თავმჯდომარეთ არჩეულ იქნა ანდრია ბებურიშვილი. მუშაობა მაშინ მეტად სუსტი იყო. ბევრს ლაპარაკობდენ, ერთმანეთს მენშევიკობას აბრალებდენ და საქმე ნაკლები კეთდებოდა. მიხა ცხაკაიას რჩევით ლავრენტი ქართველიშვილი, როზა ლუჩანსკაია და მე გავემგზავრეთ უკრაინაში სამუშაოდ, რის გამო ერთი წლის მუშაობას საქართველოში ჩემს თვალწინ არ გაუვლია, რადგან უკრაინიდან მხოლოდ 1919 წლის დამლევს დავბრუნდი.

* *

უკრაინიდან დავბრუნდი 1919 წლის შემოდგომაზე. საქართველოში სუსტად და უგემოდ დაწყებული აჯანყება უკვე დამარცხებული იყო. აჯანყებით წესწყობილების შეცვლის იმედი საქართველოში არ იყო. მაშინდელ პირობებში აჯანყება მენშევიკების წინააღმდეგ ჰგავდა ავანტიურას, რასაც მოჰყვებოდა დიდი სისხლის

*) რევკომის თავმჯდომარეთ არჩეულ ვიქენ მე, მოადგილეთ—ანდრია ბებურიშვილი.

ღერა და მსხვერპლი. მეტადრე ეს მოხდებოდა უფრო იმიტომ, რომ პარტია არ იყო მზად აჯანყებისათვის. არ იცოდნენ აჯანყების აუცილებელი თვისებები და კანონები. თან საკმაო არ იყო ტეხნიკური მომზადება და ცოდნა. ტფილისის კომიტეტიდან ყველაზე უფრო მეტ შთაბეჭდილებას ახდენდა და აქტივობას იჩენდნენ მაშინ პროფესიონალური მომუშავენი—შახსევერიანი, ფიგატნერი, ვიქტორ სიხარულიძე და გრიშა მახარაძე, შ. მათიკაშვილი და სხვები. ა/კავკასიის ცენტრიდან ფ. მახარაძე, ნაზარეტიანი, გიორგი სტურუა, ვ. ნანიშვილი, მამია ორახელაშვილი, ეპ. კვანტალიანი და სხვები. მიუხედავად ცდისა, რომ აღდგენილიყო კავშირი და მოწყობილიყო მეორეხელ აჯანყება პირველის დამარცხების შემდეგ, არც ერთ შემთხვევაში არ მოხერხდა. ჩქარა გამოიჩინა, რომ აჯანყება შეუძლებელი იყო.

დამარცხების შემდეგ აჯანყების ხელმძღვანელობა კავკასიის „კრაევო“ კომიტეტიდან ფ. მახარაძის და ნაზარეტიანის მონდობილობით დამეკისრა მე. აღდგენილ იქნა მაზრებთან კავშირი. გამომუშავებულ იქნა გეგმა, ყველა მომუშავეთ მიეცათ როლი; მაგრამ, სამწუხაროდ, ხელმძღვანელების უმრავლესობა შეპყრობილ იქნა, მათ შორის მეც. საგანგებო რაზმიდან გაქცევის შემდეგ ამხანაგ გიორგი სტურუას პირით წინადადება მივიღე კავკასიის საოლქო კომიტეტიდან გავმგზავრებულიყავ ბაქოში იქ დაწყებული სამხედრო მუშაობის ხელმძღვანელად.

ბოლო არ უჩანდა ქერას, ხერეტას... სხვათა შორის მაშინ ორი წერილი მოვათავსე ბაქოს რუსულ გაზეთში: იმდროინდელი მდგომარეობის ოდნავ მაინც გასაცნობათ ზედმეტად არ მიმაჩნია ამ წერილების თარგმანის აქვე მოყვანა.

I

წერილი რედაქციისადმი.

„ნოვი მირის“ პატივცემულო ამხანაგო რედაქტორო.

უარს ნუ მეტყვით თქვენს გაზეთში ღია წერილის მოთავსებაზე საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრის ბ. გეგეჭკორისადმი.

ბატონო მინისტრო. საბჭოთა რუსეთის საგარეო საქმეთა კომისიის მოადგილის ამხ. კარახანის რადიოთი შეკითხვაზე საქართველოში კომუნისტების დაპატიმრების შესახებ, თქვენ და აგრეთვე მთავრობის თავმჯდომარემ უპასუხეთ, რომ რეპრესიები კომუნისტების წინააღმდეგ საქართველოში არ ყოფილა და არც არის, რომ

საქართველოს მთავრობა აპატიმრებს მხოლოდ იმ პირთ, ვისაც ბრალი ედება შეიარაღებულ აჯანყებაში და ძარცვა-გლეჯაში.

„გავებდავ და მოგახსენებთ, რომ თქვენი პასუხი სიცრუეა. საქართველოში დაპატიმრებულია და აპატიმრებენ ისეთ კომუნისტებს, რომელნიც არა თუ მონაწილენი არიან რომელიმე გამოსვლებისა, არამედ—რომელნიც სრულიადაც არ მუშაობენ საქართველოს საზღვრებში. მაგალითისათვის, გაცნობებთ, რომ უკანასკნელ წელს მე სრულიად არ ვყოფილვარ საქართველოში და დიდი სურვილიც რომ მქონოდა პარტიაში მუშაობისა (საქართველოში), მაინც არ შემეძლო მუშაობა, მაგრამ მაინც ტფილისში მოსვლისთანავე მე დამაპატიმრეს ორჯერ. მეორეჯერ ბ. კედიას განცხადების შემდეგ, რომ მე უნდა გავეგზავნე მეტეხში, მოვახერხე საგანგებო რაზმიდან გაქცევა; ამის შემდეგ მთავრობის აგენტებმა ჩემი ბინიდან წაიღეს ჩემოდანი და ტანისამოსი.

ვფიქრობ, ესეც საკმარისია, რომ გაამხალთ თქვენ სიცრუეში. თქვენი ნაცნობი ელენტი. ტფილისი, 1919 წ. დეკემბერი 31. („ნ. მირ“. № 7 (27) 11/1—1920 წ.).

II •

მენშევიკების მიერ მხეცურად დახვრეტილ გურიის გამირებს.

ჩოხატაურის ამხანაგებს.

ტფილისის გაზეთებმა ცნობა მოიტანეს საქართველოს სხვა და სხვა კუთხეებში ჩვენი ამხანაგების დახვრეტის შესახებ.

აღმოსავლეთ გურიაში და ჩოხატაურში მენშევიკური „სასამართლოს“ განაჩენით დაიღუპენ: ბენიამენ ალექსანდრეს ძე ბერიძე, ორი მამალაძე, თევდორაძე, ახალაძე, ბერძენიშვილი და გოგოლაძე. დაიღუპენ, ისინი დახვრიტეს.

და ყველაფერი ეს მოხდა რევოლუციის, საქართველოს დემოკრატიის სახელით.

დახვრიტეს ღარიბი გლეხები, სოფლის მშრომელნი, რომელნიც სხვისი შრომის ექსპლოატაციას არ ეწეოდნენ, რომელნიც იბრძოდნენ მუშურ-გლეხური საქმისათვის.

გურიამ იცის რევოლუციისათვის მსხვერპლის გაღების მაგალითები, მაგრამ მან არ იცის ამგვარი მხეცობის მაგალითი, არ იცის ასე ერთავად რევოლუციონერების ამოჟლეტის მაგალითი ოდესღაც თავისი მოძმეების მიერ, რომელთაც ჰქვია მენშევიკები, „სოციალ-დემოკრატები“.

ვის არ ახსოვს 1905 წლის რევოლუციის შემდეგ შავი დღეები, გამარჯვებული გენერალი ალიხანოვი, პოლკოვნიკი კრილოვი (გურიის საექსპედიციო რაზმის უფროსი), გენერალი ტოლმაჩევი „პრისტავი“ ელჩიბეგოვი და სხვანი, გურიის გლეხთა რევოლუციონური მოძრაობის დამამუშვიდებელნი.

როცა ერთმანეთს აღარებთ 1905 - 6 წლებში მეფის მთავრობის მიერ რევოლუციის წინააღმდეგ მიღებულ ზომებს და მენშევიკურ მთავრობის რეპრესიებს, აშკარა ხდება, რომ მეფის მთავრობა რევოლუციონერებისადმი უფრო ლმობიერი იყო, ვიდრე ახლანდელი თავისუფალი სახელმწიფოს „ხელმძღვანელნი“.

1905 წელს იგივე ჩოხატაური, სადაც ამ ეამად დახვრიტეს 8 ამხანაგი, დაიკავა აჯანყებულებმა, მათ განაიარაღეს სტრაჟნიკები და გამოაცხადეს გლეხთა დიქტატურა. მაგრამ ჩოხატაურს არ ახსოვს დასახვრეტი ბოძების აღმართვა. ნასაკირალზე ეგრეთ წოდებული მოწინავე რაზმსა და პლასტუნებს შორის ომი გაჩაღდა, სადაც პლასტუნები დამარცხებულ იქნენ, მაგრამ „გურიის რესპუბლიკის“ განაჩენს არ მოჰყოლია სიკვდილით განაჩენი.

ეხლა, როცა ვიგონებ წარსულს, როგორც აქტიური მონაწილე ამ ორი რევოლუციისა, ნაკლები ბოროტებით ვუცქერი ალიხანოვ-კრილოვის რეაქციას, ვიდრე რამიშვილ-ეორდანაის „რევოლუციას“.

მშობლებმა დაჰკარგეს ღვიძლი შვილები, შვილებმა—მარჩენალი მამები, ცოლებმა—ქმრები, გურია ჯერ გონს ვერ მოსულა, უმანკო გლეხებს მოსვენებას არ აძლევს ჩოხატაურის მიდამოებში უმანკოდ დაღვრილი სისხლი.

არ გვეძლევა რა საშუალება ამ ეამად თვითთულად დავახასიათოთ დახვრეტილი ამხანაგების მოღვაწეობა—ორიოდე სიტყვას ვიტყვით მხოლოდ ბენია ბერიძეზე. აქედან აშკარა იქნება, თუ ვინ დახვრიტეს სოციალ-დემოკრატებმა.

ამზ. ბერიძე ჩოხატაურის რაიონის მცხოვრები იყო, სოფ. ერკეთიდან, ხელობით ფოტოგრაფი, ღარიბი ოჯახიდან, დედის ერთა (მისი ძმა კატორღაში მოკვდა მეფის რეჟიმის დროს), ცხოვრობდა ღარიბულად და დღიური შრომით ირჩენდა თავს.

მე მას ვიცნობდი 1903 წლიდან, სრულიად პატარას, როცა მშობლებმა ფოტოგრაფ ხუნდაძეს მიაბარეს ხელობის შესასწავლად. და როცა მე ქუთაისის ციხეში ვიჯექი, როგორც ბრალდებული გურიის გლეხთა შორის პროპაგანდის საქმეზე, ის თავის ხაზეინთან ერთად ციხეში მოდიოდა პოლიტიკურთა სურათის გადასაღებათ.

მას ჩვენთან მოჰქონდა და მიჰქონდა წერილები, გაზეთები და სხვ. მაგრამ როცა „ხაზინმა“ და ჟანდარმმა შენიშნეს ეს, ალარ შემოჰყავდათ ციხეში.

ამის შემდეგ ის გურიის ამხანაგთა რიგებში ტრიალებდა. ერთი წლის წინათ ის ტფილისშიაც ჩამოვიდა ზოგიერთი დავალებებით ჩოხატაურის რაიონიდან და პარტიულ საქმეებზე მოხსენებისათვის. როგორი სასიხარულო იყო, როცა ის ჩვენი პარტიის აქტიური მუშაკი გამხდარიყო. უკანასკნელად ის ერკეთის კომუნისტური კოლექტივის წევრი იყო. აქტიურ მონაწილეობას იღებდა პარტიულ მუშაობაში, მაგრამ რევოლიუციის მტრებმა ის ჩამოაშორეს საყვარელ საქმეს და უდროვოდ დაასამარეს.

მშვიდობით ძვირფასო ამხანაგო და მეგობარო, მშვიდობით თქვენ, მუხანათურათ დახოცილნო, თქვენ დაუმტკიცეთ გურიის ამხანაგებს, თუ როგორი სიკვდილია საჭირო გლებთა და რევოლიუციის საქმისათვის. თ ე ნ გ ი ზ ი. („ნ.მირ.“ № 15/35 — 23/1 — 1920 წ.).

* * *

ბაქოს პროლეტარიატი უკეთ იყო მომზადებული გასაბჭოებისათვის, ვინემ ტფილისის. ბაქოში ამ დროს მჭიდრო და ენერგიით სავსე ორგანიზაცია იყო. აქ მუშაობდნ და მუსავატელებს მთელი ძალღონით ებრძოდნ ვ. ნანეიშვილი, ვასია ეგოროვი, სარქისა, პლეშჩიკოვი, ბუნიატ-ზაღე, გუსეინოვი, კარაევი. ადრე ბაქოს ორგანიზაციამ საშხედრო ხელმძღვანელობა და აჯანყების მოწყობა მე დამაკისრა. ჩემთან ერთად მუშაობდა ლუკა სარჯველაძე. ეს მუშაობა გამოდგა ნაყოფიერი. შეიქმნა ახალი რაზმები რაიონებში, მუსავატელების აპარატი დღითი-დღე იშლებოდა. ბაქოს გასაბჭოებისათვის სრულებითაც არ იყო საჭირო წითელი ჯარის დახმარება. იქ ძალა-უფლების აღება ძლიერ ადვილი საქმე იყო. ამის უტყუარი საბუთი უთუოდ აქვს ყველა იმ ამხანაგებს, რომლებიც მაშინ იქ მუშაობდნ, მაგრამ აჯანყების დაწყების ვადა ძლიერ გვიან დაინიშნა და ბაქოც ფაქტიურად წითელი ჯარის მიერ იქნა გასაბჭოებული. ადერბეიჯანში უკვე მუსავატელების დროს არსებობდა ადერბეიჯანის კომუნისტური პარტია. საქართველოში ასეთ სახელწოდებ ბაზე მხოლოდ კამათი იყო ქუთაისის ციხეში. ზოგი ძლიერ ინტერნაციონალისტობდა: რას ჰქვია საქართველოს კომპარტიაო, უთუოდ რუსეთის სახელწოდების პარტია უნდა იყოსო. ცხოვრებამ უარყო

ამათი მოსაზრება და ხელშეკრულების დადების შემდეგ რუსეთთან ჩვენს ლეგალურ და არალეგალურ გამოცემებს დაეწერა „საქ. კომპარტია“.

* * *

ადერბეიჯანში წითელი ჯარის შემოსვლამ და ბაქო-ადერბეიჯანის გასაბჭოებამ საქართველოს მენშევიკური მთავრობა უალრესად დააბნია. მთავრობის წრეებში პანიკა გამეფდა. ამ დროს ქუთაისის ციხეში თავმოყრილი ვიყავით სამასამდის ტუსალი ბოლშევიკები. საქართველოს მენშევიკურმა მთავრობამ გადასწყვიტა მოლაპარაკება საბჭოთა რუსეთთან გრიშა ურატაძის სახით. საქართველოს მთავრობამ და საბჭოთა რუსეთის მთავრობან ხელშეკრულება დადეს. „ზავის“ პირობები ადრე გამოქვეყნდა. ერთი მუხლი ხელშეკრულებისა ბოლშევიკების ლეგალიზაციას ეხებოდა. ამის შემდეგ ბოლშევიკების განთავისუფლება ციხიდან აუცილებელ პირობათ შეიქმნა. არ ვიცი, მგონი მაისის რიცხვები იყო, ქუთაისის ციხიდან ყველანი განთავისუფლდით. ეს მომენტი, ციხიდან განთავისუფლების დრო, ღირს-შესანიშნავია, ამ განთავისუფლებამ დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა საზოგადოებაზე. მთავრობის სისუსტე გამოაშკარავდა. ბოლშევიკებისადმი თანაგრძნობა ამის შემდეგ ერთი ორად გაიზარდა. ტუსალების მიერ არჩეულ იქნა კომისია განთავისუფლების სახელმძღვანელოდ, გზის ფულის დამრიგებელი და სხვა. რა თქმა უნდა, ძნელი იყო 500 კაცის ერთბაშად ციხიდან უკაპეიკოთ გაყრა. უნდა აღვნიშნოთ, რომ მაშინდელმა ციხის უფროსმა, პატივცემულმა თ. დ. ნება დაგვრთო კომისიის თავმჯდომარეთ ემოქმედნა და პარტიის მიერ გამოგზავნილი ფული გაგვენაწილებია. ერთ ერთ წევრათ განთავისუფლების ტეხნიკურ კომისიისა, ტუსალების მიერ არჩეული სხვებთან ერთად მეც ვიყავი.

* * *

ლეგალიზაცია ადრე დაიწყო. კომპარტიამ გააჩალა იდეური, ბრძოლა მენშევიკებთან. მენშევიკებმა თავის მხრივ რეპრესიებს მიჰყო ხელი, მაშინდელი დამოკიდებულების დასახასიათებლად მომყავს გაზ. „კომუნისტიდან“ ჩემი წერილი. ამ დროს გაზეთ „კომუნისტს“ ხელმძღვანელობდა ფ. მახარაძე და მალაქია ტოროშელიძე. რედაქციის მდივანთ ვიყავი მე. სტამბის საქმის ხელმძღვანელი ამხ. ვანო ბოლქვაძე.

* *

ბოლშევიზმზე საქართველოში 1917 წლის ოქტომბრიდან გასაბჭოებამდის (ე. ი. 1921 წლამდე) ბევრს ლაპარაკობდნენ. ბოლშევიკური ფრაქცია მონათლული იყო, როგორც ბანდიტური პარტია. გაზეთ „ერთობის“ ნომრები სავსე იყო ბოლშევიკების საწინააღმდეგო წერილებით. პოლიტ-ტუსალებს (ბოლშევიკებს) ბრალათ წაყენებული ჰქონდა ბანდიტიზმი. ტუსალებს ციხის ბილეთში ეწერა „ბოლშევიკობა“, მაგრამ ეს შეცდომა სასწრაფოდ გამოასწორეს. მოკრიბეს ბილეთები და შიგნაცვლად „ბოლშევიკებისა“ ჩასწრეს „ბანდიტი“.

თუ რანაირი რეჟიმი იყო „დემოკრატიულ“ ციხეში და თუ როგორ სპეციალურად ითხზებოდა ბრალდება, ამის საილიუსტრაციოთ მოვიყვან მაშინდელ გაზეთებიდან ზოგიერთ ჩემს წერილებს, რომელიც ამ ეამათ ხელთ მაქვს და, ვფიქრობ, არ იქნება ინტერესს მოკლებული.

წერილი ციხიდან

„საქართველოს კომუნისტის“ რედაქციას

ორი დღეა ვართ ჩაკეტილი საგუბერნიო ციხის ქვედა სეკრეტში. არ მოგვცეს საგები და სახურავი, ყოველივე ჩვენს მოთხოვნილებაზე ციხის ადმინისტრაცია დაცინვით გვიპასუხებს: „რაც იყო, ის აღარ იქნებაო“. სეკრეტის კარები მუდმივად ჩაკეტილია. ჩემი თხოვნა, ავთომყოფობის გამო მაინც ამიყვანონ ზედა სართულში, არავინ შეიწყნარა. არის ასეთი რეჟიმი, რომლის მსგავსი ჯერ მე ციხეში არ მინახავს, ვაცხადებ პროტესტს ასეთი ჯალათობის წინააღმდეგ. თ ე ნ გ ი ზ ი ე ლ ე ნ ტ ი. („კომუნისტი № 18—1920 წ. 8 ივლისი. ქ. თბილისი.“)

ყალბი საბუთების და ზოგადი ფაბრიკაცია თბილისში.

არ არის იმაზე უარესი ქეეყანაზე, როდესაც ადამიანი, წრე, ჯგუფი თუ მთავრობის მოხელე მიეჩევეა ყალბი საბუთების და ქორების ფაბრიკაციას; ამას ის ერთხელ მოახერხებს და გასავალი დაურჩება, ძეორეხელ, მესამეხელ და შემდეგში კი ეს ისე გადაეჭევეა ხელობათ, რომ დღე და ღამ იმის ცდაშია, თუ სად რა მოიგონოს, ვის რა ყალბი საბუთი შეუდგინოს და სხვა, ერთისიტყვით, ის ამით

ავადმყოფია, ჩვენ გვინდა ასეთ მოვლენაზე მივეთითოთ და ყველა-სათვის ცხად-ვყოთ, თუ რა სიყალბეს აქვს თბილისში აღგილი და გასავალი.

ამ წლის 8 ივნისს, დილით ადრე საკუთარ ბინაზე დამაპატიმ-რეს და საჩქაროთ ქუთაისის ციხეში გამგზავნეს. ჩემთან ერთათ კიდევ გამოგზავნეს წინა დღით დაპატიმრებული ოთხი ამხანაგი. თბილისში არავინ ჰომცა საშუალება შევკითხოდი ვისმეს რაში იყო საქმე, რას მებრალეებდნ და სხვა. აქ, ციხეში, როდესაც ჩვენი თავი ციხის უფროსმა ჩაიბარა, მომეცა შემთხვევა მენახა შემდეგი „სა-ბუთები“: „მე საგანგებო რაზმის უფროსმა კედიამ მივიღე ცნობა, რომ თენგიზ ჟღენტი, ევგენი არჩვაძე, ნიკოლოზ ათოვეი, დათიკო კობახიძე და კატო მიქაძე აწყობენ შეიარაღებულ აჯანყებას, იძე-ნენ იარაღს, ეწევიან ჯარში აგიტაციას მობილიზაციის წინააღმდეგ და სურვილი აქვთ საქართველოს რუსეთთან შეერთების, დავადგინე: ზემონახსენები პირნი შევიპყრო, გავგზავნო ქუთაისის ციხეში და გა-დავრიცხო შინაგან საქმეთა სამინისტროზე“.

გულდასმით დაუკვირდით ამ საბუთს, ოქმს თუ ბრალდებას და ყველა ის, ვინც ამ დროში ჩვენს პირობებში ამას წაიკითხავს და თუ მას ჯერ არ დაუკარგავს საღათ აზროვნება, ესმის ცოტათი მაინც ამა თუ იმ პოლიტიკური პარტიის რაიმე, დარწმუნდება ერთ რამე-ში: თუ ყოველივე ეს მართალაა, ესენი არ არიან კომუნისტები და არ სცოდნიათ თავიანთი პარტიის სასარგებლოთ მუშაობა ანდა თუ ჩვენ კომუნისტობაში ექვი არ შეეპარება—უთუოდ ყველა ეს ბრალ-დება უნდა მიიჩნიოს საშინელ ცილის წამებათ, შარის მოღებათ, მხოლოდ დაპატიმრების მიზეზათ.

ჩვენი დამტკრნი და საზოგადოთ დღევანდელი მართველი წრე-ები როდი არიან უბრალო „განვითარებული“ ხალხი, მათ კარგათ იციან (თუ არ სწამთ) ჩვენი ტაქტიკა. მეტადრე დღეს საშუალება ეძლევათ წაიკითხონ ჩვენი გაზეთი, გაეცნონ პროგრამას და ტაქტი-კას. არსად, არც ერთ ქვეყანაში მანამ, სანამ ამა თუ იმ პოლიტიკურ პარტიას (მეტადრე ჩვენსას), რომელსაც სწამს შეიარაღებული აჯა-ნყება და კლასიური სახელმწიფოს შექმნა, არ შეუძლია და პარტიის კანონი ნებას არ აძლევს მოახდინოს არა თუ აჯანყება, უბრალო დე-მონსტრაციაც კი პარტიულ ორგანიზაციების აღდგენამდის.

პარტია ვალდებულია უაზრო გამოსვლებით და სხვა და სხვა საშხედრო მოქმედებებით არ დაასუსტოს თავისი თავი. და გამოუ-ვიდეს დათვური სამსახური მუშებისა და გლეხების მიმართ. ამიტომ ჩვენი კომუნისტური პარტია ყოველთვის და ყოველგან სასტიკად

დევნის ყველა ანარქისტულ ჯგუფურ და ტერორისტულ გამოსვლებს და ასეთის მომქმედს პარტიულ სამართალში აძლევს.

რუსეთის პროლეტარიატმა უკვე 1917 წ. ოქტომბრიდან მოუწოდა მთელი ქვეყნის მუშებს ბურჟუაზიის დასამხობათ და იძულებული შეიქნა სამოქალაქო ომი დაეწყო. მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავდა და ნიშნავს, რომ ყოველგან და ყოველთვის გამოსულიყო სხვა და სხვა ქვეყნების მუშები. ისინი იქ უნდა გამოვიდნენ და დაიწყონ სამოქალაქო ომი, სადაც ეს აუცილებელია გასამარჯვებლათ. ამიტომ ჯერ როდის გამოსულა ინგლისის, საფრანგეთის, ბულგარეთის იტალიის თუ კიდევ სხვა ქვეყნის კომუნისტები, ისინი უცდიან დროს და ყოველი საშუალებით ეხმარებიან სოციალისტური რევოლიუციის ავანგარდ რუსეთს. მანამ, სანამ საქართველო შეადგენდა რუსეთის პროვინციას თუ გუბერნიას, საქართველოში გამოსვლას ჰქონდა ესა ის მნიშვნელობა. როდესაც ფაქტი მოხდა და საქართველო იქცა ცალკე სახელმწიფოთ, ჩვენი ტაქტიკა როდის შეიძლებოდა ყოფილიყო ისეთი, როგორიც შეიძლება იყოს რუსეთის გუბერნიაში ან გრანგელის სამეფოში.

ამიტომ აქ ჩვენი პარტია შეუდგა წმინდა პარტიულ, იდეურ ბრძოლას თავისი მოწინააღმდეგეების დასარცხებლად. ჩვენმა პარტიამ თავის იარაღათ და აჯანყებათ თავისი კომუნისტური სიტყვა აღიარა და ფართე მასსაში, იქნებოდა ის ლეგალურათ თუ ნახევარ ლეგალურათ, გადავიდა და შეუდგა კომუნისტური აზრების გავრცელებას სიტყვით თუ ბეჭდვით.

მიუხედავად ამისა ჩემამდის სხვები და მერმე მეც გავხდი სატუსაღოს მსხვერპლი და მომაშორეს ასეთ პარტიულ მუშაობას და დღეს მოთავსებული ვარ ქუთაისის საგუბერნიო ციხის ქვედა სართულის სეკრეტში ზემო-ნახსენები, სადმე კაბინეტში შეთითხნილი, ბრალდების წყალობით.

სად ვეძიო სიმართლე?

ვის მივმართო?

უთუოდ დიდი გაიძვერა, შურის მაძიებელი უნდა იყოს ის ადამიანი თუ წრე, რომელიც ასე დაურცხვენლად შეთხზავს ბრალდებას ასეთი საბუთების ძალით, დაუკითხავათ, გამოუძიებლათ აქ გამოგვამწყვდევს. ჩვენ არა გვაქვს რა საწინააღმდეგო, დეე, იმ სისხლმა, რომელსაც ჩვენ გვართმევს ეს ციხის კედლები, გააძლოს და უფრო გაასუქოს ყაღბი საბუთები, მისი შემდგენელი, მხოლოდ ხალხის ფართე წრეებმა იცოდნენ, რომ არამც და არამც ასეთს არ ჰქონია

ადგილი და არც გვიფიქრნია რაიმე აჯანყებაზე, იარაღის შეძენაზე და სხვებზე. ვამტკიცებ, გადაჭრით ვამბობ, მაისში ციხიდან განთავისუფლების შემდეგ ვიმყოფებოდი ჩემს სოფელში გაზეთ „კომუნისტის“ გამოსვლამდის. მერე კი შეუღდეკი გაზეთში თანამშრომლობას. ვასრულებდი მდივნის მოვალეობასაც და ერთი წამი მოცალეობა არ მქონდა სადმე პარტიულ კრებასაც კი რომ დავსწრებოდი. ყველა ჩემს წერილებს ვაწერდი ნამდვილ ჩემს სახელს, რადგან მეგონა ამისათვის არ დამიჭერდენ. ასევეა ჩემთან ერთად ქუთაისში გამოგზავნილი მეტყავეთა პროფესიონალური კავშირის თავმჯდომარის არჩეულის საქმე, რომელსაც გარდა თავისი ხელობისა და კავშირში თავმჯდომარეობისა სხვა არა გაუკეთებია რა და არც შეეძლო ეკეთებია, აგრეთვე ჩემთან ერთად ოქმში ამტყუნებენ სახალხო სცენის მსახიობ რეჟისორს დ. კობახიძეს,—ჩვენს პარტიის ისტორიას არ ახსოვს ამ კაცისაგან აჯანყების მოწყობა და სტრატეგია არსად, არც ერთ ქვეყანაში; და სახალხო სცენაზე თამაშობა და კომუნისტური პარტიის წევრობა შეიარაღებული აჯანყების მოწყობა არ უნდა იყოს მგონი.

ასევე ითქმის კატო მიქაძეზე და ნ. ათოევზე, სად არის სიმაღროლე?

როგორც კი გავიგეთ ასეთი ბრალდება იყო ჩვენზე, მაშინვე დეპეშით მივმართეთ მთავრობის თავმჯდომარეს ამ საქმის გამოძიების შესახებ. არ არის პასუხი, ჩვენ მზათა ვართ წავრდგეთ სასამართლოს წინაშე, ოღონდ პროკურატურამ წამოგვიყენოს ფაქტები, მოწმეები. ჩვენ მზათა ვართ დავამტკიცოთ ყოველივე ჩვენი ფეხის ნაბიჯი და სწორი შეხედულება, თუ გინდ ეს გამოძიება გაგრძელდეს ორი წელიწადი, ჩვენ უკანასკნელ სიცოცხლის წუთების დროსაც არავის ვსთხოვთ ჩვენს განთავისუფლებას, თუ კი ეს ასე იქნება, და მანამ ვიქნებით, სანამ ეს ციხის კედლები შეინახავენ ჩვენ სხეულს. ამიტომ ვისაც ეინტერესება სიყალბის გამომჟღავნება ყალბი საბუთების ფაბრიკაციის მოხელეთა გაგება, ის მომხრე უნდა იყოს საქმის გამოძიების დანიშვნის. აქედანვე ვაცხადებთ, რომ გარდა იმისა, რასაც ყველას დასანახავათ და გასაგონათ ვაკეთებდით, სხვა არა მიგვიძღვის რა და თუ მაინც და მაინც საჭიროა ჩვენი ციხეში ჯდომა როგორც კომუნისტების, მაშინ ჩვენს ბრალდებას დაერქვას ნამდვილი სახელი. თ ე ნ გ ი ზ ე ლ ე ნ ტ ი. („კომუნისტი“ № 19—1920 9 ივლისი. ქ. თბილისი.) 1920 წ. 3 ივლისი. ქუთ. (საგუბ. ციხე).

ქუთაისის ციხე თანდათანობით აივსო პოლიტიკურებით სხვა-და-სხვა დროს როგორც ამ პერიოდში, ისე მენშევიკების ბატონობის წინა პერიოდში ქუთაისის საგუბერნიო ციხეში ისხდნენ შემდეგი პოლიტ.ტუსაღები: სანდრო ქაჯაია, კაპიტონ კალანდაძე, პეტრე მიქაძე, ელიზბარ კალანდაძე, ვანო სტურუა, სტეპკო ლეკიშვილი, ფ. ფრანგიშვილი, დ. ლორთქიფანიძე, ანდრო დოლიძე, ვანო კვანტალიანი, სამსონ მამულია, ს. მამულია, გიორგი ჩიტალაძე, ნოე ლეივაძე, რაქდენ კალაძე, საშა გეგეჭკორი, ს. ქავთარაძე, შამშე ლეივაძე, ნიკო კიკნაძე, ვასიკო წივწივაძე, მაქსიმე კვერნაძე, მიშა ოკუჯაძე, კოლია ოკუჯაძე, გრამიტონ სვანიძე, ს. ჩიხლაძე, იპოლიტე ბახტაძე, ეშაბა, მამია ორახელაშვილი, მარიამ ორახელაშვილი, მიხა ცხაკაია, თედორე კალანდაძე, გრიშა გოგოტაშვილი, გრიგოლ მგალობლიშვილი, დიმიტრი ჯორბენაძე, აპ. იმნაიშვილი, იულო გვარჯალაძე, იულო ცინცაძე, კოწია გურგენაძე, სამ. გიგინეიშვილი, აკ. ფანცულაია, დათიკო ნასარიძე, დურგარიანი, სანდრო თუმანოვი, ბესარიონ გოგია, მალაქია ტოროშელიძე, მოსე ვარამაშვილი, გალ. ვაშაძე, იოსებ ვაშაყმაძე, პარმენ წულუკიძე, ვ. ჩანკვეტაძე, კვიროსი წილოსანი, ბესარიონ რუსიძე, გიორგი კომახიძე, კალე საჯაია, საშა გამბაროვი, აკაკი კობახიძე, არტემ ლიცინოვი, ვასო კანდელაკი, კორნელი ქაცარავა, ირაკლი ურუშაძე, ბესო ლომინაძე, პავლე გოგიაშვილი, შალიკო ცაგარელი, კოწია ხომერიკი, ილიკო ხონელია, კოწია ბაქანიძე, ალია ჩხელაშვილი, კ. ცინცაძე, კორნელი ბახტაძე, ბონდო კვიტაშვილი, მოსე ცინცაძე, მელიტონ ჯვარეიშვილი, ნადარეიშვილი, დიმიტრი გაბალეიშვილი, გობეჯიშვილი, ნიკო ენუქიძე. დათიკო მახარაძე, საშა თუმანოვი, არტემ ბარამაძე, დანენკო, კოლია სვანიძე, მაშკევიჩი, ფარნა გეგელია, მიხა ჩოდრიშვილი, სიმონ დარახველიძე, ლომია, გერმანე კვაჭაძე, იოსებ ხარაბაძე, კვირიკაშვილი სოსიკო, მირიანაშვილი გიორგი, ჭანკიშვილი, მახარაძე სანდრო, ფივატრენი იური, ფიალკოვსკი, პავლე მარდალეიშვილი, ნოე კალანდაძე, არსენ გოგეშვილი, ჭიჭიკო ნიკოლეიშვილი, სანდრო ეული, ნიკოლოზ ვაშაყმაძე, ნესტორ ცერცვაძე, დათიკო რუხაძე, აკაკი დალაქიშვილი, კუჭუხიძე დომენტი, აგნიაშვილი პეტრე, იაშა ახოზაძე, გიორგი რთველაძე, ზაქარეიშვილი, სეფასტი თალაკვაძე, ვალიკო გეგეშვიძე, სპირდონ კიკაჩიშვილი, ოდილავაძე, კატო მიქაძე, დათიკო კობახიძე, ვასილიევი, ათოევი, ანტონ აუშტროვი, მიხაკო მკურნალი, მიხაკო ჭელიძე, ერისტო ჩიგოგიძე, ნოე ჟღენტი, ლადო კვირკველია, რუბენი, ვანო კარაპეტოვი, არტემ აკოპოვი, სოლოვიანი, მუნტიკოვი, ვიკტორ სიხარულიძე, ალიტონ შუშანია, გიორგი

ელისაბედაშვილი, ბერია, ქურდაძე, შოთი, თედორე დოლიძე, მაკარი ქილიფთარი, ბათლომე თურნავა, ლუკა ენუქიძე, ალექსო კბილაძე, სოლომონ დოლიძე, გრიშა ენუქიძე, ვლადიმერ ენუქიძე, ბიკენტი ენუქიძე.

1921 წ. იანვარ — თებერვალის რიცხვებში ქუთაისის ციხეში გამომწყვდეული იყო 500 მეტი კომუნისტი და კომუნისტობაში შემჩნეული პირები. მეტეხის ციხის ტუსალებიც ქუთაისში ჩამოიყვანეს. მოხდა ტფილასის ევაკუაცია. 25 თებერვლის ტფილისი და მისი მიდამოები უკვე გასაბჭოებული იყო, ჯერი დასავლეთ საქართველოზე იყო მიმდგარი; ქუთაისიდან ტუსალების ევაკუაცია მთავრობამ გადასწყვიტა, მაგრამ ტუსალთა რიცხვი იმდენი იყო, რომ ყველას ბათუმში გაგზავნა შეუძლებელი შეიქნა. მოითხოვდა დიდძალ ვაგონებს და ამიტომ ახალი სია იქნა შემუშავებული და უფრო აქტიურები გაიგზავნა. მთავრობის წრეებში რომ დაბნეულება და შიში იყო გამეფებული, ამას ციხეშიც კარგად ვგრძნობდით. მთავრობის აპარატი ისე იყო მოშლილი, რომ ციხიდან რა დირექტივა გინდოდა, რომ არ შეესრულებიათ დემოკრატიული მთავრობის აგენტებს.

ჩვენი ციხეში ყოფნა **16** მარტამდის გაგრძელდა ესე იგი, მენამდის, სანამ სავსებით არ მოიშალა მთავრობის აპარატი და სრული დეზორგანიზაცია არ გამეფდა. ბათუმში ჩასვლისთანავე, ჩვენთან, ტუსალებთან მოლაპარაკება გაპართა ზოგიერთა მენშევიკებმა, ციხეში გვინახულეს ვალიკო ჯუღელმა, კოლია ქუმბურაძემ, აფთონ წულაძემ, გერასიმე კალაძემ და სხვებმა.

გრიგოლ გიორგაძემ, ბათუმის გუბერნატორმა, ჯერ კიდევ მთავრობის გამგზავრებამდის თერთმეტი ტუსალის განთავისუფლების განკარგულება გასცა.

სამწუხაროთ, განთავისუფლების შემდეგ გამოქვეყნებულ ჩემი „დღიურებიდან“ რაც გაზეთ „უწყებებში“ დაიბეჭდა, ერთი ნაწილის მეტი ვერ ვნახე.

მაგრამ რაც შემრჩა, იმას მაინც ვათავსებ აქვე (შემოკლებით) როგორც ნიმუშს მაშინდელ სულის-კვეთების დასახასიათებლათ:

(ქუთაისის ციხე)

მეხუთე კამერა. ისტორიულია ეს კამერა, ყოველთვის ამ კამერაში პოლიტიკურებია. ვის არ ახსოვს აქ გუბერნატორ სამაგინის დროინდელი როვოლიუციონერები. ამ 17 წ. წინად ამ კამერაში იჯდა დღევანდელი სტალინი, მაშინ სოსო. ის მაშინ ახალგაზრდა სოციალისტებს ბევრს გვასწავლიდა, თუ როგორ გვემუშავა სოფლად და ქალაქად, თუ გავიშვებდნ. მშვენიერი იყო ეს დრო...

3 მარტი.

სულ ახალი და ახალი ამბავი, რადიო უტკა — ასე დაერქვა ციხის პირობებში ახალ და ცხელ ამბებს, როდესაც კარი იღება და ამხანაგი „დოვეტროდან“ შემოდის, ყველა მას მისჩერებია უთუოდ რამე ახალი იცისო. გასაკვირა არაა: შენს ნათქვამ ამბავს მერმე შენ თვითონ სიამოვნებით უგდებ ყურს. გვეჩქარება, მოგვწყინდა...

დღეს კარგი „უტკებია“ სოხუმიც დაეცა. წიფასთან ბრძოლაა. ონი აჯანყებულებმა აიღეს. მეორე კი დამაღონებელია. წუხელის მალაქია დიდხანს მესაუბრებოდა: თუ წაყვანა დააპირონ, რაიმე საშვალეა ვიხმაროთ. თუმანოვსაც ძალიან აღონებს ეს „რადიო-უტკა“.

დღეს კიდევ უკეთესი ამბებია ანუ რადიო-უტკა, ერთმა ამხანაგმა ამას „უტკა“ კი არა „გუსი“ უწოდა: მთავრობა უკანასკნელ დღეებს განიცდის, ის მიიპარებაო.

4 მარტი

დღეს ყველაფერი გამართლდა, სოხუმში საბჭოთა ძალა-უფლების გამოცხადება სინამდვილეა. ამას ამტკიცებს სოხუმიდან მოყვანილი ეტაპი. ეტაპი ამტკიცებს, რომ ჩვენი პარტია უკვე მასიურია, — სულ მუშეზი და გლეხებია. სხვათა შორის სევა კუხალეიშვილი მოიყვანეს. მან პირველად ვერც კი მიცნო. მე გავახსენე მეორე კავკასიის კონფერენცია ქ. ქუთაისში, მაშინ ამ კონფერენციაზე ორი ბოლშევიკი ვიყავით: სევა და მე. — ეხლანდელი ჩვენი რევკომის წევრი შ. ელიავა (მაშინ „კოკლს კომიტეტს ეძახდნენ“) და ბ. ბიბინეიშვილი სათათბირო ხმით იყვნენ. დიდ ამბავში იყვნენ მაშინ ევ. გეგაქკორი, ხომერიკი, რამიშვილი, ამათთან ახლა ომი გვაქვს. უკვე იარაღით გვებრძვიან და სისხლის ღვრაზე გადავიდნენ.

ექვი არაა, რომ მენშევიკური მთავრობა უკანასკნელ წუთებს განიცდის, — მაგრამ რას ნიშნავს ს. ქავთარაძის დასახვრეტ მდგომარეობაში ყოფნა — ეს მდგომარეობა ყველას აშინებს, დღეს რომ მასთან დალაპარაკება შეიძლებოდეს, გავიგებდით რაიმეს, იქნება მან უკეთ იცის რაშია საქმე. თუ სერიოზა დახვრიტეს, ლაპარაკი არ უნდა, რომ ხვრეტას გზა გაიხსნება და ჩვენგანი ბევრი დაიღუპება საზიზღარ ხელგებიდან.

5 მარტი.

მე ვწევარ გრძელ მაგიდაზე — ნარზე ადგილი არ იყო. მე ელიზბარს და სამსონს მაგიდა მიგვიჩინა ამხანაგმა კამერის კომისარმა, ყველა ამდგარია. პირი უმეტესობას დაბანილი აქვს, ახლა მქადს და ყველის ნაჭერს უტლიან.

დღეს ვერ არის კარგი „რადიო“. დღევანდელი „ერთობა“ წავიკითხეთ, ის დიდი გაჭირვებით ჩავიგდეთ ხელში. რას ნიშნავს ასეთი რეჟიმი, არც გაზეთის ნებართვა, არც ჭადი—უთუოთ სიმშლით უნდათ ამოგვხოცონ.

სასტიკი ზომებია მიღებული, ციხის მეთვალყურეები დალაპარაკებას ვერ ბედავენ ჩვენთან. ერთი მეთვალყურე დიდის შიშით ჩუმად გვეუბნება: ონი აილეს, იქ ჯარები გაგზავნესო. მაგრამ ერთი „უტკა“, რომ ჩვენ გაგვგზავნიან, არ გვშორდება.

6 მარტი.

დღეს ჯგუფ-ჯგუფათა ბაასი ციხეში, ყველა ლამობს კარიდორებში გავიდეს, რაიმე ახალი გაიგოს, უკვე გამართლდა ის, რომ ჩვენ ბათუმში მივყევართ, ორჯერ აგვწერეს. ე. ი. ს. მიუუახლოვდი და ვკითხე: წიფა ხომ არ განთავისუფლებულა თქვა. „ხოო მითხრა, მივყევართ თუ არა. „ხოო“, ყველაფერზე „ხო“ მითხრა და იქით აქეთ იხედებოდა.

12 კამერა. ჩქარა კამერები უნდა ჩაიკეტოს. ყველა დაფაცურობს, კამათია, თუ როგორ მოვიქცევით, მე-12-ტე კამერაში ინფორმაციისათვის მივედი. ასეთივე ამბები იქვე დამიხვდა. ყველას არა ჩვეულობრივობა ეტყობოდა. სიხარულიც და მწუხარებაც ორივე ერთადაა. ყველას აწუხებს ბათუმში წისვლა და შერმე კონსტანტინეპოლში.

ქვეიდან აკაკის „ზაპისკა“ გადმოსცეს: შიგ შემდეგი სიტყვებია, ამალამ ეცადეთ არ წახვიდეთ, ხვალ 12 საათამდის ბოლშევიკები აქ იქნებიან.

რა წუთი იყო ეს; რა სიხარული, აღარ ვიცოდით რა გვეთქვა—ტანში სიხარულის ქრუანტელი დასრიალობდა.

სხდომა 12 კამერაში.

აკაკის სახელზე „ზაპისკას“ წაკითხვა მხოლოდ სიხარულია; ხვალ აქ, ამ ცოდვილ ქუთაისში, საბჭოთა ძალა-უფლება იქნება, მაგრამ ამალამ ჩვენი წაყვანა უნდათ ბათუმში. ჩვენ კიდევ ბედმა უბედურება გვარგუნა. ამას ველოდით, მოვესწარიტ და ახლა შორს ბათუმში დაგვამწყვდევენ. კიდევ ძარღვების აშლით წამდაუწუმ ყური უნდა უგდოთ „რადიო-უტკებს“.

კრებაზე ყველა იმ აზრისაა, რომ არ წავიდეთ, ყველაზე უფრო ამას მიემხრო ალია, ჩვენი ალია; ახლა ეს გახდა ციხის კოჭლი კომიტეტი: ამბერკის, ანდრიას და სიმონის წინადადებით ხუთი კაცი ავირჩიეთ ადმინისტრაციასთან და მთავრობასთან მოსალაპარაკებლად; ასახელებენ ტოროშელიძეს, თუმანოვს, დალაქიშვილს, დო-

ლიძეს და თენგიზს. ჩვენ ინსტრუქციას გვაძლევენ გავათრიოთ დრო, არ წავიდეთ ბათომში, ყველას თავში მხოლოდ ერთი აზრი ტრიალებს: ხვალ აქ წითელი ჯარი იქნება, ხვალ ქუთაისში საბჭოთა მთავრობა გამოცხადდება, ეს ციხის ცხრა კლიტული კარები გაიღება: პირველ სეკრეტს, მეხუთე კამერას და მთელ ამ რკინის ხლართებს ხვალ თავისუფლების სხივი გაანათებს. ეს რამდენჯერაა, რაც ამ ციხეში მოუყვანივართ, აწი აღარ მოვალთ. მეც მერგება თავისუფლება...

9 მარტი (ბათუმის ციხე).

ყველაფერი გამართლდა. ჩვენ უკვე ბათუმის ციხეში ვართ; არც დიპლომატიამ და არც წინააღმდეგობამ, არც ციხეში არც ვოგზალში არ გასჭრა, ჩვენ ბათუმის ციხეში ვართ, ნაცნობ ციხეში; მე აქ ვიჯექი 1911 წელში. აქედან მაშინ ქუთაისში გამგზავნეს.

აქაური რადიო-„უტკები“: კონსტანტინეპოლში წაყვანა, გემის გამზადება, ზოგიერთების დახვედრისათვის მზადება და სხვა. ჯოჯოხეთია ეს ციხე: არც საქმელი, არც სასმელი; კამერებში ველარ ვეტევიტ, უთანხმოება ჩვენი პოლიტიკის გარშემო, ჯერ-ჯერობით ჩვენ „მემარჯვენენი“ ვიმარჯვებთ...

10 მარტი.

დღეს სამწუხარო, გულშემზარავი ამბავი მოვიდა, ქუთაისის ციხეში ჩვენი ამხანაგები დარჩა, მაშინ არ წამოვიდნენ, მათ მეორე დილას თურმე შეუფარდნენ სულაქველიძე, ფაჩულია და სხვები. ჩამოიყვანეს დასისხლიანებული, თავ-პირ დამტყრეული ამხანაგები, რიცხვით 40 კაცი. აკლია სამი კაცი, სამივე დაუხვედრით: მათ შორის პავლე მარდალეიშვილი დახვედრეს. რისთვის, სასამართლო არ ყოფილა. უკანასკნელ წუთებში ძველმა მთავრობამ უკანასკნელად დაღვარა სისხლი. ფაჩულია და კედია, სულაქველიძე და გოგუაძე—აი გმირები ძველი მენშევიკური მთავრობისა...

ა მ ი დ ი ა ზ ე.

ამიდილაზე ჩვენი ამხანაგებია. ციხეში ყველას მოთავსება არ შეიძლებოდა, ალაგი არ იყო, დიდი ნაწილი ამიდიის „ფორტზე“ გაგზავნეს, განაწილების დროს გული მერჩოდა, სად სჯობდა: ციხეში, თუ ამიდილაზე, მაგრამ ზოგიერთებმა ციხე აირჩია, ჯერ მეც დავეთანხმე, მერმე კი მოვისაზრე, რომ ამიდიიდან გაქცევა შეიძლებოდა და გადავწყვიტე გავყოლოდი იმ ჯგუფს, რომელიც ამიდილაზე მიყავდათ. ეს აღარ დემანებეს! „კონვოის“ უფროსი მეუბნება: შენთვის ციხე სჯობიაო...

ამიდიანზე წასვლა მერმეთ ციხიდან მოვახერხე 13 მარტს—იქ ამზანაგებს ჰადი წაუღეთ, თან სია იყო შესადგენი, ზედამხედველმა ნება დამართო გაეტანებია მცველები და წავსულიყავით. ჩემთან თედორე დოლიძე და სანდრო ქაჯაია წამოვიდა. უკანასკნელი სულ გაქცევის პლანების გამომუშავებაში იყო, მაგრამ ჩვენ ციხეში „მშვიდობინათ“ დავბრუნდით.

15 და 16 მარტი.

ვ. ჯუღელი, კ. ჭუმბურიძე, გ. ანჯაფარიძე და სხვები. ამათ ჩვენ გვინახულეს. ჯუღელი დამინახავს, მაგრამ მე მას არ ვიცნობდი და პირველად გავეცანი დღეს. „ჩვენ დავმარცხდით, გვეუბნებოდა ჯუღელი, იმეორებდა ჭუმბურიძე—ჩვენ გვესმის თქვენი სიტყვები, რომ ხელს არ გვახლებთ, არ დაგზვრეტთ, მაგრამ მე მაინც უნდა წავიდე:

„ამაყი“ ჯუღელი გამტყდარა, სულით დაცემულა, მას იმედი სამუდამოთ დაუკარგავს... ჩვენ გვესმოდა ციხის უფროსის კაბინეტში...

გაკოტრებულ „დემოკრატიას“ მღელვარე ზღვის ტალღები თავის უფსკრულში ნთქავდა და ბათომის ციხის ხლართებსაც მზის სხივები უახლოვდებოდა.

ეს უკანასკნელი ღამე იყო.

უკანასკნელად „დო ვეტრუ“, „ჩაი“ და „პროგულკა“.

აი, აქ სწყდება ჩემი „დღიური“...

ახლა ზედმეტად არ მიმაჩნია მოვიგონო ბათომის გასაბჭოება, ანუ 16 და 17 მარტი ბათომში.

ბათომის გასაბჭოება.

(16 და 17 მარტი).

ოსმალეთის მთავრობამ ისარგებლა საქართველოს მთავრობის (მენშევიკების) კრიზისით.

პირველად ოსმალეთის დიპლომატიამ ბოლშევიკებთან პრძოლაში დახმარება აღუთქვა საქართველოს „დემოკრატიულ“ მთავრობას, მაგრამ დამარცხებულს არავინ ეხმარება, ოსმალეთის იმპერიალისტებს მადა უცბად გაეხსნათ და ბათომის შემოერთების მიზნით საზღვარზე ჯარები დაძრა.

14—15 მარტს ოსმალეთის ჯარები ბათომის მიდამოებში იყო...

ჯერ კიდევ ქუთაისის ციხიდან ბათომის ციხეში გადმოყვანილ პოლიტ-ტუსაღები განთავისუფლებული არ იყო...

მთავრობა გემებით საზღვარ გარეთ წასასვლელად ემზადებოდა, წითელი ჯარი კი რიონისა და სამტრედიის რაიონში მოქმედობდა. გრიგოლ გიორგაძე, ბათუმის გენერალ-გუბერნატორი, ციხეში შემოვიდა და 12 კაცამდე გაანთავისუფლა ქალაქის და ძალაუფლების ფორმალურად გადმოსაცემად.

ტუსალები ღელავდნენ, ციხის რეჟიმი შეიცვალა, ოქტომბრის სიძლიერე ციხის ცხოვრებას საათობით სცვლიდა.

ციხის კომიტეტის სხდომა ყოველ ორ საათში იმართებოდა. ციხის კომიტეტი პოლიტიკურ ორგანოდ გადაიქცა. კომიტეტში მრავალი წინადადებებია. მთავრობის დაბნეულობა აშკარად სვამს კითხვას ძალა-უფლების აღებისას. უნდა გაიქცეს ერთი ვინმე, რომელიც უხელმძღვანელებს ჩვენს სასარგებლოთ გარდატეხილ ჯარის კაცებს, საზოგადოებას და ბათუმის მუშებს. შემოდის ასეთი წინადადება. არჩევანი ჩემზე დადგა.

მალაქია ტოროშელიძე ამ საქმისათვის ჩემს კანდიდატურას ენერგიულად მხარს უჭერს.

მთავრობის დაჭერას, მათთვის გზების შეკვრას, კომიტეტი მე მანდობს.

ჯერ ჩვენ ტუსალები ეართ, მაგრამ გაქცევა იმდენათ ადვილია, რომ თითქოს შენს სახლში იყვე და როდესაც გინდა, მაშინ გახვიდე სახლიდან.

ვანო სტურუა, ძველი ქალარა კომუნისტი, ჩემთან უნდა წამოვიდეს ვეზუნები კომიტეტს, რადგან მარტო ამოდენა პასუხისმგებლობის აღება პარტიის წინაშე ძნელია ჩემთვის. ვანო თანახმაა ჩემთან ერთად გაიქცეს ციხიდან...

ციხეში ვალიკო ჯუღელი, კოლია ჭუმბურიძე და გიზო ანჯაფარიძე მოვიდნენ.

კოლია ჩემი ძველი მეგობარია, ორივეს ჩვენ ძველად ერთად გვიბრძოლია მეფის თვითმპყრობელობის წინააღმდეგ, ეხლა ერთი მეორეს ვებრძვიტ, ერთი მთავრობის როლში, მეორე—ტუსალის.

როლები იცვლება.

ცხოვრება უკულმართია...

კოლიას სიტყვა მივეცი, მან აღთქმა მომცა საზღვარ გარეთ არ წავიდოდა.

ვალიკო ჯუღელი დარჩენის მომხრე არ იყო, მას დარჩენა არავინ ურჩია. აფთონ წულაძე ძველი ბოლშევიკი იყო, ახლა კი მენშევიკებთან მუშაობდა. მანაც რამოდენიმეჯერ გვინახულა მისი ყოფილი ამხანაგები... უიღბლო კაცი ეყოფილვარ, ამბობდა ჯუღელი:

რატომ არ დავიღუპე ბრძოლის დროს, ახლა ჩემს აქ დარჩენაზე ლაპარაკი ზედმეტია... კრონშტადტის ამბები სერიოზულია, იმეორებდა კოლია ქუმბურიძე: ვინ იცის, იქნებ ჩვენ ერთ რიგებში მოგვიხდეს ბრძოლა შავი რეაქციის წინააღმდეგო, დასძინა იმავე კოლიამ...

სალამოს ტუსალების პატარა ჯგუფი გარეთ ვრცავით, მაგრამ ვაი ასეთ ყოფნას: ქალაქში ძალიან პატრონს ვერ იცნობდა—ბოლშევიკები, ოსმალოები, მენშევიკები პატარა ბათომში თავმოყრილი, არც ერთის მთავრობა ფაქტიურად, ფორმალურად სამივე მთავრობა...

გავეშურე რუსეთის წარმომადგენლობაში, შეინმანთან. შენ გელოდებიან, მითხრა გუბერნატორმა გრიგოლ გიორგაძემ.

იქ ადრე განთავისუფლებული, ნოე ჟორდანიასთან მოსალაპარაკებლად ციხიდან გაწვეული მალაქია ტოროშელიძე და სეროიკა ქავთარაძე დამიხვდა.

შენ სამხედრო კომისრათ ხარ დანიშნული, აბა შენ იცი, გაუწიე ხელმძღვანელობა ქართულ ჯარს და ბათომის დაცვას. შესვლისთანავე მითხრა მალაქიამ...

ეს ოხერი „ჩეტნიკები“ ჩემს აზრს აღარ ასვენებდენ—ვაის გავეყარეთ, უის შევეყარეთ—ასე იყო ჩვენი საქმე...

ერთი გარემოება მეტად მაწუხებდა, ქალაქში უწესრიგო სროლა, არც ერთი მომქმედი ჯარების ვინაობის არ ცოდნა და უკვე ლამის სიბნელე კიდევ უფრო ართულებდა საქმეს. შტაბში ჩემთან ერთად დათიკო ნასარიძე და შ. დადიანი წამოვიდნენ. ლენერალი ფურცელაძე ჯერ გონს არ იყო მოსული, მას ყველაფერი რიგზე ჰგონია, მთავრობაც „მთელი“ და ჯარიც მისი გამგონე...

რომ მე სამხედრო კომისარი ვარ, დანიშნული ახალი მთავრობის მიერ, მას ეს არ სჯერა და გაკვირვებით მიყურებს...

თქვენ უნდა შეასრულოთ ჩემი განკარგულება, უთხარი ლენერალს, მას ეს „ოხუნჯობათ“ მოეჩვენა, ის მიინც თავისას განაგრძობდა...

შტაბის უფროსი მუსხელოვი უფრო ფხიზელი გამოდგა, ის მიხვდა, რომ ჩემი ბრძანება შესასრულებელია და ინფორმაცია ჩემთან მოაქვს.

თქვენ არ შეგიძლიათ იყვეთ გარნიზონის უფროსათ, უთხარი ლენერალ ფურცელაძეს. ახალგაზრდა ოფიცერი მაჩაბელი დროებით თქვენს მოვალეობას შეასრულებს... ეს სულ საოცარი ამბავი იყო ფურცელაძისათვის.

ტუსალებმა ვოგზალში თავი მოიყარეს, ტუსალებისათვის ჩვეუ-
ლი ბარგი-ბარხანით.

ოსმალურ ენაზე დაწერილ ბრძანებას, კიაზმ-ბეის ხელმოწე-
რილს, მითარმგნიან.

ისტორიულათ და მთელი რიგ ხელშეკრულებითა, როგორიც
იყო ბრესტის, ჩოლოქის და სხვა, ბათომი ოსმალეთის განუყრელი
ქალაქია. დღეიდან ის გამოდის ოსმალეთის ხელში, ყოველივე (და
არაღვალური ორგანიზაციის შესაქმნელად ჩაითვლება ოსმალეთის
მთავრობის საწინააღმდეგოთ და დამნაშავენი დაისჯებიან თანახმად
სამხედრო კანონებისა...

ტუსალების საქმეს კანონიერად გაარჩევს ოსმალეთის მთავრო-
ბა და სხვა... ხელს აწერდა ბათომის ლენერალ გუბერნატორი კიაზ-
მ-ბეი. მენშევიკების გუბერნატორი გრიგოლ გიორგაძე უცბათ არა
მკითხე გენერალ-გუბერნატორმა შესცვალა. „უპატრონო ეკლესიას
ეშმაკები შეესია“. ფოსტა-ტელეგრაფს ოსმალეთის რევოლუციური
ჯარი იკავებს, საჩქაროთ გადმოსცეს შტაბს... მდგომარეობა გარ-
თულდა, ჩვენს წინაშე არაჩვეულებრივი პასუხისმგებლობაა... ყველა
თავის შველას ეძებს. უკვე ღამის 12 საათია მშვიდობიანი მოქალა-
ქენი თავიანთ სახლებში კარჩაკეტილი, ქუჩებში ჯერ უნახავი სის-
ხლის ღვრის მოლოდინშია...

საქონლის სადგურში შეიარაღებული ჯგუფის ხელმძღვანელი
ტუსალი სიმონ დარახველიძეა. ძალები მოგვაშველე—მიძახის დარახ-
ველიძე, ვაგონების ცარცვა-გლეჯა დაიწყო, ოსმალეთის ჯარი ანა-
რიის ფრონტიდან მოიწევს, უმატებს დარახველიძე.

ადგილობრივ კომუნარებს ბონდო კვიტაიშვილი მეთაურობს —
ციხიდან გამოსული ტუსალები იარაღს ისხმამენ, იმედი ვოგზლის შე-
ნობაში გამაგრება და ნატანების რკინის გზის დაცვა...

რკინის გზის ტელეგრაფი ჯერ კიდევ ძველი მთავრობის დე-
პეშების გზავნას ასრულებდა. ყურადღება მიაქცევს ერთ დეპეშას,
მთავრობის თავმჯდომარე ნოე ქორდანი — ყველა ქალაქის თავებს
და ერობებს... შიგ სხვათა შორის ნათქვამი იყო: „ქართველი ერი
მოგვიწონებს იმას, რომ ბათომს ვუტოვებთ საქართველოს მიუხე-
დავით იმისა, რომ საქართველო ბოლშევიკურიაო“...

ჭიჭიკო ნამჩიეშვილს ფოსტა-ტელეგრაფის კომისრობა დავაკის-
რე. აწი თქვენ ჩვენი დეპეშები უნდა გზავნოთ, უთხარი ტელეგრა-
ფის გამგეს. ის მთავრობა აღარ არის, ვისიც მთავრობის დეპეშების
გზავნას ასრულებ თქვა.

ლენერალი ვარდენ წულუკიძე გამაგრებულ რაიონის შტაბში დიმიახლოვდა, ის ვოგზალში წამოვიყვანე, პირველ შეხვედრისთანავე მან ჩემზე კარგი შთაბეჭდილება დასტოვა. მე მას დავენდეთ, მან ჩემთან მუშაობის სურვილი განაცხადა...

ა. ურუშაძემ სასწრაფოთ მაცნობა, რომ ლენერალი მაზნიევი საქონლის სადგურიდან „ქელს“ თხოულობს აზიზიეს მოედანზე გასასვლელად და მას გემში უნდა ჩაჯდესო.

არ მისცეთ „ქელი“—მიეცით წინადადება გამოცხადდეს ჩემთან, უთხარი ამბერკის...

მაზნიევი პირველად ვნახე. ის ტელეგრაფის ოთახში მივიწვიე. რამდენიმე წუთის საუბრისა და მოლაპარაკების შემდეგ ლენერალი მაზნიევი ჩვენთან ერთად სამხედრო მოქმედებას აწარმოებდა ოსმალეთის ჯარების წინააღმდეგ. დილით ადრე მაზნიევისა და ჩემის ხელმოწერით გამოვიდა პირველი ბრძანება ბათუმის გარნიზონისადმი და საყარაულო ათასეულის შექმნის. პირველი ქართული ათასეულის უფროსად ს. ქავთარაძის რეკომენდაციით ოფიცერი კანდელაკი დაინიშნა. მაზნიევზე მიცემულ სიტყვას, რომ არც ერთი ქართველი ოფიცერი წარსულისათვის არ დაისჯებოდა, პირნათლად ვასრულებდით. ისიც ენერგიულად ხელმძღვანელობდა ყოფილ მენშევიკურ ჯარებს ოსმალების წინააღმდეგ...

ქლობას ჯარები გოდერძის უღელტეხილიდან ხულოსა და ახალციხის გზით ბათუმს დაუახლოვდა...

რეეკომი მოვალეობის ასრულებას შეუდგა. პირველი საბჭოთა გაზეთი მალაქია ტარაშელიძის ხელმძღვანელობით „უწყებების“ სახელწოდებით ქუჩებში გაიკრა, უწყებებშივე დაიწყო მუშაობა ს. ჩიხლაძემ. აქ იყვნენ ამ დროს: კოწია ზომერიკი, ანდრო დოლიძე და მთელი რიგი პასუხისმგებელი ამხანაგებისა. რეეკომში მოვალეობა შემდეგნაირად განაწილდა. თავმჯდომარე ს. ქავთარაძე, სამიწადმოქმედო—ვ. კანდელაკი, ფინანსების—მ. ტარაშელიძე, სამხედრო—თ. ელენტი, იუსტიციის—გუბელი, სასურსათო—დ. მახარაძე, შინაგან საქმეთა—კალე საჯაია. რეეკომში ორი აქარელი იქნა შეყვანილი: სულემან აბაშიძე და ნიკარაძე.

ასეთი იყო დაგვიანებული ოქტომბრის დღეები ჩვენში 1921 წლის 16 და 17 მარტს.

თენგიზ ჟღენტი.

პატივსაცემი მოგონება დიდი მკვლევარის ჩვეუ- ლიუხიის 10 წლის თავზე.

1917 წ. მარტის პირველ რიცხვებში მე ვიმყოფებოდი ქუთა-
ისის მაზრის ს. კულაშში.

ჩვენ პირველათ აქ გავიგეთ თვითმპყრობელობის დამხობა.

იმ დღესვე შეიკრიბა სოფლის „აქტივი“—ძველი და ახალი—
ბოლშევიკი, მკნშევიკი, ესერი, ფედერალისტი, ნაციონალ-დემოკ-
რატი.

კრება მოხდა ერთ-ერთ უძველეს კულაშის თემის სასწავლებელ-
ში. კითხვა დაისვა—თუ რა ვქნათ, რა ვაკეთოთ.

კრებამ აირჩია დროებითი კომიტეტი 9 კაცისაგან, მათ რიც-
ხვში მეც ვიქენი არჩეული და გამომაცხადეს კომიტეტის თავმ-
ჯდომარეთ. შემადგენლობა იყო კოალიციონური, ჭარბობდნენ მენ-
შევიკები.

მეორე საკითხი იყო ახლათ არჩეულ კომიტეტს ჩაებარებია
ყოველივე საქმეები საზოგადოების სამმართველოსი (მაშინ თემები
არ იყო) მამასახლისისაგან, აგრეთვე ბოქაულის თანაშემწისაგან (ამ
საზოგადოებაში ასეთი იყო) და განეიარაღებია „სტრახნიკები“. ეს
სისრულეში იქნა მოყვანილი.

შემდეგი მუშაობა იყო განმეორება 1905 წლის მეთოდით, ე.
ი. შესდგა სამიწე კომისია საყანე მიწების გასანაწილებლათ მეურნე
გლეხებს შორის, არჩეულ იქნა სახალხო მოსამართლეები დანაშა-
ულის ჩამდენთა გასასამართლებლათ, უბნების მეთვალყურენი: ათის
თავი, ოცის და ასის თავები. პირველ ხანებში, რასაკვირველია,
გამოუცდებლობა, გაუბედაობა და სხვა. ყოველგვარი საქმეების გამო
მცხოვრებნი მიმართავდნენ თავის კომიტეტს.

1917 წ. აპრილის უკანასკნელ რიცხვებში მოხდა არჩევნები
თემის მასშტაბით. არჩევნებში მონაწილეობა მიიღო განურჩევლათ

სქესისა ყველამ, ვისაც კი შეუსრულდა 18 წელი, უხნესი კი—ვისაც შეეძლო მოსვლა. ახალი კომიტეტის შემადგენლობა განისაზღვრა 15 კაცით.

მახსოვს, არჩევნების პროცესში ასეთი ამბები: ფედერალისტებმა მოითხოვეს ალაგი, წინააღმდეგ შემთხვევაში არჩევნებში მონაწილეობას არ მივიღებთო. ფედერალისტები დიდ ძალას არ წარმოადგენდნენ, მაგრამ ყველა ყოფილი თავადი და აზნაური, მღვდელი-მონაზონი, მათ მიყვებოდა. ეს იყო კერენსკის დროს. მაშინ არ ყოფილა არჩევნების უფლებების მქონენი მშრომელების და სოციალური მდგომარეობის მიხედვით. რომ არეგ-დარეგა არ გამოწვეულოყო, მე გავიყვანე ისინი ცალკე და ვუთხარი: არც ერთი არ იქნებით გაყვანილი, თუ გაჯიუტდებით მეთქი.

ბოლოს დაასახელეს ორი ფედერალისტი პერსონალურად, რომლებიც უფრო მისაღები იყვნენ ჩვენთვისაც და გავიყვანეთ ისინი.

მაგონდება კიდევ მეორე ეპიზოდი, რომლის შესახებ დღემდის ვიცი მარტო მე: ერთმა გლეხმა, რომელიც მაშინ უპარტიო იყო და დღეს კომუნისტია, ასეთი საქმე მოაწყო: ფედერალისტებს სამტრედიის ჰყავდა ლიდერი—გიორგი სიხარულიძე. სამტრედიის რაიონში ფედერალისტებმა გადასწყვიტეს კულაშის თემში გამაგრებულიყვნენ, ვინაიდან იქ ბლომად იყო თავად-აზნაურობა და სამღვდელოება, რომლებიც მათ უჭერდა მხარს. ერთ დღეს, როცა მიტინგი იყო მოწვეული, ეტლებით ჩამოვიდნენ სამტრედიიდან ძმები სიხარულიძეები—გიორგი და ტიტე, მათთან ერთად ქალებიც იყვნენ. ჩამოიტანეს დროშა, წარწერით, საქართველოს სოციალისტური რევოლუციონური პარტია“. როგორც მატერია, ისე წარწერა და მხატვრობა საუკეთესო იყო. მიტინგის გათავების შემდეგ ფედერალისტებმა ეს დროშა მოათავსეს ერთი თავადის სახლში (ანეტა მიქელაძის), რომელშიაც იმ ხანად პატრონი არ ცხოვრობდა, გახსნეს ამ სახლში ბიურო და სხვა.

იმ გლეხს, დღეს რომ კომუნისტია, არ მოსწონებია ეს. შესუსტულა ერთ ღამეს ამ სახლში, გამოუტანია ფედერალისტების დროშა და მე, როგორც აღმასრულებელი კომიტეტის თავმჯდომარეს, მეორე დღეს საიდუმლოთ მითხრა: მე ფედერალისტების არაფერი მწამს, არც მენშევიკების, ფედერალისტების დროშას „კონფისკაცია ვუყავი ჩემი უბედუნიითო“. ამას გეუბნები შენ, როგორც ბოლშევიკს და რაც გინდა, მიყავიო.

თუ რამეს ვუზამდი მე ამისთვის გლეხს, თვითონ მკითხველმა განსაჯოს. გაიგეს რა ფედერალისტებმა, რომ მათ დროშა დაჰკარ-

გეს, შემომჩივლეს და მთხოვეს დამნაშავე აღმომეჩინა. მე „თანაგრძნობა“ გამოვუცხადე მათ,—ვისზედ გაქვთ ეჭვი მეთქი, მაგრამ სდუმდნენ.

ამის შემდეგ დასცინოდნენ ფედერალისტებს. „უდროშო პარტიას“ ეძახდნენ.

1917 წ. ბოლო თვეებში, როდესაც სრულიად რუსეთის დამფუძნებელი კრების არჩევნები ტარდებოდა, მე უკვე გამოვედი საარჩევნო მიტინგებზე, რომ ხმა მიეცათ მე 5 ნომრისთვის (5-ნომერი ბალშევიკების იყო. იმ გარემოებათ, რომ მე მოვუწოდებდი ბოლშევიკების სასარგებლოთ მიეცათ ხმა, გამოიწვია მენშევიკების მიერ ჩემი აღმასკომის თავმჯდომარეობიდან მოხსნა.

დგება 1918 წელი. ეს ხანა ღირს-შესანიშნავია იმითი, რომ იმპერიალისტური ომის ფრონტებიდან, რომელიც დაიღვა, ჩამოდიან ჯარისკაცები, მეტი ნაწილი ბოლშევიკურათ განწყობილი. ეს ჩვენთვის, ბალშევიკებისათვის, ადგილობრივით ანგარიშს გასაწევი იყო, რომ ფრონტიდან დაბრუნებულები მენშევიკების გავლენის ქვეშ არ მოქცეულიყვნენ. ამ დროს, 1918 წელში, აპრილის რიცხვებში, ბრესტ-ლიტოვსკის ხელშეკრულების შემდეგ გერმანიასთან, იწყება ომი ბათუმის ფრონტზე მენშევიკების მთავრობასა და ოსმალეთს შორის. ბათუმი უკვე აიღო ოსმალეთის ჯარმა, შევიდა ოზურგეთშიაც.

ამ დროს მენშევიკების მთავრობამ გამოაცხადა მობილიზაცია ბათუმის ფრონტზე საბრძოლველათ. სამტრედიის რაიონში და განსაკუთრებით კულაშის თემში ჩამოვიდა მენშევიკი, სახალხო გვარდიის შტაბის წევრი, ვლადიმერ ჯიბლაძე მობილიზაციის მოსახდენათ. ის, ვლადიმერ ჯიბლაძე, პირადათ მოვიდა ჩემთან კულაშში და მთხოვა, რომ ხელი არ შემეშალა მისთვის. მითხრა: შენ გიჯერებენ ფრონტოვიკები და დამეხმარეო.

მე ვუპასუხე: ჩვენ, ბოლშევიკები, ბრესტ-ლიტოვსკის ხელშეკრულებას დავიცავთ, იმას გარდა დავიცავთ მუშების და მშრომელების ინტერესებს, მხოლოდ ბოლშევიკების დროშის ქვეშ მეთქი.

— ხომ ხედავ, ბათოში უკვე წაიღეს ოსმალეზმაო, მიპასუხა მენშევიკმა ვ. ჯიბლაძემ.

— ბათუმის მცხოვრებნი ბრესტ-ლიტოვსკის ხელშეკრულობით საითაც მოისურვებენ, იქით წავლენ მეთქი.

ამის შემდეგ მენშევიკი ჯიბლაძე იწვევს ზედი-ზედ რამოდენიმე მიტინგს კულაშის თემში, მაგრამ ფრონტოვიკები ვერ დაიჯერია, რომ გაეყვანა.

გამოვდიოდი მეც მიტინგებზე და ვიცავდი ბოლშევიკურ პოზიციას ბრესტ-ლიტოვსკში დადებული ზავის თანახმად, რომ ჩვენ დაპყრობითი პოლიტიკას არ ვაწარმოებთ. ამით ის არ მინდა ესთქვა, რომ ბრესტის ხელშეკრულება ჩემთვის იდეალური იყო, მაგრამ, ფრონტოვიკებს იმპერიალისტური ომი არ უნდოდა ვატყობდი, და ამით მათ ვიმხრობდი.

ჯიბლაძე სტოვებს სამტრედიის რაიონს, მიდის თბილისში, რომ მოახსენოს ნოე ჟორდანიას მთავრობას მიიღონ სასტიკი ზომები ყოფილი ჯარის-კაცების და საერთოდ მოქალაქეების ომში გასაყვანათ. უნდა შევნიშნო, რომ ამ დროს ზოგი მხდალი მენშევიკიც კი მიჰერდა მხარს, ალბათ, ეშინოდათ ომში წასვლა. ჩვენთვის, ბოლშევიკებისთვის, ეს ხელ-საყრელი იყო: რღვევა შეგვჭონდა მენშევიკების ბანაკში.

ამავე 1918 წ. აპრილის მეორე ნახევარში მე მომმართეს ფრონტოვიკებმა წავსულიყავი მათთან, ოზურგეთის ფრონტი ტუდა მეხელმძღვანელა მათთვის ბოლშევიკურათ.

ეს წინადადება მე მივიღე იმ მოსაზრებით, რომ ამ დროს ბოლშევიკური გამოსვლები იყო სამეგრელოში ამხ. საშა გეგეჭკორის ხელმძღვანელობით და აგრეთვე ბრძოლა იყო სოხუმის ფრონტზე აჟახზეთში; სოხუმი აიღეს ბოლშევიკებმა და ეს ფრონტოვიკები, 150 კაცი, საჭირო იყო ჩემ გავლენის ქვეშ მყოლოდა, რათა მოხერხებულ დროს გამოემყვანა ჩვენი ფრონტების გასამაგრებლათ.

ჩვენ გაგვაგზავნეს ლანჩხუთში. ამ დროს ოზურგეთი აღებული იყო ოსმალების მიერ. მოგვცეს წინადადება პირველ რიგში ჩვენ წავსულიყავით ქალაქ ოზურგეთის გასანთავისუფლებლათ, ესე იგი, გვეომა ოსმალებთან. ამ განკარგულებას ახდენდა ძველი გენერალი ყარალაშვილი. ჩვენ მოვითხოვეთ ჯერ ჯარის კაცების წარმომადგენლები შეეყვანათ შტაბში.—სად მივიღივართ, ვის წინააღმდეგ, რა სამზადისი გვაქვს და სხვა. რასაკვირველია, ეს არ მოეწონა გენერალს. ამ დროს იქ იყო გრიშა ურატაძეც, ცნობილი მენშევიკი. ჩვენ უკვე მოგვნათლეს ბოლშევიკურ რაზმათ და ჩვენი იქ გაჩერება სცნეს მავნებლათ და დაგვაბრუნეს ისევ სამტრედიისში. ლანჩხუთის სადგურზე „პულიმიოტები“ დაედგათ ჩვენ დასახოცათ გრიგოლ ურატაძის განკარგულებით, მაგრამ რაღაც მოსაზრებით ეს არ მოხდა; ვერც იარაღი აგვყარეს. იყო ასეთი მოვლენა: ალბათ პერსონალურათ უნდოდათ ჩემი ცემა, შეიძლება მოკვლაც. როცა სადგურზე მოვიდა ჩვენი რაზმი, მენშევიკების საგანგებო რაზმელებს გაეხმოთ ერთი მათთგანი და ნაგანის ლულით ეცემათ, ერთი კბილი ჩამეტრვიათ, ეუბნებო-

დენ: შენ ვანო სტურუა ხარო. მე კი ამ დროს იქ არ ვიყავი, მე რაზმს მატარებლის წასვლის დროს შეუერთდი. მე დავიგვინე შემდეგი გარემოებით: ლანჩხუთში ყოფნის დროს ჩვენ უკვე კავშირი გვქონდა გურიის ბოლშევიკებთან. ჩვენ კონფერენცია მოვაწყვეთ ლანჩხუთში პარმენ ცინცაძის სახლში, ორგანიზატორი იყო გრიშა სარჯველაძე. (ეხლა გზა დაებნა და ოპოზიციონერობს). სოხუმის ფრონტიდან ახლათ ჩამოსული იყო ანდრო დოლიძე, რომელმაც გააკეთა მოხსენება. აი, ამ გარემოებამ გადამარჩინა მე ლანჩხუთის სადგურზე ხიფათს. ჩამოვედი სამტრედიისში და მოგვათავსეს ყაზარმაში. ვინაიდან რაზმის შემადგენლობა ადგილობრივი მცხოვრებლები იყვნენ, ღამ-ღამობათ რიგ-რიგათ ბიჭები სახლებში (ოჯახებში) მიდიოდნენ. გადაწყვეტით ყოველ წასვლაზე წაეღოთ ვინტოვკა და ტყვიები, მხოლოდ უკან არ უნდა მოეტანათ, შეენახათ საიმედო ალაგას. ასე გაგძრელდა რამოდენიმე დღე. ბოლოს მე მომცეს წინადადება: „ხანში შესული კაცი ხარ და განთავისუფლებთო“.

მე კავშირი არ გამიწყვეტია დარჩენილ ბიჭებთან. გრძელდებოდა იარაღის და ტყვიების შეძენა სამტრედიის საწყობიდან.

მაისის პირველ ნახევარში მენშევიკების შტაბმა გაგზავნა ეს რაზმი სოხუმის ფრონტზე, სამურზაყანოში, აჯანყებული ბოლშევიკების წინააღმდეგ. რაზმი მივიდა კოდორთან, სადაც მდინარეზე პარომით უნდა გასულიყვნენ გაღმა. გაღმიდან კი იდგნენ ბოლშევიკების რაზმები. ვითომდა მოსალაპარაკებლათ, გავიდნენ წინასწარ გაღმა სამტრედიის რაზმელებიდან ბოლშევიკები: ფარნა გიგინეიშვილი, დომენტი სტურუა და სხვები. გაუკეთეს ინფორმაცია ერთმანეთს და გამოვიდნენ გამოღმა. რაზმმა მოილაპარაკა შეერთებოდა აჯანყებულებს, ან დაშლილიყვნენ. პირველი კარგი იყო, მაგრამ არ მოხერხდა. იყვნენ ზოგიერთი ოფიცრები ამის წინააღმდეგი. მეორეს, ესე იგი, დაშლას მხარი დაუჭირეს. ამნაირათ რაზმი დაიშალა. ყველა თავისი თოფით მიიშალა. ოფიცრებიდან ორმა ბოლშევიკებთან გამთაცხადა თავი—ბიკტორ თელიამ და იაკობ დუნდუამ. ეს ორი უკანასკნელი ეხლა კომუნისტებია. მათ დევნა დაუწყო მენშევიკურმა მთავრობამ, როგორც მოღალატეებს. ჩვენ ისინი გავგზავნეთ აზერბეიჯანში სამუშაოთ.

1919 წელს მენშევიკების მიერ დევნა და რეპრესიები ბოლშევიკების წინააღმდეგ მივიდა უმწვერვალეს წერტილამდე. თუ არა-ლეგალურათ, შეუძლებელი შეიქნა მუშაობა. ჩვენი ორგანიზაციები მიუხედავად სასტიკი დევნისა, თანდათან იზრდებოდა.

ამ წელს, მაისის თვეში, მოხდა მაშინდელი ამიერ კავკასიის საოლქო კომიტეტის კონფერენცია ბაქოში, სადაც მე ვიქნენ გაგზავნილი ქუთაისის მაზრიდან. იყვნენ დელეგატები ჩრდილო კავკასიიდან, რადგანაც მაშინდელი საოლქო კომიტეტში შედიოდა ჩრდილო კავკასიაც. კონფერენციას თავმჯდომარეობდა ამხ. ფილიპე მახარაძე.

ბაქოს კონფერენციიდან დაბრუნდი 1919 წ. ივნისის პირველ ნახევარში. იმავე წელს, ივნისის 29-ში დამაპატიძრა მენშევიკურმა მთავრობამ კულაშის თემში და გამგზავნეს ქუთაისის ციხეში. იქ დამიხვდნენ: მიხა ცხაკაია, მამია ორახელაშვილი, დათიკო ლორთქიფანიძე, მიშა ოკუჯავა, მოიყვანეს ძმები დოლიძეები—ანდრო და თედორე და სხვები.

ყოველ დღე მოყავდათ დაჭერილი ბოლშევიკები, მოიყვანეს: პარმენ წულუკიძე, თენგიზ ჟღენტი და სხვები. ციხეში გავატარეთ 1920 წლის მაისის 13-მდის. გამოგვიშვეს 1920 წ. 7 მაისს რუსეთს და საქართველოს შორის დადებულ, ხელშეკრულების თანახმად. ამ ხელშეკრულების ძალით უნდა გვეარსებნა ლეგალურათ. მართალია გავნთავისუფლდით, მაგრამ, ჩვენი ლეგალური მუშაობას კერ შეურიგდებოდა მენშევიკური მთავრობა და მალე დაგვიწყეს დევნა და კონფისკაცია ჩვენი გაზეთის „კომუნისტის“.

სასტიკი დევნა ბოლშევიკების კიდევ უფრო გააძლიერეს 1920 წ. მეორე ნახევარში.

ამხ. დროს უკვე ჩამოსული იყო მენშევიკურ საქართველოში საბჭოთა რუსეთის სრულუფლებიანი წარმომადგენელი (მისია) ამხ. კიროვის სახით, რომელიც გამოცვალა შემდეგ ამხ. შეინმანმა,

ამ. მამია ორახელაშვილი ცხოვრობდა არა-ლეგალურათ, იმალებოდა მისიაში, სადაც ეხლა საოლქო კომიტეტია, ჯულაშვილის (სტალინის) ქუჩა № 4. იქიდან ხელმძღვანელობდა გაზეთ „კომუნისტს“. თბილისის ბოლშევიკურმა კომიტეტმა გადასწყვიტა გაეგზავნა დელეგაცია ნოე ჟორდანიასთან, მოლაპარაკებოდა: მენშევიკური მთავრობა ასრულებს 7 მაისის ხელშეკრულებას თუ არაო.

დელეგაციაში აგვირჩიეს ხუთი ამხანაგი: ვანო სტურუა, ბაგრატ მაჩაიძე, მალაქია ტოროშელიძე, სანდრო თუმანოვი და არაქელა. ეს იყო ნოემბრის პირველ ნახევარში 1920 წელს. ჩვენ მივედით ნოე ჟორდანიასთან, ყოფილი კადეტის კორპუსის სახლში, სადაც ეხლა სახალხო განათლების კომისარიატია. ჩემ შეკითხვაზე: ასრულებს თუ არა მენშევიკური მთავრობა 7 მაისის ხელშეკრულებას, ხელს იღებს ბოლშევიკების დევნაზე თუ არა, ჟორდანიამ დაგვიყენა ნაკითხი: შეგვიძლია თუ არა ჩვენ მივსცეთ მას გარანტია:

1) საქართველოს გარეთ მყოფი ქართველი ბოლშევიკები არ აწარმოებენ აგიტაციას საქართველოს გასაბჭოებაზე, და 2) რუსი წითელი ჯარი არ შემოვა მენშევიკურ საქართველოში.

ჩემი პასუხი ასეთი იყო: თუ დააბრუნებთ ყველა ქართველ ბოლშევიკებს, რომელნიც თქვენ გადასახლეთ საქართველოდან, მაშინ ვილაპარაკოთ მაგაზე, რაც შეეხება მუშურ-გლეხური რუსეთის წითელ ჯარს,—წამოვა თუ არა საქართველოზე, დღეს რომ არ მოდის, ეს კი ვიცი და თუ გადასწყვიტა წამოსვლა, ალბათ, ამას მისი მიზეზებიც ექნება და მაშინ თქვენი დღეებიც დათვლილი იქნებაო.

ამით გათავდა ჩვენი მისია და გამოვედით.

მენშევიკებმა არ შესწყვიტეს ბოლშევიკების დევნა, პირიქით, გააძლიერეს. ჩემი სიტყვები გაუმართლდა ნოე ჟორდანიას. 1921 წ. 11 თებერვალს დაიწყო აჯანყება ნეიტრალურ ზონაში. საქართველოს ტერიტორია გაწითლდა. მენშევიკური მთავრობა სამარცხვინოთ გაიქცა, საქართველო გასაბჭოვდა 1921 წ. 25 თებერვალს. უკანასკნელად ნოე ჟორდანია და მისი ამ ალა გამოეთხოვა საქართველოს 1921 წ. 17 მარტს ბათუმში სალამოს 8 საათზე.

მე და ჩემთან სხვა ბევრი ამხანაგები ამ დროს ვისხედით ბათუმის ციხეში. 17 მარტს ღამის 10 საათზე ჩვენ გამოვედით ციხიდან და გამოვაცხადეთ საბჭოთა ხელისუფლება ბათუმში.

მე, თენგიზ ჟღენტს და ამბერკი ურუშაძეს რევკომმა ჩავვაბარა ვოგზლის რაიონი, რომელსაც ვხელმძღვანელობდით წითელი ჯარის შემოსვლამდის ამხ. ელობას სარდლობით, 22 მარტამდის, მას აქეთ, თუ რა გაკეთდა, რა მიღწევები აქვს საქართველოს საბჭოთა მუშურ-გლეხურ ხელისუფლებას, საერთოთ ოქტომბრის რევოლუციიდან დღემდე ამ 10 წლის თავზე სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკების კავშირს, ამაზე სწერენ სხვა მემატთანენი, რასაც გაეცნობიან ჩვენი მუშები და გლეხები ამ საერთო ზემის, ოქტომბრის 10-წლის თავზედ გამოშვებული ანგარიშებიდან.

27/X—27 წ.

ვანო სტურუა.

ინგლისელი ინსტრუქტორი შავი ზღვის სანაპიროებში

(1919—20 წლების სამოქალაქო ომის ეპიზოდი).

ამ მხარემ 1905 წლის მეფის მთავრობის საწინააღმდეგო საბარკადო ბრძოლაში დიდი გამოცდილება მიიღო და მცირე ხნით კიდევაც დაამყარა საკუთარი რევოლუციონური ხელისუფლება და 1917—18 წლებში განაგრძობდა სახელოვან ბრძოლას სხვა და სხვა კონტრ რევოლუციონურ ძალებთან, რომლებიც გროვდებოდა ყუბანში და მოემართებოდა ჩვენსკენ კავკასიის ქედით; აგრეთვე იბრძოდა (შავი ზღვის სანაპირო) სამხრეთით საქართველოს მენშევიკური ჯარების წინააღმდეგ. და როცა 1919 წლის დამდეგს იქ გენ. დენიკინი გაბატონდა, დაიწყო ცალკე პარტიზანული რაზმების მოწყობა, რომლებიც შავი ზღვის სანაპიროებში დაბანაკებულ მოხალისეთა ნაწილებს საგრძნობ ზარალს აყენებდნენ.

ამ რაზმებს პირველი შეტაკება მოუხდათ პლასტუნკის და ნავაგინკის რაიონში პოლკოვნიკ ჩაიკოვსკის რაზმთან, რის შემდეგ დენიკინის რაზმებმა დიდი ზარალით დაიხიეს, დატოვეს რა ბრძოლის ველზე, სხვათა შორის, თავისი უფროსი (მკვდარი) ჩაიკოვსკი.

იმავე დროს პარტიზანული ჯგუფები მოეწყო შავი ზღვის სანაპიროს სხვა რაიონებშიაც. და როცა ზოგჯერ პარტიზანებს ბედი არ გაუღიმებდა ხოლმე, მოხალისეები შეიჭრებოდნენ სოფლებში და ყველაფერს ცეცხლსა და მახვილს აძლევენ.

როგორ ეპყრობოდნენ მოხალისეები მშვიდობიან მცხოვრებთ. რომლებედაც ეჭვის მიტანა შეიძლებოდა არა ღიალობაში. „Тре, тыя Рота“ სოფელში გაგზავნილ იქნა რაზმი პოლკ. პეტროვის მეთაურობით, რომელმაც ალყა შემოარტყა მთელს სოფელს, თავი მოუყარა მთელს მოსახლეობას და გამოუცხადა, რომ განზრახვა მაქვს თითოეულად დავხვრიტო ყველა მამაკაცებიო. მაგრამ ჩქარა „შეარ-

ბილა“ თავისი განაჩენი იმ პირობით, თუ მას გადაუხდიდნენ კონტრიბუციას 5 ათას მანეთს და გაუმასპინძლებოდნენ. ხალხმა კონტრიბუცია გადაიხადა, თან ერთი ვედრო არაყი და დასატანებელი მიართვა. დაიწყო თავ-აშვებული ქეიფი. გაღეშილმა პოლკოვნიკმა მიმართა გლეხებს მუქარით, რომ ისინი არ ემორჩილებიან მოხალისეთა ხელისუფლებას და სხ.

— „მე გადაწყვეტილი მქონდა თქვენი ყველას დახვრეტა, მაგრამ გაპატიე და ჩემს დაპირებაზე უარს არ ვამბობ. მე დაეხვრეტავ ყოველ ათ კაცში მხოლოდ ერთს“.

ჩაამწკრივეს ყველა მამაკაცები, მათთან ერთად 16 წლის ბავშვებიც კი. ყოველ ათ კაცზე თითო კაცი გაჰყავდათ განზე. ცოლ-შვილთ ოთფის ღუმელებით ერეკებოდნენ. დასახვრეტთ თავი ამაყად ეჭირა: ერთი 16 წლის ქაბუკი აფიცერსაც კი მიეწარდა, რომელიც მის წინ იდგა ვინტოვკით ხელში, გააწნა მას სილა, გაიქცა და იქვე გადაიჩნება ხრამში და დაიღუპა. ჯალათობა იკისრა გაღეშილმა პრაპორჩიკმა გვარად ბელგისიკიმ. ის მშვიდათ, პაპიროსით პირში, ათი ნაბიჯის მოშორებით დადგა დასახვრეტ ხალხისაგან და თერთმეტი კაცი დახვრიტა. ხალხის დახვრეტის შემდეგ პოლ. პეტროვმა*) იქვე განაგრძო ქეიფი და როცა არაყი გაუთავდათ, მხოლოდ მაშინ წავიდა რაზმი სოფლიდან.

აი როგორ მხეტურად იქცეოდა მოხალისეთი არმია. და განა ასეთი მოვლენა იშვიათი იყო? მაგრამ ჩვენი საუბრის საგანს ის ამ ეამად არ შეადგენს, ამიტომ ამის შესახებ ჩვენ ლაპარაკი გვექნება სხვა დროს.

გლეხობის ერთ ნაწილს კიდევ სჯეროდა, რომ რუსეთის მოკავშირებს იმპერიალისტურ ომში—ინგლისს, კიდევ შერჩენოდა „კეთილშობილება“, ამიტომ გადასწყვიტეს მიემართათ მისთვის და ეცნობებიათ დენიკინის ჯარისსიმხეცის შესახებ. 1919 წლის აპრილში მათ მიმართეს გაგრაში მყოფ ინგლისის წარმომადგენელ პოლკ. ფაინს, რომელმაც მოუსმინო რა დელეგაციას, განაცხადა:

— „ჩემს თვალ წინ რომ ნაკუწ-ნაკუწად გაქციონ თქვენ მოხალისეებმა, მე არა მაქვს უფლება თქვენ გამოგისაჩლოთ, რადგანაც გენერალი დენიკინი და მისი არმია არის კანონიერი მთავრობა, აღიარებული ინგლისის მეფის მთავრობის მიერ“-ო.

*) შემდეგ, როცა ჩვენ ქ. ტუაშე ავიღეთ, სადაც ტყვედ ჩაგვყარდა მხოლოდ აფიცრობა 500 კაცამდე და 10 მდე გენერალი—მათ შორის აღმოჩნდა ცნობილი ჯალათი პოლ. პეტროვი, რომელიც დახვრეტილ იქნა იმ ალაგის, სადაც მან 11 კაცი დახვრიტა ს. ტრეტია როტაში.

მეორეჯერ გლეხობამ თხოვნით მიმართა კავკასიაში მყოფ ინგლისის მისიას, მაგრამ პასუხის ღირსიც არ გახდა.

ამნაირმა მდგომარეობამ საბოლოოდ გამოაფხიზლა და გაარე-ვოლიუციონერა გლეხობა და ასე გადავიღდა ის მუშაობა, დენიკინის საწინააღმდეგო აჯანყების მომზადების საქმეში, რომელსაც ეწეოდნენ კომუნარები აშხ. პ. ჯანაშია, ვ. ზიშინი და მიხაილოვა ამიერ-კავკასიის არალეგალური ორგანიზაციის ჯერ აშხ. ნ. ბახტაძის და შემდეგში აშხ. ი. ვიგრიანოვის დახმარებით.

ჩქარა დაარსებულ იქნა შავი ზღვის სანაპიროს ეკსანთავი-სტუფლებად აჯანყების მომწყობი კომიტეტი, რომელმაც მართლაც ააფრიალა აჯანყების დროშა და აიძულა მოხალისენი დაეტოვებინათ შავიზღვის სანაპიროები. მაგრამ ჩვენ მიერ სოჩის დაკავების მეორე დღესვე მოვიდნენ ინგლისელები, რომლებსაც შემდეგში თავი-ანთი არა სასიამოვნო ვაჭიტები არ შეუწყვეტიათ.

პირველი ვიზიტი.

1920 წლის თებერვლის 17-ს სოჩაში სამხედრო გემით მოვიდა ინგლისელი აფიცერი, რომელმაც განაცხადა, რომ ის არის დენიკინ-თან მყოფი დიდი ბრიტანეთის უმაღლესი კომისარის წარმომადგე-ნელი და მას აინტერესებს შემდეგი საკითხები:

- 1) ვინ ომობს მოხალისეთა არმიის წინააღმდეგ?
- 2) სად შეიძინეს იარაღი აჯანყებულებმა დენიკინის არმიის წინააღმდეგ საბრძოლველიდ?

3) იცით თუ არა, რომ მოხალისეები იღებდნენ და იღებენ იარაღს, სანხედრო მასალას და ტანთსაცმელს ინგლისელებისაგან და

4) მოვითხოვ სამხედრო-ტყვეების და უცხოელთა ცხოვრებისა და ქონების უზრუნველყოფას. წინააღმდეგ შემთხვევაში მეფის (ინ-გლისის) ფლოტის გემები იძულებული იქნებიან „ალაპარაკდნო“.

პასუხი ასეთი იყო: მოხალისეთა არმიის წინააღმდეგ ბრძოლის აწარმოებენ რუსი მუშები და გლეხები, ჩვენ კარგათ ვიცით, თუ რო-გორ დახმარებას უწევს დიდი ბრიტანეთის მთავრობა გენ. დენი-კინს, რომ ჩვენი დაშინება ზარბაზნების მუქარით ძნელია და სხ.

აზრთა ასეთი „გულითადი“ გაცვლა-გამოცვლით ინგლისის მთავრობის წარმომადგენელმა გვთხოვა ნება მიგვეცა მისთვის დაე-თვალეირებია ქალაქი. ამის ნებართვა მას მიეცა. ის ქალაქში დაატა-რა ჩვენმა კომენდანტმა და შემდეგ მიაცილა სამხედრო გემამდე.

მეორე ვიზიტი.

(სამხრეთ რუსეთში მყოფი დიდი ბრიტანეთის უმაღლესი კომისარის გენ. კიიზის ვიზიტი).

20 თებერვალს სოჩის რეიდზე გამოჩნდა ინგლისის ნაღმოსანი, რომლიდანაც ნაპირად გადმოვიდა ინგლისელი გენერალი ორი აფიცრით.

შავიზღვის სანაპიროთა განკითხვის უფლებელი კომიტეტის წინადადებით ქალაქის კომენდანტმა ნავთსადგურში გაგზავნა ტყვიის-მფრქვეველთა რაზმი საომარი წესით და წინადადება მისცა ეცნობებოდა მოსვლის მიზანი. გენერალმა განაცხადა, რომ მას სურდა ადგილობრივ მთავრობასთან მოლაპარაკება. რაზმმა გენერალი მიიყვანა კომიტეტის სადგომში. შეკითხვაზე—რა მიზანი აქვს მის მოსვლას—გენ. კიიზი გაეცნო კომიტეტს როგორც დიდი ბრიტანეთის მთავრობის წარმომადგენელი სამხრეთ რუსეთში. მან განაცხადა, რომ მოვედი იმ მიზნით, რათა პირადათ გავეცნო ყველაფერ იმას, რაც ხდება აქ და შემდეგ პირადათ მოვახსენო დიდი ბრიტანეთის მთავრობას.

შემდეგი საუბრიდან გამოიკვა:

1) გენ. კიიზს აინტერესებს აჯანყების და მცხოვრებთა სიძულვილის გამომწვევი მიზეზები გენ. დენიკინისადმი.

პასუხი: შავიზღვის სანაპიროს მუშები და გლეხები აჯანყდნენ გენ. დენიკინის წინააღმდეგ, რადგანაც ის არის ძველი, მეფის რუსეთის განსახიერება, რადგანაც მან ცეცხლს მისცა მთელი სოფლები, გაუსამართლებლათ დახვრიტა აუარებელი ხალხი, არბევნ და ანადგურებენ მცხოვრებთ დენიკინელები; რევოლუციონური ხალხი ომს აწარმოებს დენიკინთან, ხალხმა გარეკა დენიკინელები სოჩის ოლქიდან და განაგრძობს დევნას.

2) გენ. კიიზის სურს მიიღოს მოხალისეთა მხეცობის დამამტკიცებელი საბუთები.

პასუხი: ასეთი საბუთები გადამწვარი სოფლების ჩამოთვლითა და მოკლულთა სიით სამჯერ წარუდგინეს ამერიკის კომისარს ჰასკელს, ინგლისის, საფრანგეთის და სხ. სახელმწიფოთა წარმომადგენლებს ტფილისში.

3) გენ. კიიზი ექვობს, რომ ეს მოსახერხებელი იყოს; დასავლეთ ევროპის სახელმწიფოებს ასეთი წერილმანებისთვის არა სცალიათ.

პასუხი: როგორ შეუძლია დიდი ბრიტანეთის მთავრობის წარმომადგენელს წვრილმან საქმედ ჩასთვალოს მთელი სოფლების დანგრევა და მცხოვრებთა გაბიაზრუება. შავიზღვის სანაპიროთა მუშებსა და გლეხებს კარგათ მოეხსენება, რომ ინგლისის მთავრობა აძლევს დენიკინს ტანკებს, აეროპლანებს, ზარბაზნებს, ტყვიისწარმოებს და ვინტოვკებს მათ წინააღმდეგ მოსახმარად. გენ. კიიზის განცხადებიდან მუშები და გლეხები კიდევ ერთჯერ ზედმეტათ გაიგებენ სიმართლეს.

4) გენ. კიიზი მზადაა ინგლისის მთავრობის სახელით ყოველგვარი დახმარება გაუწიოს ყოველგვარ მთავრობას რუსეთის ყოფილ ტერიტორიაზე, რომელიც იბრძოლებს ბოლშევიკების წინააღმდეგ.

პასუხი: ყოვლად დაუშვებელათ მიგვაჩნია უცხო სახელმწიფოს რაიმე სახით ჩარევა როგორც შავიზღვის სანაპიროს, ისე მთელი რუსეთის შინაურ საქმეებში.

5) გენ. კიიზი არის დიდი ბრიტანეთისა და საფრანგეთის მთავრობათა წარმომადგენელი მთელი სამხრეთ-რუსეთისათვის, რომელნიც შეთანხმებული არიან აიღონ მანდატი რუსეთის ტერიტორიის ცალკე ნაწილებზე—აგრეთვე გენ. კიიზი არის წარმომადგენელი იტალიის მთავრობისა, რომელმაც ჩრდ. ამერ. შეერთებულ შტატებიან ერთად უარყო ასეთი მანდატის მიღება. გენ. კიიზის აზრით შავი ზღვის სანაპიროები მოქცეულია ინგლისის გავლენის ქვეშ, ამიტომ ის წინადადებას იძლევა შავი ზღვის სანაპირო გაერთიანებულ იქნას ყუბანთან, თერგთან და დონთან ერთად, რომელთაც გენ. დენიკინი შეპირებულია მიანიჭოს პალატის ამორჩევის უფლება (წარმომადგენლობა), ხელისუფლების სათავეში იქნება გენ. დენიკინი პასუხისმგებელი მინისტრებით პალატის წინაშე.

პასუხი: ჩვენ, როგორც განვაცხადეთ, ომს ვაწარმოებთ დენიკინსა და დენიკინელების წინააღმდეგ. მოხალისეთა არმია და მისი დამხმარენი მიგვაჩნია პასუხისმგებლებათ ჩადენილ დანაშაულობაში და უარვყოფთ გენ. დენიკინთან რაიმე საქმის დაქერას და აგრეთვე დიდი ბრიტანეთის მოსაშვალეობასაც.

ასე უშედეგოთ გათავდა „პატივცემული“, „დაუპატიებელი“ სტუმარის მეორე ვიზიტი.

გენ. კიიზი დახმარებისთვის მიმართავს მენშევიკებს.

მეტად გულდაწყვეტილი სოჩიდან გენ. კიიზი მიდის გაგრაში, სადაც მენშევიკური საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის ნ.

რამიშვილს და გაგრის ფრონტის სარდლის გენ. ართმელაძის დახმარებით მან შესძლო დაახლოვებოდა აჯანყებულთა კომიტეტის ერთი სუსტი ხასიათის წევრს. წაიყვანა მოსალაპარაკებლათ ყუბანში. გაიგო თუ არა ეს კომიტეტმა, დაუყონებლივ გამოიცილა ეს გამცემი—მოღალატე თავისი წრიდან და ასე მოუსპო მას ყოველგვარი შესაძლებლობა ეწარმოებია რაიმე მოლაპარაკება როგორც ინგლისის იმპერიალიზმის, ისე რუსეთის კონტრ-რევოლუციის წარმომადგენლებთან. შემდეგში ის აღმოჩნდა ინგლისის კონტრ-დაზვერვის აგენტი, რომლის (კონტრ-დაზვერვის) რეზიდენცია იმყოფებოდა კონსტანტინეპოლში. ამ ქამად ის იმყოფება საზღვარგარეთ და, უეჭველია, იქ განაგრძობს თავის „პატიოსან“ სამსახურს საბ. სოც. რეს. კავშირის წინააღმდეგ.

ამნაირათ დიდი ბრიტანეთის წარმომადგენლის ეს ცდაც მენშევიკების უახლოესი მონაწილეობით დამარცხდა.

ინგლისელების ვიზიტი ფრონტზე.

22 თებერვალს ტუაპსეს მახლობლათ ჩვენი ბრძოლის მარცხენა ფრონტთან გაჩნდა თეთრი დროშით პარლამენტოური და გადასცა ფრონტის პოლიტიკურ კომისარს ამხ. შევცოვს სამხრეთ რუსეთში მყოფი ინგლისის მთავრობის განსაკუთრებული რწმუნებულის შემდეგი შინაარსის ოფიციალური დოკუმენტი: „უნდა გაცნობოთ, რომ ინგლისის მთავრობა მხარს უჭერს გენ. დენიკინს ბალშევიკების წინააღმდეგ ბრძოლაში, მოსწონს გენ. დენიკინის მისწრაფება, რომ მან შექმნას არჩეულთა საბჭოს წინაშე პასუხისმგებელი მთავრობა, რომელიც, ვიმედოვნებ, ადრე იქნება შედგენილი. რადგანაც რესპუბლიკანურ კომიტეტს საშუალება აქვს კონსტიტუციური გზით განაცხადოს პროტესტი, ინგლისის მთავრობა უარყოფითად შეხვედბოდა ყოველგვარ ისეთ მოქმედებას, რაც გამოიწვევდა უაზრო სისხლის ღვრას, განსაკუთრებით ნავსადგურებზე იერიშის მიტანას. *)

ხელს აწერს: გენ. კოტტონი, სამხრეთ რუსეთში

მყოფი ინგლისის უმაღლესი კომისარის თანაშემწე.

ფრონტის პოლიტკომმა ამხ. შევცოვმა უპასუხა, რომ მას განსაზღვრული ღირებულება აქვს მიცემული თავის მთავრობისაგან—ებრძოლოს გენ. დენიკინს, ვიდრე ის არ იქნება განადგურებული და

*) ტუაპსეს და ნოვოროსიისკის ნავსადგურებში დიდძალი სამხედრო და სხვა ქონება იყო დაგროვილი, რასაც, უეჭველია, დიდ ყურადღებას აქცევდა ინგლისელები.

რომ ის არავითარ მოლაპარაკებას არ აწარმოებს ინგლისის წარმომადგენლებთან.

იმპერიალიზმის წარმომადგენელის საძაგელი პოლიტიკის ხელახალი დამარცხება!...

გენ. კოტტონი შავი ზღვის სანაპიროთა საბჭოების ყრილობაზე

24 თებერვალს ინგლისის კრეისერით სოჩაში მოდის სამხრეთ რუსეთში ინგლისის უმაღლესი კომისრის თანაშემწე გენ. კოტტონი და თხოულობს ნება დართონ მას დაესწროს საბჭოების ყრილობას და აგრეთვე ნება დართონ ამ ყრილობაზე გამოსვლისა.

სანამ გენ. კოტტონი ყრილობაზე გამოვიდოდა, მან მოისმინა დელეგატების ნაამბობი (ტრიბუნიდან) მასიური დახვრეტის, წამების, დაცინვის, ძარცვა-გლეჯის და სხ., რასაც მოხალისენი სჩადიდენ შავი ზღვის სანაპიროთა სხვა და სხვა რაიონებში. დელეგატები შეეხენ იმ დანაშაულებრივ როლს, რომელსაც ასრულებდენ რუსეთის სამოქალაქო ომში ინგლისის წარმომადგენლები.

— „ჩვენ არ შეგვშინებია თქვენი ზარბაზნებისა და ტყვიისმფრქვევლებისა, რითაც თქვენ შეაიარაღეთ ჩვენთან საბრძოლველათ გენ. დენიკინი, არ გვეშინია არც თქვენი მუქარის. კატეგორიულათ მოვითხოვთ, რომ არ ჩაერიოთ ჩვენს შინაურ საქმეებში“ — განაცხადეს დელეგატებმა. გენ. კოტტონმა განუცხადა ყრილობას, რომ მისი ვიზიტის მიზანია, რათა შეწყვეტილ იქნას ომი შემდეგში შავი ზღვის სანაპიროებს და გენ. დენიკინს შორის და სთხოვა ყრილობას მოლაპარაკების საწარმოებლათ აირჩიოს დელეგატები, ჰპირდება, რომ „კეთილშობილურ“ დახმარებას გაუწევს აჯანყებულთ, მაგრამ იმ აუცილებელი პირობით, თუ შეჩერებული იქნება ტუაპსეზე წარმოებული შეტევა, რადგანაც ტუაპსეზე შეტევას მიიღებდა უარყოფითად და მეფის (ინგლისის) ფლოტი დაიცავდა ნავსადგურს.

გენ. კოტტონს განუცხადეს:

1) ყრილობა ერთხმად აღშფოთებით უარყოფს დიდი ბრიტანეთის მთავრობის ყოველგვარ მოსაშვალეობას.

2) შავი ზღვის სანაპიროთა წითელი არმია განაგრძობს სასტიკ ბრძოლას თავისი მტრების წინააღმდეგ.

3) რაც შეეხება ტუაპსეზე იერიშის მიტანას, ეს უკვე დაიწყო და დღეს ნაშუადღევს 4 ს. ჩვენმა ჯარმა დაიკავა ქალაქი და ნავსადგური. ასე რომ, ბრიტანეთის ფლოტის დახმარება, რაც აღუთქვა გენერალმა მოხალისეთა არმიას, არ აღმოჩნდა საკმარისი.

ამავე დროს ინგლისის წარმომადგენელს მიეცა შემდეგი კითხვები:

1) „რუსეთს არ გააჩნია პირველი საჭიროების საგნები, მძინვარებს შიმშილი, სიცივე. ინგლისი განაგრძობს რუსეთის გარემოცვის პოლიტიკას და ასე რუსის ხალხს ავიწროებს. სადამდე გაგრძელდება ინგლისის ასეთი პოლიტიკა. ინგლისელები აწვდიან რეაქციონურ მთავრობას იარაღს და საომარ მასალას და ასე ალღივებენ რუსეთში სამოქალაქო ომს. როდის მოელება ბოლო რუსეთის შინაურ საქმეებში ინგლისის ჩარევას.“

გენ. კოტტონის პასუხი: ინგლისმა აღუთქვა დახმარება დენიკინის ანტი-ბოლშევიკურ მთავრობას, რაც შეეხება გარემოცვის პოლიტიკას, ეს საკითხი ჯერ კიდევ არ არის გადაჭრილი ინგლისის მთავრობის მიერ...

ყოველი მხრიდან მოისმა აღშფოთებული ხმაურობა, რამაც დაფარა გენ. კოტტონის სიტყვები.

თქვენ მოდით ჩვენთან, რომ მოგვარიგოთ გენ. დენიკინთან, თითონ კი ეხმარებით მას, ამით ალღივებთ სამოქალაქო ომს, გინდა ჩვენი შიმშილით ამოხოცვა,—გაიძახოდნენ დელეგატები ყოველის მხრიდან.

გენ. კოტტონმა ძლივს დააღწია თავი ძალზე ალღივებულ ყრილობას.

გენ. კოტტონის მეორე ვიზიტი.

მიუხედავად იმისა, რომ წინანდელი ვიზიტი უშედეგოთ დამთავრდა, 27 თებერვლის ნაღმოსანიტ კვლავ გამოცხადდა სოჩაში გენ. დენიკინთან მყოფი ბრიტანეთის უმაღლესი კომისარი გენ. კოტტონი, რომელსაც ამ ხანად თავი ეჭირა უფრო მორცხვად და არ ცდილობდა გამოსულიყო „მოსაშვალის“ როლში (უფრო სწორე იქნება თუ ვიტყვით, გენ. დენიკინის თანაშემწეთ). მან მიმართა შემდეგი სიტყვებით:

„როგორ მოეპყრობით სამხედრო ტყვეებს, კერძოთ გენ. ბრუნევი ჩს“.

პასუხი. გენ. ბრუნევიჩის მოელის სასტიკი სასჯელი, როგორც სისხლის სამართლის დამნაშავეს. მისი ბრძანებით გადასწევს მთელი სოფლები, დახვრიტეს უდანაშაულო ხალხი და კონტრიბუციას ახდევინებდნენ“.

გენ. კოტტონი. გენ. ბრუნევიჩთან ერთად ჩვენ ვიბრძოდით დასავლეთის ფრონტზე, სადაც ამნაირი ბრძანებები არ ითვლებოდა დანაშაულობათ.

პასუხი. გენ. კოტტონს უეჭველია მოეხსენება, რომ ინგლისის მთავრობა მოითხოვს იმ გერმანელი გენერლებისა და აფიცრების გაცემას, რომელთაც ბრალი ედებათ ამნაირ დანაშაულში ბელგიაში და საფრანგეთში, რომ ისინი გასამართლებული იქნან როგორც სისხლის დამნაშავენი. ან გენ. კოტტონმა უნდა აღიაროს, რომ მისი მთავრობა მართალი არ არის, ან გენ. ბრუნევიჩი და მისი მაგვარი პირები უნდა გადაეცენ სასამართლოს ჩადენილი დანაშაულის მიხედვით. თითქოს ორნაირი განაჩენი შეუძლებელია“.

საკითხის ასე დაყენება გენ. კოტტონი უხერხულ მდგომარეობაში ჩააყენა, მაგრამ დამარცხდა რა ის ამ საკითხში, საბოლოოდ მაინც არ დაივიწყა ინგლისის ქონების გადარჩენაზე (მეგობარი დენიკინი უკვე დაივიწყა).

მისი კითხვა ასეთი იყო: ნოვოროსიისკი არის ინგლისის ბაზა, სადაც არის დიდძალი საწყობები ინგლისის საქონლით. თქვენს შეტევას ნოვოროსიისკის წინააღმდეგ ჩავსთვლით ინგლისის მთავრობის საწინააღმდეგოთ.

პასუხი: ჩვენ არ ვეომებით ინგლისს, არც გვსურს მასთან ომი და წინადადებას ვაძლევთ დაიცვას მან ნეიტრალიტეტი. ნოვოროსიისკი რუსეთის ქალაქია და ასეთივე დარჩება. ჩვენ ვებრძვით მოხალისეთა არმიას და აზრათაც არ მოგვსვლია შევსწყვიტოთ ნოვოროსიისკზე შეტევა.

გენ. კოტტონი. ვიმეორებ, თუ ნოვოროსიისკის წინააღმდეგ შეტევას დაიწყებთ, ინგლისის ჯარებს არ შეუძლია ნეიტრალიტეტის დაცვა.

პასუხი: ჩვენ არა გვაქვს არავითარი სურვილი ვეომოთ ინგლისს, მაგრამ თუ ჩვენს წინააღმდეგ იქნება მომართული იარაღი, მაშინ შედეგის პასუხისმგებლობა სავსებით დაეკისრება ინგლისის მთავრობას.

აქაც უშედეგოთ დამთავრდა გენ. კოტტონის ცდა.

გენ. კიიზის ვიზიტი ქალბითურთ ჩვენს საველე შტაბში.

ინგლისელების უკანასკნელი ცდა, რომელიც აგრეთვე უშედეგოთ დამთავრდა ჩვენს წინააღმდეგ 1920 წელში განსაკუთრებული ყურადღების ღირსია.

7 მარტს ჩვენს საველე შტაბში, რომელიც იმყოფებოდა ტუაპსეში, მოვიდა ბრიტანეთის წარმომადგენელი გენ. კიიზი. მასა და საველე შტაბის წარმომადგენელს შორის გაიმართა შემდეგი საუბარი.

კითხვა: რა მოგვიტანე კარგი ამბავი.

პასუხი: მე ვიყავი სოჩაში. წამოვიყვანე აფიცრთა რამდენიმე ოჯახი და მიმყავს ისინი ნოვოროსიისკში. რადგანაც ბრიტანეთის გემზე აღკრძალულია ღამით ქალის ყოფნა — გთხოვთ მოგვცეთ ნება ისინი გადმოვსხათ ნაპირად, დილით კი უკანვე წავიყვანთ

საველე შტაბმა უარი უთხრა, რადგანაც დაუშვებელია ფრონტის ფარგლებში მტრის ბანაკიდან მომავალი ხალხის გაჩერება.

კითხვა: განაგრძობს თუ არა ინგლისი დენიკინის დახმარებას იარაღით.

პასუხი: დიახ, ეხმარება იარაღით, ტანთსაცმელით, ფულით.

კითხვა: ჩვენ ვიცით, რომ ინგლისის მთავრობის მეთაურმა ლოიდ ჯორჯმა განაცხადა პარლამენტში რუსეთის შინაურ საქმეებში ჩაურევლობაზე.

პასუხი: ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ბალშევიკებს სურთ ეომონ მთელს მსოფლიოს. ამიტომ ვფიქრობთ, რომ დენიკინის ჯარები არის დასავლეთ-ევროპის ქვეყნების ავანგარდი.

ასე უშედეგოთ გათავდა ეს ვიზიტით.

ყუმბარების დაშენა ნოვოროსიისკისათვის.

მარტის გასულს ჩვენმა ჯარებმა იერიში მიიტანეს ნოვოროსიისკზე — ეს იყო უკანასკნელი დასაყრდენი დენიკინის არმიისათვის შავი ზღვის სანაპიროებში.

აქ განმეორდა ძველი ისტორია.

ინგლისის ავანტიურისტულმა პოლიტიკამ აქაც ბუნებრივად გამოიღო ის ნაყოფი, რაც საფრანგეთის დიდი რევოლუციის დროს ინგლისის მაშინდელი მეთაურის პიტის და სხ. მზაკვრულმა პოლიტიკამ.

საკმაოა მოვიგონოთ, რომ საფრანგეთში უკანასკნელი თავშესაფარი კონტრ-რევოლუციონური ძალებისათვის იყო ტულონის ნავსადგური. 1793 წელს აქ შეგროვდნენ ყველა მონარქისტები იმ იმედით, რომ მათ დაიცავდა ინგლისის ფლოტი. მაგრამ იაკობინელთა არტილერიის პირველი გასროლისთანავე მონარქისტების „ერთგული“ მეგობარი ინგლისის ფლოტი ნავსადგურს მოშორდა და იქ მყოფნი ცეცხლის აღში გახვეული დასტოვა. მეტად დაზარალდა მაშინ ტულონი. ასეთივე ბედი ეწია ნოვოროსიისკს.

იმ დროს, როცა ასეთი შიში და სასოწარკვეთა სუფევდა დენიკინის ბანაკში, რაზე ფიქრობდა ინგლისის სარდლობა? ის მხო-

ლოდ ერთზე ფიქრობდა: რაიმე ნაირად ინგლისს ზარალი არ მოსვლოდა.

სტოვებდნენ რა უმწეოდ მათ მიერ ავანტიურაში ჩათრეულ დენიკინელებს, ინგლისელები უკანასკნელად ფიქრობდნენ მხოლოდ საკუთარ კონებაზე. ისინი ცდილობდნენ სტამბოლით ინგლისში გაეზიდათ 60 ვაგონი მედიკამენტები და სამხედრო მასალათა დიდი საწყობები.

რათა საფარი ჰქონოდათ ამათი ევაკუაციისათვის „კეთილშობილმა ჯენტლმენებმა“ 12 დიუმიანი ზარბაზნებიდან ფლოტის საშუალებით ქალაქს სეტყვასავით დაუშინეს ყუმბარები. ისინი გულცივად უცქეროდნენ, თუ როგორ ილუპებოდნენ ყუმბრებისაგან ქალები და ბავშვები.

მაგრამ შუბლმაგარ ეგოისტებს, რომელთაც ქვის გული აქვთ, ეს შეაწუხებდა?

გაუმადლობა—აი რა არის ევროპის იმპერიალისტთა ბელადების მოქმედების იმპულსი. თავიანთი მოგების გულისათვის ისინი მზად არიან სესხად მისცენ ყველას: ზარბაზნები, ყუმბარები, ვაზნები, დინამიტი და ყოველგვარი საწამლავეები იმ პირობით, თუ ყველაფერი ეს მოხმარებული იქნება რევოლუციის ჩასახშობათ. ისინი მზად არიან ერთმანეთს მიუსიონ ხალხები ურთიერთ გასანადგურებლად. მათი დევიზია—„დაანაწილე და იბატონე“.

მაგრამ მოახლოვებულია განკითხვის ქამი.

მთელი მსოფლიოს პროლეტარიატი პასუხს მოსთხოვს დამნაშავეთ სასტიკი სამსჯავროს წინაშე.

პროკოფი ჯანაშია.

სამტრედიის პარტიული ორგანიზაციის წარ- სულიდან.

(1917—1921 წ. წ.).

1917 წლის ივნისის მეორე ნახევარში კავკასიის ფრონტიდან რამდენიმე თვით სამტრედიაში დაებრუნდით მე და ამხ. სპ. კიკაჩიშვილი.

დილიდან საღამომდე ადგილობრივ ბიბლიოთეკაში ვუსხედით გაზეთებს და ჟურნალებს. რადგანაც აქ ჩვენი ორგანიზაცია არ არსებობდა, პოლიტიკურ ცხოვრებაში პირველ დღეებში ვერ ვღებულობდით აქტიურ მონაწილეობას.

ხსენებული ბიბლიოთეკა სადისკუსიო კლუბს წარმოადგენდა. ამას ხელს უწყობდა ის გარემოება, რომ ბიბლიოთეკის გამგეთ იყო ჩვენს პარტიაში საკმაოდ ცნობილი ძველის ძველი ბოლშევიკი ქალი კატო მიქაძე, რომელსაც სოც.-დემ. პარტიის კომიტეტისაგან დავალებული ჰქონდა წევრების რეგისტრაციის მოხდენა.

ერთ დღეს ბიბლიოთეკა სავსეა სულ-განაბული მკითხველებით.

— ვაი იმ დღეს! აგერ ბოლშევიკები კონფერენციას იწვევენ და ერთ აწრიალებას კიდევ უნდა მოველოდეთ—დაარღვია სიჩუმე „სოც.-დემოკრატმა“ მღვ. ხუნდაძემ, რომელიც სათვალეებით დასკქეროდა გაზეთს.

— „მოემზადეთ პანაშვიდებისათვის. თქვენთვის არა სასურველი ამბებია მოსალოდნელი“, — დაამედა ამხ. სპ. კიკაჩიშვილმა. თითქმის ყველა ჩვენ მოგვაცქერდა ზიზღისა და მუჭარის გამომხატველი თვალებით. ამხ. კატომ ღიმილით გადმოგვხედა და შემდეგ ჩაგვიჩურჩულა, რომ ბიბლიოთეკის დაკეტვამდე დავგეცადა. დავრჩით მხოლოდ ჩვენ სამნი. „თქვენ გატყობთ, ჩვენს გაზეთებს ყველაზე უწინ იღებთ ხელში... სჩანს, ჩვენი ამხანაგები ხართ, ბოლშევიკები“.

მუსაიფი კატომ დაამთავრა შემდეგი საჭმიანი წინადადებით: აბა, სამი კაცი, ისიც მომზადებული ამხანაგები, საკმაოა, რომ აი-

ლოს ინიციატივა ორგანიზაციის მოსაწყობად, ამის პირობები და ნიადაგი არის.

გადაწყვეტით დაგვეარსებია უჯრედი და შევედგომოდით აგიტაცია-პროპაგანდას, გამოგვეყენებია ყოველგვარი კრებები და მიტინგები და თვითეული ამხანაგი, რომელიც კი შეგვხვდებოდა, მუშაობის პროცესში, დაგვეკავშირებია ჩვენს ჯგუფთან. მაგრამ ეს ია დრო იყო, როცა ამხანაგებს არ სჭირდებოდა დიოგენის ფარნით ძებნა. ჩვენი ჯგუფი საათობით იზრდება. მოკლე დროში უკვე 15-მდე ამხანაგი ვიკრიბებით ბიბლიოთეკაში (ტიტეროვი. ს. შენგელია, სტანიანტონოვი, გ. კალანდაძე, შ. ოდილაძე, ა. კუჭუხიძე, გარ. ჯანჯალია, ან. ტოფაძე და სხვები).

ჩაუყარეთ თუ არა საფუძველი ორგანიზაციას, თავგადასვლით შეუდექით აგიტაცია-პროპაგანდას მასებში. ორგანიზაცია იზრდება, როგორც ღირსებით, ისე რაოდენობით განსაკუთრებით რკ. გზ. მუშების და „ფონტოვიკების“ ხარჯზე.

კორნილოვის დღეებში, როცა აშკარა გახდა მენშევიკების მოღალატეობა, ჩვენი ორგანიზაცია ერთბაშად ხდება მასიური.

ჩვენმა გამოსვლამ პოლიტიკურ ასპარეზზე არსებულ პარტიებს შორის თითქოს სრულიად წაშალა ამ დრომდე არსებული ფიქტიური განსხვავება და უთანხმოება და დარაზმა ჩვენ საწინააღმდეგო ბანაკში.

უნდა აღვნიშნო, რომ პირველ ხანებში ჩვენ არ გვქონდა ფეხი მასებში საკმაოდ მომაგრებული. მუშათა და გლეხთა მასებში სრული მონოპოლიით სარგებლობდნ მხოლოდ მენშევიკები.

„დემოკრატია, მუშათა პარტია, ჩვენა ვართ ყველაფერი და ვინც ჩვენთან არაა, რევოლიუციის მტრებია“ — გაიძახოდნ ყოველ გზა-ჯვარედინზე მენშევიკები. ხელის შემშლელი და მეტოქე აღარ ყავდათ და ხალხიც ბრმათ, შიშით და ინერციით ეწერებოდა მათ პარტიაში. მენშევიკების პარტიაც იბერებოდა ყოველგვარი ყალბი და საეჭვო ელემენტებით.

კრებებზე, მიტინგებზე და სხვადასხვა არჩევნებში მათი გავლენა ასე თუ ისე უზრუნველყოფილი იყო, ჩვენი გავლენა კი უპარტიო მასებში (განსაკუთრებით გლეხებში) ჯერ კიდევ სუსტი იყო. ჩვენ მხარს გვიჭერდნ მხოლოდ მოწინავე რკ. გზ. მუშები, რომელთა რიცხვი არც ისე დიდი იყო (150—200 კაცი მთელს რაიონში) და აქა — იქ სოფლებში მყოფი მცირე რიცხოვანი ჯგუფები ჩვენს ამხანაგებისა, რომელთაც მენშევიკების უსინდისო დემოგოგიის წყა-

ლობით გახულიგნებული ბრბო უცქეროდა როგორც კაცის მკამ-
 ლებს— „ბოლშევიკებს“...

გლეხებში ჩვენი სუსტი გავლენის მთავარი მიზეზები იყო შემ-
 დევი:

პირველ ყოვლისა ორგანიზაცია იყო ახლად დაარსებული და
 მასები ჩვენ არ გვიცნობდა. 2. მენშევიკებთან შედარებით, რომლებსაც
 ჰყავდათ კარგათ მომზადებული ავტორიტეტული მუშაკები, ჩვენ ასე-
 თებით სუსტი ვიყავით და 3. არ იყო ტფილისიდან და არც ქუ-
 თაისიდან სათანადო ხელმძღვანელობა.

ნიეთიერი უსახსრობით და პროფესიონალების უყოლობით
 აიხსნება აგრეთვე ის გარემოება, რომ ოქტომბრის წინა დღეებში
 ჩვენი ორგანიზაცია ქალაქს არ გაშორებია, თუმცა თითქმის ყვე-
 ლა სოფელში იყვნენ ბოლშევიკები.—აქ გამოჩნდნენ წარმოდგენის
 მაოლოდ ეწრის და მელაურის უბანი, სადაც პირადათ მე და კიკა-
 ჩეიშვილმა, როგორც ადგილობრივმა, მოვაწყვეთ მეორე კომუჯრ-
 დი, რომელშიაც შედიოდნენ ყოფილი „ფრონტოველები“ და ღარი-
 ბი გლეხები (იაგორ სტურუა და ლევან ხუბუა). ეს იმის მაჩვენებე-
 ლია, რომ სოფლად თვით ოქტომბრის დღეებამდე იყო პარტიული
 ორგანიზაციის შექმნის საშუალება.

ჩვენი ორგანიზაციის მუშაობის შემდეგ ხალხში დღითი დღე
 იზრდებოდა კლასიური შეგნება და ამასთანავე უკმაყოფილება მენ-
 შევიკებით. ხდება მასების ჩქარი გარეგოლიუციონერება, ჩვენი ორ-
 განიზაციის გავლენის ზრდა, ვაწყობთ დამოუკიდებლად მასიურ მი-
 ტინგებს, ლექციებს, გამოვდივართ ყოველგვარ კრებებზე. მენშევი-
 კებს წავართვით ინიციატივა რევოლუციონური დღეასაშუალების
 მოწყობის საქმეშიაც; ასე მაგალითად, ჩვენ მოვაწყვეთ „მიტინგი
 წარმოდგენა“ 9 იანვრის აღსანიშნავად, რასაც ხალხი მრავლად და-
 ესწრო.—მენშევიკების გავლენა დღითი-დღე მცირდება. განსაკუთ-
 რებით დიდი როლი ითამაშა რკ. გზ. მუშებში ოქტომბრის რევოლიუ-
 ციის რამოდენიმე დღის შემდეგ ამა. მაღ. ტოროშელიძის მოხსენე-
 ბამ, რომლის მსგავსი სერიოზული მოხსენება მუშებს მანამდე არ
 მოესმინათ (ეს მოხსენება—„მომენტი“ შემდეგ დაიბეჭდა „ბრძოლა-
 ში“). მოხსენების შემდეგ გამოვიდნენ მენშევიკები და ჩვეულებრივი
 დემაგოგიით: აჰა, ბოლშევიკები ხელს უწყობენ სამოქალაქო ომს.
 ბოლშევიკები ეხმარებიან კაიზერს და სხვა. სასტიკი დამარცხება
 იგემეს მენშევიკებმა.

„დიახ, პროლეტარიატი აჯანყდა ბურჟუაზიის წინააღმდეგ...
 დიახ, ჩვენ მათ ვხელმძღვანელობთ. თქვენ ვისთან ბრძანდებით ამ

დროს, რომელ ბანაკში, ვაჟბატონებო... ასეთი სიტყვებით მიმართავდა ამხ. მალაქია მენშევიკებს. დარბაზში სამარისებური სიჩუმეა. ვილაც მხარეზე ხელს მავლებს, მოვიხედვ:

უჩემოთ არ წახვიდე—მეუბნება, ერთი რკინის გზის მენშევიკი-მუშა სტურუა.

მოხსენება დასრულდა და გარს შემომგზავია მთელი რიგი მენშევიკ-მუშებისა: „ჩვენ ვეწერებით პარტიაში“, მეუბნებიან ისინი მართლაც, იმ კვირაში რამოდენიმე მენშევიკი (კ. სტურუა, მუქერია, კოპალეიშვილი და სხვა) ჩაეწერნ ჩვენს ორგანიზაციაში, რომლებიც შემდეგში საუკეთესო ამხანაგები ხდებიან.

ერთი სიტყვით, ამ ხნიდან მენშევიკებს დღითი-დღე ფეხქვეშ ეცლებათ ნიადაგი. იდეურათ გაკოტრებულნი, ისინი რევოლუციის წინააღმდეგ საბრძოლველ ყოველგვარ საშუალებებს მიმართავენ. აშკარა ხდება, რომ ჩვენ განსაკუთრებით რკინის გზის მუშებში გვყავს საკმაო რიცხვი ამხანაგებისა, რომლებიც არ იყვნენ ჩვენს ჯგუფთან დაკავშირებული ორგანიზაციულად. ჩვენც არ დავაყოვნეთ და საინიციატივო ჯგუფის სახელით გადავსწყვიტეთ მოგვეწვია კრება ორგანიზაციის საბოლოოდ ჩამოსაყალიბებლად.

ჯგუფის სახელით გავაკარიტ განცხადებები, დანიშნულ დღეს 21 ნოემბერს (ძველი სტილით) იმავე ბიბლიოთეკაში (დახურვისთანავე—3 საათზე) გამოცხადდა 120 კაცი, უმრავლესობა რკ. გზ. მუშები. წესრიგში დგას: „მიმდინარე მომენტი“ (მომხსენებელი სპ. კიკაჩიშვილი). 2. ახალი წევრების რეგისტრაცია და პ. კომიტე, ტის და მისი პრეზიდენტის არჩევა; ყველა საკითხები საქმიანად ჩატარდა. ანგარიში და რეზოლუცია გამოცხადებული იყო „ბრძოლის“ №-ში) დიდი ნაწილი ყველა იმ დროის კრებების ოქმებისა დევნის და ჩხრეკის დროს დაიკარგა.

კომიტეტში არჩეულ იქნენ: მიქაძე, გეგეშიძე, კიკაჩიშვილი, ტიტეროვი, ანტონოვი, კუჭუხიძე, ჯანჯალია, ერთიც რუსი, რომლის გვარი არ მახსოვს და რომელიც იყო დროებით თავმჯდომარედ. მე არჩეული ვიყავი პრეზიდენტის მდივნად.

ამ დღიდან კრებები ღებულობს უფრო რეგულარულ ხასიათს (კომიტეტი იკრიბება კვირაში ერთხელ, პრეზიდენტი—ორხელ, საერთო კრება—ერთხელ,) კრებები დროებით ისევ ბიბლიოთეკის დარბაზში იმართებოდა. კომიტეტი მაშინვე შეუდგა კარგი ბინის ძებნას. ცქერა დავიწყეთ მენშევიკების პარტიულ კლუბისაკენ, რამოდენიმეჯერ კიდევ იყო ცდა წავსულიყავით და დემონსტრაციულად დაგვეკავებია იგი, ამავე დროს მენშევიკებშიც დიდი პანიკა

იყო, რაც ამ განზრახვას ხელს უწყობდა, მაგრამ რაღაც უმოქმედობით ვიყავით შეპყრობილი და თვალი მუდამ თბილისისაკენ გვეკავა: ვუცდიდით ტონის მოცემას. მალე ორგანიზაციის ჩამოყალიბების შემდეგ მუშაობაში ებმიან საკმაოდ ავტორიტეტუანი ამხანაგები, როგორც მაგალითად: ვასო კვანტალიანი, ვანო სტურუა, პლატონ ქუთათელაძე და სხვა, რამაც ორგანიზაცია სრულიად გამართა წელში.

ჩვენთან მოდიოდნენ და მოსვენებას არ გვაძლევდნენ მთელი რიგი „ფრონტოვიკებისა“ (ს. შელია, ნ. ლუქუა, გ. ნადირაძე), რათა მიგვეცა მათთვის ნება ან გეგმა მენშევიკების წინააღმდეგ გამოსვლისა. რამოდენიმეჯერ სამტრედიაში ჩვენს დაუკითხავათაც „ჩინების“ აყრაც კი მოაწყვეს, იყო მომენტები, როცა მენშევიკების, ფედერალისტების და ნაციონალ-დემოკრატების გამოჩენილი წევრები შიშით ქალაქში ვერ ჰკეცებდნენ. მენშევიკები იმდენად იყვნენ დამფრთხალნი, რომ მათ განკარგულებაში მყოფ საბჭოს კრების მოწყობასაც ვერ ბედავდნენ, აუცილებელ საჭიროებისათვის საბჭოს ისინი ფარულად იწვევდნენ.

მაგონდება რამოდენიმე შემთხვევა: ბრესტის ზავის საწინააღმდეგო რეზოლიუციის გამოსატანათ მენშევიკები იწვევენ საბჭოს სხდომას, რომელზედაც ეძახიან მხოლოდ „საიმედო ელემენტებს“. კრებას თავმჯდომარეობს კ. შენგელია. თავმჯდომარე, იგივე მომხსენებელი „ბრესტის“ ზავზე და ბოლშევიკების მოლაღატოებაზე ხმა აკანკალებული ბლუკუნებს, კრება ისე საიდუმლოდ და უხმოდ იყო მოწვეული, რომ მე და ს. კიკაბიშვილმა ძლივს მოვასწარიტ დასწრება, მოვითხოვეთ სიტყვა. თუმცა თავმჯდომარეს არ უნდოდა, რომ ჩვენ გამოვსულიყავით, მაგრამ საწინააღმდეგოთ თითი ვერავის ააწვეინა. როცა ჩვენ კრიტიკის ქარცეცხლში ვატარებდით მენშევიკების მოლაღატურ პოლიტიკას, დამსწრე მასა ბელადების გულის საკლავად სულგანებული გვისმენდა, საწინააღმდეგოთ გამომსვლელი მუშებიდან ვერავინ იშოვნეს, ყველამ ხმა ჩაიკმინდა, გარდა ერთი წელგათრეული მენშევიკისა (წულაია), რომელმაც „ბრესტის ზავის“ მაგიერ მინიმუმ და მაქსიმუმ პროგრამაზე დაიწყო რაღაც ბოდვა. გამოვიდა სავარჯიშოთ ერთი გიმნაზიელიც, რომელსაც მოჰყავდა ციტატები მიხაილოვსკიდან და გრიშაშვილის ლექსებიდანაც კი. რასაკვირველია, წინასწარ გამომუშავებულ გეგმით გავიდა მენშევიკების რეზოლიუცია.

აღსანიშნავია მეორე მაგალითიც. ამავე ბრესტის დღეებში (ორიოდე დღის შემდეგ) მენშევიკების კომიტეტმა გამოაცხადა, რომ

აწყობს საჯარო მოხსენებას მომენტზე, გაიკრა აფიშები, გაიყიდა ბილეთები, რომ გაგვეცა მენშევიკებისათვის ჯეროვანი პასუხი, მე წავედი ქუთაისში ბ. მდივანის მოსაყვანათ, გაიგეს თუ არა მათ ჩვენი განზრახვა, მოხსენება მოხსნეს. ასეთი „პანიკით“ იყვნენ მოცული მენშევიკები ოქტომბრის დღეებიდან 1918 წლის თებერვლამდე.

სხვათა შორის, დეკემბრის უკანასკნელ რიცხვებში ჩვენი რაიკომის სახელით მიემართეთ მენშევიკების პარტიულ კომიტეტს და საბჭოს, რომ ჩვენთვის ანგარიშ ქვეშ მოეცათ იარაღი ჩვენი პარტიული და თანამოაზრე მუშების შესაიარაღებლად, ამ მიმართვაზე პასუხად მივიღეთ ის, რომ მენშევიკები საჩქაროდ შეუდგნენ იმ ამხანაგების განიარაღებას, რომელთაც თვითონ შეეძინათ იარაღი. რკინის-გზელი ყველა ამხანაგები განიარაღებულ იქნენ.

მენშევიკების მიერ ტფილისის არსენალზე თავდასხმით და საერთოდ აშკარა რეპრესიების დაწყებით თავდება პირველი პერიოდი ჩვენი ორგანიზაციის მუშაობისა. იწყება ამხანაგების დევნა. ორგანიზაცია ნახევრად ჭერ-ჭვეშ გადადის, „ოსმალეთის საფრთხეს“ შეაქვს პარტიაში გაუგებრობა და, მართლაც, ოსმალეთის საფრთხე მენშევიკებს პირდაპირ „სულზე უსწრებს“, ხდება მობილიზაცია ვითომდა ოსმალეთის საწინააღმდეგოთ, მობალიზაციაქმნილ ჯარისკაცებს მენშევიკები ჰყრიან იარაღს და მით თავიდან იშორებენ, მათთვის უფრო საშიშარ პოლიტიკურ საფრთხეს. „ურდოები“ კარზეა მთმდგარი, ომი ჩვენს ბალ-ვენახებშია, ვინც ახლა იარაღს არ აიღებს, ის მოლაღატეაო! — გაიძახოდნენ მენშევიკები. ბევრი ეგებოდა ასეთ ანეკსზე და ოსმალეთის ფრონტის ნაცვლად თავს ამოყოფდნენ ხოლმე სამეგრელოს, სოხუმის და დუშეთის ფრონტებზე. ამ გვარმა მდგომარეობამ და რეპრესიებმა, მენშევიკების დემაგოგიამ და ცენტრიდან უხელმძღვანელობამ ორგანიზაცია ძალზე დაასუსტა, დააზნია. რათა წაგვეერთმია მენშევიკებისათვის საპროვოკაციო საბაზი და შიგნიდან დაგვეშალა მენშევიკების შეიარაღებული ძალები, პარტიული დადგენილებით მთელი რიგი ამხანაგებისა ეწერებიან ჯარის კაცებათ.

მაგრამ მიუხედავად ყოველივე ამისა სტიქიური რევოლუციონური მოძრაობა მაინც ზღაპრულად იზრდება. რაიკომი იწყებს იარაღის აღწერას, შეძენას და ამხანაგებს შორის დარიგებას.

ამხ. სპ. კიკაჩიშვილს და ს. შენგელიას, რომლებიც იყვნენ აქვე მდგომ მესანგრეთა ნაწილში; საიდუმლოდ გამოაქვთ საწყობიდან იარაღი და ურიგებენ ამხანაგებს. სოფლებში ბლომად შემო-

აქვთ იარაღი, ბევრია ფრონტიდან ჩამოსული გაბოლშევიკებული ჯარისკაცები. პარტიული ორგანო თითქმის უძლური ხდება უხელმძღვანელოს და მისცეს ორგანიზაციული ხასიათი შექმნილ რევოლუციონურ მოძრაობას. მთელი ნახევარი წლის განმავლობაში რაიონი ანარქიით და სამოქალაქო ომითაა მოცული. აღსანიშნავია რამოდენიმე მომენტი: ბათუმის დაკეპის წინა დღეებში მენშევიკებმა სამტრედიის მასშტაბით (სოფ. კულაშში) საიდუმლოთ მოიწვიეს „ფრონტოვიკების“ მიტინგი, რომლის მიზანი იყო ჯარის კაცების მოქცევა მობილიზაცია და არასაიმედო ელემენტების აღრიცხვა და შემდეგ მათი დაჭერა. მიუხედავად იმისა, რომ ამ კრების შესახებ ჩვენ გვიან შევიტყვეთ, მაინც ესწრებიან მას ჩვენი კომიტეტიდან კ. მიქაძე და ს. კიკაჩიშვილი, მენშევიკების მიმართ ოვაციებით დაწყებული მიტინგი თავდება მათი იქედან სამარცხვინო გაქცევით.

ჩვენ დავიცავთ იმ სამშობლოს, სადაც ჩვენი ძმების—მუშების და გლეხების ხელისუფლებაა. ჩვენ წავალთ იმ ომში, რომელიც იცავს რევოლუციას,—აცხადებს პირველ მენშევიკ ორატორის (ვ. ჯიბლაძის) შემდეგ გამოსული ჩვენი ამ ხანაში ფრონტოვიკი მელიტონ ჯვარშიშვილი. მთელი მიტინგი თანაგრძნობის ნიშნად უმართავს ოვაციებს ამხ. ჯვარშიშვილს.

ყოფილმა ჯარისკაცებმა არც ერთი მენშევიკი არ ალაპარაკა, მთელი მიტინგი მიემხრო ჩვენებს, მაგრამ მენშევიკებმა მიზნის მეორე ნაწილს მაინც მიაღწიეს: რამოდენიმე დღის შემდეგ შეიპყრეს ყველაზე აქტიური და საშიშარი ელემენტები: ამხ. მელიტონ ჯვარშიშვილი მონათლეს ბანდიტათ და მიუსაჯეს სიკვდილით დასჯა (თითქმის ნახევარი წლის განმავლობაში ყოველ ღამით უპირობდენ დახვრეტას).

მთის ძირის თემებში (გომი და ტობანიერი), რომლებიც 1905 წ. რევოლუციის ბუდეს წარმოადგენდნენ, აპრილ-მაისში ხდება გლეხების გამოსვლა ყოფილ ჯარისკაცების მეთაურობით: ეს გამოსვლა მენშევიკების ოფიცრების, სტუდენტების და ხულიგნურ ელემენტების რაზმმა შოამწყვდია ალყაში და გამოუდგა. უნდა აღინიშნოს, რომ ჩვენმა პარტიულმა კომიტეტმა ამ აჯანყებას არა თუ რაიმე ხელმძღვანელობა გაუწია, თვით ფაქტი გამოსვლის მხოლოდ მენშევიკების ტყვისმფრქვეველების კაკანმა გვამცნო.

თვით რკინის გზის რაიონი ამ ხანათ ბოლშევიკურ ბანაკს წარმოადგენდა, აქაურობა სავსე იყო მოთმინებიდან გამოსული ჯარისკაცებით, სადაც აშკარად ეწეოდნენ ბოლშევიკურ აგიტაციას,

ლანძღავდენ მენშევიკების მთავრობას, მინისტრებს, საკმარისი იყო რაიმე გამომწვევი ნაბიჯი მენშევიკების მხრით, რომ ქვა-ქვაზე არ დაეტოვებიათ. შიგადაშიგ ამ მღელვარე მასაში დაწანწალობდენ მენშევიკების ჯაშუშები და როგორც კი დაინახავდენ რომელიმე ჩვენგანს, მაშინვე შეიპყრობდენ, ასე, მაგალითად, შინაური დაპატიმრების ქვეშ იყო ამხ. კიკაჩიშვილი მთელს 4 თვეს. ერთ დღეს პირადათ მე შემიპყრო ჯარის კაცებში თვით ქალაქის თავმა და დამატუსაღა რკ. გზ. მილიციაში. (აღსანიშნავია, რომ თვითონ მენშევიკების „ბელადები“ ასრულებდენ უშუალოდ ასეთ აგენტობას) თავი მხოლოდ მაშინ დავალწიე, როცა ბათუმის დაცემის ცნობამ სამტრედიაში მომისწრო.

ერთი სიტყვით, ყველაზე უფრო დიდი შიში ჰქონდათ არა ოსმალების, არამედ—საკუთარი ჯარის კაცების.

აი მაგალითი, თუ როგორ გაუმასპინძლდენ უკან დაბრუნებულ გორის რაზმს, დომელმაც მენშევიკებს სად. ნატანებთან ცოტათი საქმე გამოუსწორა. რომ გაბოლშევიკებულ ჯარისკაცებს იარაღი თან არ წაეღოთ სოფელში, რიონის ხიდთან აჩერებენ ეშელონს, ახვედრებენ ჯავშნოსანს და წინადადებას აძლევენ დაჰყარონ იარაღი, მაგრამ რაზმი სწრაფად შლის „ცეკს“ და არ ნებდება, ასეთ შეტაკებებს ჯარის კაცებთან, განიარაღებას და სხვას არა ერთხელ ჰქონია აქ ადგილი.

ოქტომბრის შემდეგ კომიტეტში არა ერთხელ იყო დასმული საკითხი სტიქიურ მოძრაობის ხელმძღვანელობაზე და პრაქტიკული ნაბიჯების გადადგმის შესახებ. ბევრი გადაჭრით მოითხოვდა სოხუმის, სამეგრელოს და ღუშეთის მაგალითების მიყოლას. მაგრამ კომიტეტში იყო გაუბედაობა, მერყეობა, მომენტის აშკარად შეუფასებლობა. ამხანაგების ერთი ნაწილი ცენტრისაკენ იცქირებოდა. ასეთი მერყეობის შედეგათ მივიღეთ ის, რომ მენშევიკების გამშტებობამ წარმოშვა „დამოუკიდებელი საქართველო“, ჩვენში დაგუბებული რევოლუციონური ენერგია კი შთანთქა უმოქმედობამ, ციხეებმა და დევნამ.

თვით სტიქიურ მოძრაობის ცალკე ეპიზოდები, რაც ზემოთ ჩამოვთვალეთ, თავის თავად ვერ ღებულობდა ფართო ხასიათს, როგორც ეს სამეგრელოსა და ღუშეთში მოხდა.

რკ. გზ. მუშებში მენშევიკებს მაგრად ჰქონდა ფესვები გადგმული. აქაურ მუშებში წმინდა პროლეტარები ნაკლებათ მოიპოვე-ბიან, მუშების საგრძნობი ნაწილი მესაკუთრე გლეხობაა, ხშირად „კულაკიც“. მეორეს მხრივ ქალაქი ყველა სოფლებს უერთდება საუ-

კეთესო გზატკეცილებით, რაც მენშევიკებს საკმის უადვილებდა. ამ რაიონს მენშევიკები დიდ სტრატეგიულ მნიშვნელობას აძლევდნენ, რისთვისაც აქ მუდამ ედგათ ჯავშნოსანი, საიმედო ნაწილები და სხვა.

მესამე პერიოდი იწყება 1918 წლის ზაფხულიდან. გაბნეული ამხანაგები კვლავ იკრიბებიან, კრებები რევოლუციურ ხასიათს ღებულობს: ვაწყობთ რეგისტრაციას, ვირჩევთ ახალ კომიტეტს საიდუმლო ადგილზე (კინწურაშვილის სახლი, ციხის ქუჩაზე). ვჭირაობთ კლუბისათვის ბინას, ამ ხანებში აქ ჩამოდის, ადგილობრივი მკვიდრი რაქდენ კალაძე, რომლის სახელი 900-ან წლებიდან ჩვენს რაიონში უამრავი რევოლუციონური ლეგენდებით იყო შემოსილი და სარგებლობდა დიდი ავტორიტეტით. მიუხედავად ავადმყოფობისა ამხ. რაქდენი ქაბუჯური გატაცებით უწევს ორგანიზაციას ყოველმხრივ დახმარებას.

მთავარი ხაზი პარტიის მუშაობისა ამ პერიოდში არის მონახვა, ორგანიზაციაში ჩათრევა და მომზადება სოფლებში მიბნეულ-მოხვეულ „ფროტოვიკებისა“, რომლებიც ბრუნდებოდნენ სოფლად საკმაოდ გაელენთილი ბოლშევიკური იდეებით და რომლების „გადანათვლას“ და მოქცევას ამოდ ცდილობდნენ მენშევიკები. ამ დირექტივის თანახმად საფუძველი ეყრება უჯრედებს შემდეგ სოფლებში: კულაშში ამხ. ვ. სტურუას და იაშა ახობაძის ხელმძღვანელობით, ვალმა საჭილაოში—პროკოფი ნოდის ხელმძღვანელობით და ჯიხაიშში—ამხ. ე. ნუცუბიძის, აკაკი კიკიჭაბიძის და რ. ლეეაეას ხელმძღვანელობით. სექტემბერ-ოქტომბერში მე და კიკაჩიშვილი ვტოვებთ სამტრედიას და მივმგზავრებით ტფილისში). ამ ხანებში ამხ. დ. კობახიძის ინიციატივით პარტიულ ძალებისაგან არსდება პროლეტარულ-დრამატიული დასი: „დემოსი“. „დემოსი“ რევოლუციონური რეპერტუარი ჰქონდა. სდგამს წარმოდგენებს სხვადასხვა ქალაქებში და სოფლებში, ხოლო წარმოდგენის წინ იმართებოდა პოლიტიკური მოხსენება (მოხსენებას აკეთებდა რ. კალაძე) რაც წარმოდგენდა თვით დასის დაარსების მთავარ მიზანს. დასმა მალე მიიპყრო მტრების მოწყალე თვალის კი.

1919 წელს მაისიდან იწყება ახალი ხანა ორგანიზაციის ცხოვრებაში (მე და კიკაჩიშვილიც ვბრუნდებით სამტრედიაში. ბაქოს პროლეტარიატის მოწოდებამ დენიკინის წინააღმდეგ ერთიანი ფრონტის შესაქმნელად და მენშევიკების აშკარად გადაბარებაზე რეაქციის მხარეზე. გააღვიძა რევოლუციონური მოძრაობა და მასთან ჩვენი ორგანიზაციის მუშაობაც. ამ დროს მთელს რაიონში ეწყობა

8 უჯრედი: 1. ქალაქის, გაერთიანებული (რკინის გზელბთან). 2. კულაშში, 3. გაღმა საჭილაოს, 4. დიდ-ჯიხაიშში, 5. ქაგნის და ორიც სამხედრო უჯრედიც.

ზოგ ამ უჯრედებში შედიოდა 60—80-მდე წევრი, კრებები ყველგან რეგულიარულად ხდებოდა, თვითნებ უჯრედს ხელმძღვანელობს მომზადებული და კარგი ხნის პარტიული სტაჟის მქონე ამხანაგი.

ამ ხნიდან იწყება ნამდვილი ორგანიზაციული ხელმძღვანელობა გუბკომის მხრივაც. ერთხელ ჩამოვიდა ამხანაგი მ. ოკუჯავა და გააკეთა მოხსენება აქტივის კრებაზე (სამტრედიაში) მიმდინარე მომენტზე და ჩვენ ტაქტიკაზე. უჯრედები, როგორც ქალაქში და რკინის გზაზე, აგრეთვე სოფლად ღებულობდნენ დიდძალ ახლად გამოსულ კომუნისტურ ლიტერატურას, მოგვდიოდა გაზეთები „ვოლნა“, „ბაკინსკი რაბოჩი“, „ნაბატი“ და სხვა. უჯრედებში კეთდებოდა მოხსენება მომენტზე. ვკითხულობდით და ვარჩევდით კომინტერნის პირველი ყრილობის მანიფესტს—„სახელმწიფო და რევოლუციას“, პარტიის პროგრამას (8 ყრილ.) და სხ.

18 ივნისს რკ. გზის კლუბში მოეწყო მენშევიკების მიტინგი. მოხსენება გააკეთა მიმდინარე მომენტზე დამფუძნებელი კრების თავმჯდომარის მოადგილემ ალ. ლომთათიძემ. კრებას ჩვენი ორგანიზაცია საკმაოდ დარაზმული შეხვდა. გავაფრთხილეთ პარტ-წევრები, რომ დასწრებოდნენ. მიუხედავად იმისა, რომ მენშევიკებმა 10 წუთზე მეტი ლაპარაკის დრო არ მოგვცეს, ჩვენ დავინაწილეთ რა წინასწარ თემები (გამოვედით მე, კვანტალიანი და კიკაჩიშვილი) ვის რა საკითხზე გველაპარაკნა, ვისარგებლეთ დამსწრეთა თანაგრძნობით და ვილაპარაკეთ მთელი ნახევარ-ნახევარი საათი, მენშევიკების მხრივ გამოსულ ორატორებს და თვით მომხსენებელსაც კი ხალხი ლაპარაკის საშუალებას არ აძლევდა: უსტვენდა, აძლევდა რეპლიკებს. გაშეშდა მომხსენებელი. გაცოფდნენ მენშევიკების კომისრები და სცენიდან გადმოდგნენ ნაგანებით. დატრიალდნენ აგენტებიც და „ბაზრობიდან“ (იმ დღეს პარასკევი იყო) შემორეკეს თეთრ ქოლგიანი და შეპუდრული ქალიშვილები და ქალაქის პლუტოკრატია და სხ.

კლუბში, სადაც კრება იყო, ყველაფერი აირ-დაირია. ჩვენ ინტერნაციონალის სიმღერით დავტოვეთ კრება. ჩვენთან ერთად ბევრმა უპარტიომაც დასტოვა დარბაზი. დარჩენ მხოლოდ მაუხერიანი მამულიშვილები, „ბელადები“ და ქოლგიანი ქალები. ან-კი რა იყო იქ საინტერესო.

ჩვენ განვიზრახეთ მოგვეწყო ბალში ახალი მიტინგი, მაგრამ ამაზე წინააღმდეგობა გაგვიწიეს.

აქაც შეუდგენ რეპრესიებს. კვირას, 20 ივნისს რკ. გზის მუშების უბანში მექი კვანტალიანის სახლში ჩვენ მოწვეული გვყავდა არალეგალური კონფერენცია, რომელზედაც არჩეულ იქნა ახალი კომიტეტი. აყენილ იქნა პროფესიონალური მომუშავენი, გადაწყდა ყველა სკოლებში უჯრედების ჩამოყალიბება; დიდ-ჯიხაიშში დამტკიცდა ქვე-რაიონი, გამომუშავებულ იქნა მუშაობის სახატებულო გეგმა და სხვ. იმავე ღამეს შუალამეზე მძინარეს მაცნობა ამხ. დევიძემ. „არიქა, გიქერენო“. მოვკურცხლეთ ტყისაკენ; კომისარს თან ჰყავდა შეპყრობილი ამხ. კიკაჩიშვილი; გაჩხრიკეს, გადაქექეს მთელი სახლი, წიგნები, ეზოც და გაუდგენ გზას, მეორე დღეს გავიგე, რომ დაეპატიმრებიათ ვ. კვანტალიანი, ს. კიკაჩიშვილი, ვ. სტურუა და ერთი რუსი (გვარი არ მახსოვს).

მეორე კვირას ორგანიზაციის მუშაობა რომ არ შეფერხებულიყო, ჩვენ მოვაწყვეთ რიგ გარეშე რაიონული კონფერენცია ახალი კომიტეტის ასარჩევად და შექმნილ პირობების გამო ახალი მუშაობის გეგმის შესამუშავებლად, ყველაზე უფრო შემჩნეული ამხანაგები ვიწყებთ არალეგალურ ცხოვრებას. ორგანიზაციამ თითქმის უმტკივნეულოდ გადაიტანა ეს რეპრესიები.

ძლიერდება ამ დროს სოფლის უჯრედების მუშაობაც: თვითებული მათგანი იზრდება რიცხოვნობივით, ახდენს რეგულიარულად კრებებს და მხურვალე მონაწილეობას ღებულობს სხვა და სხვა საზოგადო მუშაობაში და უპარტიო მასებიც უჭერენ მათ მხარს. პარტიული ორგანიზაცია და თვითებული პარტიული ამხანაგიც ისეთი ავტორიტეტით სარგებლობს უპარტიო მასაში, რომ ჩვენებს მიუხედავად მენშევიკების წინააღმდეგობისა, ირჩევენ სხვა და სხვა სოფლის კომისიებში, აყენებენ სოფლის კომისიების და მილიციონერების თანამდებობაზე და სხვა. ასეთი უჯრედები იყო: კულაში, ღანიში და გაღმა საჭილაოში. განსაკუთრებით უკანასკნელის მუშაობა და ავტორიტეტის ზრდა მასებში იმდენათ აფიქრებს მენშევიკებს, რომ თვით საჭილაოში, სპეციალურად ბოლშევიკების თვალყურის სადევნათ მენშევიკებს გაძლიერებული პოსტი ქონდათ და თვითებული ჩვენი ამხანაგის ფეხის გადადგმას კონტროლს უშვებოდნენ.

ერთ შაბათ საღამოს საერთო კრება იყო უჯრედის ბიუროს თავმჯდომარის ამხ. პ. ნოდის სახლში. თავმოყრილი იყო 65-მდე ამხანაგი. კრებაზე ვიყავით მისული სამტრედიიდან: მე, კატო და ივანიდი (რომელიც თფილისიდან გადმოხიზნულიყო და ჩვენთან იმა-

ლებოდა). 12 საათი იქნებოდა (ლამის), გარს შემოგვერტყა მილიციით და გვარდიით ადგილობრივი კომისარი, ვინმე პირტახია. თვით რამოდენიმე მხლებელით შემოვიდა კრებაზე და განაცხადა, რომ კრება დაშლილიყო. ადგილობრივები თავიანთ სახლებში წასულიყო და ჩვენც კი, როგორც სტუმრებს, სიგვიანის გამო დაგვეცადა. ჩვენ მიუხედიტ ხრიკებს და წინადადება მივეცით, რომ თვითონ უკან გაბრუნებულყო, არავინ შეეპყრო კრებაზე დამსწრეთაგანი. შემინებული კომისარი იძლევა სიტყვას, რომ არავის შეიპყრობს იმ პირობით, თუ კრება მალე დაიშლება. ჩვენმა ამხანაგებმა იმ საღამოსვე გამოგვაპარეს და ადგილობრივიდანაც არავინ შეუპყრიათ, ამასთანავე თვით რაიონის კომიტეტის კრებები რეგულიარულად ხდებოდა ისევ სამტრედიაში ხან მეჭი კვანტალიანის სახლში, ხან ესაკო კიკაჩიშვილისას და ხან ნესტორ რონჯაძესთან.

ამ დროს ჩატარებულ რკ. გზის საუბნო პროფ-კავშირის არჩევნებში მივიღეთ მონაწილეობა. აქ ჩვენი მუშაობის შედეგებმა მოლოდინს გადააჭარბა. ჩვენები საკმაოდ გავიყვანეთ არჩევნებში. დიდ როლს ასრულებდნენ ამ არჩევნებში ამხ. ს. კოპალეცხვილი (გარდაცვლილი) და მ. კვანტალიანი. საერთოდ ამ არჩევნებმა ცხადყო, რომ ჩვენი პარტიის გავლენა უპარტიო მუშებში საგრძნობლად გაზრდილიყო.

1919 წლის ივნისიდან ოქტომბრამდე ორგანიზაციის მუშაობა მიმართულია აჯანყებისაკენ. ჩამოდის ამხ. გ. სტურუა. მისი წინადადებით ერთ კონსპირატიულ ადგილას სამტრედიაში მოვაწყვეთ კომიტეტის ზოგიერთი წევრებისაგან თათბირი. ამხ. სტურუამ გააკეთა მოხსენება აჯანყებაზე და მოგვცა გეგმა წინასწარი მუშაობის შესახებ. სწორედ ამ დროს გუბკომი ამაგრებს რაიონზე დამატებით ერთ გამოცდილ ამხანაგს—ვაშაკიძეს (დაიღუპა ვრანგელის ფრონტზე), სასწრაფოდ ვაწყობთ რაიონულ კომისიას (შემაღგენლობა: მე, სპ. ვაშაკიძე და ი. ახოზაძე) საგუბერნიო კომიტეტის პლენუმის დადგენილებით აჯანყების პერიოდში ხდება ხონის და სამტრედიის რაიონების გაერთიანება.

ჩამოვიარეთ სათითაოდ სამტრედიის რაიონში ყველა უჯრედები. წევრების ხელახლა აღსაწესხავათ და აგრეთვე იმის გამოსარკვევათ, თუ რამდენი იარაღი მოიძებნება ორგანიზაციაში, ბევრ ადგილას ახალი უჯრედებიც დავაარსეთ (მაგალითად, ტობანიერში, იანეთში, მელაურში და ჭაგანში). შემთხვევით მოგზაურობის დროს ტობანიერში რიონის ბორანზე გავეცანი ერთს თერგიდან გადმოსულ წითელ-არმიელს (ემელიანოვს), რომელიც აღმოჩნდა პარტიული.

მას საიდუმლო კავშირი ჰქონებოდა ყველა გადმოხვეწილ წითელ-არმიელებთან, რომელნიც სხვა და სხვა ადგილას მოჯამაგირეებათ იყვნენ „კულაკებთან“: ჩვენი წინადადებით ის აწყობს წითელ-არმიელების თათბირს, რომელზედაც გამოირკვა, რომ აჯანყების წინ შეიძლება გამოყვანა 20 შეიარაღებული ამხანაგის (რაც კიდევ შესრულდა), ხოლო აჯანყების პროცესში კი 200-300 კაცის. კონსპირაციის მიზნით ჩვენ რაიონის ცენტრი გადავიტანეთ ქალაქის მახლობელ სოფელში, მელაურში, ჩემს სახლში. ჩემი სახლი არის სოფლის ნაპირას და 1905 წელშიც აქ ხშირათ იმართებოდა კონსპირატიული კრებები და აგრეთვე მომუშავე ამხანაგები აფარებდნენ თავს. აქ 2 აგვისტოს ძველი სტილით ემართავთ პირველად ხონისა და სამტრედიის გაერთიანებული კომიტეტის კრებას, ყველა უჯრედების წარმომადგენლეთა თანდასწრებით. დღის წესრიგში იყო მზადება აჯანყებისათვის და მოხსენებები ადგილებიდან პირველ საკითხთან დაკავშირებით. თათბირმა ხაზი გაუსვა, რომ აჯანყებას პარტიული მასსა კმაყოფილებით შეხედებაო. კრებას თავმჯდომარეობდა ამხ. დ. ვაშაკიძე.

ამის შემდეგ ყველა უჯრედებს ეცხადება დახურულ კრებაზე ინფორმაციის სახით, რომ მოკლე დროში უნდა მოხდეს აჯანყება. ეს პირველი შემთხვევა იყო, როცა უზენაესი პარტ-ორგანო იძლეოდა დირექტივას აჯანყებაზე და საინტერესოა პარტიული ისტორიისათვის, თუ როგორ შეხვდა მას პარტიული მასა. ბევრს ეგონა, რომ აჯანყების მზადების დაწყება გამოიწვევს ორგანიზაციაში პანიკას და დეზერტირობასო, მაგრამ მოხდა წინააღმდეგი. მე პირადად მომიხდა რაიონში ყველა უჯრედების კრებაზე მოხსენების გაკეთება და რას ვხედავდი: საზღვარი არ ჰქონდა თვითეული ამხანაგის ალტაცებას.

მაშ, ველირსეთ...

აბა, ფრთხილად, გაიძახოდენ ამხანაგები. თვითეულ უჯრედს გამოჰქონდა დადგენილება, რათა პარტიის წევრები მორიდებოდნენ ამ პერიოდში ყოველგვარ ლხინში მონაწილეობის მიღებას, რომ ვინმეს არ წამოსცდნოდა ეს საიდუმლოება. უჯრედში თუ ამ კვირაში 10 ვინტოვკა იყო, მეორეში აღმოჩნდებოდა 20 და თუ იკითხავდი რაში იყო საქმე—ირკვეოდა, რომ ამხანაგები თვითონ იძენდნენ: ზოგი ნათხოვრობდა და ზოგიც ყიდულობდა გაბრწილ გვარდიელებიდან ან ჯარისკაცებიდან. პარტიული მასის სერიოზული განწყობილება აჯანყებისადმი კიდევ უფრო შორს მიდიოდა.

იმოქმედებს თუ არა დენიკინის ფრონტზე ჩვენი გამოსვლა. შევძლებთ თუ არა საჩქაროთ ჯარის შექმნას და დენიკინის წინააღმდეგ გალაშქრებას, — აი მაგალითად რა საკითხები ისმოდა უჯრედების კრებებზე.

ზოგიერთ უჯრედს უკვე მზად ჰყავდა კანდიდატები ადგილობრივი ხელისუფლების შესადგენათ, დასახული ჰქონდა გეგმები მიწის რეფორმაზე, მთელს რაიონში არ ყოფილა არც ერთი შემთხვევა რომელიმე ამხანაგის დეზერტირობის ან ლალატის. თვით საშინელი რეპრესიების დროსაც კი.

უნდა ხაზი გაესვას იმ გარემოებას, რომ აჯანყების საქმეს დიდი ზიანი მოუტანა ორგანიზაციაში სამხედრო სპეცების უყოლობამ. აჯანყების გეგმა და ტექნიკური მხარე ვერ იქნა შემუშავებული შესაფერისად. 16 ოქტომბერს შესდგა პლენუმი. დღის წესრიგში იყო აჯანყების გეგმის გამომუშავება და ხელმძღვანელ ორგანიზაციების არჩევა. აღნიშნულ მიზეზის გამო გეგმის გარშემო სრული არევი-დარევა შეიქნა, წარმოიშვა ორნაირი აზრი: ერთი მოითხოვდა, რომ თვითეთულ უჯრედს დაეწყო მუშაობა 25 ოქტომბერს დილიდან თავთავიანთ სოფლებში მენშევიკების განიარაღებით და შემდეგ კი, სალამოსთვის, თავი მოეყარათ კულაშის მახლობელ ტყეში, რათა სალამოს მთელი რაზმი იერიშით წასულიყო სამტრედიაზე, ამ გეგმით ვითომც სამტრედიის მხრივ წინააღმდეგობის შეხვედრის შემთხვევაში რაზმი თავიდან აიცილებდა ახლად მობილიზაციაქმნილ გვარდიის ზურგიდან თავდასხმას, კრების მეორე ნაწილი (უმცირესობა) ამბობდა, რომ მთელი რაიონის ნაწილები შეკრებილიყვნენ ერთ პუნქტში და დანიშნულ დროს მოულოდნელად თავს დასხმოდნენ სამტრედიას და სოფლებში კი წინდაწინ არავისათვის არ ეხლოთ ხელი სამტრედიის აღებამდე.

გავიდა პირველი გეგმა.

კულაშში ჩამოსვლა არ ევალებოდა მხოლოდ საჭილაოს რაზმს რომელშიც 80-მდე ამხანაგი ითვლებოდა. უკანასკნელს უნდა დაეკავებია ადგილობრივი კომისარიატი. შტაბი და რკ. გზ. ხიდი, ცხენის წყალზე დაეცადათ სამტრედიის აღებამდე. ამ გეგმის განხილვას ამხანაგები მიღების შემდეგაც უბრუნდებიან: დაუწყეს მას ეჭვით ცქერა, შემცდარათ მიაჩნდათ. ამ კრებაზე იყვნენ ძველი გამოცდილი ამხანაგები, როგორც მაგალითად: ი. ხარაბაძე, ნესტორ გოგმიჩაძე. სპირდონ ვაშაქიძე, დ. ვაშაქიძე და სხვები, რომელთაც თითქოს ტანმა უაზრა ამ გეგმის უვარგისობა, მაგრამ ვინაიდან კრება ისედაც გაქიანურდა, საკითხის ხელმეორედ განხილვა შეუძლებელი იყო.

დიდი ბჭობა გაიმართა რაზმის ხელმძღვანელის წამოყენებაზე-
დაც. როგორც იყო აღნიშნული, ორგანიზაციაში არ მოგვეპოვებო-
და ოფიცრობა. დიდი ყოყმანის და ძეხვის შემდეგ თვით გამოჩნდა
გმირიც: „რამ შევაშინათ, მომეცით 10 კარგი ბიჭი და სამტრედიას
ნახევარ საათში ჩაგაბარებო“ — რიხიანათ აცხადებს ი. შენგელია.
ამხ. გ. სტურუამ აღტაცებით წამოიძახა: „აი მრწამს, ამხანაგს აქვს
რევოლუციონური ენტუზიაზმი და ეს ყველაფერს შესძლებს, ავი-
რჩიოთ ეს ამხანაგი, განაცხადა მან. ყველა სახტათ დავრჩით ვინც
ამხ. შენგელიას ვიცნობდით, თუმცა შეხედულობა კი ხელს უწყო-
ბდა, მაგრამ ჩვენ მასზე ასეთი გმირს ვერ ვხედავდით. არც ერთ
ჩვენთაგანს არ მოგვივიდა ფიქრათ, რომ აქ ნაცარქეჩის როლი
იქნებოდა გათამაშებული და ჩავაბარეთ შენგელიას მთავარსარ-
დლობა...

აჯანყების წინა დღით ღანიჩაში ამხ. ნ. გოგმიჩაძისას ჩვენ
მოვაწყვეთ უკანასკნელი თათბირი: მოვიწვიეთ ორი ამხანაგი — აფი-
ცრები, — ნუტუბიძე და ტერელაძე (თავი მოიკლა 21 წ.) რომლებმაც
წინა პლენუმზე მიღებული გეგმა გამოსვლებისა არ მოიწონეს, მაგ-
რამ მისი შეცვლა უკვე გვიან იყო. ამ კრებაზე ჩვენ უკანასკნელად
გადავთვალეთ რაზმების მდგომარეობა და შტაბში კოოპტა-
ციით შევიყვანეთ აღნიშნული ოფიცრები.

25 ოქტომბერს დილით ადრე ჩავდივართ პარიკით სამტრედი-
აში. 7 საათზე ჩამოდგება თფილისის მატარებელი. გავიგებთ, თუ
რა მდგომარეობაა თბილისში, საერთოდ საქართველოში. ქალაქში
ბაიბური არ ისმის. ქუჩებში არ ქაჭანობს არც მილიცია, არც გვა-
რდია. დავინახე რაიონის კომისარი. გაფითრებულია. გაღმა საჭილა-
ოდან უკვე მოისმის სროლა. ეს არ მესიამოვნა: ნაჩქარევია, მტერს
გააფრთხილებს. გავედი სადგურზე, აქაც რაღაც პანიკა და სასოწა-
რკვეთილებაა. სადაცაა მატარებელი ჩამოდგება. აქ მდგომ აჯავნო-
სანიდან გამოვიხმე ერთი გვარდიელი (პ. გეგეშიძე), რომელიც საი-
დუმლოდ გვაწოდებდა ცნობებს. მან გადმოცა, რომ მხოლოდ გო-
რისა და თელავის მაზრებში არის აჯანყება, თფილისში კი სიწყინა-
რეაო. ეს ამბავი დაამოწმა ჩამოსულმა მატარებელმაც... აგრეთვე
ის მეუბნება, რომ საჭილაოში აჯანყებულებმა ბრძოლის შემდეგ დაი-
კავეს ადგილობრივი დაწესებულებები და ბრძოლის დროს დასჭრეს
თვით კომისარიო. ამასთანავე ისიც მარწმუნებს, რომ ამ დღის სა-
ათებში სამტრედიის ალება სულ ადვილი საქმეაო. მე მაშინვე შე-
მოვბრუნდი და გადავწყვიტე, რომ ვაფრინო შიკრიკები, რათა არ
დაუცადოთ დაღამებას და ადრე დავესხათ სამტრედიას, სანამ მტერი

გონს მოვიდოდეს და გამოერკვეოდეს. მივედი ფულის გამოსართმევათ ამხ. თურქიასთან, რომელიც მსახურობდა კოოპერატივში ბუხ-ჰალტრათ და რომელსაც ებარა ორგანიზაციის საღარო, რომ კოოპერატივში ექვი არ აეღოთ, ის მტოვებს თავის ბინაზე (ლორთქიფანიძის სახლში) და თვით მიდის ფულის გამოსატანათ, მაგრამ ძალზე აგვიანდება. ლოდინით მოთმინება მეკარგება და ექვებით ვივსები. უცბად მეზობელ ოთახში ქალების წივილ-კივილი შეიქნა.

„არეულობა იწყება. ბოლშევიკები შემოდიან თურმე. მთელი ქალაქი შეკრულია, იჭერენ და ჩხრეკენ მგზავრებს...“ ვივრძენი, რომ მენშევიკები გამოფხიზლდნენ, აქ დარჩენა სახიფათოა. თურქიას დაგვიანებაც მაეჭვებს, დავტოვე ოთახი და სოფელ-სოფელ გავეშურე რიყისაკენ, აქ 160 შეიარაღებული ამხანაგი დგას. ზოგიერთ ამხანაგს საიდუმლოდ გავაცანი სამტრედიის მდგომარეობა, და რაც ცნობები და შთაბეჭდილება მივიღე სამტრედიაში. ერთსულოვნება, ხალისი, გატაცება რაზმში—აუწერელია, რალაც დიდი ხნის ნატვრათა განხორციელებას გრძნობს თვითთელი. რაზმს ჰყავს მზვერავები და დარაჯები. დილითვე გაგზავნილ იქნა ცხენის წყლის ბორანზე მცირერიცხოვანი რაზმი, რათა სამტრედიიდან საჭილაოს რაზმს ზურგიდან არ მოუაროს მტერმა და აგრეთვე კავშირი აღდგენილიყო საჭილაოსთან. ამ მზვერავ რაზმის მიერ დილით ბორანზე განიარაღებული იქნა გვარდიის შტაბის მთელი შემადგენლობა (ნინუას ხელმძღვანელობით), რომელიც მიდიოდა საჭილაოზე, ჩვენი მზვერავებმა ჩამოიყვანეს კულაშში ჩამორთმეული ცხენები, მოიტანეს ართმეული რევოლვერები და ბომბები, მაგრამ თვით განიარაღებულები კი გაენთავისუფლებიათ. საერთოდ დილიდანვე ემზნეოდა ხელმძღვანელობის სისუსტე: არ იყო ბჭობა, თუ როგორ წავსულიყავით სამტრედიაზე, რა დროს რა დაწეწიბულებები დაგვეკავებია და სხვა.

ნაშუადღევს 2 საათზე ვიკავებთ კულაშს მთელი დაწესებულებებით. ხელში გვივარდება დიდძალი ვინტოვკები ვაზნებით. სასწრაფოდ იქნა განაწილებული დარაჯები სამტრედიიდან კულაშში შემომავალ გზებზე. განიარაღებულ იქნა კულაშ—ჭაგნის რაიონის კომისარი. განიარაღებული იქნა ჩვენი მზვერავების მიერ სამტრედიიდან მოსული მზვერავები. მაგრამ არც ერთი ეს განიარაღებულები არ იქნენ დაპატიმრებული, დაეიკავეთ თუ არა კულაშში—რაზმის ხელმძღვანელი დარაჯების გამწესების გარდა ვერავითარ ნაბიჯს ვერ დგამს. მთავარი რაზმი უკვე იწყებს გაშლას, იფანტება. ხდება პერსონალური ჩხრეკა და სხვა ასეთები.

სუსტდება დისციპლინა. ასე გეგონებოდათ, თითქოს მისია შესრულებულიაო. უნდა აღინიშნოს, რომ დაკავებულ ადგილებში არავითარ პანიკას ჩვენს შესვლის შემდეგ ადგილი არ ჰქონია. ჩვენ გაცანით უპარტიო ხალხს საქმის ვათარება. არავინ იკერავდა შავებს მენშევიკებზე. ყველა ღიმილით გვხვდებოდა. კომისრად დავნიშნეთ უპარტიო, ვინმე, კ. კვანტალიანი. ვაფრინეთ ყველა უჯრედებში შიკრიკები, რომ დაეჩქარებიათ კულაში ჩამოსვლა. სწყდება სწავლა ადგილობრივ გიმნაზიაშიც. მიუხედავად იმისა, რომ აქ არსებობდა ახალგაზრდა მარქსისტთა წრე, რომელსაც ხელმძღვანელობდა თვით ადგილობრივი მენშევიკური მასწავლებლობა, უფროს კლასების მოწაფეები აქ მოსწავლე ჩვენი ამხანაგების შ. ოდილავაძე, დავ. კალაძე (მკვდარი) გავლენის ქვეშ ყოფილიყვნენ სრულიად და მათი ერთი კარნახით, ვისაც თოფის ალება შეეძლო, ცხადდებოდათ კულაში მოსულ რაზმის განკარგულებაში და ლეგულობენ იარაღს. სხვათა შორის ეს მომენტი აღსანიშნავია იმით, რომ ის გადაიქცა ერთგვარ სტიმულად 1920 წელში რაიონში მეორე ახკომკავშირის უჯრედის დაარსებისა (პირველი არსებობდა სოფ. დიდი-ჯიხაიში 1919 წლიდან).

სალამოს 6 საათზე ის იყო ეტლით მივმგზავრებოდი ლანიჩისაკენ, თავს დაგვესხა მენშევიკების რაზმი ვ. ჯიბლაძის ხელმძღვანელობით. მოახლოებისას მათ სროლა აუტეხა ჩვენმა მოწინავე დარაჯებმა აძხ. ს. გიგინეიშვილის მეთაურობით, მენშევიკებმა ასტეხეს სროლა ტყვიისმფრქვევლებიდან, მენშევიკების რაზმში გარდა ცნობილი მენშევიკებისა, აფიცრებისა და შტაბის წევრებისა, რომელთაც დილით ჩვენებმა აყარეს იარაღი, სხვა არავინ იყო, მტერს ჩვენი რაზმი სრულიად მოუმზადებელი დახვდა, სროლის ხმაზე რაზმი შეჯგუფდა, შეჩოჩქოლდა. შემოეხვია გარს ხელმძღვანელს. იძახიან აბა დავეწყოთ, შევხედეთ, მაგრამ არაფერი გამოდის. ხელმძღვანელი თვით დაიბნა. ეცვალა ფერი. პირველად თვით დაანარცხა თოფი, ბომბი—რევოლვერი, მიწაზე და გაიქცა. რაზმის მთავარი ნაწილი გაიფანტა, ხოლო ზოგიერთები მიეშველენ ჩვენს პოსტზე მდგომ ამხანაგებს. სროლა გაგრძელდა საათ-ნახევარს, ჩვენები ცოტანი იყვნენ, მაგრამ არ აკლდათ გამბედაობა, არც ენტუზიაზმი და არც ზრძოლის სურვილი. თვითებული მათგანი კარგათ გაწვრთნილს იყო კარპატერში. სროლის დროს გაუფუჭეს მენშევიკებს ავტომობილი, უკანასკნელი ვაზნების შემოღევაჰდე ჩვენები ებრძოდნენ მტერს და შემდეგ კი, ვინც გაქცევა ვერ მოასწრო, ჩაბარდა.

მეორე შეტაკება მოხდა ფოსტასთან. აქ მენშევიკებმა მოინდომეს ფოსტაში ყაჩაღურათ შესვლა და მისი გაცარცვა, რათა შემდეგ ჩვენთვის ბრალი დაედოთ ავაზაკობაში, მაგრამ ჩვენები მიუხვდნენ მათ ხრიკებს და გაუწიეს სასტიკი წინააღმდეგობა და ვიდრე კანონიერად არ ჩააბარეს, არ დაანებეს. ამ წინააღმდეგობამ მენშევიკები იმდენათ გაამხეცა, რომ ჩვენებს პირუტყვეულად სცემეს. (დიდი სიმხეცე გამოიჩინა მენშევიკმა ვ. ჯიბლაძემ, რომელმაც ცემით სამუდამოთ დაასახიჩრა ამხ. ს. ახობაძე).

უკვე დაღამდა. მე გავემგზავრე ლანირში, თან წავიყვანე რამოდენიმე უპარტიო, რომლებმაც გამოსვლაში შემთხვევით მონაწილეობა მიიღეს, რომ ჩავარდნის შემთხვევაში არ გავეცით; ჩემი ჩასვლის შემდეგ რაზმი შეიკრიბა ტყეში. იმ ღამესვე ლანირიდან ჩვენ ვაფრინეთ შიკრიკები კულაშში, საჭილაოში და სამტრედიაში. კულაშის რაზმის ნაწილი იქვე მახლობელ ტყეში ისევ შეკრებილიყო, საჭილაოს რაზმი იმავე საღამოს გაეფანტათ მენშევიკებს. იმ ღამესვე მენშევიკებს დაეტოვებიათ კულაში, მაგრამ დილას დიდძალი გვარდიელებით ისევ მოსულიყვნენ. ჩვენ ვერ მოვასწარიტ გუბის რაზმთან კავშირის გაბმა, ეს რაზმი ჩამოსულიყო კულაშში ჩვენი დამარცხების შემდეგ. ვინაიდან ამ რაზმმა არ იცოდა კულაშში მომხდარი დამარცხების შესახებ არაფერი, იგი დილაზე აღმოჩნდა გარს შემორტყმული გვარდიით და დაიშალა. ზოგიერთები შეიპყრეს კიდეც.

ამნაირად, დაუშლელი დაგვრჩა მარტო ლანირის რაზმი. მიუხედავად იმისა, რომ ის მოითხოვდა, თანახმად გეგმისა, კულაშში წასვლას, ჩვენ მას არ ვეუბნებოდით არაფერს მომხდარ ამბავზე და ვაჩერებდით მოსალოდნელ საჭიროებისათვის. ჩვენ ვიმედოვნებდით, რომ თუ აჯანყებები სხვაგან მიიღებდა ფართო ხასიათს, ამ რაზმს გადავაქცევდით ერთგვარ დასაყრდენ ძალად ახალი ოპერაციების დაწყებისა და ხელახალი მობილიზაციის მოსაწყობათ.

აქაც, როგორც კულაშში, რაზმში დიდი ენტუზიაზმია. ამასთანავე ამხ. გოგმაჩიძეს და შ. ოდილავაძეს ადგილობრივი გვარდია უკვე გაღმობიერებია ჩვენსკენ, ჩვენ შტაბში გეყავდა წარმომადგენლები და მენშევიკებს ქუთაისში, ხონში და სამტრედიაში ვაწოდებთ ცნობებს, რომ აქ ვითომც მშვიდობაა, აგრეთვე ჩვენ ვტყობილობდით შტაბის საშუალებით, თუ რა მდგომარეობა იყო სხვაგან. ასეთ მდგომარეობაში განვლო სამმა დღემ. ვრწმუნდებოდით, რომ აჯანყებები ყველგან ცხრება. მე და შ. ოდილავაძემ გადავწყვიტეთ ხონიდან ქუთაისში წასვლა. იმედი გვქონდა, რომ ვინაიდან

ხონში ადგილობრივ ორგანიზაციას მთავრობის წინაშე სახელი არ გასტეხია, თავისუფლად ენახავდით ამხანაგებს. რომ ვინმეს არ ვეცნეთ, გავიკეთეთ გულზე ყვავილები, მოვიმთვრალეთ თავი და სიმღერით და ღლავით შევდივართ ხონში, აქ პატრულები უკვე დაწრწიან ქუჩებში: იპერენ, ჩხრეკენ, ჩემთან მოდის ერთი ნაცნობი ახალგაზრდა და მეუბნება, რომ გავყვე მას გვერდით, რომ დაჭერას გადაურჩე. გავყევით... გამოველით სოფელში. დავაღწიეთ თავი გვარდიის რკალს. ჩვენ გამოვეშურეთ მინდორ-მინდორ კულაში-საკენ და იმ ღამეს მივედით პორფილე შენგელიასთან, რომელიც სადღაც დაკარგულიყო. დაგვხვდა აშბავი, რომ მთელს სოფელში დაწრწიან გვარდიელები და ახდენენ ჩხრეკასო.

თვით პორფილეს იმ დღეს გაეჩხრეკათ. ჩვენ ძალიან დაღლილები ვიყავით და რახან პორფილესას უკვე ერთხელ ყოფილიყვნენ, ვიფიქრეთ—მეორეთ არ მოვლენო და გადავსწყვიტეთ აქ დარჩენა. მხოლოდ სიფრთხილე მაინც არ დაგვაფიწყდა: ტყის პირას დავწევით. გატენებისას გვალვებივინ მასპიძლები და გვეუბნებიან: ხელმეორედ დაგვესხნო, უნდოდათ ტყის და ეზოების დათვალიერება—ახლავე თავს უშველეთ, თორემ დილით იქნება სოფელი შეპკრანო ავდექით და მივაშურეთ სოფელ მალაურის მახლობელ ტყეს, რადგან აქ ყველაზე უფრო საიმედო ადგილი იყო. (გვშველოდა მენშევიკი დარისპან ხუჭუა) აქ გვხვდებიან დამალული ამხანაგები პ. შენგელია და ს. ვაშაკიძე. უკვე ოთხი ხელმძღვანელთაგანი თავს ვიყრიით. ვაცნობთ ერთმანეთს მდგომირობას, გავიგეთ, რომ ჩავარდნილ ამხანაგებში ხელმძღვანელთაგანი არავინ არის და მათ სასტიკათ ეპყრობიან. ამიტომ ამხანაგების გასამხნეველად გადავწყვიტეთ, რომ ვინმე ჩვენგანი ჩავარდნოდა საჩქაროთ ხელში მთავრობას, მაგრამ ამავე საღამოს მოგვდის ცნობა სამტრედიიდან, რომ ეს როლი ყოველგვარ დადგენილებების გარეშე შეესრულებია ამხ. კატოს, რომელიც სწორედ იმ დროს მოლანდებოდა მენშევიკების ჯალათებს, როცა უკანასკნელნი ქუთაისში გასაგზავნად გამზადებულ ჩვენს ამხანაგებს რკ. გზ. სადგურზე დიდ-ძალ ხალხის თანდასწრებით ბარბაროსულად აწაძებდნენ. ამ ცნობას მოყვა მეორე ცნობაც: მენშევიკებს ხელთ ეგდოთ ჩვენი ორგანიზაციის მოწინავე პირები: გრ. სვანიძე, პ. ნოდია და სხვ.

დამარცხებული კულაშის რაზმის ნაწილი იმალება რიყის ტყეებში (ცხენის წყლის პირად). მათ დიდ დახმარებას უწევდა ადგილობრივი გლეხობა, მთავრობამ ტყეს შემოარტყა ალყა, რამოდენიმეჯერ მოახდინა ტყის დარეკვაც, მაგრამ ხელში ვერავინ ჩაიგდო,

ვინაიდან მთავრობის ნაწილებში ჩვენ გვეყვდა თანამოაზრენი და აგრეთვე სპეციალური აგენტებიც, რომლებიც გვატყობინებდნენ თუ როდის და საიდან მოგველოდა საფრთხე, როცა ძალით ვერ მოახერხეს რაზმის ხელში ჩაგდება, შემდეგ ჯიბლაძემ მიმართა დიპლომატიურ ხრიკებს: მან აღუთქვა რაზმს პატიება თუ თავისით გამოცხადდებოდა იგი. მაგრამ ვერც ამ ფანდმა გასჭრა... მთავრობას ნიშანში ჰყავდა ამოღებული რამოდენიმე ამხანაგი, რომლებიც, რათაც არ უნდა დაჯდომოდა, შეეპყრო და დაეხვრიტა (პორ. შენგელია და სხვები), მაგრამ ამ ამხანაგების შეპყრობა ვერ შესძლო. მთელს რაიონში აჯანყების დროს შეპყრობილ იქნა მხოლოდ 30-მდე ამხანაგი და მოთავსებული ქუთაისის ციხეში. მათ შორის რამოდენიმეს (არ მახსოვს რამდენს) მიესაჯა სიკვდილით დასჯა: გრ. სვანიძეს, ს. გიგინეიშვილს, კ. ხურცილავას, პრ. ნოდის და სხვ. მაგრამ სიკვდილით სასჯელი გამოტანის რამოდენიმე დღის შემდეგ შეცვლილ იქნა.

ჩვენ მოვაწყვეთ კომიტეტის კრება და განვახლებით მუშაობა. ისევ გავაბით კავშირი ყველა უჯრედებთან, ერთ კვირაში ორგანიზაცია კვლავ სწორდება წელში. იწყება აჯანყება გურიაში და ამხ. სტურუასაგან მოგვდის წერილობითი წინადადება, რათა გადარჩენილი ძალებით კვლავ მოგვეწყო აჯანყება. მაგრამ ეს ასე დაჩქარებით, ორ-სამ დღეში, შეუძლებელი იყო გაძლიერებული რეპრესიების გამო. გურიის აჯანყების ჩაქრობის შემდეგ ვაწყობთ ისევ კომიტეტის გაფართოებულ კრებას ამხ. გიორგის თანდასწრებით. ამხ. გიორგი აცხადებს, რომ სადაცაა აჯანყება იფეთქებს სამეგრელოში და თქვენც უნდა გამოხვიდეთო. წინადადება კომიტეტმა უარყო, როგორც უაზრო სისხლის ღვრის პეტის არაფრის მომტანი. კრებას გამოაქვს დადგენილება, რომ თუ სხვაგან არ ექნება ფართო აჯანყებას ადგილი, აქ შეუძლებელია ისე აჯანყების დაწყებაო. ამით თავდება აჯანყება.

გეგმიანათ მოწყობილი გამოსვლით ჩვენ ხელში ჩავიგდებდით სამტრედიას. რასაკვირველია, ამით ჩვენ საერთო მიზანს ვერ მივალწევდით, მაგრამ ფრთას მაინც შევასხამდით სხვაგან გამოსვლებს განსაკუთრებით ხელს შეუწყობდით გურიის და სამეგრელოს აჯანყებების გაფართოებას და გაღრმავებას.

მიუხედავად დიდი რეპრესიებისა, რომელიც მოყვა გამოსვლებს, უჯრედები არ დანგრეულა თვით გასაბჭოებამდე, მხოლოდ ხელმძღვანელი ამხანაგები, მენშევიკების შემოღებული რეპრესიების გამო, მიიფანტ-მოიფანტნ. ადგილობრივად დარჩა მხოლოდ პ. შენგე-

ლია, რომლის შეპყრობა ვერავითარი გზით ვერ შესძლეს მენშევიკებმა. სიმართლე უნდა ითქვას, რომ ამხანაგების შენახვაში დიდ დახმარებას გვიწევდა უპარტიო გლეხობა. ერთი შემთხვევა არ ყოფილა, რომ ვინმე ჩვენგანი გაეცათ ან არ მიეღოთ თავშესაფრად.

კომიტეტის და გადამალულ ამხანაგების რეზიდენცია სრულებით გადმოგვაქვს მელაურში (ჩემ სახლში), მაგრამ დიდი დრო არ გასულა, რომ აქაც მოაგნეს. სამტრედიის გვარდიის შტაბის ყველაზე უფრო შავრაზმულ ელემენტებმა ერთ სალამოს (ნოემბრის პირველ რიცხვებში), როცა კიდეც არ იყო ჩვენზე ნადირობის კომპანია დამთავრებული, ჩვენთან მოდის ერთი მენშევიკი, რომელიც თანამშრომლობდა კომისარიატში და გვაძლევს წინადადებას, რომ ამ ღამეს საიმედო ადგილზე გადავმალულიყავით. მართლაც, იმ ღამეს ჩემს სახლში მოსულან გვარდიელები—გაეჩხრეკიათ ყველაფერი და შემდეგ, რაკი ჩვენ ვერ გვიპოვეს, ცემით და შეურაცყოფით დაპატიმრებული წაუყვანიათ ჩემი მშობლები (მეორე დღეს რაიონისა კომისარია დონდუამ გაანათავისუფლა). სწორედ ამ დროს მე მიწვევს ტფილისის კომიტეტი. გადავდივარ ტფილისში.—

საგუბერნიო კომიტეტი რაიონზე ამაგრებს ახალ ხელმძღვანელ ვ. ძნელაძეს, დგება პარტიული აპარატი და გრძელდება ძველებზე რად ქერ-ქვეშ მუშაობა.

ნოემბრის უკანასკნელ რიცხვებში (19 წ.) გამოსვლების ლიკვიდაციის შემდეგ პირველად ეწყობა სამტრედია—ხოჩის რაიონების გაერთიანებული კონფერენცია გუბკომის წარმომადგენლის ამხვალამ ვაშაკიძის ხელმძღვანელობით (სოფ. მელაურში, ჩემს სახლში). კონფერენციაზე გაკეთებულ იქნა მოხსენება აჯანყებების შედეგებზე (ვაშაკიძე); მოხსენებები ადგილობრივი უჯრედების წარმომადგენლების; გამომუშავებულ იქნა ახალი გეგმა მუშაობის და არჩეულ იქნა კომიტეტის ახალი შემადგენლობა.

1920 წ. გაზაფხულზე, როცა საქართველოს საზღვრებს გადმონათა წითელმა აჩრდილმა, ორგანიზაცია კვლავ იარაღით ხელში ფეხზე დგება. ორი კვირის განმავლობაში 400-ზე მეტი შეიარაღებული ამხანაგი პარტიის დირექტივით მზად იდგა რიყეში და უცდიდა ბრძანებას. რაზმს ჰყავდა მოწვეული გამოცდილი სამხედრო ხელმძღვანელები (ტ. ახოზაძე, ოდილავაძე და ტერგელაძე). საკმაოდ ქონდა იარაღი: ვინტოვკები, ბომბები, ტყვიის მფრქვეველები, გამომუშავებული ჰქონდა შესანიშნავი სტრატეგიული გეგმა ქალაქის ასაღებად. ამხანაგებს ჰქონდა კავშირი ციხის კომიტეტებთანაც. ამხ. პორ. შენგელიამ ციხის კომიტეტის გადასაცემათ ამ მზა-

დების შესახებ მომწერა, რომ დავიანების გამო ამხანაგებში მღელვარებენო, უნდობლობას მიცხადებენო. „მოვითმინოთ, მოვითმინოთ“ ძახილში ამხანაგებს დაეკარგათ ეს მოთმინებაც, რაზმის დაშლაც ყოვლად დაუშვებელია, ვინაიდან მენშევიკებმა ყოველივე იციან და შემდეგ გამართავენ გამარტოებულ ამხანაგებზე დევნასო. მაგრამ მოუსწრო ცნობილმა 7 მაისის ხელშეკრულებამ და რაზმს ებრძანა დაშლა. თუმცა მენშევიკებმა ამ რაზმის შესახებ ყოველივე იცოდნენ, მაგრამ მის წინააღმდეგ ვალაშკრებას ვერ ბედადნენ, მხოლოდ დაშლის შემდეგ კი შეიპყრეს ზოგიერთი სამხედრო ხელმძღვანელები (ოდოლავეძე, ვითომც, როგორც ბანდიტი, რომელიც ძლივს გავაშვებინეთ).

მაისში მომხდარი ლეგალიზაციის შემდეგ ვიწყობთ თათბირს (16 მაისს) და ვირჩევთ ახალ კომიტეტს, ჩამოვიარეთ ყველა უჯრედები, გავაცანით პარტიულ მასას მდგომარეობა და ხელშეკრულების დედა აზრი. ორგანიზაციები ყველგან იზრდება. ცოცხლდება და ჯანსაღდება, კომიტეტის დავალებით მივდივარ შუამთაში, სადაც დავაარსეთ 50 კაცისაგან შემდგარი უჯრედი, რომელსაც მუდმივ ხელმძღვანელობას უწევდა ძველი რევოლიუციონერი ამხ. კოწია გამრეკელიძე (თავი მოიკლა 1923 წ.).

დიდხანს არ გაუვლია, რომ მენშევიკები კვლავ რეპრესიებს იწყებენ ჩვენს წინააღმდეგ. მე და კიკაჩიშვილი იძულებული ვხდებით გადავიდეთ თფილისში სამუშაოდ. ორგანიზაცია კვლავ განაგრძობს მუშაობას არაღეგარულად. ეს პერიოდი ხასიათდება მით, რომ უპარტიო მასებში საშინლად ეცემა მენშევიკების გავლენა, საფუძვლიანათ ერყევა ნიადაგი მენშევიკებს თვით რკ. გზ. მუშებშიაც, სადაც ისინი პირველ ხანებში ინარჩუნებენ ერთგვარ ჰეგემონიას. სამი წლის ცოცხალმა მაგალითებმა მუშები დაარწმუნა იმაში, რაშიც მათ ჩვენი პარტია თავის დროზე არწმუნებდა: კატასტროფიულად ეცემა მენშევიკების ავტორიტეტი. ზღაპრულად იზრდება მუშებში ბოლშევიკური სულისკვეთება. მუშები მზად იყვნენ გაყოლოდნენ მარცხნივ ყველა იმათ, ვინც მენშევიკების წინააღმდეგ ხმას აღიმალლებდა. მაგრამ მენშევიკების მიერ ჩვენი ორგანიზაცია თვით რკ. გზაზე დარბეული ჰქონდათ; ასე რომ, ჩვენ ვერ უდგებით სათავეში მუშების მღელვარებას, სწორედ ამ დროს თამაშობს შესანიშნავ რეაქციონურ როლს „სხიველების“ გამოსვლა. (ჩვენში ბევრს ამოდ ჰგონია „სხიველები“ მემარცხენე მენშევიკებიაო; ისინი მოითხოვდნენ ბოლშევიკების წინააღმდეგ უფრო სასტიკ ზომებს), „სხიველებმა“ თილისმურად გამოიყენეს მუშების რევოლიუციონური სუ-

ლისკვეთება და საკმაოდ გააქარწყლეს იგი ადგილობრივ, წვრილ-
 მან და ოფიციალურ მენშევიზმის კრიტიკაში, ყველა მუშები ერთ-
 ხმად მიემხრო „სხიველებს“, ხოლო არა მისი პოლიტიკური შინაარ-
 სის შეგნებით, არამედ, როგორც დიქტატორულ მენშევიზმის ოპო-
 ზიციას და ბრძოლის ლეგალურ საშვალებას (შენგელია—კაკაბაძის
 ისტორია).—

მასებში რევოლუციონური სულისკვეთების ზრდას მენშევიკე-
 ბი უპირისპირებენ ნაცად საშუალებას—რეპრესიებს. არ კმაყოფილ-
 დებიან ხელმძღვანელების შეპყრობით, არ ინდობენ მასიურ წევ-
 რებსაც და უბრალოთ ბოლშევიკებისადმი თანაგრძნობაში შე-
 ნიშნულ ელემენტებსაც. 1920 წლის შემოდგომიდან 1921 წლის იან-
 ვარ-თებერვალში განუწყვეტლივ იჭერენ ამხანაგებს, ხსნიან მუშებს
 სამუშაოდან და სხვა... თვით თავის უკანასკნელ დღეებში, რათა
 უკანასკნელად დასტკბენ ჩვენი ამხანაგების სისხლით, ხელში იგდე-
 ბენ რამოდენიმე ჩვენ ამხანაგს (ვ. კვანტალიანს, ა. გეგეშიძეს და
 სხვებს) და ყოველ ღამე გაყავთ დასახვრეტათ, სანამ თვით ეს ამ-
 ხანაგები მოახლოვებულმა რევოლუციამ მათივე თვალისწინ არ გა-
 მოაცხადა რევკომათ.

3. გეგეშიძე.

ჩვენი გრძელ აზსაზათში მენაშვიკების წი- ნალგდებ.

(მოგონება)

1917 წლის თებერვლის რევოლუციის დღიდან სამი თვის განმავლობაში ჩვენ და მენშევიკებს გეჭონდა ერთი ორგანიზაცია, სადაც კომუნისტები. დარაზმული ვიყავით ფრეაქციულად.

მდგომარეობა თან და თან გამწვავდა. ყოველ დღე აშკარად ირკვევოდა, რომ მენშევიკური მიმართულება მიეჭანებოდა ბურზუა-ზიულ ჭაობისაკენ, ხოლო ჩვენი მათთან ერთად ყოფნა შეუძლებელი იყო, რის გამოც დავაარსეთ დამოუკიდებელი ორგანიზაცია, რომლის წევრებად ვიყავით: მე, ეშბა, სვანიძე და დობროვოლსკი.

ვიმყოფებოდით რა იმ ხანად ლეგალურ პირობებში და გავა-
ძლიერეთ რა სოხუმის ოლქის ყველა მიდამოებში მუშაობა, მუშები,
გლეხები, ჯარის-კაცების 90%, ერთბაშად გადაუდგა მენშევი-
კურ ხელისუფლებას და მოგვემხრენ ჩვენ, რის მთავარი მიზეზი
ის იყო, რომ ხელში ჩავიგდეთ ჯარის-კაცთა დეპუტატების საბჭო.
საბჭოს თავმჯდომარეთ იყო ამხ. ამბერკი ურუშაძე.

სანამ საბჭოს მთლიანად ხელში ჩავიგდებდით, მისი თავმჯდომა-
რე იყო დღეს ევროპაში გადახვეწილი თავადი ორზაყან ემუხვარი,
ხოლო მისი მოადგილედ ვიყავი მე.

რუსეთის დამფუძნებელ კრების არჩევნების დროს, სადაც კო-
მუნისტები გამოვედით დამოუკიდებლად, ჩვენს სიას ეჭირა მეორე ად-
გილი. მენშევიკებმა ჩვენზე ხოლოდ 150 ხმით მეტი მიიღეს.

ჩვენ გავიგეთ, რომ ლენინგრადში მოხდა ოქტომბრის ისტო-
რიული გადატრიალება კომპარტიის მეთაურობით. რუსეთში ძალა-
უფლების პროლეტარიატის ხელში გადასვლამ არამც თუ მარტო კო-
მუნისტებს შეგვასხა ფრთები, არამედ—ასეთივე გადატრიალებას იმ
დროებშივე მოელოდა მთელი აფხაზეთის მშრომელი მოსახლეობა.

აი იმ დღიდან მენშევიკებს სავსებით ჩამოშორდა მოსახლეობის ის ნაწილიც, რომელიც მას მანამდე თანაუგრძობდა და ადგილობრივ მუშებში და გლეხებში საძირკველი ჩაეყარა აჯანყების მოწყობას და რითაც არ უნდა დამჯდარიყო, ჩამოგდებას იმ მთავრობისა, რომელიც თავად-აზნაურების ინტერესებს უფრო ემსახურებოდა, ვიდრე მშრომელი მასისას. გლეხობის ასეთ განწყობილობის დროს ჩვენ მუშაობა გავაათვეცეთ.

1918 წლის 1-ლ დღეებში, სოხუმს მოადგა სამხედრო გემი. ამ გემის ყველა მატროსები კომუნისტურად იყვნენ განწყობილნი, მაგრამ ნიკოლოზის ყოფილი ოფიცრები მენშევიკური მთავრობის დროს ისევ ძველებურად თავ-აწეულად ყოვჩობდნენ და ყოფ. ოფიცერმა ემუხვარმა ერთ მატროსს, რომელმაც სამხედრო სალამი არ მისცა, რევოლვერით გული გაუგმირა. რევოლუციის დროს ამ გაუგონარ მოვლენამ ალაშფოთა არამც თუ გემის შემადგენლობა, არამედ მთელი სოხუმის მოსახლეობა.

გემის მატროსებმა ქალაქს დაუშინეს ზარბაზნებიდან და ერთი საათის შემდეგ მოითხოვეს მატროსის მკვლელი ოფიცრის მათთვის გადაცემა. წინააღმდეგ შემთხვევაში ქალაქს განადგურებით ემუქრებოდნენ. მენშევიკურმა მთავრობამ ბენია ჩხიკიშვილის მეთაურობით ამ მოთხოვნის შესრულებაზე უარი განაცხადა და შეეშინდათ რა უკვე დაწყებულ ზარბაზნის გრიგალის, დასტოვეს ქალაქი და დაბინავდნენ ქალაქის განაპირა უბნებში.

ქალაქის საქმეების ხელმძღვანელობა ამ შემთხვევაში დარჩა ჩვენს ორგანიზაციას. მოგვიხდა მატროსებთან მოლაპარაკება და ინცინდენტის მოწყვრისება. მატროსის მკვლელი ემუხვარი კოდორის ხიდზე იქნა დაპატიმრებული და გადაცემული გემის შემადგენლობისათვის, ამ უკანასკნელებმა კი მკვლელი ემუხვარი სიკვდილით დასაჯა.

როცა დამშვიდებული მატროსები გაუდგნენ თავის გზას, გახიზნული მენშევიკები ისევ დაუბრუნდნენ თავიანთ სავარძლებს და რომ ჩამოეშორებინათ კომუნისტები ქალაქის ცენტრიდან, შეთხზეს სიმართლესთან სრულიად შეუსაბამო პროვოკაცია: „გუდაუთის, კოდორის და გუმისთას გლეხები მოდიან შეარაღებულნი, რომელთაც გადაწყვეტილი აქვთ მატროსების მიერ დახვრეტილი ოფიცერი ემუხვარის სისხლის აღება კომუნისტების ამოკლევით“. ჩხიკიშვილის ამ პროვოკაციამ რამოდენიმეთ გასჭრა. ჩვენმა ამხანაგებმა ვერ გამოიანგარიშეს რა სისწორით ძალთა განწყობილობა და ეგონათ რა პროვოკაცია სიმართლე, სოხუმში ძალა-უფლებაზე ხელი აიღეს, მია-

ტოვებს სოხუმში და გაემგზავრნენ ბათუმისაკენ. ამ დროს მე თბილისში ვიყავი ჩამოსული იარაღის წასაღებად. ჩავედი თუ არა სოხუმში, ჩვენი ორგანიზაცია ჩიკვიშვილის მიერ დარბეული დამხდვა და ამხანაგების გზაკვალის გაგება შეუძლებელი იყო.

მოვახერხე მენახა ამხ. ბესარიონ გოგია, ანდრო დოლიძე და ალ. მგელაძე. მოვილაპარაკეთ საქმის ვითარებაზე და შევკრიბეთ რა რამოდენიმე ამხანაგი, დაეარსეთ ხელმძღვანელი კომიტეტი, რომელშიაც წევრებად შედიოდნენ: ბესარიონ გოგია, ანდრო დოლიძე, ალ. მგელაძე და მე. სინამდვილეში გლეხობა, მუშები და ჯარისკაცებში განწყობილება ისეთი იყო, რომ მენშევიკებს არაფერს უჯერებდნენ და მიუხედავად იმისა, რომ ძალა-უფლება მათ ხელში იყო, იძულებულნი იყვნენ კომუნისტ-პროპაგანდისტები ეგზავნათ სოფლებში.

რაკი მოსახლეობის სულიერი განწყობილება ჩვენს მხარეზე იყო, კომიტეტმა გადასწყვიტა აჯანყების მოწყობა. ამ საგანზე მოსალაპარაკებლად მე და დოლიძე წავედით ლაკობასთან და ეშბასთან გუდაუთში. დავთანხმდნენ რა ისინიც, დავნიშნეთ აჯანყების დღე. შეიარაღებულ აჯანყებულებით გუდაუთიდან უნდა წამოსულიყვნენ ეშბა და ლაკობა, ჩვენ კოდორის მხრიდან შუალამისას უნდა შემოგვკრილიყავით ქალაქში. შევეუდექით ამ მიმართულებით მზადებას, კომიტეტი გადავიტანეთ დრანდაში. რევოლუციონური კომიტეტი ავირჩიეთ აგუძარაში, რომელშიც შედიოდნენ ამხ. დოლიძე, ათარბეგოვი, მე, ბესარიონ გოგია და ერმილე დამენია.

კოდორის რაიონში შევკრიბეთ 1.500 შეიარაღებული კაცი. მენშევიკებს ჩვენი მზადება გაეგოთ და გამოგვიგზავნეს მოსალაპარაკებლად ვანო ესვანჯია და ლევან ლიფონავა, რომლებმაც გვითხრეს: „თქვენ თუ ფიქრობთ ქალაქის ძალით აღებას, გვითხარი და შესაძლებელია შევთანხმდეთო“. მე ვიცოდი რა მათი მოსვლის მიზანი, — (უნდა გაეგოთ ჩვენი რაზმელების სიძლიერე და დრო დაცემის), განუცხადე: რომ ვართ შეკრებილნი გამოსაცდელათ და არ ფიქრობთ სრულიად მათ წინააღმდეგ გალაშქრებას, ჩვენ რომ აჯანყება გვინდოდეს, დღისით ასე სააშკაროზე არ შევიკრიბებოდით მეთქი. — ისინი ამას დაერწმუნენ და გაბრუნდნენ უკან.

მაგრამ სოხუმის მენშევიკური ხელისუფლება მაინც მომზადებულიყო მოსალოდნელ შემთხვევის დასახვედრათ. ღამის ორ საათზე ჩვენ იერიში მივიტანეთ ქალაქზე და ასრყდა პულიმოტების და ზარბაზნების საშინელი სროლა. სამი საათის განმავლობაში თავგანწირული ბრძოლის შემდეგ მთელი ქალაქი ხელში ჩავიგდეთ. ჩიკვი-

შვილი და მრავალი მენშევიკები დავაპატიმრეთ. გულაუთიდან მომავალ ამხანაგებს დაავიანდა სამი საათი.

ქალაქის აღების შემდეგ მოწვეულ იქნა და არჩეული სამხედრო სარევოლიუციო კომიტეტი, რომელშიაც შედიოდნენ ამ-ბი: ეშბა, ამბერკი ურუშაძე, ათარბეგოვი, ლაკობა, ანდ. დოლიძე, მე. თბილისიდან მოგვემატენ ამხ-ბი ბესო კვირკველია, ვალია ბახტაძე და აგნიევი. შესდგა სამხედრო შტაბი, გამოვეცით ყოველდღიური გაზეთი „Сухумская Правда“. ამ გაზეთს ხელმძღვანელობდა ამხ. ანდრო დოლიძე.

იმ ხანებში ჩვენი ორგანიზაციები ფინანსიურად განიცდიდნენ დიდ კრიზისს. ხაზინა და ბანკები ერთობ გამოცარიელებული დაგვხდა და იძულებული ვიყავით ადგილობრივ მსხვილ ვაჭრებისათვის დაგვედო ერთდროული კონტრიბუცია. კონტრიბუციის ამკრებ კომისიაში არჩეული იყვნენ: ამხ-ბი ურუშაძე და ასკურავა. უნდა ითქვას, რომ ამ პირებმა ეს დავალება ჩინებულად შეასრულეს; კონტრიბუციის აღებამ ჩვენი მაშინდელი კრიზისი რამოდენიმე გაანელა.

რევოლუციონურმა კომიტეტმა მთელს აფხაზეთში დაამყარა სიმშვიდე, არავითარ ბანდიტების და ყაჩაღების გამოსვლებს, რომლებსაც მენშევიკების დროს ჰქონდა შემთხვევა, ადგილი არა ჰქონია. დატყვევებული ბენია ჩხიკვიშვილი და სხვა მენშევიკები სარევოლიუციო კომიტეტმა გაანათავისუფლა და გადმოგზავნა ფოთში. კომიტეტის ეს ნაბიჯი აღმოჩნდა შემცდარი, ვინაიდან გადმოვიდა თუ არა ჩხიკვიშვილი სამშვიდობოს, მიმართა ყოველგვარ ზომებს. მენშევიკურმა მთავრობამ შეადგინა ჯარი ჯულელის, გენერალ მაზნიაშვილის და კონიევის მეთაურობით და გამოგზავნა ჩვენსკენ. სწორედ ამ დროს ჩვენს რევოლუციონურ კომიტეტში მოხდა უთანხმოება იმის გამო, — რომ ნაწილი მისი წევრებისა — ლაკობას მეთაურობით წინააღმდეგნი იყვნენ ოჩემჩირე და მისი რაიონის ძალით აღების, სამურზაყანო კი ამხ. ჩიჩუას მეთაურობით ჩვენს ხელში იყო, მოსახლეობის დიდი უმრავლესობა თანავგიგრძნობდა და ოჩემჩირს, სოხუმს და სამურზაყანოს შუა მტრის ხელში გაჩხირვა გვიშლიდა ხელს, კომიტეტის წევრების მეორე მხარე კი მოითხოვდა, რითაც არ უნდა დამჯდარიყო, ოჩემჩირის აღებას და სამურზაყანოსთან შეერთებას. ამ საქმის შესრულება მოსახერხებელი იყო სრულიად უსისხლოდ და უბრალოდ, რადგანაც დიდი-ძალი თოფ-ზარბაზნები და პულიმოტები ჩვენ ხელში იყო, მოწინააღმდეგებს ჩვენი მეთადიცი არ გააჩნდა.

ამ უკანასკნელ შეხედულებას ვიცავდით მე და განსვენებული ათარბეგოვი, მაგრამ უმრავლესობამ ლაკობას დაუჭირა მხარი და ძალით ოჩემჩირეს ალების კითხვა მოხსნილ იქნა და მენშევიკებთან მოსალაპარაკებლად ოჩემჩირეში გაგზავნილ იქნა დელეგაცია. მენშევიკებმა მოლაპარაკება გააგრძელეს და სწორედ ამ დროს ოჩემჩირეში გადმოსხეს დესანტი. მენშევიკების ჯარი არ წამოსულა ზუგდიდ-სამურზაყანოს გზით, ვინაიდან მათ ამ მიმართულებით დაუხვდებოდა ჩვენი თანამგრძნობ მოსახლეობის დიდი წინააღმდეგობა და მათი დამარცხება აუცილებელი იყო. მოულოდნელი დესანტის გადმოსხმა ჩვენ სოხუმში მაშინათვე გავიგეთ. შევუდექით ნაუცხევადღევთ მზადებას და კოდორის ხაზზე გავხსენით ფრონტი. კოდორის ფრონტის შტაბში შედიოდნენ ამხ-ბი: ამბერკი ურუშაძე, აგნიევი, ვალია ბახტაძე და მე. ფრონტზე გამოვიტანეთ 6 ზარბაზანი და 5 ტყვიის-მფრქვეველი, მყვრამ ჩვენი რაზმის შემადგენლობა სოფლის ღარიბი მოსახლეობისაგან შესდგებოდა, რომლებიც სამხედრო საქმეებში სრულიად გაუწვრთნელნი იყვნენ. აი სამხედრო საქმის არ მცოდნე გლეხებით და მუშეებით ჩვენ ვერ შევსძელით გაგვემაგრებია ფრონტ-და თორმეტი დღე და ღამის განმავლობაში საშინელი ბრძოლის შემდეგ, მოწინააღმდეგეებმა რაკი ვერ შესძლეს კოდორის ხიდზე გამოსვლა, მოგვიარეს ზევითა მალლობიდან ცხენებით, რეგულიარული ჯარით და გაგვიჩინეს რა ყოველმხრივ წარმოუდგენელი სიძლიერის ცეცხლი, იძულებულნი შევიქნით უკან დაგვეხია. ამ ბრძოლაში ღაგვიჭრეს რამოდენიმე რაზმელი; მათ შორის ამხ. ქარჩავა რომელიც მეთაური იყო ჯარის. ბრძოლის დროს შეპყრობილ იქნა ამხ. აგნიევი.

რაკი სოხუმში დავკარგეთ და ის ჩაბარდა მტერს, ჩვენ გუდაუთიდან დავიხიეთ გაგრისაკენ და სარეგოლიუციო კომიტეტიც გადატანილ იქნა იქ. მენშევიკები დაკმაყოფილდნენ სოხუმის და გუდაუთის ალებით, გაგრისკენ არ გაულაშქრიათ, რის მიზეზათაც უნდა ჩაითვალოს ის, რომ ნაწილი ჯარისა წაიყვანეს სამურზაყანოს გასანთავისუფლებლად. სამურზაყანოში მენშევიკებს დიდი შეტაკება მოუხდათ იქ დარჩენილ ჩვენს რაზმებთან, მაგრამ ისინი მაინც ვერ დაიმორჩილეს. ამ დროს კი ჩვენმა სარეგოლიუციო კომიტეტმა გაგრაში, გაიგო რა, რომ მოწინააღმდეგეებს ჰყავდათ ცოტა ძალა, გადაწყვიტა გადასულიყო შეტევაზე. გუდაუთში მენშევიკებს ყავდა 150 ჯარის კაცი და ჭონდა 4 ზარბაზანი. სარეგოლიუციო კომიტეტის გადაწყვეტილებამ როგორც ჩვენ ამხანაგებში, ისე გაგრის

მოსახლეობის უმრავლესობაში დიდი აღფრთოვანება გამოიწვია. შემოუტით გუდაუთს და ქალაქი ავიღეთ დაუბრკოლებლად.

გუდაუთში დავრჩით სამი დღე, რამაც საშუალება მისცა მოწინააღმდეგეს ფოთიდან მოეყვანა ჯარი. ჩვენ რომ პირდაპირ წამოვსულიყავით, იოლი იყო სოხუმის აღება.

დავატყვევეთ ჯარისკაცები და ავართვით იარაღი, შეტევა გაავგრძელეთ, იერიშით მივედით ახალ-აფონამდე.

ჩვენი ასე გამარჯვება გაიგო თუ არა მენშევიკურმა მთავრობამ, რაც ჯარები ყავდა სამურზაყანოში, სოხუმში და ფოთში შეაგროვეს და დაუპირდაპირეს ჩვენს ფრონტს. ათასობით მოზღვაგებულ რევოლუციარულ ჯარს ვერ გაუძლო ჩვენმა რაზმმა, დავიხიეთ უკან, დავსტოვეთ აფონი, გუდაუთი, გაგრა და სოჩიში შევეუერთდით ყუბანში მებრძოლ მეთერთმეტე არმიას.

27/X—27

სევა კუხალიშვილი.

გზადგა ჯანაყისათვის სამტრედიის რაი- ონში.

(მ ო გ ო ნ ე ბ ა)

1919 წელს აგვისტოში სამტრედიის რაიონში ჩამოვიდა ამხ. გ. სტურუა, რომელსაც დავალებული ჰქონდა დასავლეთ საქართველოში გამოსვლების მოწყობა.

მან გააცნო სამტრედიის პასუხისმგებელ ამხანაგებს ცეკას დადგენილება გამოსვლების მოწყობის შესახებ; ამ კრებაზე არჩეულ იქნა გამოსვლების მომწყობი კომისია, რომელშიაც შევიდნენ ამხ. ამხ. სპირიდონ ვაშაქიძე, იაშა ახოზაძე, დომენტი სტურუა, პორფირე შენგელია და ვალიკო გეგეშიძე. გამოსვლების დრო იყო დანიშნული 25 ოქტომბერი და ამ დროისათვის გამოსვლის მოწყობას შეუდევით არჩევისთანავე. რადგან გამოსვლებს ფართე ხასიათი უნდა ჰქონოდა, ჩვენ დაუკავშირეთ სამტრედიის რაიონს ხონის რაიონის გუბის თემის ორგანიზაცია. გამოსვლების მოწყობის კომისიაში გუბის თემიდან შემოდიოდა ამხ. იოსებ ხარაბაძე, სენაკის მაზრის აბაშის რაიონის ერთი თემი, სახელდობრ, მარნის თემი, რომელიც იმ დროს პარტიული ხაზით შემოდიოდა სამტრედიის რაიონში, გაგზავნილ იქნა ამხ. კატო მიქაძე საჭირო ღირეკტივებით; გამოსვლის მომწყობ კომისიამ დაარსა სამხედრო შტაბი, სადაც იყო ორი ამხანაგი - ტრიფონ ახოზაძე და სამსონ ნუცუბიძე, ორივე მცოდნე სამხედრო საქმის. მათი მოცემული გეგმის მიხედვით მოვახდინეთ იარაღის აღნუსხვა და ამხანაგებისაც. ჩვენ მხედველობიდან არ გამოგვიშვია მოწინააღმდეგე გვარდიელების იარაღის აღნუსხვაც. ამის მიხედვით ჩვენ გავანაწილეთ მსროლელების სათადარიგო ძალა რეზერვისათვის; კომკავშირელები ამხ. ამბერკი კეკელიას ხელმძღვანელობით გვეხმარებოდნენ კავშირის დასაქურათ და საქმესთან დაკავშირებული ცნობების მოსაწოდებლად; სექტემბრის ბოლო რიცხვებში ჩვენთან დაბრუნდა გ. სტურუა, აქ მას ჩვენ დავხვდით მზა-

მზარელი ნამუშევართ და გათვალისწინებული გეგმით. მოვაწყეთ გაფართოებული კრება, რომელზედაც დაესწრენ ყველა გამოსვლებთან დაკავშირებული ამხანაგები, გამოსვლებისთვის წინასწარი მუშაობა დამაკმაყოფილებლათ: იქნა ცნობილი. ამ კრებაზედ ამუშავდა მოქმედების გეგმა. ჩვენ უმთავრეს მიზანს შეადგენდა ქ. სამტრედიის დაკავება (სამტრედიაში იმ დროს რვაასი გვარდიელი ჰყავდა მენშევიკებს სერგო ნინუას მეთაურობით) ამ მიზნით ჩვენ უნდა მოგვხდინა ძალების კონცენტრაცია დაბა კულაშში შემდგენიარად: 24 ოქტომბერს 5 საათზე სალამოს კულაშის და სამტრედიის ამხანაგებს უნდა დაეკავებიათ დაბა კულაშის ყველა დაწესებულებები, ლამის 10 საათზე ჩვენ შემოგვემატებოდა ლანიორ—ქაგნის თემის ამხანაგები შალიკო ოდილავაძის მეთაურობით, 12 საათისათვის ჩვენთან უნდა მოსულიყვნენ გუბული ამხანაგები—65 კაცი ი. ხარბიძის და სპ. ვაშაკიძის მეთაურობით, მარნის თემს უნდა დაეკავებია მარნის თემი და ეცადა ჩვენი განკარგულებისათვის. ასეთ კონცენტრაციის შემდეგ ლამის 3 საათზე უნდა წავსულიყავით სამტრედიაზე სამი მხრიდან: აღმოსავლეთით კულაშელი ამხანაგები, ჩრდილოეთიდან გუბელი ამხანაგები, დასავლეთიდან: მარნის თემის ამხანაგები: კულაშის ამხანაგებმა ამოცანა შეასრულეს: მათ დაიკავეს ერობა, ფოსტა-ტელეგრაფი: მივიღეთ ცნობა, რომ ლანიორ-ქაგანი მზად არის, გუბელი ამხანაგები გამოსული არიან, მარნის თემი დაიკავა ჩვენმა ამხანაგებმა; რადგან ეს საქმე ასე მოეწყო, უკვე დროული იყო მარნის ამხანაგებისათვის მიგვეცა განკარგულება წამოსვლის შესახებ; ამიტომ მარნის თემში გაგზავნილი იქნა ამხანაგები, ორი მათგანი მაგონდება: ალექსანდრე სტურუა და სამსონ გიგინეიშვილი, გზაში მათ შეხვდნენ სამტრედიის გვარდიის შტაბის თავმჯდომარე და მისი წევრები (რომლებიც მოდიოდნენ მარნის თემში მომხდარ ამბის გასაგებად), ჩვენმა გაგზავნილმა ამხანაგებმა მათ აუტეხეს სროლა, აყარეს იარაღი, წაართვეს ცხენები და მოიყვანეს ისინი კულაშში.

ასეთი შეურაცყოფით გაბრაზებული გვარდია წამოვიდა სამტრედიიდან კულაშისაკენ შეტევით ვლადიმერ ჯიბლაძის მეთაურობით; სანამდის ჩვენ გვარდიელებთან მოგვიხდებოდა შეტაკება, ამხანაგ ოლია სტურუამ მოგვიტანა ცნობა, რომ გამოსვლები გადადებულია და თქვენც შეჩერდითო: რომ ამხანაგებს წესიერად დაეხიათ უკან და მიმალულიყვნენ, ამიტომ შეტევაზე გადმოსულ გვარდიას შევახვედრეთ საფარი, რაც მამაცურად შეხვდა მტერს. დაიწყო რეპრესია და დევნა ამხანაგების. ამ დროს გუბელი ამხანაგები შე-

მოსული იყვნენ კულაში. საჭირო იყო მათი დამალვა. ჩვენ მათ ჩამოვართვით იარაღი და შევინახეთ, თვითონ ამხანაგები კი დავმალეთ ერთ მიტოვებულ სახლში და მეორე ღამეს თითო თითოდ ვგზავნიდით თავ-თავისი გზით. ამხანაგებისაგან ჩამორთმეული თოფები შენახული იყო ერთ საბძელში, ერთმა დაპატიმრებულმა, ვინმე რაზმაძემ, გასცა ადგილი, სადაც თოფები იყო და დომენტი სტურუას საბძლიდან წაიღეს 47 თოფი, ერთი ტომარა ვაზნები: დაგვაპატიმრეს ამ საქმეზე 46 ამხანაგი, გაგვასამართლა სამხედრო-საველე სასამართლომ 4 დეკემბერს. ამხ. გრამიტონ სვანიძეს, სამსონ გიგინეიშვილს, აკაკი ფანცულაიას, ნოე რაზმაძეს, ალაქსანდრე ხურცილავას მიუსაჯეს დახვრეტა, დანარჩენები დატოვეს ციხეში. ადმინისტრაციულად მისჯილი ამხანაგების დახვრეტა არ მომხდარა, რადგან იმ დროს ბოლშევიკებმა დაიკავეს კავკავი და მენშევიკებისათვის ხელსაყრელი პირობები არ იყო საზღვარზე ბოლშევიკების ყოფნის გამო. დახვრეტა შეუცვალეს სამუდამო კატორგით 13 იანვარს.

ციხის ადმინისტრაცია გვეპყრობოდა უდიერად. მენშევიკების აგენტები აწარმოებდნენ გააფთრებულ მუშაობას, გვპირდებოდნენ განთავისუფლებას ციხიდან, თუ მოვაწერდით ხელს, რომ გამოვიდოდით პარტიიდან, მაგრამ ამით ვერაფერს გახდნენ. 92 კაცში ერთი გამოდგა ლაჩარი, რომელმაც მოაწერა ხელი პარტიიდან გამოსვლას. შიგ ციხეში ჩვენ გვქონდა პოლიტწრეები, გვამაცადინებდა ამხ-ვალთა ბახტაძე, ალაქსანდრე ვაშაძე, მიხა ლობჯანიძე (ლაშხი), ციხიდან გაგვანთავისუფლეს 1920 წლის 7 მაისს რუსეთთან დადებული ხელშეკრულების ძალით.

დ. სტურუა.

25 ოქტომბერი 1927 წ.

ქალ. ტფილისი

ქანდაკეარჩიის ცნობები აგვ. მ. ი. კალინი- ნის შესახებ.

(საქ. სარეგოლიუციო მუზეუმის მასალებიდან).

სასჯელთა დებულების 250 მუხ.

პეტერბურგის ქანდარმთა საგუბერნიო სამმართველო სწერს ტფილისის ქანდ. სამმ. 1900 წ. აპრილის 23 თარიღით (№ 3691) შემდეგს:

„საიდუმლოთ. ჩემდამი რწმუნებულ სამმართველოს გამოძიების ქვეშ მყოფი, ტვერის გუბერნიის, კორჩევის მაზრის, იაკოვლევის ვოლოსტის გლეხი მიხეილ ივანესძე კალინინი გამოემგზავრა ტფილისში პოლიციის განსაკუთრებული მხედველობის ქვეშ. კალინინის დანაშაული გათვალისწინებულია სასჯელთა დებულების 250 მუხ. და პოლიციის მხედველობის ქვეშ დარჩება გამოძიების დასრულებამდე. ამას საჭიროდ მიმაჩნია დავსძინო, რომ ხსენებული პირს ბრალი ედება შემდეგში: მას კავშირი ჰქონდა ინტელიგენციასთან, თავის ბინას უთმობდა მათ კრებების გასამართავად, რომელშიაც თითონაც ღებულობდა უშუალო მონაწილეობას“.

მეორე მიმოწერაში იგივე ქანდარმერია (პეტერბურგის) მოითხოვს „ხელწერილი ჩამოერთვას კალინინს, რომ ჩემ ნებადაურთველად არ აქვს უფლება ტფილისიდან წასვლისა“.

მ. ი. კალინინი ტფილისში.

აგვ. კალინინის ტფილისში ჩამოსვლის შესახებ ტფ. ქანდარმთა სამმართველოს აცნობებს ტფილისის პოლიცმეისტერი 1900 წ. ივნისის 22-ს თარიღით შემდეგს: „განსაკუთრებული თვალყურის დევნა კალინინზე დაწესებულია მის საცხოვრებელ რაიონში, მეათე უბანში, ელისაბედისა და სადგურის ქუჩების კუთხეში“.

მ. ი. კალინინის ხელწერილიც გაიგზავნა დანიშნულებისამებრ, სადაც „ტვერის გუბერნიის, კორჩევის მაზრის გლეხი მიხეილ კალინინი ვალდებულათ ხდის თავს იცხოვროს ტფილისში და საცხოვრებელი ადგილის გამოცვლისთვის ვალდებულია მიმართოს ადგილობრივ ქანდარმთა საგუბერნიო სამმართველოს და პოლიცმეისტერს“.

რას აკეთებს კალინინი?

ქანდარმთა სამმართველოს უფროსის მოადგილე შტაბ-როტმისტრი ლავროვი სთხოვს ტფ. პოლიცმეისტერს „აწნობოს მას რაც შეიძლება საჩქაროდ—სად მსახურობს და რას აკეთებს ამ ქამად პოლიციის მხედველობის ქვეშ მყოფი მ. ი. კალინინი“.

კალინინი ფიქრობს რკინის გზის სახელოსნოებში მუშაობას.

პოლიცმეისტერი 1900 წ. აგვისტოს 15-ის თარიღით მოახსენებს, რომ „მიხეილ კალინინი ამ ქამად არ მსახურობს, განსაზღვრული საქმე არაფერი აქვს, ფიქრობს შვევიდეს ა/კ რკინის გზათა სახელოსნოებში, სადაც წინად, გაფიცვამდე, მსახურობდა“.

პოლიციის დეპარტამენტის სურვილით.

ა/კ რკინის გზების ქანდარმთა საპოლიციო სამმართველო 2 ოქტომბრის თარიღით „რკინის გზიდან პოლიციის მხედველობის ქვეშ მყოფი მუშის კალინინის დათხოვნის შესახებ“ ატყობინებს ტფ. საგუბ. ქანდარმთა სამმართველოს, რომ „მიხეილ ივანესძე კალინინი ჩემი მოთხოვნით დათხოვნილია ტფილისის რკინის გზის მთავარ სახელოსნოებიდან, რადგანაც ასეთი იყო პოლიციის დეპარტამენტის სურვილი“.

ტფილისიდან რეველში წასვლის განზრახვა.

25 ნოემბერს ამხ. კალინინი სთხოვს „ტფილისის ქანდარმთა სამმართველოს ნება დართოს მას წავიდეს რეველში, ესტლ. გუბ“. „მიზეზი, რამაც მაიძულა ასეთი თხოვნით მომემართა — სწერს კალინინი — არის ის, რომ არა მაქვს საშვალება არსებობისათვის არც ახლა, არც მომავალში და არც არის იმედი, რომ მოვიპოვებ, რადგანაც რკინის გზის სახელოსნოებში მუშაობის ნებას არ მაძლევენ, კერძო სამსახური კი ჯერ-ჯერობით ვერ ვიშოვე და არც არის იმედი, რომ ვიშოვნიო“.

რეველის ნაცვლად მეტეხის ციხე.

19 დეკემბრის თარიღით (№ 5399) პოლიციის დეპარტამენტი იტყობინება — „გამოეცხადოს გლეხს მიხეილ ივანესძე კალინინს, რომ მისი შუამდგომლობა რეველში გადასვლის შესახებ საცხოვრებლად დატოვებულია უშედეგო“.

30 დეკემბერს კი (№ 5859) ტფ. ეანდარმთა საგუბერნიო სამმართველო იტყობინებს პოლიციის დეპარტამენტს შემდეგს: „1900 წლის ნოემბრის 30-ის თარიღით (№ 5405) წარმოდგენელი მოხსენების დამატებათ მოვახსენებ პოლიციის დეპარტამენტს, რომ პოლიციის განსაკუთრებული მხედველობის ქვეშ მყოფი მიხეილ ივანესძე კალინინი 23 დეკემბერს დაპატიმრებულია მეტეხის ციხეში სახელმწიფოს დაცვის დებულების წესით: მისი საქმე გამოძიებაშია იმავე დებულების წესით და ეხება ტფილისის რკინის გზის მთავარ სახელოსნოებში მომხდარ მუშათა მოძრაობას. (ჩემი მოხსენება ამა 23 დეკემბრის თარიღით — № 5788) ლიტ. A. წარმოდგენილია ა/წ. 1 აგვისტოს № 3532“).

თბილისის გეოგრაფიკული პროფესიონალური კავშირი 1917 წელს.

1917 წლის თებერვლის რევოლუციამდე თბილისში როგორც სხვა პროფესიონალური ორგანიზაციები, აგრეთვე გეოგრაფთა კავშირის ორგანიზაციაც არ არსებობდა.

თებერვლის რევოლუციის ამბების მოსვლისთანავე თბილისის გეოგრაფებიც ამოძრავდნენ და განიზრახეს რეაქციის მიერ დანგრეული და განადგურებული პროფესიონალური ორგანიზაციის ხელახლად აღდგენა.

პირველი საერთო კრება მოწვეული იქნა მარტში. ეს კრება არ იყო გეოგრაფთა კავშირის დამფუძნებელი კრება, არამედ აღნიშნული კრება იყო საერთო კრება, მოწვეული თბილისის პირველ მუშათა დეპუტატების საბჭოში წარმომადგენლების ასარჩევად.

გეოგრაფთა პირველი საერთო კრება მოხდა 1917 წელს აპრილის პირველ რიცხვებში ბელგიის ქუჩაზე, ებრაელების სასწავლებელში. აღნიშნულ საერთო კრებაზედ არჩეულ იქნა დროებითი გამგეობა, რომელსაც უნდა გამოემუშავებინა კავშირის წესდება კრებაზე წარსადგენად.

დროებით გამგეობაში არჩეული იქნენ შემდეგი ამხანაგები: 1) ვანო ხმაღაძე, 2) გიორგი კახიანი, 3) აფანასიევი, 4) ნოსოვა, 5) აბოვიანცი, 6) ნიკო იტრიევი, 7) ასტვაცატუროვი მარტირუზა, 8) ვანო მაღანია, 9) ანატოლსკი.

საერთო კრებამ 10 დღის ვადა მოგვცა კავშირის წესდების შესადგენად. გამგეობამ შეადგინა წესდება და ამავე დროს ორი კაცი გაგზავნილ იქნა დაშნაკელების „ეროვნულ პარტიასთან“ მოსალაპარაკებლად — (ვანო ხმაღაძე და ნიკო იტრიევი). ამ ორ ამხანაგს უნდა გაეგოთ სომხის ეროვნულ პარტიის დაშნაკუთიუნის პოზიცია ახლად დაარსებულ გეოგრაფთა კავშირისადმი.

დროებითი გამგეობა ასე იმიტომ მოიქცა, რომ მას ჰქონდა 1905 წლის გამოცდილება. 1905 წელს დაშნაკელებმა ცალკე ეროვნული პროფესიონალური კავშირი დაარსეს სომეხ გეოგრაფ მუშე-

ბისა, რამაც მაშინდელ პროფესიონალურ მოძრაობას დიდი ზიანი მიაყენა. ასე იმიტომ მოიქცნენ, რომ სომეხი მუშები გაერთიანებულ კავშირში არ გასცნობოდნენ მარქსის მოძღვრებას და სოციალიზმს. ყოველი შემთხვევისათვის, რომ ძველი ისტორია არ განმეორებულყო, ჩვენმა გაგზავნილმა ამხანაგებმა დაშნაკელების პარტიის ხელმძღვანელებს წინადადება მისცეს მოკლე ხანში თბილისის მკერვალთა პროფესიონალური კავშირის გამგეობის არჩევნებში მათაც მიეღოთ მონაწილეობა.

დაშნაკელების პარტიის ხელმძღვანელებმა კი წამოგვიყენეს შემდეგი პირობები: არჩევნების ყოველგვარი შედეგის გარეშე კოოპტაციით მათთვის მიგვეცა გამგეობაში ოთხი ადგილი. მათ ამ წინადადებაზე კატეგორიული უარი მიიღეს და წინადადება მივეცით, რომ თუ სურდათ მიეღოთ მონაწილეობა გამგეობის არჩევნებში და წამოეყენებინათ თავიანთი კანდიდატები და უკეთეს არჩევნებით გავიდოდნენ, ჩვენ საწინააღმდეგო არაფერი გვექნებოდა. მათ მეტი გზა აღარ ჰქონდათ და ჩვენს წინადადებაზე დავგთანხმდნენ. მოვიდნენ არჩევნებზე, მაგრამ მათ ვერც ერთი კანდიდატი ვერ გაიყვანეს გამგეობაში და სასტიკად დამარცხდნენ. ჩვენ მაინც პოლიტიკური მოსაზრებით დაუთმეთ ორი ადგილი და შემოვიყვანეთ ნიშანა ყაზაროვი და მინასა. აღნიშნული საერთო კრება მოწვეული იქნა არტოს ბაღში (მაშინდელ არტისტული კლუბის საზაფხულო ბაღში პლენხანოვის პროსპექტზედ) განვიხილეთ წესდება, შეტანილი იქნა მცირე შესწორებები. შემდეგ ავირჩიეთ: კავშირის ცენტრალური გამგეობა თერთმეტ კაცისაგან: ვანო ხმაღაძე, კახიანი გიორგი, ანატოლსკი. იტრიევი ნიკო, ნოსოვა, აფანასიევი, ასტეცატუროვი მარტირუხა, ვანო მაღანია, აბოვიანცი ავეტისა, ცხვედაძე პავლე და როგორც ზემოთ მოგახსენეთ, ორი დაშნაკელი მუშა — ნიშან ყაზაროვი და მინასა. (ამ უკანასკნელმა ერთი თვის შემდეგ მიანება თავი მუშაობას). სარევიზიო კომისიაში არჩეული იქნენ — ყაჯრიშვილი მაღხაზა და დილანოვი მიხაკა. იქვე მოხდა კავშირში წევრების მიღება. საწევრო გადასახადი თვიურად 50 კაპიკი იყო, ერთი მანეთიც ერთდროული.

გამგეობას პირველი საორგანიზაციო კრება ჰქონდა ანატოლსკის სახლში (პანასევიჩის ქუჩა № 27). ეს არალეგალურ კრებას უფრო მოგავგონებდათ, ვიდრე ლეგალურს. ფუნქციები განაწილდა შემდეგნაირად: გამგეობის თავმჯდომარეთ არჩეულ იქნა ვანო ხმაღაძე, მდივნათ აფანასიევი, კავშირის მოლარეთ — ნიკო იტრიევი, შემდეგ ამორჩეული იქნა სხვა და სხვა კომისიები.

თუმცა ნიკოლოზის მთავრობა ჩამოგდებული იყო, ძალა-უფლება ხელში გექონდა, მაგრამ მიუხედავად ამისა, კავშირებს ბინა არა ჰქონდათ და აქა-იქ კერძო ბინებში ვიკრიბებოდით. შემდეგ, როგორც იყო, კავშირებს გადმოგვეცა მეფის მოადგილის ამაღლის ყოფილი სახლი, რომელიც რამოდენიმე ათეული ოთახისაგან შესდგებოდა. ორი ოთახი ამ სახლში მკერვალთა კავშირს გადმოგვცეს (პეტრე დიდს ქუჩაზე ახლა ტროცკის ქუჩა).

კავშირებში გამოცოცხლდა მუშაობა, დაარსდა ცენტრალური პროფ-საბჭო. მკერვალთა კავშირიდან ამორჩეული იქნენ პროფ-საბჭოში სამი ამხანაგი — რებეცოვი, ნოსოვა და ნიკო იტრიევი. მაშინ მკერვალთა კავშირი აერთიანებდა 500 წევრს. ჯერ-ჯერობით კავშირში შედიოდნენ მხოლოდ ქალის და კაცების ტანისამოსის მკერავი მუშები, შემდეგ შემოგვიერთდნენ აზიური ტანისამოსის მკერავი მუშები და მექუდეები, რამაც ხელი შეუწყო კავშირის წევრთა ზრდას. წინადადება მივიღეთ აგრეთვე კაცების ქუდეების მკერავ მუშებისაგან ერთიან კავშირში შემოერთების შესახებ. ამისათვის მოვიწვიეთ საერთო კრება პლენაროვის და ბელგიის ქუჩების კუთხეში მილიციის სამკერვალოში. აღნიშნულ კრებაზე მცირე მოლაპარაკების შემდეგ შემოგვიერთდნენ ქალის ქუდეების მკერავებიც. ამავე კრებაზედ ამორჩეულ იქნა თვითეულ ქარხნიდან თითო დელეგატი, დიდრონებიდან ორ-ორი. აღნიშნულ კრებაზე სხვათა შორის საკითხი იდგა სახლში მომუშავეთა. რადგანაც მაშინ ძალზედ გავრცელებული იყო სახლებში მუშაობა და დიდ-ძალი მუშები გვყავდა დაქსაქსული. ჩვენი მიზანი იყო დაფანტული მუშების როგორმე ქარხნებში გადმოყვანა და შემდეგ კი კავშირში შემოყვანა, რათა მომავალ გაფიცვების დროს ეს გაბნეული მუშები შტრეიკბრეხერებათ არ გამოეყენებინათ სახელოსნოს პატრონებს. ამ საქმისათვის ამორჩეულ იქნა კომისია, რომელსაც გამგეობის ხელმძღვანელობით უნდა ემუშავა. ჩვენი მიზანი ნაწილობრივით განხორციელებულ იქნა.

1917 წლამდე მკერვალებს პირდაპირ ჰყვლევდნენ დამქირავებლები. დიდი იყო სამუშაო დრო, ხელფასი მცირე და სხვა. 1917 წლის ბრძოლით მოპოვებული უფლებების ნისახიც კი აღარსად იყო დატოვებული. ამისთვის კავშირის ენერგიული მუშაობით ბევრ ადგილას შემოღებულ იქნა რვა საათიანი სამუშაო დრო. ზოგიერთ ადგილებში ხელფასის მომატება და სხვა. ბრძოლის იარაღთა ვიყენებდით საკონფლიქტო კომისიებს, რომლებიც კარგათა ჰქონდათ მოწყობილი კავშირებს და დამქირავებლებზე გავლენას ვახდენდით. ასეთი მუშაობა ითხოვდა დიდი ენერგიის დახარჯვას, მით უმეტეს,

რომ მაშინ ჰვენს კავშირს არც ერთი განთავისუფლებული და დაქირავებული კაცი არა გვეყავდა და საქმე გვეკონდა არა დიდრონ ქარხნებთან, სადაც რამოდენიმე ათასი კაცი მუშაობდა, არამედ ისეთ სახელოსნოებთან, სადაც ხუთი და ათი მუშა მუშაობდა (იყო ზოგიერთი ქარხნები, სადაც მუშაობდა 40 კაცამდე). ვიმეორებ, ასეთ წვრილათ დაფანტულ მუშების შეკავშირება და გაძლოლა დიდ სიძნელეს წარმოადგენდა. იყო შემთხვევები, როდესაც მწარმოებლებთან ლამის სამ საათამდე ირჩეოდა კონფლიქტები. მიუხედავად მრავალი მიღწევებისა, მაინც მთელი რიგი მწარმოებლებისა ჯიუტობდა და მუშების მიერ წამოყენებულ კანონიერ მოთხოვნებებს სავსებით არ აკმაყოფილებდნენ, რაც იწვევდა გაფიცვის აუცილებლობას. გამგეობამ გადასწყვიტა სადელეგატო კრების მოწვევა, რათა სხვა საკითხებთან ერთად დასმულიყო გაფიცვის საკითხიც. მოწვეულ იქნა სადელეგატო კრებაც, მაგრამ გაფიცვის საკითხში ვერ შევთანხმდით. საქმე იმაში იყო, რომ კრებაზე თავი იჩინა ფრაქციულობამ: მენშევიკი მუშებს უნდოდათ გაფიცვა გამოეცხადებინათ მხოლოდ იმ სახელოსნოს პატრონებთან, რომლებიც არ აკმაყოფილებდნენ კავშირის მოთხოვნებს. ამისათვის საერთოდ თბილისის მასშტაბით გაფიცვის გამოცხადებას მეტად სთვლიდნენ. სამაგიეროდ ბოლშევიკი ამხანაგები დაეინებით მოითხოვდნენ საყოველთაო გაფიცვას მთელი თბილისის მასშტაბით. ასეთი მოთხოვნების მიზანი იყო ის, რომ მით ბოლშევიკ ამხანაგებს გაფიცვისათვის უნდოდათ პოლიტიკური ხასიათის მიცემა. მეტი გზა არ იყო, უნდა კავშირს მოეწვია ფართე საერთო კრება და გაფიცვის საკითხი გადაეწყვიტა აღნიშნულ კრებას, რადგანაც საყოველთაო გაფიცვის შედეგების პასუხისმგებლობას გამგეობა თავის თავზედ ვერ იღებდა.

მოწვეულ იქნა საერთო კრებაც (პლენაროვის პრ. მაშინდელი ხელოსანთა კლუბში) კრებაზედ აუარებელი ხალხი გამოცხადდა ისე, რომ აუდიტორია ძალზედ გაჭედილი იყო, კრებას თავმჯდომარეობდა გრანიკა, საკითხი ისე გამწვავდა, რომ კინალამ კრება ჩაიშალა. თავმჯდომარე ველარ იცავს წესრიგს და თავს ანებებს თავმჯდომარეობას, თავმჯდომარის ადგილს იჭერს იტრიევი.

კრების ნორმალურათ წარმოება ძალიან გაძნელდა, რადგანაც ობსტრუქციული ხასიათი მიიღო.

ბოლოს, როგორც იყო, კრება დაწყნარდა და შესაძლებელი გახდა კენჭის ყრა. გაიმარჯვა საერთო გაფიცვის წინადადებამ. თუმცა გადაწყდა საერთო გაფიცვის გამოცხადება, მაგრამ იგი ცხოვრებაში ვერ გატარდა, რადგანაც აუარებელი დაბრკოლებები

გადაეღობა წინ. მთავარი მიზეზი კი ის იყო, რომ გაფიცვას ეკონომიური საფუძველი არ ჰქონდა და გარდა ამისა კავშირის სალაროც ვერ გაუძღვებოდა აღნიშნულ გაციცვას. ბოლოს არ შეიძლება არ აღინიშნოს, რომ მიუხედავად ბოლშევიკ მუშების მაშინდელი სიმცირისა ისინი მაინც სჯობნიდნენ საკითხების გადაწყვეტის დროს მენშევიკების დიდ უმრავლესობას, რადგანაც სამაგალითო ენერგიით აწარმოებდნენ მენშევიკებთან ბრძოლას. მაშინ ხელმძღვანელები იყვნენ: აბოვიანი, ავთანდილოვი, კამალოვი, ბაქრაძე და სხვანი. ზოგიერთ მწარმოებლებთან მაინც აშორებული იქნა გაფიცვის გამოცხადება, რადგანაც საკონფლიქტო კომისიების საშუალებით ვთანხმდებოდით, მაგრამ მაინც მოხდა თითო ოროლა გაფიცვა შემდეგ ფორმებში: მაღამ ჟანთან — აღშვანგთან — დავიდოვთან — „ორგინალთან“, შეიმანთან და აფიცურთა ეკონ. საზოგადოებაში განსაკუთრებით ვერ ურიგდებოდა გაციცვებს უცხოეთის ქვეშევრდომი მწარმოებელი ქალი მაღამ ჟანი. იყო ისეთი შემთხვევა, როდესაც მაღამ ჟანთან (ესე ეძახდნენ) გაფიცვა გამოაცხადა კავშირმა, რადგანაც მან ორი მუშა დაითხოვა. საფრანგეთის კონსულთან უჩივლა კავშირს: „რა მაგათი საქმეა, ვისაც მინდა იმას დავითხოვო“ და როდესაც კონსულმა უარი უთხრა საქმეში ჩარევაზე, მაშინ ხომ მის გაოცებას და გაკვირვებას საზღვარი არა ჰქონდა.

უფრო სერიოზულ საკითხების გასარჩევად მაშინდელი შრომის სამინისტროსაგან დაარსებული იქნა მომრიგებელი კამერა, სადაც შედიოდნენ წარმომადგენლები თანასწორი რიცხვით — როგორც პროფკავშირიდან, აგრეთვე ქარხნების მეპატრონეებიდან. თბილისის თვითმართველობიდან დანიშნული იყო „მიუდგომელი პიროვნება“ თავმჯდომარეთ ვინმე პალმოვი, გადამწყვეტი უფლებით. მკერვალთა კავშირიდან მომრიგებელ კამერაში შედიოდა ამხ. პავლე ცხვედაძე. კამერაში ირჩეოდა ისეთი საკითხები, რომელიც კავშირებში ვერა წყდებოდა. 1917 წელს მკერვალთა კავშირში აქტიურ მონაწილეობას იღებდნენ შემდეგი ამხანაგები: 1) ხმალაძე ვანო, 2) იტრიევი ნიკო, 3) ანატოლსკი (სახელი არ მახსოვს) 4) მალანია ვანო, 5) აბოვიანცი ავეტიქა, 6) კახიანი გიორგი, 7) ყაზაროვი ნიშან, 8) ნოსოვა, 4) აფანასევი, 10) ხეციევი გაბო (მექუღეებიდან), 11) ცხვედაძე პავლე, 12) ასტვაცატუროვი მარტიროს, 13) რებცოვი, 14) გველესიანი ბათლომე, 15) გველესიანი ნინა, 16) ჩადრონოვი ოვანეს, 17) ლონდზინსკაია, 18) ანანიევი დიმიტრი, 19) ტერუნოვი, 20) მანაკაძე, 21) მახვილაძე დათიკო.

ნიკო იტრიევი (მკერვალი).

ოქტომბრის რევოლუციის საქართველოს სარევოლუციო მუზეუმის მასალების მიხედვით.

(პლაკატებისა და სხვა მასალების გამოფენა)

ოქტომბრის რევოლუციის მასალებს საქართველოს სარევოლუციო მუზეუმში დაკავებული აქვს 4 დარბაზი. მდიდარი მასალაა გამოფენილი შესაფერისი ახსნა-განმარტებით.

დავიწყოთ შემთანხმებლობის პერიოდით:

შემთანხმებლობის პერიოდი, მზადება ოქტომბრისათვის ოქტომბრის გადატრიალება, სამოქალაქო ომი.

პირველი კოალიცია. მეორე კოალიცია წინა პარლამენტი. პეტროგრადის მუშათა დეპუტატების საბჭო. დემოკრატიული თათბირის პრეზიდენტი.

ამ პერიოდის ახსნა ასეა გადმოცემული: „თებერვლის რევოლუციის პირველსავე დღეებში სახელმწიფო ძალა-უფლება ხელში ჩაიგდო ბურჟუაზიამ. მალე გამოიჩინა, რომ შემდგარი დროებითი მთავრობა არ შეეფერება სახელმწიფო არსებულ ძალთა განწყობილებას. რევოლუციონური მშრომელი ხალხი დაირაზმა თავის საბჭოებში. ბურჟუაზიასა და ფეოდალებს რაიმე საგრძნობი ძალა, გარდა ძველი აფიცრებისა და გენერალებისა, არ მოეპოვებოდა.

„მიუხედავად ამისა ქვეყნის ბედი ბურჟუაზიის ხელში იყო. მან იმ თავითვე მიზნად დაისახა რევოლუციის დატუქსება და იმპერიალისტური ომის გაგრძელება.

„შემარჯვენე სოციალისტები იმის ნაცვლად, რომ მიზნად დაესახათ რევოლუციის შემდგომი განვითარება, ძირიან-ფესვიანად აღმოეფხრათ ძველი წესწყობილების ეკონომიური და პოლიტიკური ნაშთები და იმპერიალისტური ომისათვის, როგორც მშრომელთა უალრესად საზიანო ხოცვა-ჟლეტისათვის ბოლო მოეღოთ, გვერდში

ამოუდგენ იმპერიალისტურ ბურჟუაზიას, დაუმორჩილეს მას საბჭოები და იმპერიალისტურ ომის გაგრძელებას ხელი მიჰყვეს.

„რათა რევოლუციის ტალღის შეჩერება უფრო მტკიცე და საიმედო ყოფილიყო, საბჭოები დაადგენ შემთანხმებლურ გზას. ამ მიზნით შეიქმნა ე. წ. „წინა პარლამენტი“, შესდგა კოალიცია და მოწვეულ იქნა მოსკოვში „დემოკრატიული თაობირი“. ეს პერიოდი რევოლუციის მატთანეში აღბეჭდილია, როგორც უმაღალითო ლა-ლატისა და ესერ-მენშევიკების პოლიტიკის დაცემის პერიოდი.“

ოქტომბრის გადატრიალება. „პრავდა“-ს რედაქცია გადატრია-
ელების დღეებში. სტალინი, სოკოლინოვი, მ. ი. ულიანოვა, ი. ვარდინი. სამხედრო მოქმედებათა გეგმა პეტროგრადში 1917 წ. წითელ გვარდიელთა პიკეტი ოქტომბრის გადატრიალების დროს. მატრო-
სების რაზმი, რომელმაც ელენზნაიკის მეთაურობით გარეკა რუსეთის დამფუძნებელი კრება. ამხ. ლენინის რეზოლიუცია ფოტოგრაფიულად გადაღებული, მიღებული ცეკას მიერ 1917 წ. 10 ოქტომბერს

* *

პეტროგრადის სამხედრო რევოლუციონერი კომიტეტი. სამ. ხედრო რევ. კომიტეტი მოსკოვში ოქტომბრის დღეებში.

ახსნა: „25 ოქტომბერი.“

„1917 წლის 25 ოქტომბრის (ახალი სტილით 7 ნოემბერს) რუ-
სეთში მოხდა უდიდესი გადატრიალება, რომელმაც შეანძრია მთელი კაპიტალისტური სამყარო; დაემხო ბურჟუაზიული მთავრობა და გამოცხადდა რუსეთის საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკა.“

ბურჟუა-კაპიტალისტებისა და არისტოკრატ თავადთათვის ეს თავზარდამცემი ამბავი რკინის აუცილებლობით გამომდინარეობდა რუსეთის მეტად რთული და თავისებურ საგარეო და საშინაო მდგო-
მარეობიდან. კერენსკის მთავრობა მუდმივ რყევაში იყო. მისი შე-
ტევა გერმანიის წინააღმდეგ სასტიკად დამარცხდა, მოშლა და საერთო კრიზისი ძლიერდებოდა. კმაყოფილი არავინ იყო: მთავრობის უილაჯობითა და ქანაობით თავმოებზრებული ბურჟუაზია აშკარად აფექტების გზას დაადგა (კორნილოვის გამოსვლა). მშრომელთა მასა მარცხნით მიექანებოდა ხელისუფლების სრული გაორება აშკარა ფაქ-
ტი გახდა. ესერ-მენშევიკები საბოლოოდ დაადგენ ამ გზას...

„ამ საერთო ფონზე სრული პოლიტიკურ გარკვეულობით, უმა-
გალითო ენერგიითა და იშვიათი გამჭრიახობით გამოდის ბოლშევი-
კური პარტია, რომელიც ელვის სისწრაფით იპყრობს მშრომელთა თანაგრძნობას. „ძირს კოალიცია“, „მთელი ძალა-უფლება საბჭოებს“, „ძირს იმპერიალისტური ომი“, „ზავი უანექსიო და უკონტრიბუ-
ციო დაუყონებლივ“, აი მაგიური ძალის მქონე ლოზუნგები, რომ-

ლებიც დაუპირდაპირდა მმართველი წრეების ესერ-მენშევიკების მუდმივ რყევასა, გამცემლობასა და დაუსრულებელ ლაყობას.

„ლენინმა ჯერ კიდევ სექტემბერში გენიალური განსჯერებით წამოაყენა შეიარაღებული აჯანყების აუცილებლობა, ხოლო ოქტომბრიდან პარტია შეუდგა მის პრაქტიკულ განხორციელებას. რეპრესიებმა ვერ გასჭრა და აჯანყებისათვის სახელმძღვანელოდ არჩეულმა სამხედრო სარევოლიუციო კომიტეტმა მშრომელთა საყოველთაო თანაგრძნობით ზურგ გამაგრებულმა 25 ოქტომბერს რამოდენიმე საათის განმავლობაში მოახდინა დროებითი მთავრობის სრული ლიკვიდაცია. მშრომელთა უმაღალითო ენტუზიაზმით, ზეიმითა და სიხარულით გამოცხადდა საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკა რუსეთში.

„დამყარდა პროლეტარიატებისა და უღარიბეს გლეხობის დიქტატურა. დედამიწის ერთ მეექვსედზე დაიწყო ახალი ხანა“.

* *

ხელშეკრულება სამხედრო რევ. კომიტეტისა და საზოგადოებრივ უშიშროების კომიტეტს შორის.

სამოქალაქო ომი რუსეთში. გენერლები—კორნილოვი, კალედინი, მაი-მავესკი, მარკოვი, დენიკინი, ალექსეევი, ვრანგელი, შკურო.

ახსნა: „ოქტომბრის რევოლუციამ თავზარი დასცა მთელს ბურჟუაზიას როგორც შიგნით რუსეთში, ისე მის გარეთაც, ვინაიდან მან სამართლიანად დაინახა „ოქტომბრის რევოლუციაში უდიდესი საფრთხე თავის ბატონობის და სიმდიდრისათვის. რუსეთის ბურჟუა-მემამულენი შეწრიალდნენ, მოახდინეს თავის ძალების მობილიზაცია და ცეცხლითა და მახვილით მოისურვეს დაკარგული მიწების, ფაბრიკა-ქარხნების და ხელისუფლების დაბრუნება. დაიწყო სამოქალაქო ომი, საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ შეიქნა ესერ-მენშევიკთა და რუსეთისა და მსოფლიო ბურჟუაზიის ერთი მთლიანი ფრონტი. უმაღალითო ბრძოლა სამი წელიწადი გრძელდებოდა. კონტრ-რევოლუცია შეიარაღებული ჰაეროპლანებითა და ტანკებით უტევდა უამრავ ფრონტებზე ახალგაზრდა საბჭოთა რესპუბლიკას.

„რუსეთის მუშებმა და გლეხებმა გადაიტანეს უსაშინელესი გაჭირვებანი: მოუსავლობა, შიმშილი და გადამდები სენი. რევოლუციის მონაპოვართა შესანარჩუნებლათ გაღებულ იქნა უამრავი მხვერპლი, მაგრამ ვერავითარმა ძალამ მათ ხელიდან ვერ გამოგლიჯა დიადი ოქტომბრის დროშა. მონობის ბორკილები საბოლოოთ დაიმსხვრა, კონტრ-რევოლუცია განადგურებულ იქნა:“

* * *

ბოლშევიკური პრესა მენშევიკური დემოკრატიის სამე- ფოში:

- 1) „ბრძოლა“ № 1—კვირა, 4 ივნისი 1917 წ. ფ. 10 კ.
- 2) „მესამე ინტერნაციონალი“ № 2 „სპარტაკის“ ქუთაისის კომიტეტის ორგანო (ქაბუკ-სოციალისტ-ინტერნაციონალისტები). კვირა, 19 ნოემბერი 1917 წ. ფ. 25 კ.
- 3) „მუშათა ბიულეტენი“—რუსეთის კომ. პარ. (ბოლ.) ხუთშაბათი, 21 აგვისტო. ფასი 1 მ.
- 4) „მუშის სიმართლე“—ყოველკვირეული გაზეთი რუს. სოც. დემ. მუშ. პარ. (ბოლშევიკების) ბათუმის კომიტეტის ორგანო № 1—22 ივნისი 1917 წ. ფასი 25 კ.
- 5) „ჩვენი ბრძოლა“—ორგანო დასავლეთ ამიერ კავკასიის ორგანიზაციების რ. ს. დ. მ. პ. (ბოლშევიკების) ყოველ დღიური გაზეთი № 8 პარასკევი, 16 მარტი 1918 წ. ფასი 15 კ.
- 6) „Кавказский Рабочий“—орган. Тифл. Комитета РСДРП (больш.) № 88. Суббота, 1 июля 1917 г. Ц. 7 к.
- 7) „Кавказский Вестник Совета Народных Комиссаров“ 13 февраля 1918 г. Ц. 35.
„Единственное спасение Закавказья от полного торжества дворянско-буржуазной контр-революции, от кровопролитных национальных войн, от голода и финансового кризиса—в организации Советской власти на Кавказе и признании власти Рабоче-Крестьянского правительства России—Совета Народных Комиссаров“.
- 8) „Кавказская Правда“—№ 2—Среда, 13 марта 1918 года. Ц. 20 к.—Орган Кавказского Краевого и Тифлисского Комитетов РСДРП (больш.):
- 9) „Коммунист“ № 1.—Орган Кр. Центр. Ком. и Тифл. Ком. КК Грузии. Суббота, 17 июля 1920 г. Ц. 5 р.
- 10) „Коммунист Грузии“—№ 2 Орган временного Центр. Ком. и Тиф. Ком. Комму. Пар. Грузии. Ц. 10 р. Четверг, 21 ноября 1920 г.
- 11) „Молодой Пролетарий“—ежеднев. газета. Орган Центр. Ком. Коммунистической молодежи Раб.-Крестьянской молодежи Грузии № 2. Понедельник, 7 июня 1920 г.
- 12) „Кавказская Раб. Правда“—Орган Кавказ. Кр. и Тиф. Ком. Рос. Комму. Парт. (больш.), Воскресение, 8 июля 1918 г.
- 13) „Рабочий“—№ 2 Пятница Тифлис, 4 июля 1919 г.

14) Бюллетен РКП (б). გამოდიოდა ტფილისში არაპერიოდულად აპრილიდან აგვისტომდე. გამოვიდა 10 №-მდე.

15) Волна—მუშათა ყოველდღიური გაზეთი. პირველი ნომერი გამოვიდა ტფილისში 1919 წ. 9 ივნისს, დახურულ იქნა 1919 წ. 26 ივლისს. სულ გამოვიდა 15 ნომერი.

16) Бюллетени „Кавк. Раб.“—გამდიოდა ტფილისში 1917 წ. ოქტომბერ-დეკემბერში. სულ გამოვიდა 11 ნომერი.

კომუნისტი № 7—14 ივნისი 1920 წ. ს. კ. პ. ცენტრ. და ტფ. კომიტ. ორგანო. პირველი ნომერი გამოვიდა 1920 წ. 3 ივნისს დახურულ იქნა 1920 წ. 13 ივნისს. სულ გამოვიდა 10 ნომერი.

17) „საქართველოს კომუნისტი“—№ 17—7 ივლისი 1920 წ. ს. კ. პ. ცენტრ. და ტფ. კომიტეტების ორგანო. პირველი ნომერი გამოვიდა 1920 წ. 16 ივნისს. მთავრობის მიერ დახურულ იქნა 1920 წ. 12 ივლისს. სულ გამოვიდა 25 ნომერი.

18) „ახალგაზრდა კომუნისტი“—ორშაბათი, 28 დეკემბერი 1918 წ. ფ. 50 კ. ქუთაისის ახალგაზრდა კომუნისტთა „სპარტაკის“ ორგანო. გამოვიდა ერთი ნომერი ქუთაისში „მესამე ინტერნაციონალის“ შემდეგ 28 დეკემბერს.

19) „Наша Правда“ Росс. Ком. (Большев), Тифлис, н. 60 н. გამოვიდა 1918 წ. ოქტომბერში.

20) „Кавказская Правда.“—რ. კ. პ. კავ. კომიტეტის ორგანო. გამოდიოდა არალეგალურად ტფილისში 1920 წ. გაზეთულზე. გამოვიდა 5 ნომერი.

* * *

ამიერ-კავკასიის საოლქო კომიტეტის შემადგენლობა. მათი სურათები. ამხ. მ. ცხაკაიას მიერ წაკითხული თეზისები (იხ. „კავკას. რაბ.“ № 200—15 ნოემბერი 1917 წ.). Резолюции Кавказского Краевого съезда Р. С. Д. Р. (большевиков), заседавшего 2—7 октября 1917 г. в гор. Тифлисе, цена 20 коп.

ახსნა: „რ. კ. პ. (ბ) ამიერ კავკასიის საოლქო კომიტეტი. 1917 წლის 2 ოქტომბერს ქ. ტფილისში მოწვეულ იქნა ა/კ. ბოლშევიკური ორგანიზაციების პირველი ყრილობა, რომელმაც დაადასტურა ცეკას საერთო ბოლშევიკური ხაზი, მიღებული 1917 წლის აპრილის კონფერენციაზე.

„ყრილობაზე მიღებულ იქნა აგრეთვე დადგენილებანი ადგილობრივი ხასიათის საკითხების შესახებ. ყრილობამ აირჩია საოლქო კომიტეტი შემდეგი შემადგენლობით:

„ამხ. მ. ცხაკაია, მ. ორახელაშვილი, ს. შაუმიანი, ფ. მახარაძე, ალ. ჯაფარიძე, ა. ნაზარეტიანი, ლ. დუმბაძე, მ. ტოროშელიძე მ. ოკუჯაია, დ. შავერდოვი, მ. ყორღანოვი, ნ. ალაჯალოვა, ს. კასიანი, ს. ხანოიანი, ს. ქავთარაძე, თ. კალანდაძე, ათაბეგოვი, კუზნეცოვი, და სხვა.

„კომიტეტი ხელმძღვანელობდა მთელს პარტიულ მუშაობას 1917—21 წლებში, კერძოდ:

1) ჩაატარა საარჩევნო კამპანია თვითმართველობებსა და მუშათა საბჭოებში.

2) იღებდა მონაწილეობას კავკასიის არმიის ყრილობაზე.

3) აწარმოებდა აგიტაცია-პროპაგანდას ჯარში.

4) ხელმძღვანელობდა გლეხთა აჯანყებებს მთელს მხარეში.

„კომიტეტის ორგანო იყო გაზ. „კავკასსკი რაბოჩი“, სადაც იბეჭდებოდა ცეცხლის-მფრქვეველი წერილები მმართველი პარტიების (მენშევიკები, ესერები, დაშნაკელები, მუსავატელები) წინააღმდეგ. ბოლშევიკური ორგანიზაციები და, უპირველეს ყოვლისა, საოლქო კომიტეტი, განიცდიდა უსაშინელეს დევნას, რომელიც გაორკეცდა ა/კ. ცალკე დამოუკიდებელ რესპუბლიკებად დანაწილების შემდეგ.

* * *

ბოლშევიკური აჯანყება აფხაზეთში.

აჯანყების მომწყობ-მონაწილეთა ფორტოგრაფიული სურათები.

1) „Сухумская Правда“ — орган Военно-Революционного Комитета Сухумского округа. Среда, 17 апреля 1917 г., № 2. Цена 20 к.

2) Ред. ежедн. газ.

Удостоверение.

Сухумск. Правды“ Пред'явитель сего Антон Ценовский состоит членом редакционной коллегии органа 2 мая 1918 г. Военно-Рев. Комитета Сухумск. округа „Сухумск. Правды“. Член Ред. Колл. (подпись).

3) საქართველოს სამხედრო მინისტრის დეპეშა დამსჯელი ექსპედიციის შტაბს 3/9—1918.

„По донесению председателя Абхазского Народного Совета из Сухума войска в Кодорском участке предают огню дома мирных жителей; без основания арестовываются мирные жители, которые объявляются военнопленными, при этом будто бы имеют место и грабежи со стороны солдат. Применение столь.

ახსნა: „აჯანყება აფხაზეთში 1918 წ. — მთელი სამი წლის განმავლობაში მენშევიკებს განუწყვეტელი ომი ჰქონდათ საქართველო-

ში მოსახლე ეროვნულ უმცირესობასთან. დამოუკიდებლობისა და დემოკრატიის ეს მოტრფიალენი განაპირა ოლქებში აწარმოებდნენ უტიფარ შოვინისტურ პოლიტიკას. რაც მათ მიერ რევოლუციის ღალატთან ერთად საშინლად ამხედრებდა მენშევიკების წინააღმდეგ საქართველოში მოსახლე ეროვნულ უმცირესობათ.

„ეს გარემოება მეტად ხელს უწყობდა ამ ადგილებში ბოლშევიკების პარტიის გავლენის ზრდას.

„ასეთივე სურათი იყო აფხაზეთშიც. აქ უკმაყოფილება მეტად დიდი იყო, რამაც გამოსავალი ჰპოვა აშკარა აჯანყებაში.

„1918 წლის 16 თებერვალს ქ. სოხუმში მოხდა გადატრიალება: მუშებმა, გლეხებმა და მეზღვაურებმა ჩამოაგდეს მენშევიკური ადგ. მთავრობა და გამოაცხადეს საბჭოთა ხელისუფლება.

„21 თებერვალს მენშევიკებმა კვლავ აიღეს სოხუმი, მაგრამ მათი გამარჯვება უდღეო გამოდგა.

„1918 წლის 25 მარტს ბოლშევიკები ისევ დაეპატრონენ სოხუმს. საბჭოთა ხელისუფლება შეუდგა აფხაზეთის მშრომელთა საკეთილდღეო საქმიანობას და მენშევიკების მიერ გაპარტახებულ მხარის მოვლა-პატრონობას.

„მაღე საქართველოს მენშევიკურმა მთავრობამ გაგზავნა დიდძალი ჯარი, გადასხა ოჩემშირეში დესანტი და საბჭოთა ხელისუფლებას ყოველ მხრით შეუტია.

„აჯანყება ჩაქრობილ იქნა დიდის სისასტიკით.

„აჯანყებას ხელმძღვანელობდნენ ამხანაგები: ეშბა, ლაკობა, ბ. კვირკელია, ანდრო დოლიძე, პ. აღნიაშვილი, ს. კუხალაშვილი, ე. დამენია, ვ. ბახტაძე, ნ. ბახტაძე, ათარბეგოვი, ა. ურუშაძე და სხვები.

„აჯანყების ჩაქრობაში ხელმძღვანელ როლს თამაშობდნენ ბ. ჩხიკვიშვილი, ვ. ჯუღელი, გენერლები: კონიაშვილი და მაზნიაშვილი.

„მენშევიკების პოლიტიკას აფხაზეთში ხელმძღვანელობდა საქართველოს მთავრობის რწმუნებული ის. რამიშვილი.

*
*
*

აჯანყება სამეგრელოში 1918 წ. მარტი — აპრილი.

აჯანყების ხელმძღვანელები: ს. გეგეჭკორი, მ. გეგეჭკორი, ბ. მდივანი, შ. ასკურავა, ოჩიგავა სურათი არ არის). აჯანყების ჩაქრობის ხელმძღვანელები: ვ. ჯუღელი, ვლ. ჯიბლაძე.

აჯანყებულთა ბიულეტენის ხელნაწერი ფოტოგრაფიულად გადაღებული:

1) № 4, 5. შიგ სწერია: „გავიგე: ჯარი მენშევიკების გვაშტობში დამარცხდა. იარაღი ხალხს ვერ აყარა და გამობრუნდაო. ხალხი აქ ლელავს და საათობით სხვა და სხვა ლეგენდებსა კმნის. ჯარების მოსვლას ელიან აქაური მენშევიკების წყალობით. ვაგზავნი კაცს საშასთან კიდევ გორდში. ველით ჯარს“.

2) ვ. ჯუღელის წიგნიდან—„тяжелый крест“: „здесь, в Мингрелии, под видом большевизма подняла голову анархия, контр-революция и турецкая агентура и в какое время? Когда враг не перед воротами, а уже могучей волной вторгся в наши ворота... Это самая гнусная, самая низкая измена, здесь не должно быть пощады“.

ახსნა: „1918 წ. მარტის უკანასკნელ რიცხვებში სამეგრელოში დაიწყო გლეხების გამოსვლები ბოლშევიკების მეთაურობით. მოკლე ხანში აჯანყებულებმა დაიკავეს თითქმის მთელი სენაკის მაზრა. სოფლად სამეგრელოში სრული ადმინისტრაციული თვითნებობა მეფობდა, მიწის საკითხის მემამულეთა სასარგებლოთ გადაჭრა გლეხობაში უდიდეს უკმაყოფილებას იწვევდა. სწორედ ამ ნიადაგზე აღმოცენდა გლეხთა აჯანყებაც სამეგრელოში. საქართველოს დემოკრატიულმა მთავრობამ აჯანყების ჩასაქრობათ გაგზავნა შეიარაღებული ნაწილები ვ. ჯუღელისა და ვლ. ჯიბლაძის მეთაურობით და ზარბაზნებითა და ტყვისიმფორქვეველებით მემამოხეთ შეუტია. აჯანყებას მეთაურობდნენ: ამხ. ბულუ მდივანი, საშა გეგეჭკორი, მიშა გეგეჭკორი, შ. ასკურავა, ოჩიგავა და სხ.“

„აჯანყებულნი მოითხოვდნენ საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებას და რუსეთთან კავშირის აღდგენას.“

„მოკლე ხანში მენშევიკების მიერ აჯანყება დიდი სისასტიკით იქნა ჩაქრობილი“.

* *

შამქორი. ფრონტიდან მიმავალი ეშელონების განიარაღება. ჯორდანის განკარგულება:

Исполнит. Комитет Начальнику брониров. поезда № 4 поруч. Сов. Раб. и Сол. Дел. чнику Андгуладзе.

г. Тифлис. Исполнит. Комитет Сов. Р. и С. Депут.

5 января 1918 г. гор. Тифл. предписывает вам принять меры к

№ 57. обезоружению эшелона солдат, следующих из

Карса в Баку и оружие с описью передать ЦК ж. д.

Председатель Н. Жордания. Секретарь №.

ახსნა: „ბრესტის ზავმა საბჭოთა რუსეთი გამოიყვანა იმპერიალისტური ომის რკალიდან, მან იხსნა ოქტომბრის რევოლუცია

დაცემისაგან და საბჭოთა ხელისუფლებას მისცა შესვენებისა და დანგრეული მეურნეობის აღდგენის საშვალეობა. ეს ვერ გაიგეს მემარჯვენე პარტიებმა, რომელთა ლოზუნგი „ომი სრულ გამარჯვებამდე“ იყო. მენშევიკების, დაშნაკელების და მუსავეტელების წყალობით ამიერ-კავკასია მოსწყდა საბჭოთა რუსეთს და განაგრძობდა ომს ცენტრალურ კოალიციასთან ერთად.

„მაგრამ მალე საბჭოთა რუსეთის მაგალითმა ჰპოვა გამოძახილი კავკასიის ფრონტზეც. იგი დაიშალა, ვინაიდან არ სურდა იმპერიალისტური ომის გაგრძელება და ბურჟუაზიის სასარგებლოთ ხოცვა-ჟლეტა და სისხლის ღვრა.“

„ნაციონალისტურ-ბურჟუაზიულმა ბლოკმა, რომელიც ამიერ-კავკასიას იმ ხანებში ხელმძღვანელობდა, ისარგებლა ამ გარემოებით და მოისურვა მიმავალი ეშელონების განიარაღება, რასაც მოჰყვა საშინელი სისხლის ღვრა შამქორთან.“

„ნ. ჟორდანია—რამიშვილის ბრძანების თანახმად აქ განიარაღების დროს დახოცილ იქნა ბეგების შეიარაღებულ ბანდებისა და სხვა ნაციონალური ნაწილების მიერ 2000-მდე სრულად უდანაშაულო ჯარის კაცი.“

„ამ საზიზღარ საქმეში, რომელიც გრძელდებოდა 9—12 იანვრამდე, აქტიურ როლს თამაშობდნენ როტმისტრი აფხაზავა, პოლკოვნიკი მალალოვი და სხ.“

* * *

დუშეთის აჯანყება 1918 წ.

ხელმძღვანელ-მონაწილეთა სურათები. დუშეთის სამაზრო აღმასკომის ბრძანება № 1 ფოტოგრაფიულად გადაღებული შემდეგი შინაარსის:

1) Прика № 1.

§ 1.

От Исполнительного Комитета Совета Крестьянских депутатов Душетского уезда. 1 июля 1918 года. Город Душет.

Всем военным и сельским комиссарам, всем частям красноармейского отряда, всем гражданам и товарищам.

До Исполнительного комитета Совета Крестьянских депутатов доходят сведения, что по деревням и селам Душетского уезда, развешивают агенты контр-революционного правительства Грузии, хулиганы и провокаторы, которые распространяют ложно-провокационные слухи, чем беспокоят и деморализуют трудовой народ и тем самым укрепляют господство дворяно-помещичьей политики, явно направленной

ной против интересов крестьян и рабочих. Поэтому Исполнительный Комитет Совета Крестьянских Депутатов Душетского уезда заявляет и предлагает всем товарищам задерживать всех лиц, распространяющих ложные слухи о якобы заключении мира и сдаче крестьянами оружия и, замеченных в мародерстве, хулиганстве и воровстве, препроводит в город Душет в Исполнительный Комитет для передачи суду Военно-Революционного трибунала.

Председатель Исполнительного Комитета Совета Крестьянских Депутатов Душетского уезда Ф. Шушиашвили.

2) „დეპეშა კობში: „В. Коби

Начальнику 1-го Красноармейского отряда товарищу Абаеву.

Положение серьезное, противник наступает, немедленно выслать вооруженную силу на помощь Мцхетскому отряду. Пришлите по больше патронов.

Председатель Шушиашвили. Военный Комиссар Цабалов.

3) დროებით რევოლუციონერი სამაზრო შტაბის განკარგულება: „ყველა რაიონებს. მოწვეულ უნდა იქნეს 12 თიბათვეს გლეხთა დეპუტატების სახალხო საბჭო. თვითელი რაიონული საბჭო გზავნის თითო დელეგატს, რომელიც შეადგენს დუშეთის მაზრის მთავრობას. არჩევნები უნდა მოხდეს საჩქაროდ. 11 თიბათვე 1918 წელი. დუშეთის დროებით რევოლუციონური სამაზრო საბჭო“.

ხელს აწერენ გაბო მწითური და სხ. (გადაღებულია ხელნაწერიდან ფოტოგრაფიულად).

4) პატარა თხოვნა, ხელნაწერიდან ფოტოგრაფიულად გადაღებული: „ამხანაგო დუშეთის ბოლშევიკების კომისარო გთხოვთ რომ ამ ზაპისკის მომტანს გამოატანოთ ერთი მეშოკი კრუპა თორე ძალიან ბევრი ხალხი მყავს მშიერი. მისაქციელის კომისარი ჩანადარი. 25/VI—1918 წ.“

ახსნა: „1918 წ. ივნისში დუშეთში მოხდა გლეხთა დიდი აჯანყება, რომლის უმთავრესი მიზეზი იყო: 1) მენშევიკების მიერ მიწის საკითხის მემამულეთა და სპეკულიანტების სასარგებლოთ გადაჭრა. და 2) რუსეთიდან საქართველოს ჩამოშორება.“

„პირველი შეტაკება ს. ნატახტართან მოხდა. აჯანყებულებმა მალე დუშეთი აიღეს. იქ საბჭოთა ხელისუფლება გამოაცხადეს. ამ ამბავმა მენშევიკები დიდ საგონებელში ჩააგდო. მათ სწრაფად მოახდინეს თავისი ძალების მობილიზაცია, დასვეს მთავრობის სათავეში ნ. ჟორდანიას და ცეცხლითა და მახვილით დუშეთის დაპყრობას შეუდგნენ. რევოლუციონურ დუშეთის წინააღმდეგ გაგზავნილ იქნა

ერთის მხრით მეფის ოფიცრების მეთაურობით გაწოთვნილი დიდ-
 ძალი ჯარი გერმანული აეროპლანებით და გერმანელ ოფიცრებით,
 ხოლო მეორეს მხრით დატყუილებულ მუშებისაგან შემდგარი გვარდია
 ცნობილი რენეგატის და ჯალათის ვალიკო ჯულელის მეთაურობით:
 თითქმის ერთი თვის უთანასწორო ბრძოლის შემდეგ (16 ივნისი-
 სიდან-10 ივლისამდე) აჯანყება დამარცხდა, რასაც მოჰყვა მენშევი-
 კური მთავრობის მხრით აჯანყებულებზე საშინელი შურის ძიება.

დახვრეტილ იქნენ:

ქ. დუშეთში: 1) ნ. უფლაძე, 2) ანდრიაშვილი, 3) რუბაშვი-
 ლი, 4) ყარმაზანაშვილი.

ს. ანანურში: 5) გ. ლაზარიევი, 6) გ. კურულოვი, 7) კ. ინა-
 შვილი.

ბაგის ქალაში: 8) ვ. აბრამიშვილი, 9) ზ. არაჩაშვილი, 10) გ.
 ჯინქარაშვილი.

ხეცხლის ჯვარზე: 11) გ. მკედელიშვილი, 12) მ. გოძიაშვილი.

ს. მცხეთაში: 13) ვ. ახალაშვილი.

დარიალის ხეობაში: 14) თომა ჩუბინიძე, 15) თ. შუშიაშვილი,
 16) მიხა პაპუნაშვილი, 17) მიშა გეგეჭკორი (მემარცხენე ესერი), 18)
 ქაეჭანიძე (ოფიცერი) და მრავალი სხვები.

ს. არაგვისპირზე მენშევიკების რაზმმა დახვრიტა ორი თიანე-
 თელი გლეხი:

„მრავალი უგზო-უკვლოდ დაიკარგა. დუშეთის საპატიმროში და-
 ტყვევებული იყო სამი-ოთხი თვის განმავლობაში 500-დე კაცი, აქე-
 დან 22 კაცი გადაყვანილ იქნა ტფილისის საპყრობილეში, დაპა-
 ტიმრებული იყო აგრეთვე ამხ. ს. გეგეჭკორის რაზმიდან 200-დე
 კაცი. ბევრი ამ დაპატიმრებულთაგანი დაიხოცა—ზოგი ავადმყოფო-
 ბით და ზოგიც შიმშილისაგან.

„მენშევიკებმა განიზრახეს შეექმნათ დუშეთის აჯანყების გამო
 დიდი პროცესი, რომელშიაც გლეხების გარდა უნდა მოყოლოდენ
 აგრეთვე ამხ. ამხ.: 1) ფ. მახარაძე, 2) ს. ქაეთარაძე, 3) ლ. დუმბა-
 ძე, 4) ალ. გეგეჭკორი, 5) კ. ცინცაძე და სხვები.

„მენშევიკური იუსტიცია ამ პროცესისთვის დიდხანს ემზადე-
 ბოდა, მაგრამ ამაოდ.

„მათ ვერ გაბედეს თავის განზრახვის სისრულეში მოყვანა, რა-
 დგანაც იცოდენ, რომ პროცესის დროს საბრალმდებლო სკამზე არ-
 სებითად თვითონ მოჰყვებოდენ.

გაზ. „კავკასკი რაბოჩი“.

რედაქციის ბინა. Бюллетен „Кавк. Раб“, № 1.

ხელმძღვანელ-თანამშრომელთა სურათები.

ახსნა: „თებერვლის რევოლუციამ ამიერ-კავკასიაში ბატონობა სამ პარტიას მიანიჭა. შედგა მჭიდრო ბლოკი ქართველი მენშევიკების, სომეხ დაშნაკელებისა და მუსლიმან მუსავატელების.

„ინტერნაციონალური სოლიდარობის ნაცვლად ნაციონალისტური ვაჟხანალია, რევოლუციის გაღრმავების მაგიერ რევოლუციის ლიკვიდაცია და აშკარა რეაქციონური საქმიანობა შეიქნა ამ ბლოკის მთავარი სახელმძღვანელო პოლიტიკა.

„მხოლოდ ბოლშევიკური პარტია დარჩა რევოლუციონურ კლასობრივ პოზიციებზე და მედგრათ მოუწოდებდა მშრომელთ რევოლუციის გაღრმავებისა და კონტრ-რევოლუციის სრული განადგურებისაკენ.

„კავკასკი რაბოჩი“ იყო ამ ხაზის მედგარი გამტარებელი. მან დაუპირდაპირა შემთხვევებელ ბლოკის გამხრწნელ მოღვაწეობას მკაფიო პოლიტიკური ღოზუნგები. მისი ცეცხლის მფრქვეველი წერილები თავზარსა სცემდა მთელს კონტრ-რევოლუციონურ ბანაკს. რევოლუციის ღალატისა და ორგულობის მზილებაში იგი უღმობელი იყო. ამიტომ შემთხვევებებმა მასზე სასტიკი იერიშები მიიტანეს.

„1918 წლის თებერვლის პირველ რიცხვებში ის დახურულ იქნა.

„კავკასკი რაბოჩი“-ს ერთ-ერთი რედაქტორი და მთავარი ხელმძღვანელთაგანი იყო ამხ. ს. ქავთარაძე.

„მასში უახლოეს მონაწილეობას იღებდნენ: ამხ. ამხ. მ. ცხაკაია, ფ. მახარაძე, ს. შაუმიანი, მ. კახიანი, ა. სოლოვიანი, ა. კარინიანი, ს. თოდრია, თ. კალანდაძე, ა. ერქომაიშვილი, გ. სტურუა და სხვ.

* * *

ბოლშევიკური დემონსტრაცია 1920 წლის 1 მაისს ტფილისში.

მუშათა სასახლე, რომლის წინ დემონსტრაცია გაიშალა. ეროვნული გაღერეა, რომლის წინ მოხდა დემონსტრაციის დარბევა. კომუნისტების დროშა, რომელიც მენშევიკებმა დაგლიჯეს 1920 წ. 1 მაისის დემონსტრაციის დროს ტფილისში.

ამონაწერი გაზ. „ერთობა“-დან № 98-4/V 1920 წ. „როგორ ჩატარდა“ „პირველი მაისობა“.

ახსნა: „1920 წელს მეორე ინტერნაციონალის ყვითელმა დემოკრატიამ დიდის ზეიმით იდღესასწაულა პირველი მაისი საქართველოში.

„მმართველი მენშევიზმი, რომელიც თავგამოდებით იცავდა კაპიტალიზმსა და საკუთრებას, ამ დღეს უტიფრად გამოვიდა ქუჩაში წითელი დროშებით და „ძირს კაპიტალის“ ძახილით. საერთო მემჩანურ ზეიმში დისონანსი შეიტანა ბოლშევიკების ტფ. ორგანიზაციამ, მის ხელმძღვანელობით რუსთაველის პროსპექტზე გაიმართა დემონსტრაცია, რომელშიაც მონაწილეობა მიიღეს მელითონეთა კავშირმა და სხვა დარგის მუშებმა. დემონსტრანტები ავტომობილებიდან მოწოდებებს ჰყრიდნენ. დრშაზე იყო წარწერები: „გაუმარჯოს საბჭოთა ხელისუფლებას“, „ემზადეთ მუშათა და ჯარის-კაცთა დეპუტატების არჩევნებისათვის“ და სხვა.

„მენშევიკებმა დაჰპარგეს წონასწორობა, კედია-ფაჩულიას საგანგებო რაზმის გადაცმული აგენტები ეცნენ დემონსტრანტებს, დაგლიჯეს დროშა და სხვ. მენშევიკები არ დაკმაყოფილდნენ ამ ხულიგნობით და მიმართეს რეპრესიებს. დემონსტრაციაში მონაწილეობისათვის დაპატიმრებულ იქნა მრავალი ამხანაგი, მათ შორის: 1) ქართველიშვილი საბა, 2) ჯაფარიძე სერგო გიორგისძე, 3) ქიქოძე ნატალია, 4) ფირიაშვილი ნ., 5) არშაკუნი სურენ, 6) ვოსკანიანი გურგენ, 7) ლომაია აკაკი, 8) სოხაძე დომენტი, 9) შიხიშვილი ქ., 10) ასრიბეკოვი ე., 11) ბიბინეიშვილი ბ., 12) კალანდაძე პ., 13) როსტიაშვილი გ., 14) ადამია ლ., 15) კუჭავა ს., 16) ადამიძე თამარა, 17) ბიბინეიშვილი ლ. 18) კარაევი ი. და სხვ.

* * *

ბოლშევიკური მიტინგის დახვრეტა ალექსანდროვის ბაღში (ტფილისი).

ალექსანდროვის ბაღის გეგმა, გადაღებული საბუთიდან ფოტოგრაფიულად. მიტინგზე დახვრეტილი დროშა. სურათები: მ. ორახელაშვილი, ფ. მახარაძე, კ. ცინცაძე, ა. ნაზარეტიანი, ს. ქავთარაძე, ნ. ცერცვაძე, კუზნეცოვი.

ახსნა: „1918 წლის 10 თებერვალს გაიხსნა ამიერ-კავკასიის სეიმი, რომელმაც შემდეგ ამიერ-კავკასიის დამოუკიდებლობა გამოაცხადა.

„იმავე დღეს ალექსანდრეს ბაღში ბოლშევიკების ხელმძღვანელობით გაიმართა მიტინგი ჯარისკაცების მონაწილეობით. ორატორები კრიტიკის ქარცეცხლში ატარებდნენ ამიერ-კავკასიის ხელმძღვანელ პარტიების (მენშევიკები, ესერები, დაშნაკელები და მუსავატელები) მოღვაწეობას.

„მიტინგი გახსნა ამხ. კუზნეცოვმა.

„თავმჯდომარეობდა ამხ. ს. ქავთარაძე.

„მიტინგს დაესწრნენ აგრეთვე ამხ. ამხ. ფ. მახარაძე, მ. ორახელაშვილი, კ. ცინცაძე, ნ. ცერცვაძე და სხვ.

„ქალაქის დაცვის შტაბის განკარგულებით მიტინგს ალყა შემოარტყა მენშევიკების „წითელმა“ გვარდიამ. ატყდა სროლა, რომლის დროს მოკლულ იქნა რამდენიმე კაცი და დაიჭრა მრავალი.

„ასე მუხანათურად დაიწყო მენშევიზმმა თავისი ბატონობა.

„10 თებერვლის ამბავი არის სიხლიანი შესავალი იმ გაშმაგებული ბრძოლის, რომელსაც ქართველი მენშევიზმი სამი წლის განმავლობაში ოქტომბრის რევოლუციის წინააღმდეგ აწარმოებდა“.

* *

საბჭოთა საქართველო.

საქართველოს რევკომის მოლაპარაკება საქართველოს ყოფილ დემოკრატიულ მთავრობასთან. რევკომის მხრით—მ. ორახელაშვილი, ალ. სვანიძე. საქ. ყოფ. დემოკ. მთავრობის მხრით—გრ. ლორთქიფანიძე. შეთანხმება სამხედრო მოქმედებათა შეწყვეტის შესახებ. რ. ს. ფ. ს. რ. განსაკუთრებული რწმუნებული აბელ ენუქიძე.

საქართველოს რევკომების ყრილობა 1921 წ. 21/XI—30/XI.

საქ. საბჭოთა პირველი ყრილობა. 1922 წლის 25 თებერვალი. დაესწრო გადამწყვეტი ხმით 276 დელეგატი, სათათბიროთ 69.

საქართველოს კომპარტიის პირველი ყრილობა 23—31 იანვარი 1922 წ.

5) დიაგრამები: საქ. 1) სოფლის მეურნეთა და დანარჩენ მცხოვრებთა შეთანხმება 1925 წ. 10 იანვრისათვის.

2) მიწით სარგებლობის დიაგრამა საქართველოში.

3) საქართველოს რესპ. მიწების დანაწილება 1925 წ. 1 იანვრისათვის.

ქ. ტფილისის პირველი რევკომი—თავმჯდომარე ს. თოდრია, თავმჯდ. ამხანაგი ბ. ბიბინიშვილი, წევრები: ოკუჯაია ნ., ვაშაძე გ., ლოლობერიძე ლ., ვარდიანი ს., ანანოვი ლ.

1917 წლის პარტიული პრესიდან.

(სტატიები, ქრონიკა სხვა და სხვა ცნობები)

როდესაც 1917 წლის პარტიულ პრესას ვათვალისწინებდით, აზრად მოგვივიდა იმდროინდელი გაზეთების ზოგიერთი სტატიები, ქრონიკა და სხვა ცნობები მიგვეწოდებია მკითხველისათვის ისე, იმ სახით, როგორც ისინი დაბეჭდილი იყო 1917 წლის გამოცემებში. ასეც მოვიქცეთ.

ქვემოთ დაბეჭდილი მასალა ამოღებულია და დალაგებული ქრონოლოგიურად 1917 წლის ჩვენი პარტიული ორგანოებიდან „ბრძოლა“ — „კავკასკი რაბოჩი“-დან.

სამწუხაროდ ამ გაზეთების ყველა ნომრები ჩვენ ხელთ არ ყოფილა; მიუხედავად დიდი მეცადინეობისა, სრული კომპლექტი ვერ ვიშოვეთ, მაგრამ რაც ვიშოვეთ და ამოვბეჭდეთ, აშკარა სურათს იძლევა იმდროინდელ ძალთა განწყობილების შესახებ, რანაირ პასუხს აძლევდა პარტია ამა თუ იმ საკითხს, როგორ იბრძოდა და სხ.

რაც დრო გავა, წარსულის მოგონება, მისი შესწავლა, უფრო და უფრო მიმზიდველი გახდება. მომავალში ჩვენ და ახალ თაობასაც მრავალის მხრით მოგვიხდება, სხვათა შორის, პარტიული პრესის შესწავლაც.

ამიტომ, ვფიქრობთ, ეს მასალა არაა ინტერესს მოკლებული.

11 მარტი 1917 წელი.

გამოვიდა № 1 „კავკასკი რაბოჩი“ (ყოველდღიური მუშათა გაზეთი) რუსეთის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტია. პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა შეერთდით. რედაქტორი ს. დ. კრასნოვი. გამომცემელი მუგდუსი — აკოპოვი.

12 მარტი.

სოციალ-დემოკრატების კრება.

12 მარტს ქალაქის გამგეობაში შესდგა სოციალ-დემოკრატების კრება იმ საკითხების გასარჩევად, რომლებიც დაკავშირებულია ახლანდელ მომენტთან, როგორც მაგ., დამოუკიდებულება დროებით მთავრობასთან და ბურჟუაზიულ პარტიებთან, პროპაგანდისტთა, აგიტატორთა და ლიტერატურული ძალების ორგანიზაციის მოწყობა მეშათა დეპუტატების საბჭოსთან სოც-დემოკრატიულ იდეათა საპროპაგანდოთ და მასის შემოსაყრებათ საბჭოების გარშემო. თავი იჩინა ორმა მიმდინარეობამ: ბოლშევიკურმა და მენშევიკურმა. ბოლშევიკების მხრით გამოვიდნენ: ოკუჯავა, ტოროშელიძე, მახარაძე, ჯულელი, ქავთარაძე, რომელთაც აღნიშნეს, რომ შემცდარია მენშევიკების პოლიტიკური ხაზი, შემცდარია მათი მისწრაფება ბურჟუაზიულ პარტიასთან შეგუებაზე, საკმარისი არ არის მენშევიკური ლოზუნგებიო. მენშევიკების მხრით ილაპარაკეს ნ. ყორდანიამ, რამიშვილმა და სხ. ყორდანიამ კრებას წარუდგინა შემდეგი რეზოლიუცია: „ქალ. ტფილისის სოც-დემოკრატები ადგენენ მხარი დაუჭირონ დროებით მთავრობას ძველ რეჟიმთან ბრძოლაში და რევოლუციის დემოკრატიულ რესპუბლიკამდე მიყვანაში ყველა იმ ძალებთან კავშირის დაცვით, რომელნიც მიისწრაფიან ამავე მიზნის განსახორციელებლათ“.

ამ რეზოლიუციის წინააღმდეგ, რომელშიაც მოცემული არ ყოფილა დროებით მთავრობის კლასიური ანალიზი, ბოლშევიკებმა წამოაყენეს შემდეგი რეზოლიუცია:

„ვიღებთ რა მხედველობაში, რომ ახლანდელი ბურჟუაზიული რევოლუციის მამოძრავებელი ძალა არის პროლეტარიატი, გლეხობა და ქალაქის მცხოვრებთა ლარიზი ნაწილი, რომ ბურჟუაზია მხარს უჭერს რევოლუციას პროლეტარიატის გავლენით, რომ ის (ბურჟუაზია) არსებითად არის კონტრ-რევოლუციონური ძალა, ჩვენ სოც. დემოკრატიის ძირითად ამოცანად მიგვაჩნია რევოლუციონური კლასების ორგანიზაციის მოწყობა პროლეტარიატის გეგმონიის ქვეშ და პროლეტარიატის დამოუკიდებელი გამოსვლა შეუკვეციელი პროგრამა-მინიმუმით,—რადგანაც, გამოვიდვართ იმ მდგომარეობიდან, რომ პროლეტარიატის გადამჭრელი გამოსვლა საუკეთესოდ უზრუნველყოფს ბურჟუაზიის მხრით დათმობებს. („კავკ. რაბ.“ № 4).

18 მარტი.

სალამი „კავკასკი რაბოჩი“-ს.

მიღებულია დეპეშა ქუთაისიდან მოწაფე მარქსისტი—ბოლშევიკებისაგან: „გულითადი სალამი თქვენ, მარქსიზმის მედგარ დამცველთ; მტკიცედ გვწამს, რომ თქვენი შეხედულება დღევანდელი მომენტის შესახებ სრული გამარჯვებით დაგვირგვინდება. ჩვენ ყოველთვის თქვენთანა ვართ. ქუთაისის მოწაფეები—მარქსისტი—ბოლშევიკები“. („კავკ. რაბ.“ № 7).

21 მარტი.

ამიერ-კავკასიის საბჭოთა დეპუტატების ყრილობა.

18 მარტს გაიხსნა ამიერ-კავკასიის მუშ. დეპ. საბჭოების წარმომადგენელთა ყრილობა. წარმოდგენილია 17 მუშ. დეპუტატების საბჭო ამიერ-კავკასიის სხვა და სხვა კუთხეებიდან. ყრილობის თავმჯდომარეთ ამხ. ნ. ჟორდანიას, თავმჯდომარის ამხანაგათ ამხ. ს. შაუმიანი.

ტაქტიკის შესახებ მოხსენება გააკეთა ამხ. ნ. ჟორდანიამ. მისი მოხსენების მთავარი თეზისი შეიცავდა იმას, რომ რუსეთის რევოლუცია მოახდინა სამმა ძალამ: პროლეტარიატმა, ჯარმა და ბურჟუაზიამ. მაშასადამე, ამ ძალებმა უნდა იმოქმედონ შეთანხმებულად, რომ შეკავშირებულმა პროლეტარიატმა არ უნდა დააშინოს ბურჟუაზია, რომ არ დარჩეს განცალკევებული. ამხ. ჟორდანიას მოხსენებამ გამოიწვია ყველაზე სერიოზული კამათი. ყველაზე საფუძვლიანი კრიტიკით გამოვიდა ამხ. ს. შაუმიანი, რომელმაც მიუთითა იმაზე, რომ მომხსენებელმა გადააფასა ბურჟუაზიის რევოლუციონური როლი და სრულიად არ აქცევს ყურადღებას რევოლუციონური გლეხობის როლს. გლეხობის საკითხში სრულიად სხვა აზრს დაადგა ამხ. ე. გეგოჭკორი, ვიდრე მომხსენებელი. გეგოჭკორი მოითხოვდა რევოლუციაში ისეთი პუნქტის შეტანას, სადაც მოთხოვნილი იქნებოდა მსხვილი მიწათმფლობელობის კონფისკაცია. შემდეგ მომხსენებელს არსებითად გამოეკამათნენ ამხ. ამხ. დგებუაძე, იაკუბა, ლ. ჭუმბურიძე და სხ. ამხ. ერადე, რეილა და სხ. სავსებით იცავდნენ ნ. ჟორდანიას მოხსენებას. დაბოლოს მიღებულ იქნა მომხსენებლის რევოლუცია, ამხ. ამხ. ს. შაუმიანის და ვ. ჯუღელის მიერ წარმოდგენილი არსებითი შესწორებებით. საბოლოოთ მიღებული რევოლუცია მომენტის შესახებ ამბობს შემდეგს:

„ამიერ კავკასიის მუშათა დეპუტატების საბჭოთა ყრილობას უახლოეს პოლიტიკურ მიზნათ მიაჩნია რევოლუციის მიყვანა დემოკრატიულ რესპუბლიკამდე. ამ ბრძოლაში შეკავშირებული პროლეტარიატი მოქმედობს იმ რევოლუციონურ და ოპოზიციონურ კლასებთან ერთად, რომლებიც მიისწრაფიან იმავე ძირითად პოლიტიკურ მიზნისაკენ—დემოკრატიული რესპუბლიკის დასამყარებლად. ვდგევართ რა მუშათა და ნაციონალური საკითხების გადაჭრის რადიკალურ ნიადაგზე ბურჟუაზიული წყობილების ფარგლებში და იბრძვის რა მიწების კონფისკაციისათვის ხალხის სასარგებლოთ, პროლეტარიატი, რათა დაცულ იქნას რევოლუციონურ და ოპოზიციონურ ძალთა მოძრაობის მთლიანობა, წინადადებას იძლევა მიმდინარე ეკონომიური და სხვაგვარი კონფლიქტების მოსაგვარებლად ეცადოს დაინტერესებულ მხარეთა შეთანხმებას, დააარსოს, სადაც შესაძლებელია, შემრიგებელი კამერები. ხსენებული საკითხების საბოლოო გადაწყვეტა კი ენდობა დამფუძნებელ კრებას, რომლის საარჩევნო კამპანიაში მუშათა კლასი გამოდის გაშლილი დროშით და თავისი საპროგრამო მოთხოვნილებით“. („კავკ. რაბ.“ № 9)

30 მარტი.

რ. ს. დ. მ. პ. ტფილისის კომიტეტი.

სოციალ-დემოკრატიულ დამფუძნებელ კრებაზე არჩეულ დროებით ტფილისის კომიტეტში შედიან შემდეგი ამხანაგები: აზათიანი აიკ, გიორგობიანი ი., გნაევი პ., ივანოვი, ელენტი თ., ჟურული გ., ქავთარაძე ს. (ბოლშევიკი), კორპაშვილი, კერესელიძე, ნაზარეტიანი (ბოლშევიკი), რამიშვილი ნოე, სალუქვაძე ან., ტოროშელიძე მ. (ბოლშევიკი), ხომერიკი ნოე, უსეინაშვილი გ.

კომიტეტის წევრთა კანდიდატებათ არჩეულია ჩიხლაძე რ., რიკაძე ა., და საფაროვი.

სარევიზიო კომისიაში—გოგობერიძე კ., როხლინი და ცაბაძე. („კავკ. რაბ.“ № 15)

ხუთშაბათს, 30 მარტს საღამოს 7 საათზე სახალხო სახლში დანიშნულია ქ. ტფილისის ბოლშევიკების საერთო კრება. ბოლშევიკების ბიურო („კავკ. რაბ.“ № 15)

25 აპრილი.

პროტესტი.

ჩვენ გავიგეთ გაზეთებიდან ქ. ტფილისის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების აღმასრულებელი კომიტეტის გაერთიანებული სხდომის დადგენილება გაზ. „პრავედას“ კონფისკაციის შესახებ, რომელიც სხვა საჩუქრებთან ერთად გამოგზავნილი იყო პეტერბურგის ამხანაგების მიერ ფრონტზე მყოფი ჯარისკაცებისათვის. ჩვენ იმდენათ არ გვალეღვებს ბურჟუაზიული გაზეთების კამპანია „პრავედისა“ და სხვა ერთი მიმართულების გაზეთების წინააღმდეგ. ჩვენ უკვე გვაქვს აშკარა და გამორკვეული შეფასება ამ ორი მტრული კლასებისა, რომ ამ კლასების სოციალურ მდგომარეობაში გაუვალა უფსკრულია. ჩვენ არასოდეს არ გამოგვიცხადებია მათთვის სამოქალაქო ზავი, აი რატომ არ გვალეღვებს ბურჟუაზიის კამპანია ჩვენი გაზეთების წინააღმდეგ. მაგრამ ჩვენ მეტად გაგვაოცა იმ ცნობამ, რომ ინტელიგენტურმა და დემოკრატიულმა ჯგუფებმა მუშ. და ჯარ. კაცთა აღმასრულებელი კომიტეტის გაერთიანებული სხდომის სახით კამპანია გააჩალა მისი მარცხენა ფრთის წინააღმდეგ. ეს ჩვენ მიგვაჩნია რევოლიუციისთვის დამღუპველად, განსაკუთრებით დაუშვებელია რევოლიუციონურ დროს ერთი ნაწილის მეორეზე წასისიანება. ვაცხადებთ პროტესტს ჩვენი გაზეთების თავისუფლად გავრცელების საწინააღმდეგო ზომების მიღებისათვის, გვწამს ბრწყინვალე მომავალი და ვუსურვებთ ჩვენს გაზეთებს წარმატებას დაწყებულ საქმეში. გულითად სალამს უძღვნით „პრავედა“-ს, „სოც. დემოკრატს“, „კავკ. რაბ.“ და მათი მიმართულების გაზეთებს; მხარს დაუჭერთ მათ, ვინც არ უნდა ილაშქრებდეს ამ გაზეთების წინააღმდეგ.

კავკასიის სამხედრო საავიაციო სკოლის ჯარისკაცები.

ხელი მოაწერა 62 კაცმა.

მონდობილობით: ი. ლობირევი, ნ. ყუჩინი, გ. გაბისონია, ა. ლუჩინი. („კავკ. რაბ.“ № 34)

ქუთაისიდან.

ჩვენ, ქუთაისის მოწაფეები მარქსისტები-ბოლშევიკები აგვალეღვა მუშ. და ჯარ. დეპ. საბჭ. გაერთიანებული სხდომის დადგენილებამ გაზ. „პრავედა“-ს კონფისკაციის შესახებ და იმ კამპანიამ, რომელსაც წერილობით ეწევიან ბოლშევიკებისა და კერძოდ გაზ. „კავკ. რაბ.“ წინააღმდეგ. „პრავედას“ სდევნიდნენ რეაქციის დროს ბნელი ძალები, დაბოლოს თითქოს დადგა დრო მუშათა კლასის ინ-

ტერესების საუკეთესო დამცველისთვის ეარსებნა თავისუფლად. თავისუფალ რუსეთში მას სდევნიან მისივე ძმები. რუსეთის შეგნებულ პროლეტარიატი ამის ნებას არავის მისცემს. „პრავდა“ ღარიბთა ორგანოა. გაუმარჯოს „პრავდა“-ს და მასთან ერთად „კავკას. რაბოჩ.“ („კავკ. რაბ.“ № 34)

„პრავდა“-ს განთავისუფლება.

22-ს მუშათა და ჯარ. დეპუტატების საბჭოთა აღმას. კომიტეტების გაერთიანებულმა სხდომამ გაანთავისუფლა გაზ. „პრავდა“, რომელიც პეტერბურგის მუშების სხვადასხვა საჩუქრებთან ერთად კავკასიის არმიისათვის მიჰქოდათ. („კავკ. რაბ.“ № 34)

„კავკასკ. რაბ.“ დეპეშები.

პეტროგრადიდან.

როცა ბურჟუაზიულმა გაზეთებმა ცნობა მიიღეს იმის შესახებ, თითქოს ლენინი დაპატიმრებულიაო, „კავკ. რაბ.“ შეეკითხა „პრავდა“-ს რედაქციას. 22 აპრილს მივიღეთ დეპეშით პასუხი: „ლენინის შესახებ ცნობა სიცრუეა. არავითარი ამის მსაგავის არაფერი ყოფილა, ბურჟუაზიული პრესა წასისიანებას აწარმოებს. „პრავდას“ რედაქციის მაგიერი ერეშევი. („კავკ. რაბ.“ № 34)

11 მაისი.

ქართული ბოლშევიკური გაზეთი.

ა/წ. 30 აპრილს შესდგა გაზ. „კავკ. რაბ.“ კოლეგიის გაერთიანებული სხდომა ა/კ. მთავარ სახელოსნოს და დეპოს მოწინავე ამხანაგების მონაწილეობით. კრებას დაესწრენ აგრეთვე ზოგიერთი სხვა ამხანაგები. ამ კრებაზე ამხ. მუშების წინადადებით ლაპარაკი იყო ქართულ ენაზე ორგანოს გამოცემის შესახებ.

კრებამ შესაძლებლად და აუცილებლად დაინახა ასეთი ორგანოს გამოცემა ყოველდღიური გაზეთის სახით თუ არა, პირველ ხანებში ყოველკვირეულად მაინც. გამოიძევა, რომ ქართველ მუშებს მეტის მეტად სურთ ჰქონდეთ ბოლშევიკური ქართული გაზეთი, რათა შესაძლებელი იყოს მათთვის ვრცლად და სისწორით გაეცნონ რ. ს. დ. მ. პ. მემარცხენე მიმდინარების აზრებს. „ეს მით უმეტეს აუცილებელია, განაცხადეს მუშებმა, რომ არსებული ქართული ს. დ. გაზეთი „ერთობა“ პარტიულ და პრაქტიკულ ცხოვრებას აშუქებს ცალმხრივად, მაგ. ინსინუაცია ამხ. ლენინზე და სხ. რათა საქ-

მეს დაუყონებლივ შესდგომოდნენ, კრებამ აირჩია საორგანიზაციო კომისია 15 კაცისაგან (11 მუშა, 4 ინტელიგენტი), რომელსაც მიანდო დაუყონებლივ შეუდგეს ფონდის შექმნას ქართული ბოლშევიკური გაზეთისათვის. კომისიამ მეორე დღეს პირველ კრებაზე ამოირჩია სამი პირისაგან შემდგარი მუდმივი ბიურო, რომელიც საქმეს უხელმძღვანელებს ფინანსიური მხრით. („კავკ. რაბ.“ № 47)

13 მაისი.

11 მაისს ტფილისში ჩამოვიდა კავკასიის სოციალ-დემოკრატიის ერთი დამაარსებელთაგანი ამხ. მიხა ცხაკაია.

ის ამხ. ლენინთან და სხვა ემიგრანტებთან ერთად წამოვიდა რუსეთში; ისინი მხურვალედ მოისწრაფოდნენ სამშობლოში, რომელიც საშინელ ტყვეობებში ჰყოფდა რუსეთის დემოკრატიის ნორჩ თავისუფლებას.

ამხ. მიხას სადგურზე შეეგებენ მუშათა ჯგუფების წარმომადგენლები და კავკასიის ფრონტის საოლქო (კრავეო) ყრილობის დელეგატები. ამხ. მიხამ დამსწრეთ გაუზიარა თავისი შთაბეჭდილებანი და გამოსთქვა რწმენა, რომ ახლობელი მომავალი ეკუთვნის რევოლუციონერ სოციალ-დემოკრატებს, რადგანაც ზოგიერთი სოციალისტურ მიმდინარეობათა შემთანხმებულური პოლიტიკა უეჭველად დამარცხდება. მოკლე სიტყვით მიესალმა ამხ. მიხას „კავკ. რაბ.“ წარმომადგენელი. („კავკ. რაბ.“ № 48)

17 მაისი.

კვირას, 14 მაისს, შესდგა ქ. ტფილისის ბოლშევიკების კრება, სადაც მოსმენილ იქნა მოხსენებები ამხ. მიხა ცხაკაიასი და ფილიპე მახარაძისა, ქალაქის საბჭოს სხდომის დარბაზი გაჭედილი იყო (დაახლოებით 500 კაცი). მოხსენება გააკეთეს სრულიად რუსეთის რ. ს. დ. მ. პ. (ბოლშევიკური) კონფერენციის შესახებ. მოხსენებები მოსმენილ იქნა დიდის ინტერესით. გაგრძელდა 7—12 ს. მოხსენებლებს ლაპარაკს ხშირად აწყვეტინებდნენ ტაშის კვრით. ამხ. მიხას მხურვალე ოვაცია გაუმართეს. ამხ. მიხა კრებას მიესალმა მოკლე სიტყვით, სადაც აღნიშნა ჩვენი რევოლუციის მსოფლიო ინტერნაციონალური მნიშვნელობა, რომელმაც უკვე გაიარა პირველი ეტაპი და გადავიდა მეორეში და დაასრულა სიტყვებით: „გაუმარჯოს რევოლუციის მეორე ეტაპს, გაუმარჯოს სოციალიზმს.“ („კავკ. რაბ.“ № 51)

24 მაისი.

მოხსენებები.

გუშინ, 22 მაისს, ვაჟთა 1 გიმნაზიის შენობაში საღამოს 8 საათზე საოლქო ყრილობის დღეღეგატებს, რომელთაც სურვილი განაცხადეს გასცნობოდნენ ბოლშევიზმის რაობას, ამხ. მიხა ცხაკაიამ გაუკეთა ვრცელი მოხსენება დღიური მომენტის შესახებ. მომხსენებელი დაწვრილებით შეჩერდა ც. კ. კონფერენციის უკანასკნელ რეზოლიუციაზე და ნათლად გაარკვია ომის, თავისუფლების სესხის, აგრარული საკათხები და ბოლშევიზმის ტაქტიკა. კამათში მონაწილეობა მიიღეს თვით ყრილობის წევრებმა და აგრეთვე ამხ. ფ. მახარაძემ და ა. სოლოვიანმა. კრებას დაესწრო 200-მდე კაცი ყრილობის წევრებს გარდა. მომხსენებელს გაუმართეს ოვაციები. მსმენელნი მეტად კმაყოფილი დარჩნენ და სთხოვეს ფ. მახარაძეს ახლო მომავალში წაუკითხოს მათ მოხსენება მუშათა მოძრაობაზე. („კავკ. რაბ.“ № 56)

30 მაისი.

რეზოლიუცია.

ჩვენ, ჯარის სხვადასხვა ნაწილის ჯარისკაცები, ქ. ტფილისის მუშები და მოქალაქენი გავცნოთ რა აღექსანდრეს ბაღში მთელს რიგ მიტინგებზე ამხ. ბოგდანოვის მიერ წარმოთქმული სიტყვებიდან დღევანდელ მომენტს, რუსეთის რევოლიუციის მსვლელობას და მის ამოცანებს, ამ რეზოლიუციით ვაღიარებთ, რომ ყველაზედ უფრო შესაფერისად დღევანდელი მომენტის და რევოლიუციის ინტერესებისთვის მიგვაჩნია სოციალ-დემოკრატი ბოლშევიკების პროგრამა და მხოლოდ მათი ტაქტიკა არის კემშარიტი, მედგარი და გადამწყვეტი, რომელსაც ჩვენ მივყევართ უკეთესისაგან, ხალხის საბოლოო გამარჯვებისაგან კაპიტალთან ბრძალაში მოკლე გზით. სავესებით უერთდებით რა ყველა მათ ლოზუნგებს, მასთან ერთად ჩვენ ყველა ამხანაგ-ბოლშევიკებს ვუძღვნიით ძმურ საღამს და ვუსურვებთ მედგრად მუშაობას რუსეთის რევოლიუციის გამარჯვებით დაგვირგვინებაში, ამას გარდა ჩვენ, ჯარისკაცები, ვაცხადებთ, რომ თუ თავისუფლების საქმე საფრთხეში ჩავარდება, თუ ვინმე საფრთხეს შეუქმნის თავისუფლებას, ჩვენ უფრო ჩქარა დავიხოცებით უკანასკნელ კაცამდე, ვიდრე დავეთანხმებოდეთ ძველ სიბნელის, ძალადობისა და თვითნებობის სამეფოში დაბრუნებას.

გაუმარჯოს თავისუფლებას.

გაუმარჯოს რევოლიუციას.

გაუმარჯოს რწმენას თავის ძალებისადმი და თავისუფალი რუსი ხალხის დაუძლეველ ძალას.

გაუმარჯოს საერთაშორისო ზავს და ხალხთა საერთაშორისო ძმობას.

პროლეტარებო, ყველა ქვეყნისა, დაჩაგრულო პროლეტარებო, სადაც არ უნდა იყოთ, შეერდით.

მიტინგის თავმჯდომარე ს. ბოგდანოვი. („კავკ. რაბ.“ № 61.)

4 ივნისი.

მ ი ტ ი ნ გ ი.

31 მაისს ალექსანდროვის ბაღში შესდგა ჯარისკაცთა მიტინგი. მიტინგზე გამოვიდნენ სოც.-რევ., მენშევიკები და ბოლშევიკი სოც. დემოკრატები. მიტინგის თემა: ომი და ზავი, რევოლუცია, დამოკიდებულება დროებით მთავრობასთან, „თავისუფლების“ სესხი, მიწა და სხ. ბოლშევიკების მხრით ილაპარაკა ბაქოელმა ამხ. ს. ბოგდანოვმა. ბოლშევიკურ შეხედულებას დღევანდელ მომენტზე დიდი გასავალი ჰქონდა მასაში. ამხ. ს. ბოგდანოვის განცხადების გამო, რომ ის უკანასკნელად გამოდის ტფილისიდან წასვლის გამო, ჯარისკაცებმა გადასწყვიტეს მიეცილებიათ ის გაზ. „კავკაზსკი რაბოჩის“ რედაქციაში.

800 ჯარისკაცი წავიდა რევოლუციონური სიმღერებით ალექსანდრეს ბაღიდან გიორგის ქუჩაზე „კავკაზ. რაბოჩ.“ რედაქციაში. საღამოს 10 საათი იყო.

ჯარისკაცები გაჩერდნენ რედაქციის წინ და მიესალმნენ მას. რედაქციამ მადლობა მიუძღვნა ჯარისკაცებს მუშ. გაზეთის „კავ. რაბ.“ თანაგრძნობისათვის, რომლის (გაზეთის) უმთავრესი დანიშნულებაა შეუბღალავათ აჭაროს რევოლუციონური ინტერნაციონალის წითელი დროშა უაზრო, სისხლიანი ომის სულის შემხუთავ ატმოსფეროში იმ დროს, როცა იერიშით მოდიან როგორც შიგნიდან, ისე გარედან მუშათა კლასის ნებსითი თუ უნებლიე მტრები.

ჯარისკაცებს დაურიგდა „კავკ. რაბ.“ ნომრები და სრულიად რუსეთის კონფერენციის რეზოლუციები.

ამის შემდეგ ჯარისკაცებმა მადლობა გადაუხადეს რედაქციას და მშვიდად დაიშალენ. გაზეთის ფონდისთვის მათ დასტოვეს 13 მ. და 30 კაპ. („კავკ. რაბ.“ № 66).

7 ივლისი.

რ. ს. დ. მ. პ. ტფილისის საერთო საქალაქო კონფერენცია.

5 ივლისს გაიხსნა რ. ს. დ. მ. პ. (ბოლშევიკების ტფილისის საერთო საქალაქო კონფერენცია. თავმჯდომარეთ. ერთხმად იქნა არჩეული ამხ. ს. ქავთარაძე; თავმჯდომარის ამხანაგათ—მ. ტოროშელიძე და მ. ოკუჯავა. მდივნათ შავერდოვი და პოლისიუკი.

კრება ხანგრძლივი ტაშის ცემით მიესალმა რ. ს. დ. მ. პ. კავთარაძის ერთ პიონერთაგანს ამხ. მიხა ცხაკაიას და ერთხმად აირჩია ის კონფერენციის საპატიო თავმჯდომარეთ. კონფერენციამ გამოიმუშავა შემდეგი დღიური წესრიგი: 1) მიმდინარე მომენტი და პეტერბურგის ამბები, 2) მოხსენებები რაიონულ კოლექტივებიდან, 3) საორგანიზაციო მუშაობა, 4) პრესა, 5) საარჩევნო კამპანია, 6) საოლქო ყრილობა, 7) საერთო პარტიული ყრილობა, 8) სხვა და სხვა. გამომუშავებულ იქნა შემდეგი რეგლამენტი: მომხსენებელს ეძლევა მოხსენებისთვის 20 წ. და უკანასკნელი სიტყვისთვის 10 წუთი. ორატორს პირველ გამოსვლის დროს 10 წუთი, მეორეჯერ 5 წუთი, მომხსენებლებისა და ორატორებისთვის, რომლებიც ილაპარაკებენ მიმდინარე მომენტზე. დრო განსაზღვრული არ არის.

პირველ საკითხად იყო დასმული მიმდინარე მომენტი. მომხსენებელმა ამხ. ცხაკაიამ მკაფიოდ დაასურათა ინტერნაციონალის დამარცხება საფრანგეთის რევოლუციის დროს, მიუთითა რუსეთის პირველი დიდი რევოლუციის დამარცხების მიზეზებზე, რომელმაც 1-ლი სათათბიროს სახით წამოაყენა ლამაზი ლოზუნგი: „არც ერთი კაპეიკი მთავრბას, არც ერთი სალდათი ჯარისათვის“. ეს ლოზუნგი ჰაერში გამოკიდებული დარჩა და ის დღესაც ლამაზად ჰკიდია იქ. მეორე რევოლუციამ უფრო მწიფე ნაყოფი მოგვცა, მაგრამ მას ემუქრება მოკავშირე ინგლისისა და საფრანგეთის ბურჟუაზია შინაურ კონტრ-რევოლუციონერების—მილიუკოვის, გუტკოვის და კომპ. დახმარებით, რომელთაც, სამწუხაროდ, შეუთანხმდნენ ბენშევიკები, ესერები და ნაროდნიკები იმ იმედით, რომ ფიქრობენ აქედან ნახონ რაიმე სარგებლობა. მაგრამ ცხოვრებამ უკვე დაამტკიცა, რომ ყველა ასეთი შეთანხმებები მხოლოდ აფერხებს რევოლუციას და ხელს უწყობს კონტრ-რევოლუციისა და ბურჟუაზიის გამაგრებას. ამხ. ცხაკაიას შემდეგ ილაპარაკეს ამხ. ბუაჩიძემ, ერკომიშივილმა და კალანდაძემ. არჩეულ იქნა სარედაქციო კომისია—ამხ. ცხაკაია, ნა-

ზარეტიანი, ერქომიშვილი, კუდინი და აფიცერი ყორღანოვი. 6 ივლისიდან კონფერენციის სხდომები ხდება სახელოსნო სასწავლებლის შენობაში (ექსარხოსის მოედანი).

დაწვრილებითი ანგარიში და სიტყვები დაიბეჭდება ცალკე.
 („კავკ. რაბ.“ № 93),

16 ივლისი.

ტფილისის საერთო კონფერენცია.

რ. ს.-დ. მუშ. პარტ. (ბოლშევიკების).

5, 6 და 9 ივლისს ტფილისში შესდგა ბოლშევიკების ორგანიზაციის ქალაქის საერთო კონფერენცია. კონფერენციამ განიხილა სსვა და სხვა მნიშვნელოვანი საორგანიზაციო საკითხები და თანამედროვე მომენტზე გამოიტანა შემდეგი დიდგენილება:

„ბურჟუაზიული დროებითი მთავრობა თავის იმპერიალისტური პოლიტიკით (შეტევა, ხელშეკრულებათა არ გამოქვეყნება, ომის გაქიანურება) ქვეყანას აყენებს საბოლოო ეკონომიური დეზორგანიზაციის კატასტროფიული საშიშროების წინ; მინისტრ-კაპიტალისტებს, როგორც კონტრ-რევოლუციონურ ბურჟუაზიის წარმომადგენლებს არ ძალუძთ აწარმოონ მტკიცე დემოკრატიული პოლიტიკა (მუშათა კონტროლი წარმოებაზე, 8-მაათის სამუშაო დღის დეკრეტით დაკანონება, სურსათის გაწესრიგება, მიწის საკითხი, ნაციონალური და სხ.), ისინი ემსახურებიან თავის კლასის ინტერესებს და ამის გამო განზრახ ხელს უშლიან რევოლუციის გარღმავება-გაფართოვებას; ის ემორჩილება ინგლის-საფრანგეთის კაპიტალის ღირეტივებს, რომელთანაც რუსეთის ბურჟუაზია სამხედრო-პოლიტიკურ კავშირში იმყოფება და რომელთანაც კავშირს არა სწყვეტს, მიუხედავად იმისა, რომ დროებითმა მთავრობამ გამოაცხადა ზავი უანექსიო და უკონტრიბუციო; რუსეთის დიადი რევოლუციის თანდათან განვითარება იწვევს მსოფლიო სოციალურ რევოლუციას და მით ემუქრება თანამედროვე კაპიტალისტური წყობილების საფუძვლებს და მე-3 ინტერნაციონალის აღდგენით ააზლოებს პროლეტარული იდეალების გამარჯვების დღეს; პეტროგრადის რევოლუციონური პროლეტარიატი და ჯარის რევოლუციონური ნაწილი სათავეში უდგია დიად სოციალურ მოძრაობას თავის გადამჭრელი ბრძოლით წინააღმდეგ კონტრ-რევოლუციონური ბურჟუაზიის და წვრილ ბურჟუაზიული იდეოლოგიისა; შეთანხმების პოლიტიკამ, რომელსაც მოყ-

ვა შეტევის მხარის დაქვეა საბჭოთა უმრავლესობის მხრით, წვრილ ბურჟუაზიული იდეოლოგიების (მენშ. და ესერები) ხელმძღვანელობით, ხელი შეუწყო კონტრ-რევოლუციონერ ძალთა აშკარა ორგანიზაციას, რომელსაც თავში უდგანან მინისტრი-კაპიტალისტები, სახელმწიფო დუმა და სახელმწიფო საბჭო, აგრეთვე ხელი შეუწყო რევოლუციონერ მასსაზე და სოციალისტური პროლეტარიატის ბელადებზე ძალდატანებას.

მიიღო რა ყველა ეს მხედველობაში თბილისის საერთო ქალაქის კონფერენციამ დაადგინა:

1. რევოლუციის ძლევა მოსილათ გათავება შესაძლოა ნხოლოდ იმ პირობით, თუ მთელი ძალა-უფლება გადავა მუშათა, სალდათთა და გლეხთა დეპუტატების საბჭოთა ც. კ. ხელში.

2. რევოლუციონური პროლეტარიატის და ჯარის რევოლუციონური ნაწილის 3—5 იელის გამოსვლა იმ მიზნით, რომ მთელი ძალა-უფლება გადასცემოდა მუშათა, სალდათთა და გლეხთა დეპუტატების მთელი რუსეთის ცენტრს და კონტრ-რევოლუციის წინააღმდეგ საბრძოლველათ, რომლის მოწყობას ცდილობდა ბურჟუაზია მით, რომ ნიშანი მისცა თავის წარმომადგენლებს მთავრობის შემადგენლობიდან გამოსულიყვნენ,—ყველა ეს მოწმობს გაკოტრებას ბურჟუაზიასთან შეთანხმების პოლიტიკისა, რომელსაც აწარმოებდნენ წვრილ ბურჟუაზიული წრეების იდეოლოგები (მენშევიკები და ს. რ.).

3. რომ რევოლუციის პირველი დღეებიდანვე დემოკრატიის წინ დაისვა საკითხი რევოლუციონური ორგანოებისათვის მთელი ძალა-უფლების გადაცემაზე და ახლაც, მიუხედავად რევოლუციონური მასის წინააღმდეგ რეპრესიებისა, ეს კითხვა ძალა-უფლების შესახებ უფრო მწვავეთ დგას, როგორც ერთად-ერთი გამოსავალი მძიმე პოლიტიკური და ეკონომიური კრიზისიდან, როგორც ერთად-ერთი საშუალება რევოლუციის გამარჯვებისა.

4. უახლოესი მიზანი რევოლუციონური ძალისა არის დაუყოვნებლივ კავშირის გაწყვეტა ინგლის-საფრანგეთის ბურჟუაზიის იმპერიალისტურ პოლიტიკასთან (შეტევის შეჩერება და ომის დასასრულებლათ გადამჭრელი ზომების მიღება); დაუყოვნებლივ და გადამჭრელი ზომების მიღება წარმოების მოწყობისა, მასზე კონტროლის დაწესებისა და სურსათის სამართლიანათ განაწილებისა; დაუყოვნებლივ და გადამჭრელი ზომების მიღება ბურჟუაზიის ზედმეტი მოგების კონფისკაციისათვის, მათ კაპიტალზე და ქონებაზე შემოსავლის კვალობაზე გადასახადის დაწესებისათვის; დაუყოვნებლივ

კონფისკაცია მემამულეთა, მონასტრების და სხ. მიწისა; სასოფლო-სამეურნეო ინვენტარის რეკვიზიცია, რომელიც უნდა გადაეცეს გლეხობას გლეხთა კომიტეტის განკარგულებაში. („ბრძოლა“ № 7).

2 აგვისტო.

ტფილისის ქალაქის საბჭოს არჩევნები.

ხმების დაახლოებით დათვლამ ყველა საარჩევნო უბნებში გამოარკვია შემდეგი:

პირველ რიგში მიდის მენშევიკები სია № 1; მეორე რიგში დაშნაკუთიუნი, სია № 4; მესამე—სოც. რევ., სია № 3; მეოთხეზე ბოლშევიკები—სია № 8; მეხუთე კადეტები—სია № 7 და სხვ. ადგილები მიიღო: სია № 1—50 ადგილი; № 2—4, № 3—20; № 4—23; № 5—4; № 6—1; № 7—6; № 8—7; № 9—1; № 10—0; № 11—2; № 12—0. („კავკ. რაბ.“ № 115).

4 აგვისტო.

არჩევნების შედეგი ალექსანდროპოლში.

(„კავკ. რაბ.“ კორესპონდენტისაგან).

ორშაბათს, 31 ივლისს, დაივლილ იქნა 11,771 ხმა საარჩევნო ბარათებით. ხუთი საარჩევნო სიიდან მიიღო:

- 1 სიამ (მენშევიკების და ესერების ბლოკი) 2380 ხმა.
- 2 სიამ (ხალხის თავისუფლების პარტია) . . . 246 „
- 3 „ (უპარტიო სოციალასტების) 265 „
- 4 „ (დაშნაკუთიუნმა) 6971 „
- 5 „ (ბოლშევიკებმა) 1909 „

ამნაირად ბლოკმა გაიყვანა საბჭოში 12 ხმოსანი, ბოლშევიკებმა—10, დაშნაკელებმა—36, კადეტებმა 1 და უპარტიო სოციალისტებმა—1—სულ 60 ხმოსანი. („კავკ. რაბ.“ № 117).

6 აგვისტო.

პ ა რ ტ ი ა შ ი.

რ. ს. დ. მ. პ. (ბოლშევიკების) ტფილისის კომიტეტმა ტფილისის მენშევიკ-ობორონცებისაგან მიიღო შემდეგი წერილი:

„ტფილისის ქალაქის საბჭოს არჩევნები დამთავრებულია. ჩვენის აზრით საეჭვო არ არის, რომ ყველა სოციალ-დემოკრატები განურჩევლად ფრაქციებისა მუნიციპალიტეტში აწარმოებენ ერთსა და იმავე პოლიტიკას. ამას გვიკარნახებს აუცილებლობა, რომ შევთანხმდეთ თავიანთი მოქმედების კოორდინაციაზე და პირველ რიგში პრეზიდენტისა და გამგეობის არჩევნებში.

სასურველი პასუხის მოლოდინში, დავშთებით

ანხანაგური საღამით, რ. ს. დ. მ. პ. ტფილ. კომიტ.

პ ა ს უ ხ ი

თქვენ წინადადებას იძლევიტ დავიწყოთ თქვენთან მოლაპარაკება. გუშინ არ იყო რომ თქვენ ჩვენ გვეძახდით გერმანიის აგენტებს, პროვოკატორებს, კონტრ-რევოლიუციონერებს, ხალხის თავისუფლების მტრებს („ერთობა“ № 93).

თქვენ სიხარულით ჩასკიდეთ ხელი იმ საზიზღარ ცილისწამებას, რომელიც გააჩაღა კონტრ-რევოლიუციონურმა ბურჟუაზიამ და შავრაზმულმა პრესამ. თქვენ უფრო შორსაც წიღით, თქვენ საზიზღარი ცილისწამება დამტკიცებულ ფაქტად აღიარეთ ე. ი., გააკეთეთ ის, რასაც ვერ ბედავდა ჩვენი პარტიის წინააღმდეგ ცილისწამებელი ბურჟუაზიული პრესა.

ელემენტარული რიგიანობის გრძნობას უნდა ენიშნებია თქვენთვის, რომ ჩვენს მიმართ თქვენ მიერ ჩადენილის შემდეგ არა გაქვთ უფლება მოგვმართოთ არავითარი წინადადებით.

რ. ს. დ. მ. პ. (ბოლშევიკების) ტფილისის კომიტეტი

(„კავკ. რაბ.“ № 119).

13 აგვისტო.

თბილისის საქალაქო საბჭოს პირველი სხდომები.

საქალაქო არჩევნებში „დიდებულათ გამარჯვებულმა“ მენშევიკებმა მოინდომეს თბილისის „რევოლიუციონური“ ახალი საბჭოს პირველი სხდომისათვის რევოლიუციონური ხასიათი მიეცათ. ამ მიზნით ქალაქის საბჭოს წინ მათ მუშათა „მშვიდობიანი“ დემონსტრაცია მოაწყვეს.

აღსანიშნავია და საგულისხმო, რომ თბილისის მუშების ასეთმა გამოსვლამ, თუმცა ერთი შეხედვით ნაძალადეობა და უნებურობა ეტყობოდათ, მარა პროლეტარულმა ბუნებამ მაინც თავისი ჰქნა და თბილისის ახალ დემოკრატიულ საბჭოს პირველ სხდომას მართლა რევოლიუციონური ხასიათი მიანიჭა.

„წესიერ და მშვიდობიან“ კრებაზე მოულოდნელათ შემოიქრა მუშათა ჯგუფი წითელი დროშით ხელში. მუშათა ორატორმა ლასა ნგელაძემ აღნიშნა ახლანდელი საბჭოს შემადგენლობის ხასიათი და მიდრეკილება, მანვე მიუთითა ინტერნაციონალურ პრინციპების სასტიკათ დაცვის საჭიროებაზე და ამიერ-კავკასიის საზოგადოებრივ მოძრაობის ინტერნაციონალურ ხისიათზე.

მუშაოა გამოსვლის შემდეგ აღსანიშნავია ჩვენი, ადგილობრივი ბოლშევიკების პარტიის გამოსვლა. დღეს ამ პარტიას საქალაქო საბჭოში თავისი საკუთარი ფრაქცია ჰყავს. მართალია იგი მეტათ მცირეა რიცხვით, მხოლოდ შვიდი კაცისაგან შედგება, მარა სამაგიეროთ, მტკიცეა და შეუპოვარი თავისი შეუდრეკელი რევოლუციონური ტაქტიკის, პრინციპების და გამოსვლების გატარებაში. მას ხელმძღვანელობს თვით პარტიის ადგილობრივი კომიტეტი.

მთავარმა ფრაქციებმა რაგ-რიგათ თავ-თავანთი დეკლარაციები წაიკითხეს: განაცხადეს თავიანთი წარმომადგენლების პირით, თუ რას აპირებენ და რის გაკეთებას ფიქრობენ შემდეგში მუნიციპალურ ასპარეზზე. დეკლარაცია, რომელიც ამავე ნომერში იბეჭდება, წაიკითხა ჩვენი ფრაქციის წარმომადგენელმა მიხა ცხაკაიამ, რომელმაც მცირე წინასაბუთება გაუძღვარა მას. ჩვენს ორატორს საბჭო დიდა ყურადღებით უსმენდა, ხოლო გარეშე ხალხიდან მის გამოსვლას ტაშის კვრით შეხვდნენ. ბოლშევიკების დეკლარაციის კითხვის დროს საბჭოს კრებაზე შემოვიდა ბაქოდან ჩამოსული მინისტრი სკობელევი, რომელმაც მისასალმებელ სიტყვების შემდეგ რუსეთის დღევანდელ კრიტიკულ მდგომარეობაზე მოკლე სიტყვა წარმოთქვა. მინისტრმა დაასურათა რუსეთის ფინანსიურ-ეკონომიური უმწეობა. მისი სიტყვით რუსეთის ასეთი მდგომარეობა დღეს ჩვენ თავზარს უნდა გვცემდეს და შიშით გვიპყრობდეს. მანისტრის აზრით, საკითხი ასეა დაყენებული—რა უშველის რუსეთს? ორატორი ამ კითხვაზე ასე უპასუხებს: ერთათ ერთი ხსნა მხოლოდ კლასთა შეთანხმებაში და მათ მიერ მსხვერპლის გაღებაში მდგომარეობს.

ამხ. ფილიპე მახარაძემ პირველ სხდომაზედვე გაილაშქრა საბჭოს „რევოლუციონერობის“ სიყალბის წინააღმდეგ, როცა მან მოსკოვის საზოგადო თათბირის მოწყობის გამო კადეტების და მენშევიკ-ესერების გამოსვლები დაჰგმო და საბჭოს ურჩია განზრახული თათბირისთვის სრული ბოიკოტი გამოეცხადებია.

რა თქმა უნდა, საბჭომ მენშევიკების ხელმძღვანელობით ფ. მახარაძის მიერ ნაჩვენები გზა უარყო და თავისი „მონაწილეობით“,

როგორც ამხ. ნოე რამიშვილმა განაცხადა, მოსკოვის თათბირის „რევოლუციონურათ აფეთქება“ გადასწყვეტა.

საბჭომ აირჩია მუდმივი თავმჯდომარე ჯამაგირით, თვეში 500 მან. კანდიდატათ მენშევიკებმა გეგეჟკორი დაასახელეს.

ბოლშევიკების ფრაქციამ განაცხადა, რომ ის ევ. გეგეჟკორის წინააღმდეგ მისცემს ხმას; ამ განცხადებაზე, როგორც ეტყობოდა, სახტათ დარჩენ მენშევიკები: თითქოს არ მოელოდნ!

მარა მათი ლიდერი ნოე ჟორდანიას არ დაიბნა და კმაყოფილება განაცხადა, რომ ბოლშევიკები პირდაპირ დაუფარავად ამბობენ იმას, რასაც ფიქრობენ და ეპირებიან. საჭიროა ყველა ფრაქცია ასე მოიქცესო.

მარა კადეტებმა ასეთ პირდაპირობაზე უარი განაცხადეს და მათ ისევ მაღულობია და ორპირობა არჩიეს.

10 აგვისტოს სხდომა მხოლოდ ქალ. თავის და გამგეობის წევრების არჩევას მოუწია. პირველ სხდომაზე დაწყებული ვაჭრობა-შეთანხმება ამ დღეს დასრულდა. ქალაქის თავის კანდიდატურის წამოყენებამ და გამგეობის ადგილების ფრაქციათა შორის ჭანაწილების საკითხმა მენშევიკ-ესერები საესებით შეაკავშირა, ხოლო მეორე მხრით დაშნაკუთუნი ძალზე განარისხა. მათ მოითხოვეს ადგილების განაწილებაში პროპორციული პრინციპის დაცვა, რის წინააღმდეგი იყვნენ ყველა დანარჩენი ფრაქციები.

ამნაირათ, სომხის ნაციონალისტები განმარტოებულნი დარჩენ.

ნიკო ელიაშას ქალაქის თავის ადგილზე კანდიდატურის გამოცხადებამ ბოლშევიკების ახალი განცხადება გამოიწვია. ფრაქციის სახელით ამხ. ცხაკაიამ განაცხადა, რომ ნიკო ელიაშას, როგორც ბოლშევიკების ჯგუფის ყოფილ წევრს, დაუსჯელათ ვერ დასტოვებს და ამ სასჯელის გამოხატვა მას მხოლოდ იმით შეუძლია, რომ იგი მისი კანდიდატურის წინააღმდეგ მისცემს ხმას.

ნიკო ელიაშა, რა თქმა უნდა, მაინც გათეთრებულ იქნა ხმის დიდი უმეტესობით: მხოლოდ ბოლშევიკებმა მისცეს წინააღმდეგ ხმა, ხოლო დაშნაკელებმა თავი შეიკავეს.

ნ. ელიაშა ტრიბუნაზე აღის გაფითრებული და ამბობს, რომ არ იცის რა გრძნობა სჭარბობს მასში ამ წუთს: კმაყოფილება, რომ ასეთ საპატიო ადგილზე არჩიეს იგი, თუ შიში იმ სიძნელის წინაშე, რასაც ქალ. თავის მოვალეობა და დანიშნულება აკისრებს მას.

სხდომა დასრულდა გამგეობის ექვსი წევრის არჩევით, თუმცა რვა იყო საჭირო. მენშევიკ-ესერების ბლოკმა მხოლოდ ექვსი კანდიდატი გამოანახა და ორ მაჟანს ქალ. თავის ამხანაგის ადგილი

მიუჩინა. დაშნაკელები აქაც განზე დატოვეს, რითაც ისინი მოთმინებიდან გამოეყვანეს და ამ მხრივ დიდი უკმაყოფილება გამოიწვიეს.

დაშნაკელებმა რაკი დაინახეს, რომ მათ გვერდს უზვევენ და მათ მოთხოვნას უყურადღებოთ სტოვებენ, ადგენ და არჩევნებში მონაწილეობაზე სულ უარი სთქვენს. როგორც კი გამგეობის წევრთა ასარჩევათ ყუთები დადგეს, ისინი ერთბაშად ადგილებიდან წაპოქრენ და დემონსტრაციულათ კარებს მიაშურეს. („ბრძოლა“ № 11)

13 აგვისტო.

ჩვენი მენშევიკების პროპაგანდა აგიტაციის ღირსეული ნაყოფი.

3—5-ივლისის ამბების შემდეგ მენშევიკების მიერ ატეხილმა „შეუბრალებელმა ბრძოლამ“, როგორც ჩვენი დაბა-სოფლიდან მოწერილ ცნობებიდან სჩანს, მათთვის „სანუგეშო“ ნაყოფი გამოიღო. ამის შესახებ ჩვენ მრავალ ადგილებიდან მოგვდის ცნობები. სხვათა შორის აი ერთი ნიმუში:

სოფლის მასწავლებელი-ქალი, რომელიც ორი თვის წინათ ბოლშევიკებს თანაუგრძნობდა, დღეს თავის ძველ მეგობარს შემდეგ „სამაგალითო“ გაფრთხილებას აძლევს:

„ეხლა რაღას იტყვი, სწერს იგი ნიშნის მოგებით მეგობარ ქალს, ლენინის შესახებ, ლენინის მალმერთებელო? ეხლა ხომ მართალია შენთვის ლენინის ღალატი! ჭკუით იყავი. ცოტა ილაპარაკე ლენინზე, თორემ დაგიჭერენ! ხომ დალუპვის კარამდის მიიყვანეთ რევოლუცია (ვითომ ბოლშევიკებმაო) და თავისუფლება?! მაგრამ დადგება დრო და თქვენს (ბოლშევიკების) თარეშობასაც შეეკეცება ფრთები“. ა ნ ი ჩ ქ ა.

აქედან მართლაც „ნათლათ“ არა სჩანს, მკითხველო, თუ რა სინათლე მოფინეს ჩვენმა მენშევიკებმა თავისი „ერთობის“ საშუალებით ჩვენს დაბა-სოფლებს და როგორ „გაუშუქეს“ მათ თავიანთ მკითხველებს ბოლშევიკების მთელი წარსული?! („ბრძოლა“ № 11).

20 აგვისტო.

ცნობა პარტიულ სიეზდზე.

ივლისის უკანასკნელ რიცხვებში და აგვისტოს დასაწყისში პეტროგრადში მოხდა რუსეთის სოც.დემ. მუშათა პარტიის (ბოლ-

შევიკების) საერთო სიეზდი, თანახმად აპრილის საერთო კონფერენციის დადგენილებისა.

მიუხედავად იმისა, რომ ეს სიეზდი მოხდა მეტათ მძიმე პირობებში, ის მაინც უდიდეს ფაქტს შეადგენს პარტიულ ცხოვრებაში. სიეზდი შეიკრიბა იმ დროს, როცა ჩვენი პარტიის ჩაქოლვა და განადგურება მოიწადინეს არა მარტო სიტყვით, არამედ საქმითაც არა მარტო ბურჟუაზიულმა, არამედ თითქმის ყველა დანარჩენმა სოციალისტურმა პარტიამაც. სიეზდი მოხდა იმ დროს, როცა დროებითმა მთავრობამ ჩვენი პარტია გამოაცხადა კანონს გარეშე, შექმნა მისთვის განსაკუთრებული პირობები, როცა პარტიის ბელადები პროლეტარიატის საუკეთესო მებრძოლნი დატყვევებულ იქნენ ან დამალულიყვნენ როგორც რომანოვების თვითმპყრობელობის დროს. პარტიული სიეზდი მოხდა იმ დროს, როცა ბურჟუაზიულ გაზეთების მეოხებით ჰაერი საკმარისათ იქნა მოწამლული უნამუსო ტყუილებით და ცილისწამებით ჩვენი პარტიის წინააღმდეგ და ამ სამარცხვინო საქმეში ბურჟუაზიულ პარტიებს არც მენშევიკები და არც ესერები არ ჩამორჩნენ.

სიეზდის დღე და პროგრამა გამოცხადებული იყო უმაღლ, სანამ ჩვენ პარტიას ასეთი განსაცდელი დაადგებოდა. ამიტომ ადგილობრივი ორგანიზაციები უხერხულ მდგომარეობაში ჩავარდნენ. არ იცოდნენ დანამდვილებით, მოხდებოდა ასეთ პირობებში სიეზდი თუ არა. ასეთი ეჭვი კანონიერი შეიქმნა. მაგრამ მიუხედავად ყველა დაბრკოლებათა, მიუხედავად იმისა, რომ დროებით მთავრობამ ჩვენ პარტიას აშკარა ომი გამოუცხადა და დატყვევებით და დევნით დამუქრა, პარტიული სიეზდი მაინც შესდგა. ის გაიხსნა 26 ივლისს ვიბორგის მხარეზე „ქრისტიანული საზოგადოების“ დარბაზში.

სიეზდზე გამოცხადდნ დაახლოებით 170 ორგანიზაციის დელეგატები, რომლებიც წარმოადგენდნ დაახლოებით 240.000 ორგანიზაციულათ შეკავშირებულ პარტიულ წევრებს. აქ არაფერი გადამეტებული არ არის: პირ იქით, ნაანგარიშგვია ნაკლები, ვინემ სინამდვილეში არსებობს, რათა შეცდომაში არავინ შევიდეს, რა თქმა უნდა, ეს რიცხვი მეტად საგულისხმეოა და ამავე დროს არ უნდა დაივიწყოთ, რომ 240 ათასი შეკავშირებული წევრი ეს ყველა ნამდვილი პროლეტარული ელემენტებია. თავის თავათ იგულისხმება, რომ არც ერთ არსებულ პარტიას რუსეთში, არის ის ბურჟუაზიული, თუ სოციალისტური, არა თუ ამოდენი წევრი, არამედ ამის მეათედიც არა ყავს.

კერძოთ პარტიას ყავს:

პეტროგრადში და მის ახლო მახლო მდებარე ადგილებში...
 41.000 წევრი.

მოსკოვში და მის რაიონში	50.000
ურალის მხარეში	24.000
დონის ბასეინში	16.000
კიევში და მის რაიონში	16.000
კავკასიაში	✓ 9.000
ფინლიანდიაში	12.000
ბალტიის მხარეში	16.000
ვოლგის რაიონში	13.000
ციმბირში	10.000
ოდესაში და მის რაიონში	7.000
მინსკის რაიონში	4.000
არხანგელსკში და მის რაიონში	1.500

გარდა ამისა სამხედრო ორგანიზაციაში ითვლება დაახლოე-
 ზით 24.000 წევრი.

ასეთი იყო ჩვენი პარტიის შემადგელობა ივლისის თვეში. რო-
 გორც ვიცით, აპრილის საერთო კონფერენციაზე წარმოდგენილი
 იყო დაახლოვებით 80.000 შეკავშირებული წევრი. ამნაირათ 2 ნახ.
 თვის განმავლობაში პარტიის წევრების რიცხვი გაზრდილა სწორეთ
 სამჯერ, ეს კოლოსალური ზრდაა. საგულისხმეოა ის გარემოება,
 რომ 3—5 ივლისის ამბების გამო ჩვენი პარტიის ზრდა არა თუ არ
 შეჩერებულა, არამედ, პირიქით. სწორეთ ამ ამბების შემდეგ ეს ზრდა
 კიდევ უფრო დაჩქარებით და ინტენსიურად სწარმოებს. ჩვენმა დე-
 ლეგაცმა გვაუწყა ამ მხრით მეტათ გამამხნეველელი ცნობები. რუ-
 სეთის პროლეტარულ წრეებში თანაგრძნობა ჩვენი პარტიისადმი მა-
 ტულობს გასაოცარი სისწრაფით. მართალია, პეტროგრადის პრო-
 ლეტარიატში ჩვენი პარტია ორგანიზაციულად აკავშირებს მხოლოთ
 40.000 წევრს (1000 წევრი სამხედრო ორგანიზაციაშია), მაგრამ შე-
 იძლება დანამდვილებით ვთქვათ, რომ პეტროგრადის პროლეტარი-
 ატის უდიდესი ნაწილი ჩვენი პარტიის თანამგრძნობელია. ეს დამტ-
 კიცდა ყველა მანიფესტაციების დროს. ამას ამტკიცებს ის ფაქტიც,
 რომ პეტროგრადის მუშათა საბჭოს ხელ-ახალმა არჩევნებმა დიდი
 უმრავლესობა უკვე ბოლშევიკებს მისცა. ასევეა ყველა დანარჩენ რა-
 იონებში. მართალია, დროებითი მთავრობა დევნის ჩვენ პარტიას,
 აყენებს მას აუტანელ პირობებში, ხურავს ჩვენს გაზეთებს, ატყვე-
 ვებს საუკეთესო ბელადებს, ავრცელებს იმათ წინააღმდეგ უნამუსო
 კორებს და ცილისწამებებს, მაგრამ ყოველივე ეს არა თუ ვერ ასუს-

ტებს ჩვენს პარტიას, არამედ პარტიის სიმხნევე, ენერგია და ძალა კიდევ უფრო ორკეცდება და მატულობს. ეს ნიშნავს იმას, რომ ჩვენი პარტია დგას სწორ და ქვეყნარტ გზაზე, უამისოთ ასეთ ჯოჯოხეთურ პირობებში მისი ზრდა შეუძლებელი იქნებოდა, უამისოთ წარმოუდგენელი იქნებოდა ის თანაგრძნობა, რომელსაც ის იწვევს პროლეტარიატის მხრივ, ქალაქის და სოფლის მუშა ხალხში.

სიეზდზე სხვათა შორის საბოლოოთ გაფანტული იქნა ის უნამუსო ბრალდებები, რომელთა ჩვენი პარტიის თავზე მოხვევას შეეცადა დროებით მთავრობა, ბურჟუაზიული გაზეთები და მათთან ერთათ მენშევიკები და ესერები 3—4 ივლისის ამბების გამო. ჩვენს პარტიას არა თუ არ მოუწყვია პროლეტარიატის და ჯარის გამოსვლა ამ დღეებში, არამედ სწორეთ ჩვენი პარტია იყო ერთადერთი პარტია, რომელიც აქტიურათ წინააღმდეგა ამ გამოსვლას, მაგრამ პროლეტარიატის და ჯარის უმეტესობის აღშფოთება დროებითი მთავრობის და იმპერიალისტური ბურჟუაზიის წინააღმდეგ იმდენათ ძლიერი გამოდგა, რომ პარტიამ ვეღარ დასძლია ეს გამოსვლა შეეჩერებია; მან შესძლო მხოლოთ ის, რომ ამ გამოსვლას ორგანიზაციული ფორმა მისცა. მხოლოთ კონტრ-რევოლუციონურმა ძალებმა ისარგებლეს პროლეტარიატის და ჯარის გამოსვლით და მოაწყვეს პროვოკაციული სროლა.

საუბედუროთ დროებითმა მთავრობამ იმის მაგიერ, რომ კონტრ-რევოლუციონურ ძალების წინააღმდეგ მიემართა თავისი მოქმედება, გამოიხმო კონტრ-რევოლუციონური პოლკები პროლეტარიატის წინააღმდეგ, რითაც მან დაიმსახურა სრული ნდობა და მადლობა იმპერიალისტების მხრივ. ასეთი სამარცხვინო მოქმედება დროებითმა მთავრობამ იმით გაამართლა, რომ რევოლუციონური პროლეტარიატის და ჯარის წინააღმდეგ შეთხზა საზიზღარი ქორები და გაავრცელა პროვოკაციული ხმები.

დღეს კი ყველაფერი ეს დღის სინათლეზე გამოდის. პარტიულ სიეზდს ჩვენი გაზეთი კიდევ დაუბრუნდება („ბრძოლა“ № 12).

27 აგვისტო.

27 თებერვალი—27 აგვისტო.

რუსეთის დიდი რევოლუციის ნახევარი წლისთავი.

პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით

ამხანაგებო, მუშებო და ჯარისკაცებო—ამ დღეს ყველამ მიტინგებზე წადით. თქვენ, დაბოლოს, უნდა გაიგოთ, რომ ერთად

ერთი ხსნა შექმნილ მდგომარეობიდან არის გადამწყვეტი რევოლუციონურ ბრძოლაში კონტრ-რევოლიუციასთან.

ძირს კონტრ-რევოლიუციონური ბურჟუაზია.

გაუმარჯოს ახალ რევოლიუციას.

პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა შეერთდით. („კავკ“ რაბ. „№136“)

(გაზეთის პირველ გვერდზე მსხვილი ასოებით დაბეჭდილი ლოზუნგები).

პარტიული ცხოვრება.

თფ. კომიტეტის (ბოლშევიკების) დადგენილება.

თფილისის ს.-დ. მ. პ. (ბოლშევიკების) კომიტეტმა 22 აგვისტოს სხდომაზე მსჯელობა იჭიონია, სხვათა შორის, რევოლიუციის ნახევარი წლისთავის დღესასწაულის შესახებ, რომელიც გაიმართება დღეს, კვირას, 27 აგვისტოს. სცნო რა კომიტეტმა აუცილებელ საჭიროთ, რომ აღნიშნულ დღესასწაულში ენერგიული მონაწილეობა მიიღოს, დაადგინა: ეს დღე კონტრ-რევოლიუციონური ბურჟუაზიის საწინააღმდეგო დემონსტრაციის დღეთ უნდა გადაიქცეს მომავალი ახალი რევოლიუციის ლოზუნგით, რომელიც უკვე გამარჯვებულ კონტრ-რევოლიუციონურ ბურჟუაზიის ხელიდან ძალა-უფლების გამოგლეჯას გამოხატავს. ყველა სიტყვებში და სტატიებში, რომლებიც კი აღნიშნულ საგანს შეეხება, მიტინგზე და მასიურ მსვლელობაში ნათლათ უნდა გამოსჭვივოდეს აზრი ახალი რევოლიუციის ნახევარი წლის გამოცდილება—გაკვეთილი ცხადათ და გარკვევით უნდა აღინუსხოს.

ამასთანავე კომიტეტმა დაადგინა გაგზავნოს თავისი წარმომადგენელი კომისიაში, რომელიც შემდგარია თბილისის მუშების და ჯარის კაცთა დეპუტატების საბჭოს აღმასრულებელ კომიტეტის მიერ და რომლისასაც ჩვენი კომიტეტი მხოლოდ ტექნიკურ-ორგანიზაციულ ფუნქციების ცნობს.

კომიტეტმა შეუძღვებლათ დაინახა, რომ „ობორონცებთან“ და ცრუ—სოციალისტურ პარტიებთან ერთად საერთო სადღესასწაულო პროკლამაცია გამოსცეს, რადგან ფურცელში უპირველესათ დაფასებული იქნება მიმდინარე რევოლიუციის წარსული და აღინიშნება ახალი რევოლიუციის აუცილებლობა, ხოლო არც პირველ საკითხში და არც მეორეში ზემოთ დასახელებულ პარტიებს არ შეუძლიათ შეუთანხმდნენ ბოლშევიკებს; ამიტომ დღესასწაულის საერთო იდეური ხელმძღვანელობა შეუძლებელი ხდება:

თვითეული პარტია სრულიათ დამოუკიდებლათ გამოვა და თავის საკუთარ ლოზუნგებს წამოაყენებს.

ბოლშევიკების წარმომადგენელს ევალება ხელი მოაწეროს კომისიის მიერ შემუშავებულ მხოლოდ სადღესასწაულოთ მომწოდებელ განცხადებაზე.

რაც შეეხება აღმ. კომიტეტის მიერ ამ დღეს ფულის შეგროვების საქმეს, კომიტეტმა დაადგინა, რომ შეგროვილი ფული განაწილდეს შემდეგ ნაირათ: ნახევარი გადაეცეს მუშ. და სალდ. დეპ. საბჭოს, ხოლო მეორე ნახევარი თანასწორათ განაწილდეს თბილისის შემდეგ სამ ორგანიზაციათა შორის: ბალშევიკებისა, მენშევიკების და ესერების შორის.

რადგან დრო გასული იყო, ამიტომ კომიტეტმა სხდომა შეწყვიტა და შემდეგი კითხვების გარჩევა-გადაწყვეტა შემდეგი სხდომისათვის გადასდო.

მოხსენება პარტიულ სიეზღზე.

24 აგვისტოს, ავჭალის აუდიტორიაში ამბ. ს. ქავთარაძემ წაიკითხა მოხსენება ჩვენი პარტიის მეექვსე სიეზღის შესახებ. მოხსენება მეტათ შინაარსიანი იყო. დამსწრეთა რიცხვი 300 კაცს აღემატებოდა. ამბ. ქავთარაძემ კრებას განუმარტა, თუ რა აუტანელ პირობებში მოუხდა მუშაობა სიეზღს. 3 და 4 ივლისის შავზნელი დღეები სიეზღზე დამსწრეთ თვალ წინ ედგათ და სიეზღის გარეკისა ანუ უკეთ დაჭერის მოლოდინში, ისინი იძულებულნი იყვნენ არალეგალურათ ეწარმოებიათ მუშაობა. თავისუფალს რუსეთში რევოლიუციის მომზდენ პროლეტარიატის პარტიას ჯურღმულებსა და სარდაფებში მოუხდა გარკვევა და შემუშავება რევოლიუციის მრავალ საკითხებისა. კონტრ-რევოლიუციის ერთგულ დარაჯს და ნოტრფიალეს, დროებით მთავრობას შემთხვევისათვის რომ ჰქონოდა ფორმალური უფლება სიეზღის გარეკისათვის, ამიტომ მან სწრაფათ სიეზღებისა და კრებების დახურვის კანონიც კი გამოსცა. მაგრამ მან ასეთი ნაბიჯი მაინც ვერ გადადგა, რადგან სიეზღი მუშათა ერთ დიდ რაიონში ხდებოდა და იქ მისვლა და თავის ძალის გამოჩენა არც ისე ადვილი იყო. სიეზღზე მონაწილეობას იღებდა 170 ორგანიზაციის წარმომადგენელი, რომელნიც თავის რიგში 240.000 პარტიის წევრს ითვლის. ამბ. მომხსენებლის სიტყვით ამ მხრივ, აპრილში მომხდარ უკანასკნელს კონფერენციის შემდეგ, ჩვენი პარტია ერთი სამათ გაზრდილა. საყურადღებოა, რომ 3-4 ივლისის ამბებს არამც თუ არ დაუცია პრესტიჟი ბოლშევიკების პარტიისა, არამედ პროლეტარულ მასისათვის ცხადათ დაუნახებია ვინ არის მისი მტერი და ვინ მოყვარე. შემდეგ ამბ. ქავთარაძე დაწვრილებით

შეეხო საკითხს პეტროგრადის პროლეტარიატს ყველა უკანასკნელს გამოსვლებს და აღნიშნა თუ რა მდგომარეობა და პირობები აიძულებდნენ მასსაჲს ქუჩაზე გამოსულიყო. მან სთქვა, რომ ჩვენთვის, ვინც პროვინციაში ვცხოვრობთ, ბევრი გაუგებარი და მიუწვდომელი იყო მაშინ, ხოლო თვით პეტროგრადში, სადაც მოხდა პირველი რევოლიუცია და შემდეგაც მეტად მწვავეთ გრძნობდა რევოლიუციონური მასსა ყველა სიდუხჭირეს პოლიტიკურს და ეკონომიური ხასიათისას, პროლეტარიატს და ჯარს არ შეეძლო დარჩენილიყო უბრალო მაცქერალათ.

საქმე უფრო გამწვავდა მას შემდეგ, როცა 18 ივნისს ჩვენი ჯარი თავდასხმაზე გადავიდა. ცხადი იყო, რომ როგორც თავდასხმაზე გადასვლა, ისე იმ დროს წამოყენებული საკითხა—პეტროგრადიდან მცხოვრებთა და ყველა ზავოდებ-ფაბრიკების სხვაგან გადატანა მიმართული იყო უმთავრესათ რევოლიუციის წინააღმდეგ, რევოლიუციის შინ და გარეთ ლიკვიდაციისაკენ. ყველგან და ყველგან რევოლიუციის მტრებს ერთი მიზანი ამოქმედდებდათ და ამიტომ ერთი გეგმით სწარმოებდა რევოლიუციის ჩაფუშვის საქმე. პოლიტიკურათ გაწვრთნილი, შეგნებით შეიარაღებული მუშათა კლასი პეტროგრადისა კი კარგათ ხედავდა ბურჟუაზიის ვერაგობას, გამყიდველობას და ნიშნათ პროტესტისა, თავისი ნების გამოძახებისა, ქუჩაზე გამოდიოდა მშვიდობიანი დემონსტრაციით, ატყობინებდა ქვეყანას, რომ რევოლიუციის ჩაწიხვლას არავის აპატიებს.

ამნაირად დადგა ივლისის დღეებიც და 1 და 2 ივლისს, როცა პეტროგრადში ჩვენი პარტიის საქალაქო კოფერანციაზე რამდენიმე პოლკების წარმომადგენელნი მივიდნენ და გამოაცხადეს, რომ ჯარში დიდი აღელვებაა და თხოულობენ ქუჩაზე სადემონსტრაციოთ გამოსვლას. კონფერენცია ამ უმად წინააღმდეგი იყო რაიმე დემონსტრაციის მოხდენის და ამ მიზნით კონფერენციაზე მოსულ დელეგაციას კატეგორიული უარი უთხრა. მიუხედავათ ამისა დელეგატები მაინც თავისას მოითხოვდნენ და ამტკიცებდნენ, რომ ბოლშევიკების პარტიას აუცილებლად ხელმძღვანელობა გაეწია მომავალ გამოსვლებისათვის. მაშინვე დაიშალა კონფერენცია, ყველა იქ დამსწრენი პოლკებსა და ფაბრიკა-ზავოდებში წავიდნენ მასის დასარწმუნებლათ, რომ არ გამოსულიყო ჯარი და მუშები ქუჩაზე, მაგრამ ამიტომ 3 ივლისს სხვადასხვა პოლკები და მუშები უკვე თავრიდის სასახლეს მიადგნენ. 3 და 4 ივლისის გამოსვლები იყო მშვიდობიანი და არავითარ ძალ-მომრეობას და შეთქმულებას ალაგი არ ჰქონია. ჯარი და მუშები თხოულობდნენ აეღოთ მუშათა და სალდათთა საბჭოებს

მთელი ძალა უფლება ხელში. ეს იყო მხოლოდ სურვილი, თხოვნა რევოლუციონური პეტროგრადის და ამ მხრივ არავითარ ძალდატანებას აღვლი არა ჰქონია, მაგრამ, როგორც ვიცით, საბჭოები დაიბნენ, შეეშინდათ ბურჟუაზიის, რევოლუციონური პასუხისმგებლობის ასეთ უფლებების ხელში აღებაზე უარი სთქვამს. აქ მოხდა შეტაკება. ბურჟუაზიულმა პეტროგრადმა, რომელიც აშკარათ უკვე კონტრ-რევოლუციის გზას დაადგა, სადაც ის ბუნაგობს, ნევის პროსპექტის სახლების სახურავებიდან და ფანჯრებიდან მშვიდობიან დემონსტრაციებს პულემეტები დაუშინა. კონტრ-რევოლუციონერებს დემონსტრატებმა ტყვიითვე გასცეს პასუხი. იყო მსხვერპლი ორივე მხარეს. ამავე დროს დრ. მთავრობის მიერ ფრონტიდან გამოწვეული კონტრ რევოლუციონური ჯარებიც მოვიდა პეტროგრადში და კონტრ-რევოლუციონერები თავის საქმეს შეუდგნენ. აზხ. მომხსენებლის სიტყვით, მენშევიკ-ობორონცები, როგორც ლიბერი, დანი და სხვები—3 ივლისს ბოლშევიკებთან ერთად იყვნენ, ეხვეწებოდნენ და ემუდარებოდნენ მათ, რომ მოძრაობა ხელში აეღოთ, რომ რევოლუციონური პეტროგრადის აღშფოთება სამართლიანია და სხ. ხოლო 4 ივლისს კი, როცა დაინახეს ფრონტიდან კონტრ-რევოლუციონური ჯარი მოსული, სწრაფად შეიცვალეს იმათაც ფრონტი და ბურჟუაზიასთან ერთად ყველაფერი ბოლშევიკებს გადააბრალეს. თუმცა მათ კარგათ იცოდნენ, რომ ბოლშევიკები არაფერ შუაში იყვნენ. ამის დასამტკიცებლად ამხ. ქავთარაძემ დაასახელა ის დოკუმენტი, რომელიც ჩაკეტილი ყოფილა ცენტრალურ აღმასრულებელ კომიტეტის საქმეებში, რომელიც ცხადათ ყოფს ბოლშევიკების სიმართლეს 3 და 4 ივლისის გამოსვლებში. აქედან დაიწყო ათასგვარი ცილისწამება, დევნა და ჭერა ბოლშევიკებისა და მათი ბელადებისა. დღეს უკვე ყველამ იცის, როგორ დაკეტეს გაზეთი „პრავდა“, როგორ დაღეწეს ჩვენი სტამბა და სხვა.

ამხ. ქავთარაძემ აღნიშნა, რომ ჩვენი ცენტრალური კომიტეტის სტამბა და რედაქცია აიკლეს სწორეთ იმათ, ვინც გაგზავნილი იყო იქ სტამბის და რედაქციის დასაცავათ. შემდეგ მომხსენებელმა განმარტა 20 და 21 ივლისს გამართული ვაჭრობა წერეთელსა და კადეტებს შორის. სწორეთ რომ ისტორიული ყოფილა ეს ვაჭრობა მუხლ მოდრეკილი ეხვეწებოდა წერეთელი კადეტებს, რომ შესულის ყვენ ისინი სამინისტროში. კადეტები საქმის ხალხია და იმათ სანტიმენტალობა არ უყვართ. მთელი რიგი მოთხოვნილებისა წარუდგინეს მათ დემოკრატიის წარმონაღებნებს. პირველი იყო, ეს სრული დამოუკიდებლობა და სრულ-უფლებობა ახალი სამინისტროსი, აგრე

თვე — ომის ბოლომდე გაგრძელება, რაზედაც წერეთელმა და ჩხეიძემ სრული თანხმობა განაცხადეს და ამ ნაირად თავისივე ხელით მუშათა საბჭოების არსებობას ყელი გამოსჭრეს. აქედან იწყება საბჭოების ავტორიტეტის ფართო მასაში დაკარგვა, ბურჟუაზიული პრესის მიერ საბჭოების ყბად აღება და საჯარო მოთხოვნა, რომ ისინი არ არიან საჭირო და უნდა გაქრენ.

ამხ. ქავთარაძე შეეხო ფინლიანდიის, უკრაინის, სტოგპოლმის კონფერენციის საკითხებსაც და ამ მხრივ ბევრი საინტერესო მასალა მისცა დამსწრე კრებას. აგრეთვე მან აღნიშნა ციფრებით ხელში, თუ რანაირ ეკონომიურ კრიზისს განიცდის რუსეთი და კერძოდ პეტროგრადი, რამდენათ საგრძნობელია ფინანსური და სამეურნეო მდგომარეობა მთელი სახელმწიფოსი. დასასრულ დაასკვნა მომხსენებელმა, რომ რუსეთი სრულ გაკოტრების გზაზე დგას, რომ დროებით მთავრობა მთლათ ამერიკის და ინგლისის კაპიტალისა და დიპლომატიის ხელშია და ხსნა მხოლოდ ახალ რევოლუციას და ევროპისა და რუსეთის ბურჟუაზიასთან კავშირის სრულიად შეწყვეტას შეუძლია. — ძე. („ბრძოლა“ № 13).

განცხადება.

კვირას, 3 სექტემბერს, დილის 10 საათზე ავლაბრის კლუბის საზამთრო სადგომში (კახეთის მოედანი № 1) შესდგება დამფუძნებელი კრება ახალგაზრდათა სოციალისტ-ინტერნაციონალისტ ორგანიზაციის „სპარტაკის“.

მოწვეულია მთელი მუშათა და ინტელიგენტური ახალგაზრდობა, რომელიც დაინტერესებულია ამნაირი ორგანიზაციის შექმნაში.

(2—2) საინიციატივო ჯგუფი. („კავკ. რაბ.“ № 140).

3 სექტემბერი.

კავკ. საოლქო სიეზდი.

(ბოლშევიკების).

რუსეთის ს.-დ. მ. პ. (ბოლშევიკების) აპრილის კონფერენციაზე გამოთქმული სურვილის და აგვისტოს პარტიული სიეზდის დადგენილების თანახმად, ბაქოს დელეგატის წინადადებით სამშაბათს, 22 აგვისტოს სხდომაზე თფილისის კომიტეტმა მსჯელობა იქონია სიეზდის მოწვევის შესახებ და გადასწყვიტა:

1) კავკასიის საოლქო სიეზდი მოწვეულ იქნას 15 სექტემბრისათვის ქ. თფილისში.

2) წარმომადგენლობა სიეზდზე შემდეგი წესით მოხდეს:

ორგანიზაციას, რომლის წევრთა რიცხვი მხოლოდ 100-300-მდე აღწევს, უფლება ეძლევა აირჩიოს სიეზდისთვის ერთი დელეგატი გადამწყვეტი ხმის უფლებით:

3) წვრილი ორგანიზაცია, რომლის წევრთა რიცხვი 100-ზე ნაკლებია, ირჩევს თავის დელეგატს, მხოლოდ სათათბირო ხმის უფლებით.

4) ასეთივე უფლებით ისარგებლებს ყველა ეგრეთ წოდებული „შეერთებული“ ორგანიზაცია, რომელიც კი სიეზდზე მონაწილეობის მიღების მსურველი იქნება, მას შეუძლია თავისი დელეგატი გამოგზავნოს სიეზდზე, რომელსაც მხოლოდ სათათბირო ხმის უფლება ექნება.

5) სიეზდზე მოწვეულია სათათბირო ხმის უფლებით აგრეთვე ინტერნაციონალისტები, რომლებიც პროფესიონალურ კავშირებში მოღვაწეობენ.

ყველა ხარჯები, რაც კი დაჭირდება დელეგატს, უნდა გაიღოს იმ ორგანიზაციამ, რომლის წარმომადგენლათ იგი ითვლება.

კომიტეტმა მომავალი კავკასიის საერთო სიეზდისთვის შეიმუშავა დღის შემდეგი წესრიგი:

1) მოხსენება საერთო პარტიულ სიეზდზე და პარტიულ ცენტრზე.

2) მოხსენებები ადგილობრივი წარმომადგენლებისაგან.

3) მიმდინარე მომენტი.

4) დამფუძნებელი კრება.

5) ორგანიზაციული კითხვა.

6) ნაციონალური საკითხი.

7) პარტიის პრესაზე.

8) აგრარული საკითხი.

9) არჩევნები.

10) სხვადასხვა.

ამის შემდეგ კრებამ აირჩია საორგანიზაციო ბიურო, რომელსაც ევალება სიეზდის მოწვევის საქმის მოწყობა. ბიუროს წევრებთან არჩეულ იქნენ ამხ. ს. ჭავთარაძე, ს. კასიანი, მრავიანი, მაღ. ტოროშელიძე და მიშა ოკუჯაია.

მოხსენების წაკითხვა დაევალით; მიმდინარე მომენტზე — ამხ. მიხა ცხაკაიას, დამფუძნებელ კრებაზე — გ. ნაზარეტაძეს, ნაციონა-

ლურ საკითხზე—ს. შაუმიანს და მ. ტოროშელიძეს, აგარულ საკითხზე—ფ. მახარაძეს.

ამის გარდა ბაქოს ამხანაგები აირჩევენ საკუთარ ბიუროს, რომელიც¹ დახმარებას გაუწევს თფილისისას და მოაწყობს სიეზდის არჩევნებს ბაქოს გუბერნიისა და ჩრდილო კავკასიაში. („ბრძოლა“ № 14).

10 სექტემბერი.

ამხანაგებო!

15 სექტემბერს თფილისში ბოლშევიკური ორგანიზაციების კავკასიის საოლქო სიეზდი შესდგება, რომელიც მოწვეულია თფილისის და ბაქოს პარტიული კომიტეტის ინიციატივით. სიეზდის მოწვევის საჭიროებას და მის დაუყოვნებლივობას კარგა ხანია ადგილობრივი ორგანიზაციები გრძობდნენ.

მომენტი ნეტათ პასუხსაგები და სერიოზულია: მან მთელი რიგი კითხვები წამოაყენა, რომელთა გადაჭრა მხოლოდ მთელ ოლქის ორგანიზაციების შეერთებული ძალის, მათი წარმომადგენლების ავტორიტეტის, საოლქო სიეზდის საშუალებით შეიძლება გადიქრას. აუცილებელი ფაქტია, რომ დღეს მთელი კავკასია ჩვენი პარტიის ორგანიზაციებით იფინება და ყველგან მათი ზრდა გასაოცარი სისწრაფით ვითარდება.

მაგრამ ამასთან თვითეულ ორგანიზაციას, თვითეულ ჯგუფს ჩვენი პარტიისას ცალ-ცალკე უხდება ყველა იმ კითხვების გადაჭრა, რომლებსაც მთელი ოლქისთვის საერთო საზოგადო მნიშვნელობა აქვს.

არაა ერთიანობა, საერთოერთო განწყობილება. ჩვენი ორგანიზაციები ერთი მეორისაგან მოწყვეტილნი არიან და ეს ძალიან ცუდად მოქმედებს ადგილობრივ მუშაობაზე. მწვავეთ საგრძნობია საოლქო ცენტრის უქონლობა, ისეთი ცენტრის, რომელიც მთელ ოლქის ყველა ადგილობრივ ორგანიზაციების მუშაობას გააერთიანებდა და ხელმძღვანელობას გაუწევდა.

ჩვენი სიეზდის მნიშვნელობა დაუფასებელი იქნება, როგორც პარტიისთვის, ისე მთელი ოლქის პოლიტიკური ცხოვრებისათვის. იგი მთელ ოლქში ნამუშევარს და იქ გაფანტულ ძალებს თავს მოუყრის, ის საშუალებას მოგვცემს ურთ-ერთ ჩვენ-ჩვენი გამოცდილება გაუზიაროთ და მდგომარეობა გავაცნოთ; ის ყველა ჩვენთაგანისთვის ერთნაირად საჭირო და მნიშვნელოვან მთელ რიგ კითხვებს გამო-

არკვევს; ის ჩვენს მუშაობას ერთიანობას მიანიჭებს, შეგვაერთებს და შეგვადულებს და ორგანიზაციითა შორის საურთიერთო მტკიცე განწყობილება-დამოკიდებულებას დაამყარებს, რითაც საშუალებას მისცემს პარტიას მიზან-შეწონილათ მოიხმაროს თავისი ძალები და საშუალებანი; იგი ჩვენს მომავალ შემდეგ მუშაობას მიმართულებას მისცემს; ის, უკანასკნელად მოგვცემს ჩვენ ორგანოს, რომელიც ჩვენი გამაერთიანებელი და ხელმძღვანელი საოლქო ცენტრი გახდება. დრო აღარაა, დაგვიანება აღარ შეიძლება, ემზადეთ სიეზდისათვის. შეუდგით დელეგატების არჩევნებს: სხვა ცნობა აღარ მოგივათ იმას გარდა, რაც გაზეთ „კავკაზ. რაბოჩში“ და „ბრძოლაში“ იქნება და არის დაბეჭდილი, რადგან, სამუშაოთ, ჩვენ ადრესები ხელთ არა გვაქვს. გაავრცელეთ ამხანაგთა შორის ეს ცნობა და მიაწოდეთ ჩვენი გაზეთების ნომრები, სადაც ეს ცნობაა დაბეჭდილი, იმ მეზობელ ორგანიზაციებს და ჯგუფებს, რომელთაც რაიმე მიზეზით ჩვენი ხმა არ წვდებათ. ეცადეთ, რომ ყოველმა ორგანიზაციამ, ყოველმა ჯგუფმა ჩვენი თანამოაზრეებისამ გაიგოს ეს ამბავი და აირჩიოს თავისი დელეგატი სიეზდზე დასასწრებლათ სათათბირო ხმით მაინც. აუცილებლათ საჭიროა, რომ ჩვენი პირველი სიეზდი, რომელიც ასეთ სერიოზულ, კრიტიკულ მომენტშია მოწვეული, რომელიც ჩვენი ძალების საოცარი სწრაფი ზრდის და გავლენის მოწამეა და რომელმაც დღემდე გაფანტულ-გაცალკევებული ორგანიზაციები — ერთეულები უნდა შეაერთოს-შეადულოს, ერთ ორგანიზმად აქციოს. უნდა იქნეს რაც შეიძლება სრული და სავსე, რაც შეიძლება უნაკლო.

მაშ ასე: შემოიკრიბეთ ძალ-ღონე, დრო ცოტა დაგვრჩა, გადადება კი აღარ შეიძლება! მიაწვდინეთ ხმა ყოველ მიყრუებულ კუთხეს, რომ სიეზდის მოწვევის ამბავი მაინც გაიგონ! დეე, კავკასიის ყველა ჩვენი ორგანიზაციები და ჯგუფები იქნენ წარმოდგენილნი ამ სიეზდზე, რომ იქედან დაბრუნებულმა ამხანაგმა დელეგატებმა თავის ადგილზე დაბრუნების შემდეგ ადვილათ და ახალი ენერგიით შესძლონ მუშაობის და მისი მიმართულების სწორ გზაზე დეყენება. ემზადეთ სიეზდისთვის.

ამხანაგ დელეგატებს გთხოვთ არ დაიგვიანოთ: სიეზდი გაიხსნება 15 სექტემბერს თფილისში. ამას გარდა სხვა უწყება არ გავგზავნებთ.

დაწვრილებით ცნობებისათვის ორგანიზაციებმა და ჩამოსულმა დელეგატებმა უნდა მიმართონ საორგანიზაციო ბიუროს გაზეთ „კავკ. რაბოჩის“ კანტორაში, გეორგიევის ქუჩა № 1).

წარმომადგენლობის წესების და ნორმის შესახებ წინათაც იყო დაბეჭდილი ჩვენს გაზეთებში და აწიდაც დავებეჭდავთ.

ამხანაგური საღამით, სიეზდის მომწვევეი საორგანიზაციო ბიურო. („ბრძოლა“ № 15).

12 სექტემბერი.

მ ი ტ ი ნ გ ი.

ადგილობრივი კომიტეტის ინიციატივით ა/კ. რკ. გზის მთავარ სახელოსნოებში 1917 წ. სექტემბრის 7 მუშაობის გათაფების შემდეგ პურზე ფასის მომატების გამო შესდგა მიტინგი.

კრება გახსნა ამხ. ვაშაქიძემ და აცნობა, რომ მოხსენებას გააკეთებს მუშ. და ჯარ. კაც. დეპუტატების საბჭოდან გამოგზავნილი ამხ. ჯუღელი. ჯუღელმა აუწყო მიტინგს, რომ პურზე ფასის მომატება გამოწვეულია აუცილებლობით და რომ პურის გაძვირება უნდა მიღებულ იქნას უპროტესტოდ. როცა მომენტს შეეხო ორატორი აღნიშნა, რომ ქვეყნის დაღუპვისაგან გადასარჩენად აუცილებელია ძალა-უფლება გადავიდეს მუშ. და ჯარ. კაც. საბჭოების ხელში. მოისმინა რა ამხ. ჯუღელის მოხსენება ა/კ. რკ. გზის მთავარ სახელოსნოების მუშათა და მოსამსახურეთა კრებამ (3000 კაცი) ნიილო მომენტზე შემდეგი რეზოლიუცია: „მათელი ძალა-უფლება უნდა გადავიდეს საბჭოების ხელში, რაც შეეხება პურზე ფასის მომატებას, მიღებულ იქნას ის უპროტესტოდ, მაგრამ ამასთან ერთად კრება ადგენს: პურის მომხმარებელთა სასარგებლოდ და მომენტის მიზანშეწონილობისათვის მოხდეს ქ. ტფილისში თვითმართველობის მიერ ფურნეების რეკვიზიცია, რათა არ ხდებოდეს პურის ფალსიფიკაცია მეფურნეთა მიერ, რაც ახლა ხდება, წონაში მოტყუება და ნიხრს გარეშე გაყიდვა“.

ეს რეზოლიუცია რაღაც მოსაზრებით არ ყოფილა წარდგენილი საბჭოში ამხ. მომხსენებლის მიერ. („კავკ. რაბ.“ № 147.)

1 ოქტომბერი.

პარტიული ცხოვრება.

კ. ქუთაისი. 24 სექტ. აქაურ მუშათა კლუბში ლექცია წაიკითხა ამხ. პოლისიუკმა რუსულ ენაზე. მსმენელები უმეტესათა ადგილობრივი გარნიზონის ჯარისკაცები იყვნენ. თემა იყო აგრარული სა-

კითხი, რომელიც ლექტორმა ბოლშევიკური თვალსაზრისით გაარკვია და ნაციონალიზაციის პროგრამა სავსებით დაასაბუთა. აუდიტორია დიდად კმაყოფილი დარჩა, მოწინააღმდეგე თითქმის არავინ აღმოჩენილა. ლექტორი მხურვალე ტაშის ცემით დააჯილდოვეს.

მეორე-მესამე დღეს ლულაძის მინდორზე გაიმართა სახალხო მიტინგი, რომელზედაც ორატორებათ სხვათა შორის, მენშევიკ-ესერების გარდა ჩვენი ამხანაგები, ბოლშევიკები,—გამოვიდნენ—ოკუჯავა, გახოკია და პოლისიუკი. მიტინგს მრავალი ჯარისკაცი და ხალხი დაესწრო. ილაპარაკეს რუსულ ენაზე მიმდინარე მომენტის შესახებ და აღმოჩნდა, რომ ხალხი, განსაკუთრებით ჯარი ჩვენს ლოზუნგებს სავესებით იზიარებს. მოწინააღმდეგე ორატორებს მხოლოდ ჩვენ ამხ. შუამდგომლობით აძლევდნენ ლაპარაკის ნებას. მოხდა ინციდენტი: ბრაზმორეულმა, ყოველი მხრივ დამარცხებულმა ესერების ჯგუფმა სხვა რომ ვერა გააწყო რა, ზურგიდან ქვების სროლა დაუწყო ჩვენს ორატორებს, რომ ამით მათთვის ხელი შეეშალათ და მიტინგი ჩაეშალათ. მარა მიტინგი გაგრძელდა და თავისი დანიშნულება სავესებით შეასრულა. მიტინგმა ბოლშევიკების რეზოლიუცია მიმდინარე მომენტზე—ძალა-უფლების საბჭოების ხელში გადასვლაზე—ერთხმად მიიღო. არც მოწინააღმდეგე და არც თავშემკაცებელი ერთიც არ აღმოჩნდა. ხალხმა ორატორები ოვაციებით გამოისტუმრა.

ამის შემდეგ ადგილობრივი ამხანაგები გამხნეებულ—აღფრთოვანებულნი საქმეს გულმხურვალეთ შეუდგნენ და ცალკე ბოლშევიკური ორგანიზაცია უკვე შეადგინეს. საჭიროა ასეთი მიტინგების და ლექციების სისტემატიურათ მართვა, რომ ქუთაისში, როგორც მთელი გუბერნიის ცენტრში, პარტიულმა ორგანიზაციამ ფეხი მაგრათ მოიდგას: აქაური.

✓ **ქ. გორი.** 24 სექტემბერს გორის ბოლშევიკურმა ჯგუფმა გახსნა თავის საკუთარი ბიურო და თავის თავი აღიარა დამოუკიდებელ ორგანიზაციათ. იმავე დღეს შედგა კრება პარტიის წევრებისა, სადაც დაესწრო ორმოცამდის კაცი. კრებამ იქონია მსჯელობა ორგანიზაციულ კითხვებზე და პარტიის შედგენაზე.

ბიურო მოთავსებულია ჭავჭავაძის ქუჩაზე № 8.

✓ **ჩოხატაური.** (გურია) 22 სექტემბერს ამხ. თედორე კალანდაძემ ქ. ლაჩხუთის შემდეგ—აქაურ თეატრში წაიკითხა ლექცია, შემდეგ თემაზე: „ომი და რევოლიუცია“, ხალხი ბლომათ დაესწრო. ლექტორმა სავესებით დაასურათა ომის მნიშვნელობა და რევოლიუციასთან მისი დამოკიდებულება.

ლექტორმა ნათლათ გაურკვია მსმენელთ ბოლშევიზმის და მენშევიზმის ურთი-ერთობა და მათი ტაქტიკა. აუდიტორია დიდათ კმაყოფილი დარჩა და ლექტორი ნქუხარე ტაშის ცემით დააჯილდოვეს. ლექციის შემდეგ, როგორც გამოცხადებული იყო, უნდა გამართულიყო კამათი, მაგრამ მოკამათე მენშევიკებიდან არავინ გამოჩნდა, გამოცხადდა მხოლოდ ერთი ვილაც ი. ჟღენტი (ნაციონალ დემოკრატი), რომელმაც უსაფუძვლო შენიშვნა მისცა ლექტორს, მაგრამ მან მაშინვე მიიღო დამაკმაყოფილებელი პასუხი და კიდევაც ჩაჩუმდა. აქ ბოლშევიკები სხვა დაბა-სოფლებთან შედარებით მეტია; გაზ. „ბრძოლა“ 60-ზე მეტი გადის, „კავკას. რაბ.“ 15 ცალამდე და და თან და თან ბოლშევიკების რიცხვი მრავლდება. დღეს ბურჟუაზიის კონტრ-რევოლუციონერობა ყველასათვის აშკარა ხდება; ცხადია ისიც, რომ მათ გვერდში მდგომი მენშევიკ-ობორონცების მიერ ჩადენილი სამარცხვინო შეცდომების გამო კადეტების მიერ გადმოსროლილ ანკესზე ახალა თვითონვე მენშევიკ-ესერები უნდა წამოეგონ.

მაგრამ ყველაფერი ეს სოფლის მასისთვის ჯერ კედევ გარკვეული არაა, ამისთვის საჭიროა, რომ აქ პროლეტარიატის ინტერესების დამცველი გაზეთები გავრცელდეს ხალხში, საჭიროა ახსნა: თუ ვინ არის ბოლშევიკი და ვინ არის მენშევიკი; საჭიროა ცალკე ბოლშევიკ ინტერნაციონალისტების ორგანიზაციის მოწყობა; საჭიროა აგრეთვე დაუყონებლივ გადაკეთებულ იქნას „ბრძოლა“ ყოველდღიურ გაზეთათ: ამას მოითხოვს ქართველი დემოკრატიის ინტერესები. ს. ფარცხმელი. („ბრძოლა“ № 18)

15 ოქტომბერი.

კავკასიის ყველა ორგანიზაციებს

რ. ს. დ. მ. პ. (ბოლშევიკებისა)

ჩვენი პარტიის კავკასიის საოლქო კომიტეტი მოუწოდებს ყველა ორგანიზაციებს და ამხანაგებს, რომლებიც კი საბჭოებში მუშაობენ, რომ მათ ენერგიულათ მოითხოვონ, რათა კავკასიაში ყველგან მუშათა, სალდათთა და გლეხთა დეპუტატების საბჭოებში დაუყონებლივ მოაწყონ არჩევნები საბჭოთა სიეზდისათვის, რომელიც გაიხსნება 20 ოქტომბერს პეტროგრადში და სადაც ობორონცების მაღალი წრეები ეცდებიან სიეზდს ბოიკოტი გამოუცხადონ. ჩვენ მოუწოდებთ ამხანაგებს, რომ აირჩიოს საბჭოს ნაწილიდან, ან პირ-

დაპირ მასიდან დელეგატები ახლავე და გაგზავნონ. როგორც არ უნდა მოხდეს, კავკასიის რევოლუციონერ მუშების სალდათების და გლეხების წარმომადგენლები მაინც უნდა დაესწრონ სიეზდს! ამ სიეზდმა უნდა გადაჭრას ჩვენი რევოლუციის დღევანდელი საბედისწერო საკითხი!

სრულიად რუსეთის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტი, რევოლუციონური საბჭოები პეტერბურგისა და მოსკოვისა მოუწოდებენ სიეზდზე მთელ რევოლუციონერ რუსეთს.

ამხანაგებო! არ დანებდეთ ობორონცებს და არ მოწყდეთ მთელი რუსეთის რევოლუციონერ მუშებს, სალდათებს და გლეხებს.

კავკასიის საოლქო კომიტეტი რ. ს. დ. მ. პ. (ბოლშევიკების).
(„ბრძოლა“ № 20)

22 ოქტომბერი.

მენშევიკების საოლქო კომიტეტი და ქართული ნაციონალური საბჭო.

როგორც იქნა, მენშევიკების საოლქო კომიტეტმა გამოაქვეყნა თავისი ოფიციალური განმარტებანი ქართული ინტერპარტიული ნაციონალურ საბჭოს შესახებ. არსებითათ ეს განმარტებები არათერს იძლევა, ისინი კიდევ ერთხელ ამტკიცებენ ყველა ამ ბრალდებებს, რომლებიც ჩვენ მენშევიკების ხელმძღვანელ ორგანოს წინააღმდეგ წამოვაყენეთ. იმავე დროს არც ერთ ჩვენ მიერ წამოყენებულ ბრალდებაზე სრულებით არავითარ პასუხს არ იძლევა. არსებითათ საოლქო კომიტეტის ახსნა-განმარტება ახალი საბრალმდებლო ოქმია ამ კომიტეტის მოღვაწეობის შესახებ.

აქედან მტკიცდება, რომ პარტიის ლიდერები, რომლებსაც მენშევიკების საოლქო კომიტეტში მოუყრიათ თავი, მასის დაუკითხავათ და მის ზურგს უკან აკეთებენ მეტათ სერიოზულ პოლიტიკურ ნაბიჯებს. ისინი მართავენ მოლაპარაკებას მოწინააღმდეგე პარტიებთან, აწყობენ მათთან შეთანხმებას, ქმნიან მუდმივ საერთო ორგანოს შოვინისტებთან და ნაციონალისტებთან და ყოველივე ამას უმაღლავენ თავის პარტიულ ამხანაგებს და ამავე დროს კი მოქმედებენ ამ მასის სახელით.

როცა ჩვენ დავაფასეთ მენშევიკების საქციელი ქართული ეროვნული საბჭოს შესახებ, ჩვენ ეჭვიც არ შეგვიტანია იმაში, რომ ყოველივე ეს საიდუმლოებას არ შეადგენდა პარტიის წევრებისთვის,

მაგრამ აღოჩნდა სულ წინააღმდეგი. მთელი ეს ისტორია, რომელსაც დღეს რამდენიმეთ ფარდა ეხდება, ახალი აღმოჩენა გამოდგამას ისთვის. შეიძლება კიდევ მეტი ვთქვათ; ამ ნაციონალურ საბჭოს შესახებ იცოდა არა მარტო მასსამ, არამედ ზოგ ლიდერებსაც კი, ამის შესახებ არაფერი სცოდნიათ. ამას საესებით ამტკიცებს საოლქო კომიტეტის განცხადება, სადაც აი რას ვკითხულობთ: „ჩვენმა პარტაულმა ორგანომ მაშინ ვერ გასცა შესაფერისი პასუხი ამ უეცარ თავდასხმას (იგულისხმება ალბათ „ბრძოლაში“ მოთავსებული წერილები) იმიტომ, რომ ბიუროში მონაწილე ამხანაგები (იგულისხმე: ნოე ჟორდანი, ა. ჩხენკელი, ნ. რამიშვილი) პეტროგრადს აყვენ წასული და საქმის ნამდვილი მდგომარეობა აქ დარჩენილებმა არ იცოდნენ“ (ხაზს ჩვენ უსვამთ):

ამნაირათ, ისეთი მძიმე და საპასუხისმგებლო საქმეს, როგორიც არის მოწინააღმდეგე პარტიებთან შეთანხმება და მუდმივი ბლოკის შეკვრა მთელი პარტიის სახელით, რომელშიაც მენშევიკების ოფიციალური ცნობებით 50-მდე ათასი წევრი ითვლება, მხოლოდ სამი პირი აწყობს, არც ერთმა ორგანიზაციამ, არც მათმა პარტიულმა ორგანოებმა ამის შესახებ არაფერი იციან. საინტერესოა ვიცოდეთ, რამ გამოიწვია ასეთი კონსპირაცია, ასეთი საიდუმლოება ფედერალისტებთან და ნაციონალ-დემოკრატებთან შეთანხმების მოხდენის საქმეში? ერთით ერთი მოსაზრება, რომლითაც პარტიის ლიდერები ხელმძღვანელობდნენ, როცა ნაციონალისტებთან მოლაპარაკებას უმაღლედენ ფართო მასსას, ის არის, რომ იმათ ეშინოდათ იმის, რომ მასსა ამ მოლაპარაკების წინააღმდეგი იქნებოდა და ამიტომ მათი განზრახვა ჩაიშლებოდა. ამაში არ ცდებოდნენ ჩვენი ლიდერები. მართლაც, როგორც კი მასსამ გაიგო საქმის ნამდვილი მდგომარეობა, იგი აღშფოთდა ლიდერების საქციელის წინააღმდეგ და ამის შედეგი ის იყო, რომ საოლქო კომიტეტმა დაადგინა გამოიწვიოს ნაციონალური საბჭოდან თავის წარმომადგენელები. ეს დიდი სკანდალია საოლქო კომიტეტისთვის. მთელი თვეების განმავლობაში მისი წევრები სისტემატურათ იკრიბებოდნენ ნაციონალისტებთან, აწყობდნენ შეთანხმებას, ირჩევდნენ საერთო დელეგატებს რუსეთის დემოკრატიულ თათბირისათვის, და უეცრივ, სრულიად მოულოდნელათ, როცა კავშირი უკვე თითქო განმტკიცებული იყო, საოლქო კომიტეტი თავის წარმომადგენელებს ნაციონალურ საბჭოდან უკან იწვევს. მართალია, საოლქო კომიტეტი ასეთ თავის გადაწყვეტილებას იმით ხსნის, რომ ფედერალისტებმა არ შესწყვიტეს იმათ წინააღმდეგ გალაშქრება, მაგრამ ეს ტყუილი მომიზეხებაა.

ჩვენ არ ვიცით, თუ რა საიდუმლო პირობები ქონდათ ერთმანეთ შორის დადებული მენშევიკებს ერთი მხრით და ფედერალისტებს მეორე მხრით; ჩვენ დანამდვილებით შეგვიძლია იმის თქმა, რომ საოლქო კომიტეტის წარმომადგენლების გამოწვევა ეროვნული საბჭოდან მასის უკმაყოფილებამ გამოიწვია, და არა სხვა რაიმე გარემოებამ. ეს იქედანაც მტკიცდება, რომ საოლქო კომიტეტი არც ახლაა იმის წინააღმდეგი, რომ ისევ გაგზავნოს თავის წარმომადგენლები ხსენებულ საბჭოში, თუ რომ ფედერალისტები მენშევიკების წინააღმდეგ კამპანიას შესწყვეტენ. ერთი სიტყვით, საოლქო კომიტეტი მეტათ უხერხულ მდგომარეობაში ჩაეარდა. არსებითად მასსამ მას სრული უნდობლობა გამოუცხადა. და მართლაც რა უფლება ქონდა საოლქო კომიტეტს პარტიის სახელით შეთანხმება მოეხდინა ქართულ ნაციონალისტურ პარტიებთან, როცა იგი სრულებით ქართულ პარტიათ არ ითვლება, როცა იგი ინტერნაციონალურ პარტიის სახელს ატარებს? როგორ უნდა შეხვედროდენ ამ გარემოებას სომეხი, რუსი, ოსი და სხვა ეროვნების ამხანაგები? შეიძლება საოლქო კომიტეტი მართო ქართველ ამხანაგებს აერთებს! ჩვენ ვიცით, რომ მენშევიკების დიდი უმრავლესობა, მართლაც ქართველებისაგან შედგება, მაგრამ ეს არ იძლევა იმის საბუთს, რომ მენშევიკების მთელი ამიერ-კავკასიის ორგანიზაცია ქართულ პარტიას წარმოადგენდეს. მართალია ჩვენ უნდა ვესწოთ, რომ საოლქო კომიტეტის პოლიტიკა აქეთკენ არის მიმართული, შეთანხმება ქართულ ნაციონალისტურ პარტიებთან, ქართული პოლკების შედგენის გამართლება, ავტოკეფალიის გამოსარჩლება და სხვა იმას მოწმობენ, რომ ქართველ მენშევიკების ლიდერებს ქართული პარტიის შედგენა სურთ. შეგნებულმა მუშებმა ამას დიდი ყურადღება უნდა მიაქციონ და მას შესაფერი ანგარიში უნდა გაუწიონ. („ბრძოლა“ № 21)

1 ნოემბერი,

რევოლუცია სცოცხლობს.

მთელი ბურჟუაზიული და ობორონცული პრესა სწერს პეტროგრადის მუშებისა და ჯარისკაცების აჯანყების ლიკვიდაციაზე.

ყველანი ერთხმად ამტკიცებენ პეტროგრადის კერენსკის ჯარების მიერ აღებაზე, მოსკოვის კრემლის დაპყრობაზე და სხ.

მაგრამ როცა კრემლი აიღო მოსკოვის პროლეტარიატმა და გარნიზონმა, რატომ ამის შესახებ პრესაში არ ყოფილა არც ერთი სიტყვა. ხალხს ძველებურათ უმაღავენ სიმართლეს.

ვინ დაუჯერებს მათ რევოლუციონური პეტროგრადის დაკავებას, როცა ყოველივე ფეხის ნაბიჯზე სტყუიან.

დაბოლოს, უბრალო ლოლიკა, საღი აზროვნება, მუშისა და ჯარის კაცის ინსტიქტი ეტყვის მათ, რომ აჯანყების ლიკვიდაცია შეუძლებელია, რადგან მიწა ისევე მემამულეთა ხელშია, ომი გაუთავებლათ გრძელდება, კაპიტალისტები უსინდისოთ ისქელებენ ჯიბეს, ხალხი დაწიოკებულია, შიმშილი, სიცივე, სიღატაკე აღრჩობს განაწამებ ხალხს.

პეტროგრადის მუშებისა და ჯარისკაცების სახით აჯანყდა მთელი რევოლუციონური რუსეთი, მთელი მშრომელი ხალხი, ხალხს აღარ სურს ჰყავდეს აპეკუნები. მას სურს თავისი ბედი თვითონ აიღოს ხელთ. არავის არ შეუძლია ხელი შეუშალოს მას წმინდა საქმეში. არავის არ შეუძლია ჩასძახოს მას, რომ ის ბნელია, სუსტი, რომ მას არ შეუძლია საკუთარი ცხოვრების მოწყობა.

პეტროგრადის პროლეტარიატი და გარნიზონი იცავენ ხალხის ხელისუფლებას და ხალხის ინტერესებს. მან ერთხელ ჩამოიბერტყა ფეოდალურ-მემალულური ხელისუფლების ოპეკა, მაგრამ მას დაუარსეს ახალი აპეკა, კაპიტალისტებისა და მემამულეების. მან ახლა ეს დედინაცვალი, დროებითი მთავრობაც, გააძევა, მაგრამ ხელ-ახლა სურთ დაუარსონ თე ახალი აპეკა არა, მზრუნველობა მაინც.

ხალხს არა სჭირდება გამდევლები.

ის მომწიფებულია. მისი შეგნება გამოერკვა—მას სურს მიწასწყურია ზავი, მიისწრაფვის თავისუფლებისაკენ.

ხალხს ეუბნებიან: შენ კიდევ უვიცი ხარ, ამიტომ შენი ინტერესი მოითხოვს შენს დახვრეტას, შენს ჩახშობას და შენზე ბატონობასო. როცა ასე ლაპარაკობენ კადეტები—ეს სავსებით გასაგებია, ისინი არ ფიქრობენ ხალხის ინტერესებზე, არამედ ფიქრობენ თავიანთ ჯიბეებზე, მაგრამ როცა ასე ლაპარაკობენ ესერები, რომელთაც თავი მოაქვთ ხალხის მეგობრებათ, აქედან შეიძლება ერთი დასკვნის გამოყვანა, რომ ისინი ხალხის მოჩვენებითი მეგობრები არიან, ნამდვილად კი ისინი არიან ხალხის მტრების მოკავშირენი. ესერები ამბობენ: რუსეთი ჯერ კიდევ არ არის მომწიფებული, რომ ხალხმა ხელისუფლება თვითონ აიღოს, გლეხობა გაუნათლებელია, ამიტომ შესაძლებელია კერენსკის დახმარება გაეწიოს, რომ მან დაახრჩოს ხალხის მეგობრები—პეტროგრადის მუშები და ჯარისკაცები.

საბრალო „სოციალისტები“

თქვენ ვერა ხედავთ ხალხის მასათა ზრდას საზღაპრო ომის დასასტიკი შიმშილის გავლენით და თქვენი მატყუარობით.

არეულობა, როგორც თქვენ უწოდებთ პეტროგრადის აჯანყებას,—ვითარდება ახალ რევოლუციად. პეტროგრადი, შემდეგ მოსკოვი, მოსკოვს შემდეგ ვორონეჟი. მოდის აჯანყებული ხალხი, შრომის გოლიათი დაამყარებს წესრიგს კაპიტალისტებისა და მემამულეების აწიოკებულ ქვეყანაში. ის მისცემს გლეხობას მიწას, ხალხს—ზავს, მშვიდს—პურს, პატიმარს—თავისუფლებას და შეილებზე მტირალ დედებს ცრემლს მოსწმენდს თვალებიდან.

რევოლუცია სცოცხლობს. („კავკ. რაბ.“ №188)

ამხანაგ ჯარისკაცების საყურადღებოთ.

28 ოქტომბერს ტფილისის გარნიზონის 36 ნაწილების წარმომადგენელმა შეადგინეს გარნიზონის ნაწილთა დელეგატების კრება და აირჩიეს დროებითი საორგანიზაციო კომისია. დელეგატთა კრებამ დაისახა ორი ამოცანა: ჩაატაროს ხელახალი არჩევნები ტფილისის საბჭოს სამხედრო სექციისა, ნაწილთა ყველა კომიტეტებისა და აგრეთვე შეიარაღოს შეუიარაღებელი ნაწილები და კომანდა. დელეგატთა კრება შეეცადა თავისი დადგენილებები გაეხადა ტფილისის საბჭოს მსჯელობის საგნად, მაგრამ საბჭოს პრეზიდიუმმა უარი უთხრა დელეგატს გამოექვეყნებია დადგენალება, არ იცნეს დელეგატთა კრება სრულუფლებიან ორგანოთ.

ჭეიქობს რა, რომ ხელახალი არჩევნებისა და შეიარაღების საკითხი რევოლუციის ამ მომენტის მწვავე საკითხებია და არ ითმენენ გადადებას, საორგანიზაციო კომისია სთხოვს ყველა ამხანაგ-ჯარისკაცებს ამოირჩიონ თავიანთი დელეგატები მიღებული ნორმით 100-ზე 1 დელეგატი დელეგატთა კრებისათვის, რომელიც შესდგება ოთხშაბათს, 1 ნოემბერს საღამოს 7 საათზე საავტომობილო ქონებათა საწყობში (ჩერქეზიშვილის ქ. სახ. № 60). კრებაზე მოწვეული იქნებიან თბილისის აღმასრულებელი კომიტეტის წარმომადგენლები.

ტფილისის გარნიზონის დელეგატთა კრების აღმასრულებელი კომისია. („კავკ. რაბ.“ №188)

2 ნოემბერი.

მბეჭდავები მამდინარე მომენტის შესახებ

30 ოქტომბერს საღამოს 9 საათზე შესდგა წამოწყებათა რწმუნებულების და ბეჭდვითი მუშათა პროფ. კავშირის წარმომადგენელთა შეერთებული სხდომა. ირჩეოდა საკითხები ტარიფის და მიმდინარე

მომენტის შესახებ. ტარიფის შესახებ მომხსენებელმა წაიკითხა დამკირავებლების პასუხი, საიდანაც სჩანს, რომ ისინი უარყოფენ წარდგენილ პროექტს მთლიანად. კრებამ დაადგინა საერთო კრების მოწვევა კვირას, 5 ნოემბერს და წინადადება მისცეს დამკირავებელთა საბოლოო პასუხი მისცენ 3 ნოემბერს. გარჩეულ იქნა მიმდინარე მომენტი. მიღებულ იქნა შემდეგი რევოლუციის (10 თავი შეიკავა)

„თფილისის სტამბის მუშათა რწმუნებულების კრება ძმურ სალამს მიუძღვნის რუსეთის რევოლუციის მოწინავე რაზმს—პეტროგრადის გარნიზონს, მუშებს და გლეხებს მის სახელოვან ბრძოლაში და კონტრ-რევოლუციონურ ბურჟუაზიასთან სრულ გამარჯვებაში გამოცხადოს პროტესტი კერენსკის ყოფილ მთავრობას იმ მოწოდებისათვის, რომელიც მან გამოსცა პეტროგრადის გარნიზონის შეიარაღებული ძალით დასაპყრობათ.

საკითხი ხელისუფლების შესახებ გასარჩევად გადაეცეს მუშ. და ჯარ. კაც. დეპუტატების ყრილობას.

აუცილებლად იქნას ცნობილი მუშ. და ჯარ. კაც. დეპუტატების საბჭოთა ხელ-ახალი არჩევნების მოხდენა, რაც საშუალებას მისცემს მუშებსა და ჯარისკაცებს თავისი ნდობით აღჭურვოს რევოლუციონური დემოკრატიის კემმარტი წარმომადგენლები. („კავკ. რაბ“. № 189)

პარტიის ცხოვრებიდან.

თბილისის ბოლშევიკების ორგანიზაციის საქალაქო კონფერენცია რ. ს.-დ. მ. პარტიისა.

3 ოქტომბერს საღამოს 8 საათზე შესდგა თფილისის ბოლშევიკების ორგანიზაციის საქალაქო კონფერენცია.

თავმჯდომარეთ არჩეულ იქნა აშხ. მ. ცხაკაია, მდივნათ აშხ. კ. ცინცაძე.

დღის წესრიგი: 1) ინფორმაციული და 2) ორგანიზაციული საკითხი.

კრებამ მოისმინა სხვა და სხვა განცხადებანი და გადავიდა ორგანიზაციული კითხვი გარჩევაზე. მომხსენებელმა აშხ. ლოგინოვმა კონფერენციას გააცნო წინანდელი კონფერენციის მიერ არჩეული კომისიის პროექტი, რომლის დაგვარათ უნდა აშენდეს თბილისის ორგანიზაცია რ. ს. დ. მ. პ. მოხსენების შემდეგ კონფერენცია შედგა პროექტის არსებითად განხილვას.

ხანგრძლივი აზრთა გაცვლა-გამოცვლის შემდეგ კონფერენციამ მიიღო კომისიის პროექტი სხვა და სხვა შესწორებებითა და დამატებით. დაწერილებითი ანგარიში და გეგმა ორგანიზაციული წესდებისა მახლობელ ნომერში იქნება გამოქვეყნებული.

გარდა ამისა კონფერენციამ დაადგინა: არჩეულ იქნას ყველა რაიონებში სარეორგანიზაციო კომისიები, რომელთაც ევალება ორშაბათამდის გამოარკვიოს რაიონებში რიცხვი სხვა და სხვა წარმოებათა, (ფაბრიკა-ქარხანა, სახელოსნოები და სხვა).

პარტიის წევრების თანაგრძნობთა, პასუხისმგებელ ორგანიზატორებისა და აგიტატორებისა და რიცხვი იმ პირთა, რომლებიც შევლენ პროპაგანდისტულ უმაღლეს წრეში მოსამზადებლად.

მეორე კონფერენცია შესდგება სამშაბათს, სალამოს 7 საათზე, რაზედაც ცალკე იქნება გამოცხადებული.

სხდომა ღამის 12 საათზე დამთავრდა. („ბროლა“ № 24)

3 ნოემბერი

უკანასკნელი ცნობები

ჩვენ ნიერ უკანასკნელად მიღებული ცნობებით 30 ოქტომბერს ღამით კრასნოე სელოში მოხდა შეტაკება კერენსკის ჯარებსა და ბოლშევიკების ჯარებს შორის. ბალშევიკების მხრით ბრძოლაში მოწილეობდნენ პულკოვის ჯარები პოლკოვ. მურავიოვის მეთაურობით. კერენსკის ჯარები დამარცხდა. არ იციან სად იმყოფება კერენსკი. კერენსკის ჯარები უკან იხევენ, ჩვენ წინ მივდივართ. გამარჯვება ჩვენ მხარეზეა. („კავკ. რაბ.“ № 190)

4 ნოემბერი.

ბაქოს ქალაქის საბჭოს არჩევნების შედეგი.

ხმების დათვლამ მოგვცა შემდეგი: სულ მიცემულია 70 ათასი ხმა, რომელიც ასეა განაწილებული:

18.000 მუსულმანთა ორ ბლოკს.

17.000 სოციალისტურ ბლოკს.

13.000 დაშნაკელებს.

11.000 ბალშევიკებს.

5.000 სახალხო თავისუფ. პარტიას

2.500 ედინსტო.

2.300 სომეხთა სახალხო პარტია

2.100 ებრაელები. („კავკ. რაბ.“ № 191)

პარტიის ცხოვრებიდან.

ანგარიში,

გურიის სხვა და სხვა ადგილებში (6 ალაგას) წავიკითხე საჯარო ლექცია შემდეგ თემებზე: „ომი და რევოლუცია და ორი ტაქტიკა რუსეთი რევოლუციაში“. ექვს ლექციაში 2 იყო ფასიანი, ერთი უფასო, ყველა ლექციაზე საერთოდ დაესწრო 2000 მსმენელი. თვითელ ლექციაზე დაესწრო 150-400 (ლექციებს წმინდა შემოსავალი დარჩა 450 მ. 70 კ.)

ლექციას ყოველგან მოყვა კამათი, რომელშიაც მონაწილეობა მიიღეს ბალშევიკებმა, მენშევიკებმა და ფედერალისტებმა, ცოტათ თუ ბევრათ სერიოზული დისკუსია გაიმართა ოზურგეთ-ხიდისთავში. საერთოდ უნდა ითქვას, რომ დღევანდელ მენშევიზმ-ბალშევიზმის კითხვაში არა თუ მასა, არამედ სუსტობენ მოთავენიც კი. დისკუსია ცოტათ თუ ბევრათ ნორმალურათ ჩატარდა ყველგან, გარდა ს. ასკანისა, სადაც მენშევიკი—„ხელმძღვანელების“ („გაყინულების“) წყალობით ფასიანი ლექცია უფასოთ შეიცვალა და დისკუსიის დროს იმავე „კაზიონებმა“ ობსტრუქციის (ხმაურობის) საშვალებით კრების ჩაშლა მოინდომეს. მარა მიზანს ოდნავ ვერ მიაღწიეს. რამოდენიმე ალაგას წავიკითხე შვიდი მოხსენება დღევანდელ მომენტზე, რასაც თითქმის ყველგან მოყვა დისკუსია, ინტერნაციონალისტურის ჯგუფების დაარსება, ორჯერ ოპონენტათ (მოკამათე) მომიხდა გამოსვლა ფედერალისტების და ნაციონალ-დემოკრატების წინააღმდეგ. უკანასკნელებთან მენშევიკური ორგანიზაციის და ოფიციალურ დავალებით. ერთხელ მოხერხდა მოხსენების წაკითხვა მენშევიკურ პარტიულ კრებაზე, რასაც მოყვა კამათი. საერთოდ მე—კი „ხელმძღვანელები“ ერთობ გაურბიან ასეთ დისკუსიას ფართო პარტიულ წრეში. ორჯერ მომიხდა სააგიტაციო გემოსვლა მიტინგებზე (ერთ მათგანზე ლანჩხუთში 3.000—4000 კაცი დაესწრო), სადაც ხალხი დიდი ხალისით და ინტერესით შეეგება ჩვენ პოზიციას.

დღევანდლამდე მოწყობილია ბალშევიკური ჯგუფები: ს. ერთეკში, დ. ჩოხატაურში, ს. ხიდისთავში, ს. ასკანაში, ქ. ლანჩხუთში, ოზურგეთში შედგება მალე. თ. კ. („ბრძოლა“ № 26)

5 ნოემბერი.

თბილისის მუშათა და ჯარისკაცთა საბჭო.

კვირას, 29 ოქტომბერს, ნ. ჟორდანიას თავმჯდომარეობით გაიხსნა მუშათა და ჯარისკაცთა საბჭოს შეერთებული სხდომა. დღის

წესრიგში იდგა მხოლოდ ერთი კითხვა,—პეტერბურგის ამბები და თფილისის საბჭოს პოზიცია.

რომ ამ კითხვით საზოგადოების ფართო დემოკრატიული ნაწილი ძლიერ დაინტერესებულა, ეს იქიდან სჩანდა, რომ ძირს დარბაზი საბჭოს წევრებით და მალლა ქანდარა მაყურებელი მუშებით, ჯარისკაცებით, სულ მთლათ სავსე იყო.

განსაკუთრებით ქანდარა ზღვასავით ღელავდა, ბობოქრობდა.

აქ ეხლა ბრმისთვისაც კი ნათელი იყო, რომ მალლა ქანდარას და ძირს დარბაზის უმეტესობას (საბჭოს წევრები) ერთმანეთთან საერთო აღარაფერი დარჩენოდათ. რაც პირველისთვის ბედნიერებათ ითვლებოდა, იგი უკანასკნელისათვის უბედურებათ ქცეულიყო: რაც პირველს ახარებდა, ის უკანასკნელს მწუხარებას გვრიდა. სიტყვები და შენიშვნები წარმოთქმული ქანდარაზე დარბაზის უმეტესობის მხრივ იწვევდა ნერვიანობას, დაუსრულებელ უკმაყოფილებას. ისმოდა განუწყვეტლივ შემდეგი რეპლაკები: რყევის კნასი. ბურჟუაზიის ლაქიები, ლაჩრები, რევოლუციის დეზერტირები, პროლეტარიატის მტრები“, და სხვა, ხოლო დარბაზის მარცხენა მხარე, საიდანაც ლაპარაკობდნ ბოლშევიკები, აღტაცებას იწვევდა ქანდარაზე, ცხარე ტაშითა და ოვაციებით ზედებოდნ მათ.

აშკარა იყო, რომ საბჭოს უმეტესობის ლაპარაკი—მოქმედება არ ეთანხმებოდა მათი ამრჩევლების სურვილს,—საბჭო და მათი პიონერები ჰაერში გამოკიდულნი დარჩნ, მათ აღარაფერი აღარ ამავრებდა.

მომხსენებლის როლში ევგ. გეგეჰკორი გამოვიდა. მან აღნიშნა მოკლეთ პეტერბურგის ამბების სიღრმე—სისრული, რომელიც „ბოლშევიკების შემცდარ გამოსვლათ მონათლა, და ამით სრული სოლიდარობა გამოიჩინა თავის“ კომპანიონებთან, იმ „კომპანიონებთან, რომლებიც მომენტმა დღეს მათზე მარჯვნივ დააყენა და კონტრ-რევოლუციონერებისაკენ იწვევენ,—„სისხლით და მახვილით შემბრძოლებას უპირობენ რევოლუციონურ პროლეტარიატის მებაიარახტრე ბოლშევიკებს „პეტროგრაღშა“. მომხსენებელმა თუმცა აღიარა „პეტერბურგის გამოსვლა ღრმა რევოლუციონურათ“, მაგრამ ამ „გამოსვლის“ შედეგი ლოზუნგები, მისი ცხოვრებაში გატარება მეტად არა სასურველად სცნო და მოუწოდა საბჭოს—დაადგეს საშუალო გზას, ე. ი. „ერთგვარ მთავრობას“, სადაც მსხვილ ბურჟუაზიას არ ექნება ადგილი.

მომხსენებლის წინააღმდეგ გამოვიდნ დენისოვი, თ. კალანდაძე, ნაზარეტიანი და ნ. ცერცვაძე.

დენისოვი, — პეტერბურგის აჯანყება, ეს არის პეტერბურგის მუშათა და ჯარისკაცთა საბჭოების აჯანყება კონტრ-რევოლიუციონურ მთავრობის წინააღმდეგ ძალა-უფლების დასაპყრობათ და არა „ბოლშევიკების ბუნტი“, როგორც ამას ხშირად იმეორებენ ჩვენი მოწინააღმდეგენი. ჩვენ ბრალს გვდებენ, თითქმის ამით უმთავრესათ დამფუძნებელი კრების ჩაშლა გვინდოდა; მაგრამ ეს არის საზიზღარი დემაგოგია. ყველა დაინტერესებულისთვის ნათელია, რომ, პირიქით, მის მოსაწვევათ ბოლშევიკები ყველაზე მეტ შრომას ხარჯავენ, ჩვენი გამოსვლები სხვათა შორის იმან გამოიწვია, რომ არ გვქონდა გარანტია მის დანიშნულ დროზე მოწვევის. კონტრ-რევოლიუციონური მთავრობა საფრთხეს უმზადებდა პეტერბურგს. აქ გამოსვლების დაყოვნება რევოლიუციის მონაპოვებს დალუპვას უქადდა თქვენ სურვილს აცხადებთ ერთგვარ დემოკრატიული მთავრობის შედგენის; ჩვენ არ ვიცით რით დასრულდება ეს ამბები, მარა ყოველ შემთხვევაში თუ „ერთგვარ დემოკრატიულ მთავრობის“ შედგენით დასრულდა იგი, — ეს მაინც მხოლოდ ჩვენი გამარჯვება იქნება და არა თქვენი, — ეს გახსოვდეთ. (მქუხარე ტაშის ცემა ქანდაარაზე).

თ. კალანდაძე, — მე სრულებით ვეთანხმები მომხსენებელს იმაში, რომ რუსეთის რევოლიუციაში ახალი ხანა იწყება. დიახ, ახალი ხანა დაიწყო, რევოლიუციის ახალ საფეხურზე გადავდით, რომელიც ჩვენ გათვალისწინებული გვქონდა. უკვე დადგა მომენტი, რომელიც თქვენ გაიძულებთ — ან კონტრ-რევოლიუციონერებთან იყოთ, ან რევოლიუციონერებთან; ან ჩვენთან, ბოლშევიკებთან, ან კონტრ-რევოლიუციონურ ბურჟუაზიის მებაირახტრე კადეტებთან, — შუა პოზიცია არ არსებობს. და მომხსენებელთან ერთად ჩვენ ვიტყვით, რომ პეტერბურგის ეს აჯანყება ღრმა რევოლიუციონურია... მარა შემდეგ კი ვერ დავეთანხმებით. მან სამწუხაროდ ისევ შუა ადგილი დაიკირა, ისევ „მომრიგებლის“ როლში გამოვიდა. იგი წინააღმდეგია აჯანყების; ამავე დროს მის იარაღით ჩაქრობასაც ჰგმობს, — მოუხმობს მის მშვიდობიანი გზით ჩაქრობას და დემოკრატიულ მთავრობის შედგენით დავვირგვინებას. მარა ეს უტოპიაა, ვინაიდან ბრძოლა დაიწყო და მისი შეწყვეტა შეიძლება ერთი რომელიმე ბანაკის იარაღით დამარცხებით. საღი პოლიტიკური გონება და რევოლიუციონური გრძნობა ტემპერამენტი — აი პირობა რევოლიუციონური შემოქმედების, ძალის წინააღმდეგ ძალის დაპირდაპირება — ასეთია მდგომარეობა (მქუხარე ტაშის ცემა).

შემდეგ ლაპარაკობს ამხ. ნაზარეტიანი, რომელიც განსაკუთრებით ყურადღებას მოხსენების იმ ადგილს აქცევს, სადაც ლაპარაკია

ერთგვარ დემოკრატიულ მთავრობის შედგენაზე—ჩვენც ეს ერთგვარი დემოკრატიული მთავრობისთვის ვილწვით,—ამბობს ნაზარეტიანი,—მარა ვის როგორ ესმის. ეს ჩვენ წარმოდგენილი გვაქვს საბჭოების სახით. თქვენ კი რაღაც ბურჟუაზი ეხვევით, ვიღაც უხილავ მოკავშირეს ეძებთ მაინც, უკავშირდებით... განა საბჭოებში არ შედიან ყველა დემოკრატიული ელემენტები. როგორც პროლეტარიატიდან, ისე გლეხებიდან? გლეხთა, ჯარისკაცთა და მუშათა საბჭოებში არ თავსდებიან ყველა ესენი? განა ამ ერთგვარ მთავრობას არა ხატავს ლოზუნგი: ძალაუფლება საბჭოებს? (მჭუხარე ტაშის ცემა).

შემდეგ ლაპალაკობს ნ. ცერცვაძე. იგი უნდება განსაკუთრებით ფილოსოფიურათ ახსნას ბოლშევიზმი... ბოლშევიზმი ამბობს იგი,—ეს ნიშნავს, რაც შეიძლება მეტი, მეტი მიიღე ბრძოლიდან,—ისე არ შეიძლება იყო რევოლუციონური... ბოლშევიკები გაამართლა ცხოვრებამ. იმათ გადმოისროლეს ლოზუნგი ახალი რევოლუცია უნდა დაიწყოსო და ეს გამართლდა კიდევ. ჩვენ დღეს ან ლენინის ქვეშ უნდა დავრჩეთ, ან კალედინის, სხვა გზა არ არსებობს! (მჭუხარე ტაში).

აქ კამათი წყდება. წარმოდგინეს რეზოლიუციები; მენშევიკები და ესერები ერთ რეზოლიუციით გამოვიდნენ (ამ რეზოლიუციას მკითხველი უკვე იცნობს). ბოლშევიკები საკუთარი რეზოლიუციით გამოვიდნენ: სიხარულით შევვებება პეტერბურგის ამბებისათვის და მთელის ძალ-ღონით მხარის დაჭერა. რა თქმა უნდა, მიიღეს პირველი რეზოლიუცია. უკანასკნელმა მნიშვნელოვან უმცირესობას მოუყარა თავი. სხვათა შორის ბოლშ. რეზოლიუციის ბოლოში კატეგორიული მოთხოვნილება იყო გარნიზონის, რომ საბჭოების ხელახალი არჩევნები მოხდესო. ს ე ვ ა ს ტ ი. („ბრძოლა“ № 27)

8 ნოემბერი.

მუშათა ცხოვრება.

რეზოლიუცია.

ა.კ. მთავარ სახელოსნოების მუშათა კრებამ, რომელსაც დაესწრო 500 კაცი 3 ნოემბერს რევოლუციონური პროლეტარიატის და ღარიბი გლეხობის გადამწყვეტ ბრძოლის მომენტში, როცა აღმართეს აჯანყების დროშა და ძირს ჩამოაგდეს მემამულეთა და კაპიტალისტების ქვეყანა, საღამო მოწინავე მებრძოლთ—პეტროგრა-

დის მუშებს, ჯარისკაცებს და მატროსებს. კრება აცხადებს, რომ სახელოსნოს მუშები ხელი-ხელ ჩაკიდებული მიდიან მთელი რუსეთის პროლეტარულ გლეხურ ავანგარდთან ერთად და გამოვლენ რევოლუციონერ მუშურ-გლეხური მთავრობის დასაცავად—სახალხო კომისართა საბჭოს დასაცავად, წინააღმდეგ კონტრ-რევოლუციონერ ბურჟუაზიისაგან და მემამულეებისაგან. („კავკ. რაბ.“ № 194).

9 ნოემბერი.

პარტიის ცხოვრებიდან.

დეკემბა.

ქუთაისის საგუბერნიო (მეუმრავლესეთა) კონფერენცია, მოისმინა რა კავკასიის კომიტეტის მისალმება, მოხარულია პასუხად მოგესალმოს თქვენ, ამხანაგებო: მიესალმოს პეტროგრადის და მთელი რუსეთის მებრძოლ პროლეტარიატს. მზადა ვართ საერთო იდეალს შევსწიროთ მთელი ჩვენი ძალ-ღონე; გაუმარჯოს მუშათა რევოლუციას, გაუმარჯოს სოციალიზმს. საგუბერნიო ბიურო

ქუთ. საგუბერნიო კონფერენცია

კონფერენციას დაესწრენ ხონის, ფარცხანაყანების, ლანჩხუთის, კუხის და ქუთაისის წარმომადგენლები: პირველად კრებამ მოისმინა სხვა და სხვა მისალმება.

კავკასიის საოლქო კომიტეტის მისალმების პასუხად კრებამ დააყალბა პრეზიდენტს საპასუხო მისალმების გაგზავნა. დელეგატების მოხსენებებიდან გამოირკვა: იქ, სადაც მეუმრავლესეთა ორგანიზაციები არსებობენ, გავლენა და წევრთა—რიცხვი დიდია და დღითიდღე იზრდება. სადაც ასეთი ორგანიზაცია არ არსებობს, იქ ნიადაგი ჩვენი გავლენის განმტკიცებისათვის დიდია; საჭიროა ცენტრიდან დამხმარე ძალები:

კრება ადგენს: 1. ხონის ორგანიზაციას ევალება, ვინაიდან ძალები საკმაოდ მოეპოვება, გააფართოვოს თავის მოქმედების რაიონი ირგვლივ, მეზობელ რაიონებში.

2. გურიისათვის სასწრაფოდ ეთხოვოს თფილისის ამხანაგებს გამოყონ ორი ან ერთი ამხანაგი (სასურველია თ. კ—ძე).

3. ზუგდიდის მაზრაში იგზავნება ამხ. ა. გ—რი.

4. სენაკის მაზ. იგზავნება ვ. კ—კი.

5. ქუთაისის მეზობელ და ახლო მდებარე რაიონებს დახმარება უნდა გაუწიოს ქუთაისის კომიტეტმა.

მ. ჭიათურაში და ტყიბულში არსებული ჯგუფების მუშაობის გაღვივება და გაძლიერება ევალემა საგუბერნიო ბიუროს.

კრებამ აირჩია დროებითი საგუბერნიო ბიურო შემდეგი შემადგენლობით.

2. ამხ. ჭუთაისის კომიტეტის წევრი; 1 ხონი და სამტრედიის რაიონის, 1 სამეგრელოს და 1 გურიის.

შემდეგ კრებამ განიხილა ამხ. ნ. ვ. წინადადება მიწის შესახებ დეკრეტის ცხოვრებაში გატარების შესახებ და დაადგინა:

სასწრაფოთ მიმართოს სოფლის მუშებს ვრცელი საკმაოდ დასაბუთებული და გაშუქებული ფურცლით, რომელშიაც უნდა მოუწოდოს მათ საადგილ-მამულო კომიტეტების ორგანიზაციისაკენ ადგილ-მამულის ხელში ჩასაგდებათ.

შემდეგ კრებამ განიხილა დაწვრილებით და შეიმუშავა ტექნიკური მხარე საარჩევნო კამპანიის: მიტინგების, აგიტაციის და ლიტერატურის (გაზეთების, ფურცლების და ბიულეტენების) გავრცელების მოწყობა.

დროებითი ბიუროს დაევალა ახლო მომავალში ორგანიზაციის გაფართოებისთანავე ახალი კონფერენცია მოიწვიოს. („ბრძოლა“ № 30).

10 ნოემბერი.

რუსეთიდან ჩამოშორება.

სწორეთ ასე აყენებენ საკითხს მენშევიკები გაზ. „ერთობაში“, ან კი რა ჭნან? რუსეთში მუშების და გლეხების მთავრობაა, რომელმაც დაუნდობელი ბრძოლა გამოუცხადა ბურჟუაზიას და ყველა იმ ქვეყნის ძლიერთ, ვისწყვეტა ყოველივე კავშირი ბურჟუაზიასთან, რომელსაც ასე ალოლიავენდნენ და ფეხქვეშ ეგებოდნენ მენშევიკები. „ქვეყანა ილუპება“ ისტერიულათ გაკივის ბურჟუაზია, თუმცა კარგათ ხედავს, რომ ილუპება მხოლოდ ბურჟუაზიის ბატონობა და ქვეყანა კი მხოლოდ ახლა გაჰოდის ხსნის გზაზე.

„ქვეყანა განსაცდელშია“. — აცხადებენ მენშევიკები, რომელთაც გადასდებიან ბურჟუაზიის შიში და აკანკალებულნი აქეთ-იქით აწყდებიან, გამოსავალს ეძებენ.

რომ მენშევიკები მხარს ვერ დაუჭერენ რუსეთის რევოლუციას, ეს მათ საქვეყნოთ აღიარეს, მაშ რა დარჩენიათ? რუსეთიდან ჩამოშორება საკუთარი სახელმწიფოებრივი ცხოვრების მოწყობისი, სწერენ:

„დღეს ჩვენ იმდენათ მოლონიერებული ვართ, რომ პოლიტიკურათ კიდევ შეგვიძლია საკუთარ ფეხზე დადგომა“.

მერე რა გაწუხებთ? ხომ იცით, რომ დღევანდელი თქვენგან ათვალწუნებული მთავრობა ერთა თვითგამორკვევის უფლების მომხრეა? თუ კერენსკის მთავრობას ვერაფერს უბედავდით და რაღაც ნაციონალური პოლკების ნებართვას მოხლმოდრეკილი ემუდარებოდით, ახლა ხომ სულ სხვანაირად არის საქმე? კითხეთ ერს, კითხეთ კავკასიას და თუ მოისურვებს გამოყოფას, წინ რა უდგია? აგისრულდებათ თქვენი დიდი ხნის იღუმალი ნატვრაც ქარიველი ერის დამოუკიდებლობაზე, რომელიც თქვენ ყველა ნაციონალისტურ პარტიებთან გაახლოებდათ. თქვენი აზრით, ხომ აქაური დემოკრატია უფრო მაღლა დგას რუსეთისაზე და მისი ბელადობა და ხელმძღვანელობა შეუძლია, მაშ რათ უნდა დაემორჩილოს დაწინაურებული უკან ჩამორჩენილს?

მენშევიკები მაინც ვერ ბედავენ. რატომ?

„მაგრამ ეკონომიურათ ჩვენ არაობას წარმოვადგენთო“—აცხადებენ ისინი. ეკონომიურათ არაობა, ხოლო პოლიტიკური ძლიერება—როგორ მოგწონთ ეკონომიკის და პოლიტიკის ასეთი ურთიერთობა, მათი ასეთი დაპირდაპირება მარქსისტის მზრით.

„ჩვენ იმ თავიდანვე რუსეთის პურიტ“ ვიკვებებოდით. საკმაოა რამოდენიმე დღით შეწყდეს რუსეთიდან პურის გზავნა, რომ შიმშილობის მსხვერპლი შევიქნეთ“.

თუ არა პური, სხვა არაფერი მოავონებდათ მენშევიკებს რუსეთის რევოლუციას. ახლა კი „მდგომარეობა კრიტიკულია“ აცხადებენ ისინი და იცით რა გამოსავალს პოულობენ? აი ყური დაუგდეთ;

„ჩვენი მოვალეობაა ვიხსნაო რუსეთი დაღუპვისაგან, თორემ თუ რუსეთი დაიღუპა, ჩვენც ადვილათ თან ჩავვითანს“.

თურმე იმიტომ იღუპება რუსეთი, რომ იქ ბოლშევიკებმა ჩაიგდეს ხელთ სახელმწიფო ძალა-უფლება. ისინი სასტიკ ბრძოლას უცხადებენ ბურჟუაზიას; ბურჟუაზიას, რასაკვირველია, ეს არაფრათ მოსწონს და ასეთ მდგომარეობას ანარქიას ეძახის. მენშევიკებიც ამ ჭკუაზე არიან და „სერიოზნათ“ ფიქრობენ რუსეთის დახსნას. „ანარქია ძლიერდება, ხელი შეუწყობთ მის მოსპობას“.

ბოლშევიკების მოსპობას არა ერთხელ ცდილან მენშევიკები და ახლაც არ ეძრახებათ თუ მთელ ბურჟუაზიასთან ერთად ჯვაროსანთა ომს გამოაცხადებენ ბოლშევიკების წინააღმდეგ. ვთქვათ, მათ მიაღწიეს თავის მიზანს და ბოლშევიკები მოსპეს, ახალი მთავრობა

დაამხეს ბურჟუაზიის გასახარელათ. რას გვპირდებიან მის მაგიერს, რა უნდა დაამყარონ ბოლშევიკების ნანგრევებზე?

„მთლიანი, ძლიერი რუსეთი--აი რა გვიხსნის ჩვენ და უზრუნველყოფს ჩვენში ყოველგვარ თავისუფლებას“.

რით განირჩევა ეს ლოზუნგი ყველა შავრაზმულ და იმპერიალისტურ მისწრაფებიდან? „მთლიანი ძლიერი რუსეთი“—ეს პურიშკევიჩის, როდზიანკოს და მილიუკოვის ლოზუნგი თავის პროგრამათ გამოაცხადეს მენშევიკებმა. სხვანაირათ არც შეიძლებოდა. ვინც იზიარებს ბურჟუაზიის სოციალურ-ეკონომიურ პროგრამას, ის უნდა დაეხმაროს მას მის იმპერიალისტურ—პოლიტიკურ მიზნების განხორციელებაშიაც. ბოლშევიკებმა მუშების და გლეხების მთავრობა დაამყარეს, უნდა მოეწყოს მუშების და გლეხების სახელმწიფო; ამას ებრძვის ბურჟუაზია და ცდილობს ძველი წყობილება აღადგინოს, ჩინოვნიკურ პოლიტიკური სახელმწიფო გაამაგროს, რომ ძველებურათ ატყაოს ხალხი, სჩაგროს ერები, უზრუნველყოს თვისი ბატონობა. ამაში ემხრობიან მას მენშევიკები.

„ეს მოგვანიჭებს ყოველგვარ თავისუფლებასო“. სხვას ნურავის გაუნაწილებთ მაგ თავისუფლებას, საკუთრათ მოიხმარეთ,

უნდა გავხედოთ და ერთი სამწუხარო ამბავი ვაუწყოთ მენშევიკებს: „მთლიანი ძლიერი რუსეთი“, რომელსაც ისინი მთელ ბურჟუაზიასთან ერთათ ეტრფიან, დაირღვა და იმედიც, აღარც როდის აღსდგება, მის ადგილს იჭერს მუშების და გლეხების ახალი რუსეთი, მიუხედავად იმპერიალისტურ, ნაციონალისტურ ბურჟუაზიის წინააღმდეგობისა.

დაამყარებს სრულ თანასწორობას, როგორც მოქალაქეობრივს ისე ეროვნულს და არა მარტო კავკასიის ერებს შემოიკრებს თავის გარშემო მიუხედავად ყოველგვარ ნაციონალისტთა ფაფხურისა, ის ყველა ქვეყნებში დაანთებს ბრძოლის ცეცხლს, რომელიც ბოლოს მოუღებს ძველ დამყაყებულ ცხოვრებას და გზას გაუხსნის კაცობრიობის ბრწყინვალე მომავალს.

თქვენ კი, კარგათ შეინახეთ თქვენი ახალი ლოზუნგი მთლიანი, ძლიერი რუსეთისა და ეცადეთ არაფერში ჩამორჩეთ კონტრრევოლუციონურ ბურჟუაზიას ხალხის წინააღმდეგ ბრძოლაში. („ბრძოლა“ № 30).

15 ნოემბერი.

მადლობა ავიატორს.

რ. ს. დ. მ. პ. (ბოლშევიკების) ტფილისის კომიტეტი მადლობას უძღვნის ავიატორს თავგანწირული საარჩევნო ავიატაციისათვის აეროპლანიდან.

ავიაცია და დამფუძნებელი კრება.

12 ნოემბერს, დამფუძნებელი კრების საარჩევნო პირველ დღეს, მფრინავი აეროპლანიდან ქალაქში ავრცელებდა საარჩევნო ბიულეტენებს რ. ს. დ. მ. პ. ბოლშევიკებისა (სია № 5). („კავკ. რაბ.“ № 200).

თბილისის მუშათა და ჯარისკაცთა საბჭოს შეერთებული სხდომა.

10 ნოემბერს სახალხო სახლში ნ. ჟორდანიას თავმჯდომარეობით მოხდა თფილ. მუშათა და ჯარისკაცთა საბჭოს შეერთებული სხდომა.

დღის წესრიგი: 1) საბჭოს ხელ-ახალი არჩევნები, 2) თფილ. გარნიზონის დელეგატთა კრება, 3) მოხსენება რუსეთის საბჭოთა მეორე სიეზდის შესახებ.

პირველ კითხვაზე პატარა მოხსენება გააკეთა კუზნეცოვმა, სადაც მან საბჭოს წარმოდგინა არჩევნებისთვის სახელმძღვანელო პროექტი დასამტკიცებლათ.

ოტა შესწორების შემდეგ საბჭო ამტკიცებს მას.

შემდეგ მეორე კითხვაზე მოხსენებას აკეთებს ჯარისკაცთა სექციის თავმჯდომარე ვერეშჩაკი (ესერი). იგი უარყოფს და დამნაშავეთ სთვლის საბჭოს გვერდით არსებულ გარნიზონის „დელეგატთა კრებას“ და მოითხოვს, რათა ის ახლავე გაუქმებულ იქნას.

ეგრედ წოდებულა „დელეგატთა კრება“ წარმოშვა იმ გარემოებაში, რომ საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტი არ ფიქრობდა საბჭოს ხელ ახალი არჩევნები მოეხდინა, წინააღმდეგობას უწევს და კიდევაც არა სასურველათ სცნობს ამ არჩევნების შედეგს; ხოლო გარნიზონის აზრით ეს რვა თვის წინეთ არჩეული საბჭო ახლა სრულებით არ გამოხატავს ამრჩევლების ნება-სურვილს და ამიტომ საჭიროა პარალელურათ მის გვერდზე მოეწყოს ორგანიზაცია გარნიზონის წარმომადგენლებისაგან „დელეგატთა კრების“ სახით, რომლის მთავარი დანიშნულება არის ხელ-ახალი არჩევნები მოაწყოს.

აღმასრულებელმა კომიტეტმა კი თავის სხდომაზე მისი დათ-

ხოვნა-გაუქმება მოითხოვა; ხოლო ბალშევიკების ფრაქციამ იმავე სხდომაზე ასეთი საქციელი დაგმო და ცალკე რეზოლიუციით მოითხოვა სანამ არჩევნები მოხდებოდეს, მანამდის ორივემ ერთად, თანახმობით, ხელი-ხელ ჩაკიდებული იმუშაონ არჩევნებისათვის, და მხოლოდ ამ არჩევნების შემდეგ ჩაითვალოს გაუქმებულად „დელეგატთა კრება“.

დიდი ხნის კამათის შემდეგ საბჭოს სხდომაზე იგივე „გაუქმების“ რეზოლიუცია გამოიტანა, რაც ამას წინათ აღმასრულებელმა კომიტეტმა. ბალშევიკების ფრაქციამ ახლა კიდევ მეტი სიმკაცრით დაჰგმო ასეთი „გამოსვლა“ და თავისი პოზიცია განმარტა.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია თბილისში კარგათ ცნობილი პენშევიკების სანჩო-პანჩოს, ორ სკამზე მჯდომი ცრუ-„ბალშევიკი“ ვ. ჯუღელის „გამოსვლა“, თუმცა ყველა უწყის და მისი ნამოქმედარიდან ნათლათ სჩანს, რომ ბალშევიკებთან მას არაფერი აერთებს. ამ ვაჟბატონმა ამ ჟამათაც თავისი არ დაიშალა და გამოაცხადა რა თავი „ბალშევიკათ“, დაუწყო ლანძღვა ბალშევიკებს და „დელეგატთა კრებას“.

მისი ასეთი „გამოსვლით“ აღშფოთებულმა ბალშევიკების ფრაქციამ ამხ. ნაზარეტიანის პირით, სასტიკი გაკიცხვა გამოუცხადა მას და მოსთხოვა, რომ ამიერიდან აღარ გაბედოს ბალშევიკების სახელით გამოსვლა, რომ ველარ შესძლოს მან აწი ბალშევიკების იარაღის ამოფაროს და მით ტალახში სვაროს ბალშევიკში და ბალშევიკები. ს ე ვ ა ს ტ ი. („ბრძოლა“ № 35).

22 ნოემბერი.

მთავარი ბანაკი გაიქცა.

დუხონინი ჯარისკაცებმა დაატყვევეს. წინასწარი ზავი დაიდო 19 ნოემბერს ბრესტ-ლიტოვსკში.

გაუმარჯოს წინასწარ ზავს.

გაუმარჯოს სახალხო კომისართა საბჭოს.

გაუმარჯოს პროლეტარიატის ბრძოლას ზავისათვის. („კავკ. რაბ.“ № 205).

25 ნოემბერი.

ქართული პოლკის ჯარისკაცთა რეზოლიუცია.

ჩვენ მეხუთე ქართული პოლკის ჯარისკაცებმა, რიცხვით 300 დეკაცმა მოვისმინეთ რა მიმდინარე მომენტზე ამხ. სოხაძის მოხსენება, გამოვიტანეთ შემდეგი რეზოლიუცია:

1. სალამს უძღვნით პეტროგრადის გმირ-მებრძოლთ, რომელთაც თავი დასდეს ზავისა და პროლეტარულ საქმისათვის; საშუალება მისცეს ზუშათა და სალდათთა საბჭოებს, რომ ძალა-უფლება ხელთ იპყრან.

2. მხურვალე სალამი ფრონტზე მებრძოლ-გმირ—ჯარისკაცთ, რომელთაც გაფანტეს კონტრ-რევოლუციონური მთავარ ბანაკის ჯგუფი და დაატყვევეს მათი მთავარი სარდალი დუხონინი.

3. ჩვენ, ქართველი ამხანაგი ჯარის კაცნი ხელს ვაძლევთ ჩვენს ამხანაგ რუს ჯარისკაცთ და ვცნობთ ძალა-უფლებას მუშათა და სალდათთა დეპუტატების საბჭოებისას და მათგან არჩეულ ხალხის კომისარებს, აგრეთვე სამხედრო-რევოლუციურ კომიტეტს.

4. კრება ერთხმად აღგენს, რომ არავითარი ნაციონალური დანაწილება-გათიშვა არ ხდებოდეს ჩვენს რაზმებში, რათა შეერთებული ძალით შევძლოთ თავისუფლების დაცვა.

5. მთელი ჩვენი ძალღონით დავიცავთ ჩვენს რევოლუციონურ ორგანოებს და უკანასკნელ სისხლის წვეთამდე ვიბრძოლებთ ყოველგან კონტრ-რევოლუციონური გამოსვლების წინააღმდეგ. კრების თავმჯდომარე კ. იმნაძე. („ბრძოლა“ № 43).

26 ნოემბერი.

თბილისის „ინტერ-პარტიული საბჭოს“ უკანასკნელი „საქმიანობა“.

ამდენ ხანს ჩვენი მენშევიკებისათვის ეს საბჭო კიდევ არსებობდა და არც არსებობდა. იყო იმდენათ, რამდენათაც ისინი ვერ ბედავდნენ, ან არ უმხელდნენ საზოგადოებას თავიანთ შეთანხმება-შეკავშირებას კავკასიის ყოველი ჯურის ნაციონალისტურ მიმართულებასთან, მაგრამ უკანასკნელად გამოირკვა, რომ „ის“ არსებულა, და ეს დამტკიცდა მით, რომ 19 ნოემბერს მოწვეული „ნაციონალისტური ყრილობით“ სულთა-თანა უგალობა რუსეთის განმათავისუფლებელ რევოლუციას. დიახ! 19 ნოემბერს „ინტერპარტიულმა საბჭომ“ კათალიკოს კირიონ მეორეს ლოცვა-კურთხევის ქვეშ დიდი ზეიმი მოახდინა.

მან გამოიტანა ძველი ფეოდალური საქართველოს დროშები, სცენაც მეფურათ მორთო-მოკაზმა, მოიწვია გარდა გლეხებისა და მუშებისა ყველა კლასები, მათი იდეოლოგები და „საქართველოს აღდგენის საქმეს“ შეუდგა. თვით ყრილობის შემადგენლობიდან ნათლათ სჩანს მისი საქმიანობა. ვინ დაესწრო ყრილობას? აა ვინ:

1. კავკასიის ჯარების მთავარ სარდალი ცნობილი პრე-
ვალსკი.

2. უცხო სახელმწიფოების წარმომადგენელნი (როგორც ბ.
თავმაჯ. ა. ჩხენკელმა გვამცნო ვინმე (ვალერი).

3. ისპანიის კონსული ბერბეროვი.

4. უკრაინის რესპუბლიკის (ცენტ. რადიდან) წარმომადგენელი.

5. ამიერ კავკასიის კულტურულ საზ. წარმომადგენელი (ქველ-
მოქმედი ბარაჩი).

6. მუსულმანთა ცენტრალური კომიტეტის—სულთანოვი.

7. სომხების ეროვნული საბჭოს—ბეკზადიანი.

8. პოლონეთის საოლქო საბჭოს—ედელსკი.

9. აფხაზების ნაც. წარმომადგენელი.

10. ებრაელებისაკან გრუზენბერგი.

11. ქართ. მაჰმადიანების ა. ბ. აბაშიძე.

12. სომხების-დაშნაკცაკანელების წარმომადგენელი.

13. მუსულმანების მენშევიკების წარმომადგენელი.

14. საქ. კათალიკოსის წარმომადგენელი.

თალაკვაძე (ქათ. კირიონის „გუჯარით“) მაზრებისა და ქალა-
ქების მოურავები! რამოდენიმე საქველმოქმედო საზ. წარმომადგე-
ნელნი და სხვა. ერთი სიტყვით, ყველა ნაციონალისტური სფერო-
დან ნახავდით აქ წარმომადგენლებს! მაგრამ ვერ იხილავდით რევო-
ლიუციონური დემოკრატიის სულს. ის არ სჩანდა. ის უმეტესობა,
რომელმაც უნდა აიღოს ხელთ თავისი ერის სვე-ბედი და გაუძღვეს
საკუთარ თავს, არ სჩანდა! ის „ინტერპარტიულმა საბჭომ“ ზედმე-
ტათ დაინახა. არც კი შეატყობია მშრომელი ერის უმეტესობას,
თუ რას აკეთებდა ან აწყობდა. არც ის იკითხა: მშრომელი ნაწილი
ქართველი ერისა, უცხადებს ნდობას მათ თუ არა? მხოლოდ ბალ-
შევიკურ პარტიას ამცნეს, ათიოდე ბილეთი გაუგზავნეს მას. და ბ.
ა. ჩხენკელი იმისი წინააღმდეგიც კი გახდა, რომ ჩვენი პარტიის
წარმომადგენელს კამათში მონაწილეობა მიეღო, რაზედაც ამხ., ფ.
მახარაძის სამართლიანი პროტესტი გამოიწვია. წარმოიდგინეთ, იმ
ხალხსაც კი, რომელიც სახაზინო დარბაზში შეგროვილიყო, „დელე-
გატების“ სახით საწინააღმდეგო არაფერი ქონდა,—გაეგო ჩვენი
პარტიის შეხედულება ეროვნულ საკითხზე და როცა ჩვენმა წარმო-
მადგენელმა ამხ. ფ. მახარაძემ, ამ მეტათ რთულ საკითხს ღრმად
გაუსვა ხაზი, აღნიშნა დღევანდელი მომენტის დიდი მნიშვნელობა,
ახალ მთავრობის როლი და მისი დეკრეტი ეროვნულ სფეროში,
ჩვენი ერის როლი დიდ რევოლიუციაში და ყველა ნაციონალი-

სტურ მიმართულებების წარმომადგენლებს თავიანთი ღირსებანი ნათლად დაანახვა, ხაზი გაუსვა მენშევიკების მუხანათოვას, მას საშუალება არ მისცეს სიმართლე ბოლომდე ეთქვა. მას სიტყვა აღარ გააგრძელებიეს—ყრილობაზე მიღებული რეგლამენტის ძალით! ბ. ა. ჩხენკელმა, როგორც თავმჯდომარემ, თვითონ შეიტანა წინადადება, რომ სიტყვა არ გაეგრძელებიათ ორატორისათვის, და რასაკვირველია მისი აუდიტორია დასტურს მისცემდა მას. დიახ! ამხ. ფილიპეს სიტყვა წაართვეს! არ მოუსმინეს—იმიტომ რომ, თვითელი მისი სიტყვა მათთვის შხამი და ეკალი იყო. ის ფარდას ხდიდა მას, რასაც ჩვენი მენშევიკები და ნაციონალისტები ხალხს უმაღავდენ. ის ხაზს უსვამდა მათ სიყალბეს, და რა გასაკვირია, თუ მას სიტყვას არ ათქმევინებდნ და არც მეორე ამხანაგს გააგრძელებინებდნ, რომ ჩვენი შეხედულება ნათელი ყოფილიყო! კმარა. ჩვენი შეხედულება ეროვნულ საკითხზე მშრომელმა კლასმა კარგათ იცის. იცის ისიც, რომ ამ საკითხს ქველმოქმედები და სხვა ნაციონალისტ-ფილანტროპები კი არ უნდა არჩევდეს, თავათ დაბეჩავებული ხალხი უნდა იღებდეს მხურვალე მონაწილეობას თავის საქმეში. ისიც იცის ჩვენმა მშრომელმა კლასმა, რომ ყველა ერებს, რომელნიც კი ბინადრობენ რუსეთის ტერიტორიაზე, სრული თავისუფლება ექნებათ მინიჭებული.

გავა დრო. ცხოვრების ძლევა-მოსილობა თავისას იზამს. რუსეთის რევოლუციონური პროლეტარიატი გაიმარჯვებს. და ყველა ის ფართო სიტყვები, რომელნიც თბილისის სახაზინო თეატრის და ქუთაისის კედლებს არ გასცილდება, თავიანთ მნიშვნელობას და სახეს დაკარგავს. ქართული ერის მშრომელთა დიდი უმეტესობა თვითონვე შეუდგება თავისი საქმის გამოჭედვას. ის მოღალატეებს პირბადეს ახდის და აცნობს, თუ ვინ იყო მათი ნამდვილი სახეობის და ინტერესების გამომხატველი. მ—სტი. („ბრძოლა“ № 43).

26 ნოემბერი.

პარტიული ცხოვრება.

ქ. სამტრედია.

რ. ს. დ. მ. პ. (ბალშევიკების) წევრთა საერთო კრება რიცხვით 120 კაცი პროტესტს უცხადებს ამიერ-კავკასიის ახალ სამინისტროს რუსეთიდგან გამოყოფისათვის ცალკე ამიერ-კავკასიის საქმეების საწარმოებლათ, იმ დროს, როდესაც რუსეთის პროლეტარიატი და რუსეთის საუკეთესო შვილები სისხლიდგან იცლებიან კონტრ-

რევოლუციასთან ბრძოლაში. ამ გამოყოფას თუმცა დროებით როგორც ამბობენ ამ გამოყოფის ინიციატორნი-მენშევიკ-ესერები ვსთვლით ლალატათ რევოლუციის საქმისადმი, რადგანაც გამოყოფა ნიშნავს ბრძოლის ველზე ამხანაგების მიტოვებას საშინელ მტრის წინაშე. ჩვენ ერთსულოვნათ მივესალმებით პეტროგრადის პროლეტარიატს და ჯარს და უკანასკნელ სისხლის წვეთამდის ვიბრძოლებთ მშრომელ ხალხის საკეთილდღეოდ.

გაუმარჯოს რუსეთის სალდათთა, მუშათა და გლეხთა დეპუტატების საბჭოს! კრების თავმჯდომარე ვანო ლომინაძე. მდივანი ს. კიკაჩიშვილი. („ბრძოლა“ № 43).

29 ნოემბერი.

მილიციონერები თუ პოლიციელები?

6 ნოემბერს საღამოს 7 საათზე ერევნის მოედანზე შემდეგი სურათის მოწამე გავხდი. მისცვიდნენ შოფერს ვილაც მთვრალი კაცები და მოსთხოვეს წაეყვანა ისინი. შოფერმა შეატყო, რომ მთვრალები იყვნენ, უარით უპასუხა. მათ არ შეიწყნარეს შოფერის უარი და დაუწყეს გინება უწმაწური სიტყვებით, მასთან შეუყვირეს: წაგვიყვანე თვარა გესვრიეთო. გადმოვარდა შოფერი გაცეცხლებული, — რისთვის უნდა მესროლოთ, რა დავაშავო.

ჩვენ მოვითხოვეთ, რომ წაგვეყვანა ისინი იქვე კომისარიატში. თურმე ნუ იტყვით, ეს ვაგბატონები ყოფილან ერთი მესამე კომისარიატის კომისარი ბ-ნი ნერსესოვი, მეორე კი მეხუთე კომისარიატის უფროსი მილიციონერი (თავის ძმით, ძმაც იქვე მსახურობს, სტუდენტია) ხარატოვები. მართლა რომ ყველას მოკვლით ემუქრებოდნენ. საწყალ შოფერს უთხრეს: ვაი შენი ბრალი, შენს სინსილას გაეპრობთ ბირყაზეო. თან უშვერათ აგინებდა ბ-ნი ნერსესოვი შოფერს. ამ დროს მოვიდა კაჩუხოვის თანაშემწე ბ-ნი მიხ. მოგილე-სკი, მარა იმან უარესი დაგვაყენა.

ჩაგვამწყვრია „სმირნაზე“ 4—5 კაცი და 9—11 საათამდე სულ ეგზამენებს გვაჭერინებდა.

როგორ იყო და კიდეც როგორ? როგორ იყო და რათ იყო, — ასე ჩაციებით დაგვკითხა ბ-ნმა მოგილე-სკიმ ყველას. ის ცდილობდა, რომ ჩვენთვის ჩვენება დაეზნია და ისევე საწყალი შოფერი გაემტყუნებინა. უკაცრავათ კი, მარა ეს მან ვერ მოახერხა. ბევრი ლაპარაკის შემდეგ ბ-ნი ტატიევიც მობრძანდა, (მეორე თანაშემწე),

მაგრამ იმისგანაც უიმედოთ დავრჩით. ხელის ქნევით უპასუხებდა შოფერს. ასე რომ, ჩვენ ისინი დავიჭირეთ, როგორც უწყსოების ჩამდენი და იმათ ჩვენ გამოგვიყვანეს დაჭირული.

ბ-ნმა ნერსესოვმა როგორც შევედით დაიძახა, ვინც დაილაპარაკებ „ნაჩალნიკის“ მოსვლამდის, უბრძანებ რომ გაიყვანონ აქედანო, რაზედაც თითონვე გაუწყრა ღმერთი—დაიწყო ქუჩური გინება; მას უთხრა შოფერმა, ნუ მაგინებ, არ არის კარგო. ამაზე დაიყვირა „კარაულნი ნაჩალნიკ“-ო, რომელიც უცბად მოვარდა, მაგრამ ვერაფერი გაბედა.

ასე გენერლობენ ეს ვაჟბატონები, საჭიროა ამას ბოლო მოელოს, თვარა ყოველთვის კოკა წყალს არ მოიტანს. **ჯ ა რ ი ს კ ა ც ი ვ ა ლ ი კ ო** („ბრძოლა“ № 46).

1 დეკემბერი

გაზ. „კავკაზსკი რაბოჩი“-ს სტამბის დარბევა.

არა მეფის „ოპრიჩნიკებს“, არა ნიკოლოზ სისხლიან ჟანდარმებს, არა რუსთა კავშირის საჩაებიდან გამოსულთ გაუკეთებიათ ეს შავი, საზიზღარი საქმე. ეს მოიმოქმედეს იმათ, ვინც სოციალიზმის ნილაბით შეძვრენ რა რევოლუციონურ ორგანიზაციებში, საბჭოთა სახელით უსისიანებენ მუშებს და გლეხებს, შეიჭრენ როგორც დამრბევნი, პოგრომჩიკები ბოლშევიკების საოლქო ორგანოს „კავკაზ. რაბ.“ სტამბაში, დაშალეს „ნაბოროი“ და გაეშურენ სტამბისაკენ, სადაც იბეჭდება მეორე ქართული გაზეთი, „ბრძოლა“—სადაც „ნაბოროი“ გადაარჩინეს მით, რომ რევოლუციონერმა ასოთამწყობმა გადაჭრით განაცხადეს: დარბევის ნებას არ მოგცემთ, დავემორჩილებით ძალადობასო. ასე მოქმედებენ ამხანაგებო მუშებო და ჯარისკაცებო კონტრ-რევოლუციონერების აგენტები რევოლუციონერის სახით, რომელნიც შეუთანხმდენ კალედინს, კარაულოვს და მოქმედებენ მათთან ერთად ერთი გეგმით.

ტფილისის მუშებმა უნდა გონს მციყვანონ თავიანთი ამხანაგები და ზურგი აქციონ იმ ბელადებს, რომელნიც მოლაღატური პოლიტიკით ამხედრებენ მუშას ჯარისკაცის წინააღმდეგ.

12 საათზე ა/თ 30-ს ერევნის მოედნიდან მოვიდენ „კავკ, რაბ.“ რედაქციაში წითელ გვარდიელები, რედაქცია ამ დროს ყოველმხრიდან გარშემორტყმული იყო „დრუჟინის“ მიერ. სომეხთა გვარდია შევიდა რედაქციაში, მოახდინა ჩხრეკა და იქ მყოფნი ყველანი დააპატიმრა, („კავკ. რაბ.“ № 213).

1 დეკემბერი.

ქ რ ო ნ ი კ ა.

ორშაბათს საღამოს ბოლშევიკების საოლქო კომიტეტმა გაიგო, რომ მ. და სალ. საბჭოების აღმასრულებელი კომიტეტის (ობორონ-კულის) დადგენილებით არსენალს ალყა შემოარტყა ე. წ. წითელმა გვარდიამ, რომელსაც მხარს უჭერენ პროპორშიკი—იუნკრები, ქართული პოლკის ნაწილი და სომხური (დაშნაკელების) პოლკიო.

ბოლშევიკური ცენტრი ენერგიულათ შეეცადა, რომ მენშევიკებთან მოლაპარაკებით მშვიდობიანათ გათავებულიყო საქმე, რისთვისაც წარუდგინა აღმასრულებელ კომიტეტს კომპრომისული წინადადება: ვინაიდან არსენალის ყარაული ფიქრობს, რომ აღმასრულებელი კომიტეტი არსენალიდან გამოტანილ იარაღს გადასცემს ბოლშევიკების მტერთ, ე. ი. კონტრ-რევოლუციონერებს, ამიტომ საჭიროა, რომ შედგეს კომისია ორივე პარტიის წარმომადგენლები-საგან (მენშევიკებიდან და ბოლშევიკებიდან), რომლის განკარგულებაში იქნება იარაღის დარიგება-განაწილება.

ბოლშევიკები იმედს გამოთქვამდნენ, რომ ყარაული, რომელიც ასე უნდობლად უყურებს ობორონკულ აღმასრულებელ კომიტეტს, თანახმა გახდება ამ წინადადების და ამნაირად სისხლის ღვრას თავიდან ავიცილებთო. მენშევიკებმა კატეგორიული უარი სთქვეს ასეთ ნაირათ საქმის მოგვარებაზე და განაცხადეს, რომ ყველა ამაზე თანახმა გავხდებით მხოლოდ მაშინ, როცა არსენალს ძალით ხელში ჩავიგდებთო. ამნაირათ მოლაპარაკება მენშევიკების წყალობით უნაყოფოთ ჩატარდა.

ხუთშაბათს დილით მუშების (მენშევიკების) რაზმმა აუტეხა სროლა არსენალის ყარაულს. ეს სროლა ჯერაც გრძელდება. ჩვენ ჯერ კარგათ არ ვიცით, რამდენია მსხვერპლი და ძალთა განწყობილება. ამ უაღრესათ პროვოკაციული ზალპების შემდეგ ბოლშევიკურმა კომიტეტმა (ცენტრმა და რეგიონის) კიდევ დაადგინეს, რომ განახლონ მოლაპარაკება მენშევიკებთან კონფლიქტის ლიკვიდაციის მოსახდენათ. მაგრამ ჩვენ იმედი არ გვაქვს, რომ მენშევიკებმა ხელი აიღონ თავის პროვოკაციულ პლანებზე.

მუშების დელეგაცია. ხუთშაბათს დილით, როცა გამოირკვა, რომ მენშევიკურმა გვარდიამ სროლა აუტეხა არსენალს, მოხდა მუშების მიტინგი მთავარ სახელოსნოებში, რომელმაც აირჩია დელეგაცია, შემდგარი ბოლშევიკ-მენშევიკებისაგან და რომელსაც დაევალა: აღმასრულებელ კომიტეტს მოახსენოს მიტინგის გადაწყვეტილება:

ჩვენ მოვითხოვთ თქვენგან დაუყონებლივ მოახდინოთ განკარგულება ძმათა-შორის ატეხილ სისხლის ღვრის შესაჩერებლათ, წინააღმდეგ შემთხვევაში ჩვენ, სახელოსნოს მუშები, ერთხმად ვადგენთ: შეწყვეტილ იქნას ყოველგვარი მუშაობა რკინის გზაზე.

დარბევა. გუშინ, 30 ნოემბერს, ძველი სემინარიის მრავალრიცხოვანი მცხოვრებნი მოწამე იყვნენ საზიზღარი სანახაობის.

ამ შენობის ეზოში იმყოფება სტამბები, სადაც იწყობა „კავკასკი რაბოჩი“ და „ბრძოლა“. პირველ სააზრზე შემოცვივდნენ ეზოში სომეხთა პოლკის ჯარის კაცები და მიაშურეს „კავკასკი რაბოჩის“, სტამბას. მოერიდნენ ასოთ ამწყობები და მათ მისვლამდე სტამბა დასტოვეს. ჯარისკაცებმა აწყობილი მასალა მიანგრ-მოანგრიეს, ორიგინალები წაიღეს და სტამბა დალუქეს. ამას რომ მორჩნენ, იქვე მეზობლათ „ბრძოლის“ სტამბას მიუცვივდნენ, აქ ასოთ ამწყობებმა მასალის დაბნევა არ დაანებეს. წაიღეს დედანები. ასოთამწყობებმა მომხდურთ მოსთხოვეს ამ დარბევის გასამართლებელი საბუთი.

პასუხათ მიიღეს აღმასრულებელი კომიტეტის ბარათი ნოე ჟორდანიას და კიდევ ვილაცასგან ხელმოწერილი. ის შეიცავდა განკარგულებას „კავკასკი რაბოჩის“ და „ბრძოლის“ დახურვის შესახებ.

ერთი საათის შემდეგ სტამბაში მოვიდა რედაქციის ერთი თანამშრომელთაგანი, რომელიც რამდენიმე საათის წინათ რედაქციაში დაიჭირეს სხვებთან ერთათ და მოიტანა მოწერილობა გაზეთის გამოშვების შესახებ. ცოტა ხნის შემდეგ მოვიდა რედაქციის განთავისუფლებული მდივანიც და თან მოიტანა წაღებული დედნები.

(„ბრძოლა“ № 48)

2 დეკემბერი.

კრება მთავარ სახელოსნოებში.

ოთხშაბათს, 29 ნოემბერს შესაკრებ ცეხში შესდგა ბოლშევიკ მუშებისა და მათ თანამგრძნობთა კრება. თავმჯდომარეობდა ამხ. მაკაროვი. მომხსენებლის ამხ. ბოგდანოვის გარდა გამოვიდნენ ამხ. არაქელ და ასათიანი.

ამხ. ბოგდანოვმა გადმოშალა მიმდინარე ამბების სრული სურათი სამრეწველო ცენტრებში და გაკვრით შეეხო ამიერ-კავკასიის კომისარიატის მუშაობას.

დ. ხარტიშვილმა (ის არის წვრილ მეპატრონეების—შინამრეწველთა დელეგატი), ტფილისის აღმასრულებელი კომიტეტის სახე-

ლით წარმოსთქვა წმინდა პოგრომული ხასიათის სიტყვა. ისტერიულ ამოძახილს გარდა დელეგატს არსებითი საბუთი არაფერი მოუყვანია ამხ. მომხსენებლის წინააღმდეგ, მან შეურაცყო მუშები, კრებას უწოდა ხულიგნური კრება, ხარტიშვილი ცდილობდა კრების ჩაშლას.

საბოლოო სიტყვა ამხ. ბოგდანოვს მიეცა. კრებამ რეზოლიუცია გამოიტანა ცენტრალური საბჭოთა ხელისუფლებისათვის მხარის დაჭერის შესახებ და პროტესტი განაცხადა მენშევიკურ წითელ გვარდიელთა ჯგუფის გამოსვლის შესახებ.

აღმასრულებელ კომიტეტში გასაგზავნად დელეგატებათ არჩეულ იქნენ ამხ. არაქელ ოქუაშვილი, საბაშვილი, ვაშაკიძე, ლეჟავა და ასათიანი. („კავკ. რაბ.“ № 214).

29-30 ნოემბრის დღეები ტფილისში.

ეს შავ-ბნელი სამარცხვინო დღეებია ტფილისის ცხოვრებაში. მთელი პასუხის-მგებლობა ამაში მიუძღვით თფილისელ მენშევიკებს, იმათ უპასუხისმგებლო ლიდერებს, ჟორდანიას, რამიშვილს, ჯიბლაძეს, გეგეჭკორს და სხვებს, ტფილისელ სოციალისტ-რევოლიუციონერებთან და დაშნაკელებთან ერთათ.

29-30 ნოემბრის დღეები ტფილისში გვაგონებენ რამდენიმე 3-5 ივლისის დღეებს პეტროგრადში, მაგრამ იმათ შორის დიდი განსხვავებაც არის.

რა მოხდა, რაშია საქმე?

ტფილისელ მენშევიკებმა ესერების, დაშნაკელების დახმარებით მოაწყვეს საზიზღარი პროვოკაცია. რამდენიმე დღის წინეთ შეუდგნენ ისინი ამისთვის ნიადაგის მზადებას, როგორც 3-5 ივლისის დღეების წინ კონტრ-რევოლიუციონურ ბურჟუაზიამ პეტროგრადში კადეტების მეთაურობით და მენშევიკების და ესერების დახმარებით და შემწეობით, გამოიწვია პროლეტარიატის და რევოლუციონური ჯარის გამოსვლა და შემდეგ იმათი ზოცვა-ჟღერა, ბოლშევიკურ რედაქციების აკლება, ბოლშევიკ მუშების და ჯარისკაცების ჭერა და სხვა და სხვა, სწორეთ ასე ადგილობრივმა მენშევიკებმა თუ კრებებზე, თუ მოწოდების და პრესის საშუალებით ხალხს ჩააგონეს, რომ ბოლშევიკები ტფილისში ახდენენ გამოსვლას და სამოქალაქო ომის გაჩაღებას, ვინაიდან მათ სისხლი სწყურიათო. კარგათ იცოდნენ, რომ არაფერი ამის მსგავსი არ იყო; მაგრამ ასეთი პროვოკაცია მათ სჭიროდათ თავისი შერყეული ნდობის აღსადგენათ ხალხში ერთი მხრით და ბოლშევიკების გავლენის საოცარი ზრდის შესაჩერე-

ბლათ მეორე მხრით. ამ მიზნის მისაღწევათ ისინი არავითარ საშუალებას აღარ დაერიდნენ. სრულებით უმიზეზოთ, რეაქციონერების და კონტრ-რევოლუციონერების გასახარებლათ იმათ საექვო პირებს, მაზრის და ქალაქის მილიციონერებს, რომლებიც ძველ პოლიციელებს არაფრით არ ჩამორჩებიან, აურიეს იმათში რამდენიმე დაბრმავებული მუშები და მოწაფეები და ყველა ესენი მონათლეს „წითელი გვარდიის“ სახელით. ამ ბრბოს მიანიჭეს მოქალაქეთა ქერის უფლება და ყოველგვარი ძალ-მომრეობის ჩადენა. რა თქმა უნდა, ასეთი ბრბო საკმარისი არ იყო თავის განზრახვის სისრულეში მოსაყვანათ, იმათ ესაჭიროებათ ადგილობრივი გარნიზონის ფიზიკური ძალა.

მაგრამ მენშევიკებმა კარგათ იცოდნენ, რომ ტფილისის გარნიზონის დიდი უმეტესობის თანაგრძნობა იმათ მხარეზე არ იყო. გარნიზონის რამდენიმე ნაწილის მისამხრობლათ ამათ პროვოკაციულ ზომებს მიმართეს: დატყუილებით და ცილის წამებით გადაიბირეს თავისკენ კონტრ-რევოლუციონურ აფიცრების დახმარებით მთელი სომხური პოლკი და ნაწილი ქართული პოლკისა. ყველა ეს ძალები ფეხზე დააყენეს; სასახლე გადააქციეს ციხეთ, რომლის გარშემო დადგეს ზარბაზნები, ამასთანავე თითქმის ქალაქის ყველა ავტომობილები ხელში ჩაიგდეს. ავტომობილებზე შეიარაღებულმა პირებმა მორთეს თარეში მთელ ქალაქში, დააყენეს ყოველგან პატრულები. ყველა ამით გამოიწვიეს ხალხში საშინელი პანიკა, მალაზიები დააკეტინეს, სკოლებში სწავლა შეაწყვეტინეს და შეეცადნენ ნორჩი ბავშვებისთვის ჩაეგონებიათ, რომ ბოლშევიკებს თქვენი ამოწყვეტა სურთო.

ასე ემზადებოდნენ ტფილისელი მენშევიკები ბოლშევიკების გამოსვლისათვის, მაგრამ ბოლშევიკები სრულებით არ ფიქრობდნენ ასეთ გამოსვლაზე. პირიქით, მთელი ჩვენი ძალა და ენერგია იმას მოვანდომეთ, რომ მენშევიკების პროვოკაციისათვის ფარდა აგვეხადა და ჩვენი ამხანაგები და თანამგრძნობი ელემენტები პროვოკაციის მსხვერპლი არ გამხდარიყვნენ. და მართლაც, ეს ჩვენ შევსძელით. მიუხედავად იმისა, რომ ტფილისის გარნიზონის უდიდესი ნაწილი ჩვენ მხარეზეა და პირველ ჩვენ მოწოდებაზე მზათაა ეს თავისი მოქმედებით დაამტკიცოს, ჩვენ არ მივმართეთ ჯარს თავის დასაცავათ იმ დროს, როცა მენშევიკებმა ესერებთან ერთათ ჩვენზე იერიში მოიტანეს ჩვენი ამხანაგების შეურაცყოფით და დატყვევებით. და ეს იმიტომ, რომ ჩვენ არ გვსურს სისხლის ღვრის მოხდენა, ვინაიდან

ჩვენი მიზნის განსახორციელებლათ დღეს ეს სისხლის ღვრა უაზრო იქნებოდა.

მენშევიკები ალბათ არ მოელოდნენ, რომ ჩვენ არ აცყვებოდით ამათ პროვოკაციას და ასეთ ენერგიულ ზომებს მივიღებდით სამოქალაქო ომის თავიდან ასაცილებლათ, რომელსაც ისინი ჩვენ თავზე გვახვევდნენ. ისინი მოტყუილებული დარჩნენ. მაშ, რილასთვის იყო საჭირო ამოდენა ხმაურობა, თოფ-ზარბაზნების ჟღარუნი და სხვ. იმიტომ, რომ გაემართლებიათ საზოგადოების თვალში მთელი ეს აურზაური. მენშევიკებმა კიდევ ერთ უდიდეს პროვოკაციას მიმართეს: იმათ გადაწყვიტეს, რათაც არ დაუჯდებოდათ, ტფილისის არსენალის ხელში ჩაგდება. საქმე ის არის, რომ დღემდის ამ არსენალს იცავდა ბოლშევიკური კამანდა.

მენშევიკებს და ესერებს კარგი ხანია ძილს უფრთხობდა ეს გარემოება, მაგრამ აქ ისინი უძლური იყვნენ. ახლა იმათ ისარგებლეს ეგრეთ წოდებული „წითელი გვარდიით“, რომელსაც მიაშველეს დატყუილებით იუნკრები და ქართული პოლკის ერთი ნაწილი. 29 ნოემბერს ეს ძალები თავს დაესხნენ არსენალს და მოინდომეს არსენალის დარაჯთა ძალით გაძევება და არსენალის ხელში ჩაგდება. სისხლის ღვრა აუცილებელი შეიქნა. მენშევიკების საწადელი, რომ ამ სისხლის ღვრის პასუხისმგებლობა ბოლშევიკებს მოახვიონ თავზე, თითქო განხორციელდა კიდევ: რუსი — სალდათები ერთი მხრით, და ქართველი ჯარის კაცები და მილიციონერები მეორე მხრით ერთმანეთს უნდა შებრძოლოდნენ. ჩვენ ვიცოდით, თუ რას ნიშნავდა ეს. ამიტომ მთელი ჩვენი ორგანიზაცია, ყველა ჩვენი ძალები ავამოძრავეთ, რომ სისხლის ღვრა ძმათა შორის თავიდან აგვეცილებია. ჩვენმა მეცადინეობამ გასჭრა, რამდენიმეთ მაინც: 29 ნოემბერს ღამის 12 საათზე შეთანხმება მოხდა. მეორე დღის დილამდის არც ერთ მხარეს არავითარი მოქმედება არ უნდა დაეწყო და ელოდნათ, სანამ შემთანხმებელი კომისია შესდგებოდა, მაგრამ მენშევიკებმა არ შეასრულეს ხელშეკრულება, ვერაგულათ დაეცნენ არსენალის ყარაულს და არსენალის ნაწილი ხელში ჩაიგდეს. რა თქმა უნდა, ამან გამოიწვია სისხლის ღვრა, რომლის პასუხისმგებლობა საესებით მენშევიკებს ატყდებათ თავზე. ამაში გამოიხატა იმათი პროვოკაცია, ამიტომ იმათ სამართლიანათ დაიმსახურეს ნამდვილი პროვოკატორების სახელი.

ამავე დროს იწყეს ამხანაგების დატყვევება, აიკლეს და დაკეტეს ჩვენი გაზეთების („კავკ. რაბოჩი“, „ბრძოლა“ და „ბანგორი კრივი“) რედაქციები: სტამბებში დაშალეს აწყობილი მასალა და სხვ.

ერთი სიტყვით „მოიჭყენ ისე, როგორც იქცეოდნენ 3—5 ივლისის დღეებში პეტროგრადში კაზაკები, იუნკრები და სხვა. ბნელი ძალები კადეტების მეთაურობით. ამით ჩვენმა მენშევიკებმა დაამტკიცეს თავის მსგავსება ნამდვილ აშკარა კონტრ-რევოლუციონერებთან, დაამტკიცეს ის, თუ როგორ შორს დგანან ისინი რევოლუციონურ პროლეტარიატის და მოწინავე გლეხკაცობისაგან. ამაღე დროს ტფილისელ მენშევიკებს აქვთ კიდევ იმდენი გამბედაობა უსაყვიდლონ ბოლშევიკებს, რომ ისინი პეტროგრადში და მოსკოვში ხურავენ შავრაზმულ, ბურჟუაზიულ გაზეთებს, და ისეთ „სოციალისტურ“ გაზეთებსაც, რომლებიც აშკარად და პირდაპირ იცავენ კონტრ-რევოლუციონურ ბურჟუაზიას.

დღეს ერთი უეჭველია: 29—30 ნოემბრის დღეებში ბოლშევიკებმა შესძლეს სამოქალაქო ომის თავიდან აცილება, რომელსაც ამაზადებდნენ მენშევიკები და ესერები. დღეს ფიზიკური გამარჯვება იმათ მხარეზეა. მაგრამ ასეთი გამარჯვება დამარცხებაზე უარესია. მორალურათ ჩვენ გავიმარჯვეთ და ამ მხრით 29—30 ნოემბრის დღეებს ის შედეგი უნდა მოყვეს, რაც 3—5 ივლისის დღეებში მოყვა მთელ რუსეთში. ბურჟუაზიას მენშევიკებთან და ესერებთან ერთად ივლისის პროვოკაციის საშუალებით უნდოდათ ბოლშევიზმის შემუსვრა და სრულიად განადგურება, მაგრამ მოხდა სულ წინააღმდეგი. აქ, თბილისში, კონტრ-რევოლუციონური ბურჟუაზიის როლი სავსებით იკისრეს მენშევიკებმა, რომლებსაც მხარი დაუშვენიეს სოც.-რევოლუციონერებმა და დაშნაკელებმა. ყველა ამ პარტიებმა მჭიდრო კავშირი შეკრეს ერთმანეთ შორის ბოლშევიკების დასაცემათ. განსხვავება თბილისელ მენშევიკებსა და დაშნაკელებს შორის წაიშალა, ორივე ნაციონალისტური პარტიაა, მუშა ხალხთან და გაჭირვებულ გლეხებთან იმათ საერთო არა აქვთ რა. აქამდის ქართველი მენშევიკების შესახებ ეს ნათლად არ სჩანდა. ეჭვი არაა, 29—30 ნოემბრის დღეებში ბევრს აუხილავს თვალს, მენშევიკებმა მიაღწიეს სულ წინააღმდეგს: იმათი უკანასკნელი ავანტიურა ყველას დაანახვებს, ყველას აუხელს თვალს, თუ რა შეილები ბრძანდებიან, თუ რა იმალება იმათ ფრაზებში, თუ რა შეადგენს იმათ ნამდვილ სულისკვეთებას.

ისინი მიდიან კალედინთან და კარაულოვთან ერთათ; ისინი დაშორდნენ რევოლუციონურ პროლეტარიატს და ჯარს; ისინი გახდნენ წმინდა ნაციონალისტური პარტია. იმათ ფიზიანომიას ფარდა აეხადა. ფ. მ. („ბრძოლა“ № 49).

სტამბის მუშებს შორის.

ორშაბათს, 4 დეკემბერს, მოსალოდნელია საერთო გაფიცვა სტამბის და სხვა ბეჭდვითი წარმოების დარგში: მუშათა კავშირი იძულებულია გამოაცხადოს საზოგადო გაფიცვა იმ გარემოებისაგან, რომ მწარმოებელთა კავშირმა მუშათა კავშირს და შრომის კომისიის დაუკითხავად გადასწერა ის პროტოკოლი, რომელიც შედგენილი იყო მუშათა და ხაზენთა წარმომადგენლობის სხდომაზე შრომის კომისიის თანდასწრებით და ამ პროტოკოლში შეიტანა ისეთი ცვლილებები, რომლებიც სანახევროთ სცვლიდნენ ტარიფის შინაარსს, ამნაირად ჩუმად გადაწერილ და შეცვლილ ტარიფს მოაწერეს ხელი და გაუგზავნეს შრომის კომისიას, ეს მოქმედება ჩაიდინეს მწარმოებელთა კავშირის წარმომადგენლებმა მარტიროსიანცმა ფარსევოვმა და შალბაზიანცმა. არავითარი შენიშვნა გადაწერილი ტარიფისთვის იმის შესახებ, რომ ზოგიერთი მუხლი შეცვლილია, არ გაუკეთებიათ და ასეთი ყალბი ტარიფი წარუდგინეს ხელ-მოსაწერათ შრომის კომისიას და მუშების კავშირის წარმომადგენლებს. ეს სიყალბე შემჩნეული იქნა თავის დროზე და მუშების წარმომადგენლებმა უარი განაცხადეს ასეთ ტარიფზე ხელის მოწერაზე.

მუშათა რწმუნებულების კრებამ დაადგინა, თუ მწარმოებელთა კავშირის წარმომადგენლები არ მოაწერენ ხელს ნამდვილი ტარიფის დედანზე და არ ჩასთვლიან მას 15 ოქტომბრიდან ძალაში შესულათ, იმ შემთხვევაში ორშაბათს, 4 დეკემბერს იქნება გამოცხადებული საზოგადო გაფიცვა თბილისის ბეჭდვითი სიტყვის მომუშავეთა. („ბრძოლა“ № 50).

3 დეკემბერი.

სიმართლე მომხდარი ამბის შესახებ.

ქვემოთ ჩვენ ვათავსებთ აღმასრულებელი კომიტეტის წევრის დიკმანის (ესერი) წერილს, რომელიც გაგზავნილი იყო აღმასრულ. კომიტეტის მიერ „კავკაზ. რაზოჩ.“ რედაქციის დასახურავად, მის გასაჩხრეკად და იმათ დასაპატიმრებლად, ვინც აღმოჩნდებოდა იქ. ამას გარდა დიკმანს მინდობილი ჰქონდა სხვა პოლიციურ-ჯანდარმული საქმეები, სახელდობრ იმ სტამბის დახურვა, სადაც იბეჭდებოდა „კავკასკი რაზოჩი“ და ქართული გაზეთი „ბრძოლა“, ჩვენი პარტიის საოლქო კომიტეტის წევრის დ. შავერდოვის გაჩხრეკა, დიკმანმა ჩვენ გვაცნობა შემდეგი: როცა მას ჯარისკაცთა დემუტაციის თავმჯდომარე ვერეშჩაკმა მისცა ზემოხსენებული დავალებები, რევოლუციის მატთან

დიკმანმა უარი სთქვა იმ მოსაზრებით, რომ არ შეუძლია იკისროს ასე დიდი მოვალეობები როგორიცაა ამხანაგების (კომიტეტის წევრების) დაქერა. ვერეშჩაკი კი არწმუნებდა მას დამორჩილებოდა ბრძანებას, დაბოლოს ვერეშჩაკმა ასე უთხრა:

„ყველაფერს აქ განაგებს ქორდანია, წადი მასთანაო“...

დიკმანი ჯარისკაცებითა და ნ. ქორდანიას მიერ ხელმოწერილი ორდერით წავიდა იმ საზიზღარი საქმის შესასრულებლად.

დიკმანმა დავალება შეასრულა. დაპატიმრა რედაქციაში მყოფი მოსამსახურეები, აგრეთვე შემთხვევით მოსული პირები, დახურა ტელეფონი და დაპატიმრებულნი წაიყვანა ჯარისკაცების თანხლებით სასახლეში.

აქ სასახლეში დიკმანმა კატეგორიულად უარი განაცხადა ეანდარმთა მინდობილობის შესრულებაზე. აი თვით დიკმანის წერილი: „პატივცემულო ამხანაგებო. გთხოვთ მოათავსოთ. მუშ. ჯარ. კაცთა დეპუტატების საბჭოს აღმას. კომ. და ბოლშევიკების წარმომადგენელთა გაერთიანებულ სხდომაზე ჩვენს წინააღმდეგ წამოყენებულ იქნა ბრალდება უმართებულო მოქცევის შესახებ „კავკაზ. რაზმ.“ რედ. და სტამბაში მომხდარი დაპატიმრების შესახებ. თავის მოვალეობათ მიმაჩნია ვაცნობო ამხანაგ მუშებს და ჯარისკაცებს, რომ „კავკ. რაზ.“ რედაქციაში ამ გაზეთის თანამშრომლებისათვის მე შეურაცყოფა არ მიმიყენებია.

მე ვსთხოვე აღმასრულებელი კომიტეტის ბიუროს გავენთავისუფლებიე ამხანაგების გაჩხრეკისა და დაპატიმრებისაგან. მე ამხ. ნ. რამიშვილმა ნება დამართო სხვისთვის გადამეცა მინდობილი საქმე. ამიტომ მე დავეცი ჯარისკაცთა დეპუტ. საბჭოს წევრს ჯარისკაც კრავცეს.

რას აკეთებდა და როგორ ეჭირა თავი კრავცეს „კავკ. რაზ.“ მე, როგორც კომიტეტის უბრალო წევრს ის ვალდებული არ არის ჩამაბაროს ანგარიში.

ამხანაგური სალამით, აღმ. კომ. წევრი ნ. დიკმანი.

სიტყვიერად გადმოცემულის და ზემოდ მოყვანილი დიკმანის წერილიდან ჩვენ შეგვიძლია გამოვიყვანოთ შემდეგი დასკვნა:

1) ბოლშევიკების წინააღმდეგ შეტევას ხელმძღვანელობდნენ მენშევიკი—ობორონცები და ესერები ნ. ქორდანიას, რამიშვილის, ვერეშჩაკის და სხ. ხელმძღვანელობით, 2) ორდერს დაპატიმრების, გაზეთის დახურვისა და გაჩხრეკისა შესახებ ხელი მიაწერა ნ. ქორდანიამ, 3) არსენალზე თავდასხმა ბოლშევიკების წინააღმდეგ შეტევის საერთო გეგმაში შედიოდა, ჩვენ მოვუწოდებთ ობორონცებს

უარყონ ეს საბუთები, ჯერ კი შევეკითხებით ნ. ჟორდანიას, რატომ იყო გაკვირვებული, როცა ჩვენმა წარმომადგენლებმა ს. ქავთარაძემ, ნახარეთიანმა და ცინცაძემ 30 ნოემბერს კერძო თათბირზე მას დაუყენეს კითხვა: ვისი განკარგულებით მოხდა დაპატიმრება, სტამბის დარბევა და რედაქციის დახურვა. განა მას სირცხვილი არ აწუხებდა, რომ არაფერი არ იცის, რომ ყველაფერი ეს ჩაიდინეს ჯარის კაცებმა დაუკითხავად და რომ აღმასრულებელ კომიტეტს სურდა ვინმე მოეწვია მოსალაპარაკებლად. კარგი საქმეა ისეთი მოწვევა, როცა ამისთვის გზავნიან ჯარისკაცთა „ნარიადს, რომლებიც იარაღით ხელში ალყას არტყამენ შენობას, აპატიმრებენ და მიჰყავთ შუაგული ქუჩით, ეს თუ მიწვევაა, როგორც ფიქრობს ნ. ჟორდანია, ეს ერთბაშათ ნასესხები აქვს მას ყოფილ ქანდარმთა პოლკოვნიკის პასტრიულინისაგან.

რათ შეირცხვინა ნ. ჟორდანიამ თავი ასეთი სიცრუით. ამაზე გულწრფელად ვწუხვართ.

უფრო პატიოსნური არ იქნებოდა პირდაპირ ეთქვა: დიახ, ჩვენ დაგაპატიმრეთ, ჩვენ დაგარბიეთ, დავხურეთ გაზეთი და სხ.

ქანდარმები უფრო პირდაპირი იყვნენ, მათ არ ეშინოდათ თავიანთი მოქმედების. („კავკ. რაბ.“ № 215)

რუსეთის რევოლუცია და ამიერ-კავკასიის ხელისუფლება,

ამიერ-კავკასიის სამმა ნაციონალურმა პარტიამ: საქართველოს ყოფილმა სოციალ-დემოკრატებმა-მეფეშევიკებმა, სომხეთის „დაშნაკ-ცუტიუნმა“ და მუსულმანთა „მუსავეტმა“ გაინაწილეს ერთმანეთს შორის ამიერ კავკასია და აარსებენ თავიანთ ნაციონალურ პოლკებს იმისთვის, რომ თითოეულმა შეინარჩუნოს თავისი ავტონომია. ამაში არაფერია მოულოდნელი და არა ბუნებრივი. პირიქით, ეს იმდენათ ბუნებრივია, რომ ჩვენ, ბოლშევიკებმა, თვით წამოვაყენეთ ჩამორჩენილი, წვრილ-ბურჟუაზიულ განაპირა ადგილებისთვის თვითგამორკვევის უფლება. სომხების უკანასკნელი ათეული წლების ისტორიულ განვითარებას და დაშნაკცუტიუნის იდეოლოგიას აუცილებლად უნდა მივეყვანეთ სომხებისათვის ავტონომიის მოთხოვნამდე.

იგივე უნდა ითქვას ა/კ მუსულმანურ პროვინციებზედაც, რომელთაც ყოფა-ცხოვრებით, რელიგიით და მცხოვრებთა მისწრაფებით არ შეეძლოთ ცენტრისადმი მიდრეკილების გამოჩენა. თუ არის ცოტაოდენი არა ბუნებრივობა ეს მხოლოდ ის, რომ იგივე მოიმოქმედეს საქართველოში მენშევიკებმა, რომლებიც თავიანთი პროგრამით და ტრადიციით შეკავშირებული არიან პროლეტარულ

ინტერნაციონალურ სოციალ-დემოკრატიასთან. მაგრამ ეს არა ბუნებრივობა მხოლოდ მოჩვენებითია, რადგანაც ქართველი მენშევიკები, რომლებიც საქართველოში ეყრდნობიან არა პროლეტარიატს, არამედ სოფლისა და ქალაქის წვრილ-ბურჟუაზიას, ყოველთვის იყო წვრილ-ბურჟუაზიული ნაციონალური ქართული პარტია. ამ ჟამად მათ გამოიჩინეს მთელი თავისი კლასიური ბუნება და ყველას დაანახვეს, რომ მენშევიკები—ეს ქართული დაშნაკუთიუნია, ისე როგორც „მუსავატი“ არის მუსულმანური „დაშნაკუთიუნი“.

თუ ჩვენ ვაკრიტიკებთ მენშევიკებს, ამას ვშვრებით იმიტომ, რომ ისინი სარგებლობენ ჩვენ მიერ აღიარებული უფლებით თვითგამორკვევის შესახებ, და ისინი თვით ერკვევიან როგორც წვრილ ბურჟუაზიული ნაციონალისტური პარტია, მაგრამ თავს უწოდებენ სოციალისტურ პარტიას; მთავარი ბოროტება იმაშია, რომ ამიერკავკასია შეადგენს სამ სატრაპიას. მთავარი ბოროტება ისაა, რომ ჟორდანიას და კომპ. ხელმძღვანელობით ამიერ კავკასია ამ კრიტიკულ და პასუხისაგებ ისტორიულ წამს ფაქტიურად, რეალურად, დეე დროებით, როგორც თვითონ ამბობენ, ჩაშოშორდა*) რევოლუციონურ რუსეთისაგან. ჟორდანიას არა ერთხელ განუცხადებია, რომ ბოლშევიკები აერთიანებენ და წინ უძღვიან რუსეთის პროლეტარიატსო. მათ მიუყვება ჯარის დიდი ნაწილი. მათი ხელისუფლება პეტროგრადში აღიარებულია გლეხთა საბჭოების ყრილობის მიერ. და აი ასეთი რევოლუციონური ხელისუფლების აღიარება ამიერკავკასიის კომისარიატს არ სურს. ის ზურგს აქცევს რევოლუციონურ რუსეთს. ეს კიდევ არაფერია. რუსეთის რევოლუციის უბოროტესი მტერი, კონტრ-რევოლუციის მთავარი დასაყრდენი არიან კალედინი და კორნილოვი.

თავისი პოლიტიკით ამიერ-კავკასიის მთავრობა არა თუ არა პირდაპირ, არამედ—პირდაპირ უქერს მხარს კალედინს და მახვილს სცემს რევოლუციას ზურგში, ლალატობას სჩადის რუსეთის პროლეტარიატის, ჯარისკაცებისა და გლეხობისადმი.

ამიერ-კავკასიის ეროვნებები თვით ერკვევიან. დეე, ასე იყოს, მაგრამ განა შეიძლება ამ დროს ლალატის ჩადენა რუსეთის რევოლუციის წინააღმდეგ, რომლითაც ჩვენ უზრუნველვიყავით თვითგამორკვევის უფლება. კავკასიაში ნახევარი მილიონი რუს ჯარის-

*) წერილის შინაარსით „ჩაშოშორება“ უნდა გავიგოთ არა როგორც ტერიტორიული სახელმწიფოებრივი ჩაშოშორება, არამედ როგორც ჩაშოშორება რუსეთის რევოლუციონურ დემოკრატიისაგან.

კაცთა არმია სდგას, რომელნიც სამი წლის განმავლობაში ღვრიდენ სისხლს, იცავდენ კავკასიის საზღვრებს, როგორ ფიქრობთ, განა მას შეუძლია ფრონტზე მშვიდათ დარჩენა, როცა თქვენ ლალატობთ რუსეთის რევოლუციას, როცა თქვენ ლენინს ამჯობინებთ კალენდინს. რუს ჯარისკაცს არაფერი აქვს საწინააღმდეგო საქართველოს. სომხეთისა და ადერბეიჯანის ავტონომიისა, მაგრამ მას სრული უფლება აქვს გადაჭრით განაცხადოს პროტესტი თქვენი ლალატის წინააღმდეგ რუსეთის მუშურ-გლეხურ რევოლუციისადმი. რუს ჯარისკაცს შეუძლია თავს მისცეს ასეთი კითხვა—რად უნდა დავიცვა მე ფრონტი ოსმალთაგან. თუ კი მე კავკასიაში „მოსული“ ელემენტი ვარ, რომლის ინტერესებს ანგარიშს არ უწევენ კავკასიელები. ყოველ ჯარისკაცს, ფრონტზე მყოფს, შეუძლია იფიქროს, რომ რევოლუციონური ვალი მას ეუბნება დაუყონებლივ წავიდეს ჩრდილო-კავკასიაში კალენდინისა და კარაულოვის წინააღმდეგ რუსეთის რევოლუციის დასაცავად „მიწისა და თავისუფლებისათვის“.

მეორე კითხვათ იყო: მოხსენებები თბილისის 29—30 ნოემბრის ამბების ე. წ. „წითელი“ გვარდიის შესახებ. პირველ საგანზე მოხსენება გააკეთა ნ. ჟორდანიამ, რომელიც შეეცადა ობორონცულ აღმასრულებელ კომიტეტის სამარცხვინო საქციელი „სამხედრო წესების“ გამოცხადების და 29—30 ნოემბერს მომხდარ არსენალის დარბევის პროვოკაციის; ბოლშევიკურ გაზეთების დახურვის, ბოლშევიკების დატუსაღების და სტამბის დარბევა-აწიოკების საქმეში—გაემართლებია. მან ხელზე დაიხვია ამხ. შაუმიანის მიერ პეტროგრადში გაგზავნილი, განძრახ გადამახინჯებული დეპეშის შინაარსი, რომელიც თურმე გამხდარა ერთად ერთ მიზეზად მენშევიკ-ესერების პროვოკატორულ ავანტიურისა. შემთხვევით სხდომას ამხ. შაუმიანიც დაესწრო, რომელმაც შეადარა ნამდვილი ტექსტი (შინაარსი) მის მიერ გაგზავნილი დეპეშის მენშევიკ ესერების მიერ გამოქვეყნებულ დეპეშას და დაამტკიცა, რომ ამათ განზრახ დაამახინჯეს დეპეშის ნამდვილი შინაარსი, რათა თავი გაემართლებიათ ხალხის თვალში.

დეპეშის შესახებ გამოირკვა შემდეგი: ამხ. შაუმიანი სწერდა აქ, ამიერ-კავკასიაში ჯარის უმეტესობა ჩვენ მხარეზეა, ბაქოში კი პროლეტარიატიც ჩვენ გვიჭერს მხარს. ამიტომ ჩვენ შეგვიძლია, რომ საჭირო იყოს, დავეყრდნოთ ამ ძალას და ადგილობრივი მთავრობა (ობორონცული კომისარიატი) ვაიძულოთ, რათა სცნონ ცენტრალური (ლენინის) მთავრობა. მოგვეცით ღირეჟტივები (დადგე-

ნილებები), თუ როგორ მოვიქცეთ სამშვიდობო მოლაპარაკების დროს კავკასიის ფრონტზეო.

მენშევიკ-ესერებმა კი ეს დეპეშა ასე გადააკეთეს: ჩვენ შეგვიძლია ძალით ვაიძულოთ კომისარიატი სცნოს ლენინის მთავრობა, მოგვლით დაუყონებლივ დირექტივებსო. ამნაირათ განსხვავება შემდეგია: მენშევიკების მიერ შეთხზულ დეპეშაში ლაპარაკია ხიშტიების ძალაზე და განძრახ მოკვეცილია სიტყვები საზავო მოლაპარაკების შესახებ.

შაუმიანის დეპეშიდან შეუძლებელია კაცმა გამოიტანოს დასკვნა, რომ ბოლშევიკები თბილისში დღეს ან ხვალ შექველათ აპირობენ კომისარიატზე თავდასხმას. გადამახინჯებულ დეპეშიდან კი შეიძლება ასეთი დასკვნა გამოვიტანოთ.

მეორე მომხსენებელი „ვაი“—ბოლშევიკი (ე. ი. ბოლშევიკი—სიტყვით, მენშევიკი—საქმით) ვ. ჯუღელი შეეხო მის მიერ შედგენილ ე. წ. „წითელ გვარდიის სასახელო მოღვაწეობას“ სიტყვა: ამ გვარდიის და მისი სახელოვანი სარდლის, ვ. გოგვაძის გმირული მოქმედებით ჩვენ შევძელით თითქმის სრულიათ უსისხლოთ არსენალის დაპყრობაო. ამ მოხსენებაში აღსანიშნავია რამდენიმე მომენტი. საწყალ ჯუღელს კიდევ ვერ გაუგია, რომ გმირული საქციელი გამოიჩინა სწორეთ არსენალის ყარაულმა (რომელიც ბოლშევიკებს თანაუგრძნობდა), რომელმაც არ მოისურვა მუშების სისხლის დაღვრა, თუმცა სულ ადვილად შეეძლო ერთი პატარა ზალპით ერთ წამში გაეფანტა ეს გვარდია, ჯუღელმა ვერ გაიგო, რომ თუმცა მენშევიკების ლიდერებმა თავისი უგნური საქციელით ხელი შეუწყვეს ჩვენი მუშების სალდათებთან სამკვდრო-სასიცოცხლო წაკიდებას, მარა ბოლშევიკურათ მოაზროვნე სალდათები მაინც არ წამოეგენ საშიშარ პროვოკაციის ანკესზე. ჯუღელმა არ მოისურვა მკრთალათ მაინც აღენიშნა ის, რომ მენშევიკების ავანტიურის წყალობით უპატრონოთ დარჩენილი არსენალი პირდაპირ დაარბიეს სხვადასხვა ჯურის ნაძირალებმა, რომლებმაც გაიტაცეს მრავალი იარაღი (ამბობენ: ათი ათასამდეო), რომელსაც ჩალის ფასად ყიდდენ თურმე ბაზარზე. ჯუღელმა ვერ (ან: არ) აღნიშნა ერთი დიდი დეფექტი (ნაკლი) ამ გვარდიის, სახელდობრ: წითელი გვარდია, როგორც ორიგანიზაცია მოწინავე მუშების, უნდა ემსახუროდეს რევოლუციის საქმეს და თავის ნაბიჯებს შეგნებულად ღვამდეს. 29--30 ნოემბერს კი ამ გვარდიამ ვერ გამოიჩინა ვერც შეგნება (ის წამოეგო პროვოკაციის ანკესზე) და ვერც რევოლუციონური დამოკიდებულების გახდა ობორონცული ბელადების ბრმა იარაღი.

ჩვენ დიდათ ვაფასებთ წითელ გვარდიას, მარა ისეთს, რომელიც თავგანწირულათ იბრძვის კონტრ-რევოლუციის: კერენსკის, კორნილოვის, კალედინის, ყარაულოვის, დონსკოის და მათ დამკავშთალაშქრის წინააღმდეგ. აქვე უნდა აღვნიშნოთ ერთი წვრილმანი: ჩვენ მაშლაყინწა მომხსენებელს ზედმიწევნით შეუსწავლია გოგვადის ბიოგრაფია (მაგ. თუ რამდენი ქანდარქ—პროვოკატორი სადღა როდის მოუკლავს მას); ვალოდია ჯულელმა უდიდესი ხოტბა შეასხა ვალოდია გოგვადეს. იყო კი საჭირო ეს წვრილმანი მოხსენებისათვის? ჩვენ ვფიქრობთ: არა. მაშ, რად დაჭირდა ეს? შეიძლება ეს გამოწვეულია უბრალო სახელის მოზიარეობით.

ასეთი იყო ორი მოხსენება, ასეთი იყო ორივე მომხსენებლის ტენდენციები: მენშევიკების პოლიტიკური სიბრძნის და შორს გამჭრეტელობის ქება-დიდება და ბოლშევიკების და მათი მიმდევარი სალდათების გაბათილება.

საჭირო იყო, რომ ასეთ მოხსენებებს დაპირდაპირებოდა კონტრ-მომხსენება და ფართო კამათი, რომ კითხვა სავსებით გარკვეულიყო, მარა მენშევიკებმა ჩვეულებრივად ისარგებლეს ხმის უმეტესობით და კამათი უდრო-დროს შესწყვიტეს. ამის გამო კრების ბოლშევიკურმა ნაწილმა (უმეტესათ სალდეთებმა) პროტესტი გააცხადა და კრება დემონსტრაციულათ დატოვა.

ამის შემდეგ მენშევიკ-ესერების ფართო ასპარეზი დარჩათ სანავარდოთ: მათ ერთხმად გამოიტანეს რეზოლიუცია, რომელშიც მათ მიერ გამოწვეული ამბები ბოლშევიკებს მოახვიეს თავზე.

(„ბრძოლა“ № 51)

ქ რ ო ნ ი კ ა.

არჩევნები ბაქოში.

მთელს ბაქოში და სამრეწველო რაიონში 178,038 ამრჩეველიდან ხმა მისცა 108,208 კაცმა.

კენჭის ყრის შედეგი:

№ 5	(ბოლშევიკები)	22.258
№ 10	(მუსავატი)	21.762
№ 4	(დამნაკები)	20.314
№ 3	(ესერები)	18.769
№ 2	კადეტები	9.057
№ 1	მენშევიკები	5.660
№ 14	რუსეთის მუსულმანები	9.850

№ 15 სიონისტები	2.081
№ 7 სომეხთა პარტია	1.507
№ 12 მუს. სოც. ბლოკი—	903
№ 6 სოც. ფედ.	456
№ 8 ქართ. ნაც. დემ.	145
№ 9 სახ. სოციალის.	116
№ 11 მუს. სოც. დემ.	128
№ 13 დას. ამ. კავკ. მუსულმანები—	3

(„კავკ. რაზ.“ № 216).

მუშათა საბჭოს დეპუტატების არჩევნები

ორშაბათს, 4 დეკემბერს შესდგა სტამბის მუშების საზოგადო კრება. გარდა გაფიცვის საკითხისა დღის წესრიგში იყო დეპუტატების არჩევნები. ასარჩევი იყო სულ ცხრა დეპუტატი. მიუხედავად იმისა, რომ კრების თითქმის ყველა წევრი თხოულობდა არჩევნებს პროპორციონალურ წესით—სამანდატო კომისიის წარმომადგენელმა განაცხადა, რომ საბჭოს მიერ მიღებული არჩევნების დებულების ძალით პროპორციონალური არჩევნები არ არის მიღებული. მიუხედავად ამ განცხადებისა არჩევნები მაინც პროპორციონალურ ნიადაგზე მოხდა: წამოუყენებელი იყო სია № 1 მენშევიკების და № 5 ბალშევიკების. ორთავე სიაში ცხრ-ცხრა კანდიდატები იყვნენ დასახელებული. მენშევიკებმა ჩვეულებრივად ასეთი შემთხვევისათვის წამოაყენეს „მძიმე არტილერია“—ალ. ლომთათიძე, ზაპასში კიდეც სხვებიც ყუდათ გამოგზავნილი, მაგრამ მათი დახმარება აღარ დარჩა საჭირო. ლომთათიძეს უპასუხა ს. თოდრიამ. უკანასკნელი სიტყვა, როგორც მომხსენებელმა, წარმოსთქვა კიდეც ლომთათიძემ,—რა თქმა უნდა, თავიდან ბოლომდე პირველიც და მეორეც ბალშევიკების წინააღმდეგ.

ამის შემდეგ კრებამ კამათი შესწყვიტა. სამანდატო კომისიის წარმომადგენელის ხელმეორეთ განცხადების შემდეგ, რომ არჩევნები პროპორციონალური არ შეიძლება და შნაკელები წავიდნ და არჩევნებში მონაწილეობა არ მიუღიათ. ხმის დათვლის შემდეგ აღმოჩნდა, რომ მენშევიკების სიამ მიიღო 212, ბალშევიკებისამ—137.

ამნაირად თუ არჩევნები აღიარებული იქნება პროპორციონალურათ, მენშევიკებიდან გავლენ—6, ბალშევიკებიდან—3. თუ პროპორციონალური პრინციპი უარყოფილი იქმნა, მაშინ ყველა 9 დეპუტატი მენშევიკების გავლენ და ბალშევიკების 137 ხმა რჩება უწარმომადგენლოთ.

საკითხი უნდა გადაკრას ახალ არჩეულ საბჭოს კრებამ. („ბრძოლა“ № 51)

სტამბის მუშების გაფიცვა.

კვირის ნომერში ჩვენ გვქონდა მოთავსებული ცნობა, რომ ორშაბათიდან მოსალოდნელია სტამბის მუშების საერთო გაფიცვა. ორშაბათს გაფიცვა მართლაც დაიწყო. რა თქმა უნდა, საერთო გაფიცვაში მონაწილეობა მიიღეს ჩვენი პარტიული გაზეთების მუშებმაც (მათი გაფიცვაში მონაწილეობა მხოლოდ თანაგრძნობითი იყო.) ორშაბათსვე შესდგა სტამბის მუშების საზოგადო კრება. კრებაზე დასმული იყო საკითხი სოციალისტური გაზეთების გამოშვების შესახებ, მაგრამ კრების უმრავლესობამ გაფიცვის მწყობრათ ჩატარებისათვის აუცილებლად სცნო საყოველთაო გაფიცვა.

გაფიცვა გამოიწვია ტარიფის ერთმა მუხლმა: მუშების მიღება-დათხოვის შესახებ. ამ მუხლის ცხოვრებაში გატარებას მეტის მეტათ უფრთხოდენ სტამბის მეპატრონენი. ამის გულისთვის სიყალბეც კი ჩაიდანეს მათი კავშირის წარმომადგენლებმა: უკვე მიღებული და შრომის კომისარის მიერ ხელმოწერილი ტარიფი გადასწერეს და შეცვალეს შიგ მათთვის არა სასიამოვნო მუხლი. მაგრამ ეს სიყალბე დროზე იქნა შემჩნეული. ამის გამო აღელვებული მუშები ერთსულოვნათ გაიფიცნენ.

გაფიცვის დროს მოლაპარაკებაში ჩაერია ადგილობრივი შრომის კომისარიატის თავმჯდომარე გეგეჭკორი. შეთანხმება მოხდა შემდეგ პირობებში. ადგილობრივი მთავრობა გამოსცემს საერთო დეკრეტს მუშათა მიღება-დათხოვნის შესახებ.

ამ დეკრეტის დებულებები სავალდებულო იქნება როგორც მუშების, ისე მეპატრონეთათვისაც. ეს დეკრეტი დღეიდან ერთი კვირას ვადაში იქნება გამოცემული.

საყურადღებოა ამ გაფიცვის დროს ერთი მოვლენა: ისარგებლეს რა გაზეთების გამოუსვლელობით ბნელმა ძალებმა ქალაქს მოფინეს სხვა და სხვა სენსაციური ქორები. ამ ქორების წყაროები გამომდინარეობდა „ტფილისის ლისტოკის“ და „კავკასკოე სლოვოს“ რედაქციების სააგენტოს საკუქნაოებიდან და უხვათ ეფინებოდა ქალაქს, ერთად-ერთი გაზეთის „მუშათა და ჯარისკაცთა საბჭოს უწყებების“ საშვალებით. სტამბის მუშების საზოგადო კრებამ დაადგინა, რომ ამ ოფიციალური ორგანოს გამოსვლა არ შეწყვეტილიყო.

მუშების ასეთი კეთილ-სინდისიერი გადაწყვეტილება ბოროტათ გამოიყენა ამ გაზეთის მენშევიკ-ესერების რედაქციამ და ისე-

თი რამეებით ააგოს თავისი ფურცლები ამ ხანებში, როდესაც სხვა გაზეთები არ გამოდიოდა, რომ გაფიცულთა კომიტეტის მოთმინების ფრიალა აივსო და კითხვა დაისვა იმის დახურვის შესახებაც, რომ ამ ხანათ გაფიცვა არ შეწყვეტილიყო კომიტეტი უსათუოდ დაადგენდა იმის დახურვას, რადგან მან ვერ გაამართლა კრების იმედები და რამდენიმე დღეს ვერ შესძლო ნეიტრალიტეტის დაცვა. ამაზე ითქმის ჩვეულება რჯულზე უმტკიცესიაო. („ბრძოლა“ № 51).

19 დეკემბერი.

ადგილობრივი პრესის „მკითხაობა“.

(წერილი რედაქციასში).

ესეც არის წავიკითხე 1 დეკემბრის (№ 120) „რესპუბლიკა“-ში ტფილისში მომხდარი ამბების შესახებ შემდეგი სტრიქონები, რომლებიც მე შემეხება:

„ყვალაზე უფრო პოპულიარული ადგილობრივ ბოლშევიკებში, მათი ბელადი მ. ცხაკაია მომხდარი ამბების წინა დღით ღამით გვიანობამდე დარჩა ქალაქის საბჭოში სხვა ხმოსნებთან ერთად. ამბობენ, რომ ის გადაჭრით ჰკიცხავს ამ ავანტიურას“.

პირველი ფაქტიური შესწორება: მე დავრჩი საფინანსო, შტატებისა და შრომის კომისიის გაერთიანებულ სხდომამე საღამოს 9¹/₂ საათამდე, ვიდრე ჩვენს წინადადებას კენჭს უყრიდნენ (მიღებულ იქნა ერთხმად, ერთმა თავი შეიკავა), რომელიც შეეხებოდა ტრამვაის კანტორის მოსამსახურეების მოთხოვნილების სრულ დაკმაყოფილებას.

მეორე ფაქტიური შესწორება: მე არა თუ ავანტიურას არ უწოდებ ჩვენს (ტფილისის, საერთოდ კავკასიელ ბოლშევიკებისა, რომელნიც სარგებლობენ იმავე მეთოდებით, როგორც პეტროგრადის და რუსეთის სხვა ბოლშევიკები) მტკიცე, მარქსისტულ რევოლუციონურ ტაქტიკას, არამედ — ვარ ერთი მისი შემქმნელ-ავტორ-თაგანი.

ავანტიურას მე უწოდებ ადგილობრივ „აბორონცების“ ესერების და მენშევიკების პოლიტიკას, რომელნიც გაბატონებული არიან ადგილობრივ აღმასრულებელ კომიტეტში, სრულიად უბრალოზე ასტეხეს ხმაური ქალაქში და დანაშაულებრივი თავდასხმაც კი მოაწყვეს არსენალზე — საარტილერიო საწყობებზე, რომლებიც ადგილობრივი გარნიზონის კონტროლის ქვეშ იმყოფება.

თუ მე არ დამაპატიმრეს რედაქციაში (აღმასრულებელი კომიტეტის თავმჯდომარის ნ. ჟორდანიას ორდერით), ეს მოხდა შემთხვევით, ისე როგორც ბევრი ჩემი პოლიტიკური ამხანაგებიც არ იყვნენ დაპატიმრებული. მე არ მეგონა, თუ ასე დიდ ყურადღების ღირსად გახდიდენ ჩემს უბრალო ფიგურას ჩვენი წრეების გარეშე.

ცალკე პირთა ლიდერობა ჩვენ საჭიროდ არ მიგვაჩნია განსაკუთრებით როცა მასიური ორგანიზაცია გვაქვს. სადაც დემოკრატიული ცენტრალიზმის პრინციპის თანახმად არჩეული ცენტრი არის, ასეთი, ე. ი. ბელადი, მოძრაობის ლიდერი, რომელსაც კონტროლს უწევენ „დაბალი“ ორგანიზაციები.

ფიქრობ, ახლა დამარცხდა ადგილობრივ ობორონცების უშვებელი პროვოკაცია ჩვენი შეკავშირებისა და ჩვენი ტაქტიკის სიმტკიცით.

ენერგიულათ ურჩევ მოწინააღმდეგეთ მომავალში უარყონ ასეთი ავანტიურა, როგორც იყო „თავის“ არსენალის წინააღმდეგ „გალაშქრება.“

დაივიწყეთ ყოველგვარი (წარსული) ფრაქციულობა და გაილაშქრეთ, ბატონებო, რუსეთის კონტრ-რევოლუციის წინააღმდეგ, სადაც ბურჟუაზია და მემამულენი (საერთაშორისო ბურჟუაზიის დახმარებით) კალენდინის, კორნილოვის და კარაულოვის მეთაურობით დაბუდებულია ნამდვილ ვანდეაში — ჩრდილო კავკასიაში.

სხვანაირად თქვენი ლოზუნგი ერთფეროვანი სოციალისტური მთაწრობის შედგენისა ნაროდნიკებიდან ბოლშევიკებამდე, მოქალაქენო, ცარიელი სიტყვებია, აზრის არ მქონე, რადგანაც ამნაირმა მთაწრობამ უნდა აწარმოოს ისეთი პოლიტიკა, რომელსაც ხელმძღვანელობს სახალხო კომისართა საბჭო, ე. ი. ქეშმარიტად დემოკრატიულ პოლიტიკას, პროლეტარიატის და გლეხობის, ყველა დამონებულია ინტერესის დასაცველად სოციალიზმისათვის.

არ შეიძლება ლაპარაკი იმაზე, რომ სოციალისტები (ბრჭყალებს გარეშე) ამაგრებდნენ ძველს მემამულურ და ბურჟუაზიულ წყობილებას, რომელიც ასე ძლიერ შერყეულია ომითა და რევოლუციით.

პირიქით, სოციალისტების (კიდევ ბრჭყალებს გარეშე) ვალია და მოვალეობა გასწმინდოს გზა და მშრომელთა ინტერნაციონალთან ერთად გასწიონ სოციალიზმისაკენ.

ამას უბრძანებს რევოლუციონერისა და სოციალისტის ქეშმარიტი დემოკრატიის პატიოსნება. სხვანაირად, ბატონებო, თქვენ არ

გეჰნებათ არავითარი თვალსაზრისი კლასიური ბრძოლისა ლოზუნ-
 გით — „პროლეტარებო ყველა ჭკეყნისა, შეერთდით.“

მხურვალეთ უსურვებ მოწინააღმდეგებს, ამხანაგებს, რომელ-
 თაც არ დავიწყნიათ სოციალიზმის ეს ანბანი, ძნელსა და საპასუ-
 ხისმგებლო დროში, დაბოლოს გონს მოსულიყვნენ და შეეგნოთ რე-
 ვოლუციონური ფრონტის მთლიანობა, ბრძოლის ფრონტის, უმო-
 წყალო ბრძოლისა იმპერიალიზმის, მსოფლიოს ყველა მტაცებელთა
 წინააღმდეგ და არ გამოსულიყვნენ ვერსალელებისა და ჟირონდის-
 ტების სამარცხვინო როლში. მ. ცხაკაია. („კაკ. რაბ.“ № 217).

3 დეკემბერი 1917. ქ. ტფილისი.

მ ი ტ ი ნ გ ი.

(ჩრდ. კავკ. დელეგაციის მოხსენება).

მთავარ სახელოსნოში მოხდა მიტინგი 6 დეკემბერს. მიტინგის
 მოწვევის მიზეზი იყო ჩრდილოეთ კავკასიიდან ჩამოსული დელეგა-
 ცია. ეს დელეგაცია დილის ათ საათზე მოვიდა დეპოში მთავარ სა-
 ხელოსნოს ადგილობრივ აღმასრულებელ კომიტეტის წევრის თანახ-
 ლებით და ეძებდნენ დეპოში კრებას, საცა მოხსენება უნდა გაეკეთე-
 ბიათ. დეპოში კრება იყო დანიშნული ოთხ საათზე. ჩვენ მოველაპა-
 რაკეთ, რომ გაგვეადვილებია დელეგაციისათვის მოხსენების გაკე-
 თება. სამ საათზე გულდოვზე შეგვეკრიფა ხალხი, მთავარ სახელოს-
 ნოს, დეპოს და ვაგონნი პარკის ერთად. ასე გადავწყვიტეთ. დელე-
 გაცია ჩავიდა ქალაქში სამ საათამდის სხვა საქმის გასაკეთებლად
 იმ პირობით, რომ სამ საათზე უსათუოდ უნდა ყოფილიყვნენ და-
 ნიშნულ ალავას, რაც შეასრულეს კიდევ. ჩვენ ეგ ამბავი შევატყო-
 ბინეთ ადგილობრივ კომიტეტს და დავავალეთ, რომ დანიშნულ
 დროზე მიტინგი მოეწვიათ. ადგ. აღმ. კომიტეტის წევრებმა ექვის
 თვალთ შეხედეს ამას, რადგანაც ბოლშევიკები ხელმძღვანელობდნენ,
 და უარი გვითხრეს. ჯერ ჩვენ უნდა გავიგოთ რა ხალხია და რაზე
 უნდა ილაპარაკოს დელეგაციამ და მერე მიტინგს დავნიშნავთო.
 ჩვენ ბევრი უმტკიცეთ, რომ დელეგაცია მუშებს არას დაუშავეს და
 იგი შესდგება მუშებისაგან, როგორც ბოლშევიკებისაგან, ისე მენ-
 შევიკებისაგან და ესერებისაგან. დიდი ბრძოლის შემდეგ, როგორც
 იყო, დავითანხმეთ. მიტინგი გაიხსნა სწორედ სამ საათზე, დელეგა-
 ციამ დაასურათა ჩრდილოეთ კავკასიის უმწეო მდგომარეობა. დე-
 ლეგაციამ ერთხმით აღიარა: ჩაჩნები არიან შეიარაღებული რევუ-

ლიარულ ჯარზე უფრო კარგათ, აქვთ საუკეთესო თოფები, ტყვიის-
 მფრქვეველები და პატრონები, რამდენიც უნდათ. ამ ჩაჩნების შეი-
 რალებას ხელმძღვანელობენ რამდენიმე მილიონერი, კარაულოვი,
 კრაევოი კომიტეტი და დონსკოი. მაგალითად: ერთი ეკითხება მო-
 მხსენებელს: საიდან მოდის იარაღი? ორატორი უპასუხებს: თქვენგან,
 თბილისიდან, რაც ხალხს ძალიან ალელვებდა. ნოემბრის უკა-
 ნასკნელ რიცხვებში მოჰკლეს ორი სალდათი, დასქრეს რამდენიმე
 მუშა და ცარცვა-გლეჯას ხომ ანგარიში არა აქვს. 24 თუ 25 ნოემ-
 ბერს ხალხს შეუნიშნავს საექვო ვაგონი, მისულან, გაუსინჯავთ და
 აღმოჩენილა იარაღი: რამდენიმე ვინტოვკა და პატრონები, რასაც
 ყარაულობდა რამდენიმე ჩაჩანი თაქოევის მეთაურობით, ეს თაქო-
 ევი ერთი კარაულოვის კომპანიონთაგანია. ხალხის ალელვება უკი-
 დურეს წერტილამდის აღწევს. მოინდომეს იარაღის დატაცება, მაგ-
 რამ ამ დროს ჩაჩნები ისვრიან მაღლა და ხალხი იფანტება. მეორე
 მხრიდან გამოვარდება თოფი და თაქოევი იჭრება სასიკვდილოთ.
 თაქოევი მოკლა ყაზახმა, ამბობს ორატორი და აქედან იწყება ტრა-
 ლედია. რამდენიმე ათასი კაცი ჩაჩნები მდიდრების მეთაურობით
 ესევა ქალაქ გროზნის და იკლებენ, ნავთის ქებს უკიდებენ ცეცხლს,
 მცხოვრებლებს ხოცავენ, ცარცვავენ, ატიტვლებენ ქალებს, ბავშ-
 ვებს. ვინც სახლებში ჩაიკეტა და გარეთ არ გამოდის, ამისთვის
 ბრბო თავს არ იწუხებს, მოაქვთ ნავთი, ასხამენ სახლს და უკიდებენ
 ცეცხლს და, როცა ცეცხლმოკიდებულ სახლებიდგან გამორბიან მუ-
 შები და მათი ცოლ-შვილი, ესვრიან თოფებს და ხოცავენ ჩიტები-
 ვით. ეს ნადირობაა მუშებზე გაბოროტებული მდიდრების ბნელი
 ხალხის საშეაღებით. დაანგრის რკინის გზები, დასწვს სადგურები.

არ ინდობენ არავის, დაიტაცეს ქალები და წაიყვანეს, არავინ
 იცის სად. აი ასე ასურათებს დელეგაცია ჩრდილოეთ კავკასიის ამ-
 ბებს და განსაკუთრებით ქ. გროზნისას, სადაც 50.000 მუშა მუშა-
 ობდა ნავთის ქებზე და ახლა აღარ დარჩა არც ერთიო. 7.000 დარ-
 ჩენილია უსახურავოთ, ულუკმაპუროთ, უტანსაცმელოთ, გაათავა
 ორატორმა.

ამ დროს თავმჯდომარე აცხადებს, რომ აღმასრულებელი კო-
 მიტეტის წევრს უნდა რიგს გარეშე განცხადება გააკეთოსო. ადის
 ტრიბუნაზე ად. კომ. წევრი და იწყობს არტისტულად ლაპარაკს:
 ჩვენი იმედი, ჩვენი ბედნიერება, ჩვენი გამომყვანი ყველაფერ გა-
 ჭივერებისაგან, რომელსაც ასე მოელოდა კაცობრიობა, ძლივს გვე-
 ღირსა და ახლა, როგორც ამბავი მოგვივიდა, გაურეკიათო. ალბათ
 კადეტური იყო — მოისმის ხმა მუშებისაგან. ორატორი ამბობს:

როგორც უნდა იყოს, კადეტური თუ არა, ერთნაირად ხელშეუხებელიაო. მაშინ ატყდა ხმაურობა. ბევრი ამბობს — ეგ ვილაცაა, მოსყიდულიაო, უნდა მიტინგი ჩაგვიშალოსო, თორემ რას ნიშნავს კადეტური დამფუძნებელი კრების გარეკვა არ შეიძლებაო. ამას გარდა, ჯერ არც კი ვიცით, გარეკილია თუ არაო. იგივე კადეტები კარაულოვის მეთაურობით მუშებს რომ სწყვეტენ და მათ საბჭოებს ანადგურებენ, რატომ ამაზე ორატორი ხმას არ იღებსო. კადეტებზე მტირალ ორატორს გააწყვეტინეს ლაპარაკი და ჩამოაბრძანეს ტრიბუნიდან. გ. ჩხეიძე. („ბრძოლა“ № 52).

თბილისის მუშათა და სალდათთა საბჭოს დეპუტატების სხდომა.

6 დეკ. მოხდა თბ. სალდათთა სექციის აღმასრულებელ კომიტეტის არჩევნები. სულ განახლებულ სექციის კრებას დაეწრენ 230 ახლათ არჩეული დეპუტატები. საერთოდ გარნიზონიდან არჩეულია 320-დე დეპუტატი. ირჩევენ 15 კაცს, ყველა დეპუტატებიდან უნდა აერჩიათ 45-46 აღმ. კომიტეტის წევრი. ამ კრების დამახასიათებელია ის, რომ იგი თითქმის ყველა კითხვებში დაიყო ორ ბანაკათ: ერთი მხრით — მემარჯვენე ბლოკი, რომელიც აერთიანებდა ყველა ფრაქციას, დაწყებული მენშევიკებიდან და გათავებული კადეტებით; მეორე მხრით — მემარცხენე ფრთა, შემდგარი მხოლოდ ბოლშევიკებისაგან.

არჩევნები აღმას. კომიტეტში უნდა მომხდარიყო პროპორციონალურ სისტემით, ე. ი. თითოეული ფრაქცია ირჩევს იმის მიხედვით, თუ რამდენი დეპუტატი ითვლება მასში. დიდი შეხლა შემოხლა გამოიწვია ერთმა ახალმა, სრულიათ მოულოდნელმა კითხვამ, მემარჯვენე ბლოკის მიერ წამოყენებულმა: აქვს თუ არა კრებას უფლება, აღმ. კომიტეტში აირჩიოს გარეშე პირები, არა დეპუტატები. (წესდების) თანახმად, რომელიც დამტკიცებული იყო ძველი მუშ. და სალ. საბჭოს მიერ, შეიძლებოდა აღმ. კომიტეტში გარეშე პირების (მაგ. რევოლუციონერ ორგანიზაციების წარმომადგენლების) არჩევა, წინეთ, მაშასადამე, ობორონცებმა საჭიროდ დაინახეს ამ მუხლის უსტავში დატოვება მთელი ცხრა თვის განმავლობაში, ახლა კი ფრონტი იცვალეს, ვინაიდან არ უნდოდათ აღმასრულებელ კომიტეტში სალდათთა მასას გაეყვანა ზოგიერთი ბოლშევიკები, რომლებიც სიაში იყვნენ მოთავსებული.

კამათის დროს ობორონცებმა ვერც ერთი სერიოზული საბუთი თავის პოზიციის გასამართლებლად ვერ წამოაყენეს. ისინი ჩაებლათ-

ქენ მხოლოდ ერთ უსუსურ მოსაზრებას: თუ საჭირო იქნება, აღმასრულებელი კომიტეტი კოოპტაციის საშვალეებით მოიწვევს სასურველ პირებს. დანარჩენი მათი საბუთები იყო მხოლოდ დემაგოგიური: მასამ თავის წრიდან უნდა აირჩიოს და სხ.

ბოლშევიკ ორატორებმა სულ ადვილად დაარღვიეს ობორონცების ახალ გამომცხვარი „საბუთები“, მეტადრე კოოპტაციის შესახებ და განაცხადეს შემდეგი: ჩვენ უნდა ვეცადოთ, რომ აღმასრულებელ კომიტეტში, როგორც უაღრესათ პოლიტიკურ ორგანოში, მოხედენ ნამდვილი, რევოლუციონური მუშაკები, სოციალისტურ-რევოლუციონურ პარტიების წარმომადგენლები, სულ ერთია: — ესენი სექციის წევრებია თუ არა. სასურველია ასეთი პირების პირდაპირ მასის მიერ, ძირიდან არჩევა, ეს იქნებოდა ნდობა ხალხის მიერ გამოცხადებული. კოოპტაცია კი ნიშნავს მოწვევას, მოპატიებას, ზევიდან დანიშვნას და როგორც ასეთს, არასოდეს არა აქვს საკმაო პოლიტიკური მნიშვნელობა და სიმძიმე.

მარა არავითარმა არგუმენტმა ობორონცულ ბლოკზე არ იმოქმედა და მათ ცოტა ხმის უმეტესობით (115 მათი მომხრე 105 ჩვენი) გაიყვანეს თავისი: სტატუტის მუხლი, რომელიც შემუშავებული და მიღებული იყო ორივე სექციის (მუშების და სალდათების) მიერ (ამ სერიოზულ ფორმალურ მხარეზედაც ბევრჯერ მიუთითეს ბოლშევიკებმა, მარა ამათ), გაუქმებულ იქნა, მხოლოდ ერთი სექციის, ობორონცული მცირე უმეტესობით.

მეორე კითხვით გადაიქცა ჩრდილო კავკასიის დელეგაციის რიგს გარეშე მოხსენება. მთელმა კრებამ დიდი ყურადღებით და აღელვებით მოისმინა შემადრწუნებელი და აღმაშფოთებელი ამბები კალედინ-კარაულოვ-დონსკოის მიერ შედგენილ ბარბაროსულ ურდოების, ჩანების და სხ. მხეცური თარეში ჩრდილო კავკასიაში (გროზნი, ვლადიკავკავი, გუდერმესი, პეტროვსკი და სხ.) დელეგაციამ მოითხოვა კავკასიის ცენტრიდან დაუყონებლივი დახმარება ჯარით და იარაღით.

ამხ. ცხაკაიამ დელეგაციის მოხსენების შემდეგ ცხარე და გრძნობიერი სიტყვა წარმოსთქვა, რითაც სასტიკათ გაკიცხა ამიერკავკასიის ობორონცების მოღალატობრივი ტაქტიკა, რომელმაც ხელი შეუწყო კონტრ-რევოლუციის თარეშს ჩრდილო კავკასიაში.

დასასრულ ბოლშევიკების წინადადებით გამოტანილ იქნა თითქმის ერთხმად დადგენილება დაუყონებლივ დახმარების შესახებ და არჩეულ იქნა კომისია (8 კაცი) პარიტეტულ საფუძველზე (ოთხ-ოთხი თვითეულ ბანაკიდან: ბოლშევიკური ფრაქცია და ბლოკი) ამ

კომისიას დაევალა: ფიცხლავ შეუდგეს ზომების მიღებას დაუყონებლივ დასმარების მისაწოდებლათ აწიოკებულ ჩრდილოეთისათვის. ამისთვის მიმართოს კატეგორიული მოთხოვნით ობორონცულ ცენტრს. ეს კომისია ამ ღამესვე შეუდგა მუშაობას.

არჩევნები აღმ. კომიტეტში დამთავრდა 8 დეკემბერს. შედეგები ასეთია: 23 წევრი ბოლშევიკებიდან, 27 ობორონცულ-ნაციონალისტურ ბლოკიდან. („ბრძოლა“ № 52).

12 დეკემბერი.

კავკასიელი ობორონცები კარაულოვის მოკავშირენი არიან.

მუშების, რკინის გზელთა და ჯარისკაცების დელეგაციამ, რომელიც ტფილისში მოვიდა გროზნიდან, გულდუმესიდან, ბაქოდან, დაგვიხატა კონტრ-რევოლუციის საშინელი სურათი, რომელიც მძვინვარებს ჩრდილო კავკასიაში.

კარაულოვისა და კალედინის მოქმედებამ მოგვცა უდიდესი პროვოკაცია, რომლის მსხვერპლნი შეიქნენ ათი ათასობით მუშები და გროზნოს ქალაქის გარეთა („ინოვოროდნი“) მცხოვრებნი.

მკვლელობა, ძალადობა, ტყვედ წაყვანა საშინელ პირობებში ქალებისა და ბავშვებისა ასობით, რამდენიმე კაზაკთა დემოკრატიული „სტანიცის“ მოსპობა, რომელთაც არ აღიარეს კარაულოვის ხელისუფლება—ასეთია ის სამწუხარო სურათი, რომელიც დაიხატა კონტრ-რევოლუციის საზიზღარ ხელით ჩრდილო-კავკასიაში. კარაულოვმა, რომელსაც საკმაოდ მხარი არ დაუჭირეს თავის დიქტატურისათვის რუს და კაზაკთა მცხოვრებლებმა, აგენტები მიუგზავნა მთიელებს და გამოიყვანა ისინი მუშებისა და ჯარისკაცების წინააღმდეგ. ავრცელებდა ყალბ ხმებს იმის შესახებ, თითქოს „ბოლშევიკები“ ილაშქრებენ მთიელების წინააღმდეგ, ემზადებიან ჩეჩნებისა და ინგუშების სოფლების გადასაწვავად. ამ პროვოკაციამ გამოიწვია ანარქია ჩრდილო კავკასიაში.

ამ პროვოკაციის შედეგია, რომ ჩრდილო კავკასიაში ნადგურდება არა მარტო დემოკრატია, ინგრევა რკინის გზა, ილუპება ტრანსპორტი. უკვე სამი კვირა გადის, რაც ჩრდილო კავკასიიდან ამიერ-კავკასიას პური არ მიუღია. ის, რაც გაჩერებული იყო პეტროვსკთან თუ ბაქოსთან, ჩვენ უკვე მივიღეთ, სხვას კი არა გზავნიან და არც შეუძლიათ გამოგზავნა. ფრონტზე მყოფ ჯარს და ა/კ

მცხოვრებთაც აუცილებელი შიმშილი მოეღო. ეს სამწუხარო ფაქტია, რასაც ექნება საშინელი შედეგი, ეს უნდა აღიარებულ იქნას.

ამავე დელეგატების მოხსენებიდან ჩრდილო კავკასიისა და ბაქოს შესახებ გამოირკვა კავკასიის მართველი პარტიის გამცემლური როლი. ფაქტიურად და დოკუმენტალურად დამტკიცებულია, რომ კარაულოვისა და პოლოვცევის ბანდები იარაღდებოდნენ იმ ხალხის დახმარებით, რომლებიც იყვნენ კავკასიის არმიის სათავეში. ბაქოს საბჭომ დააკავა 32 ვაგონი პატრონები, რომელიც ეგზავნებოდა აქედან კარაულოვს. ამ დღეებში, 7—8 დეკემბერს, ჩვენ გამოვააშკარავეთ კიდევ 7 ვაგონი პატრონების იმავე კარაულოვისათვის და ვაიძულეთ ჯარის ცენტრი დეპეშა გაეგზავნა ბაქოში ამ ვაგონების დაკავების შესახებ. ჩვენ კი ვამხილეთ ტელეფონით გამოწვეული კარაულოვის წარმომადგენელი, ველური დივიზიის შტაბს-კაპიტანი, რომლისთვისაც უნდა მიეცათ იარაღი და პატრონები კავკასის და გროზნის მუშებისა და ზოგიერთი კახაკების დასახვრეტად. ჩვენ დაეკავეთ კონტრ-რევოლუციონერების დამხმარე პირთა მამხილებელი დოკუმენტები.

გენერალი პრევეალსკი და მისი თანაშემწენი პირდაპირი მონაწილენი და მეგობრები არიან კარაულოვისა და პოლოვცევისა.

კომისარი დონსკოი და კავკასიელი სხვა ობორონცები, თითქმის სოციალისტები, ამ საქმის მონაწილენი არიან. ყოველ შემთხვევაში მათ აწევს მორალური და პოლიტიკური პასუხისმგებლობა ჩრდილო კავკასიის კონტრ-რევოლუციის მხარის დაჭერისა და შეიარაღებაში. იმის გარდა, რომ აქედან ეგზავნებოდა მათ იარაღი, ჩვენი ამიერ კავკასიის მთავრობა, უეჭველია, საოლქო ცენტრს დასტურით აქედან აძლევდნენ განკარგულებას დაეშალათ ჯარის ქვეითა ნაწილები გროზნოში და პიატიგორსკში. ამიტომ არა თუ ყურს უგდებდნენ გროზნოს და კავკასიის მუშების საჩივარს დახმარების შესახებ, არამედ აცლიდნენ მათ უკანასკნელ დასაყრდენს, რაც მათ ადგილებზე მოეპოვებოდათ.

გროზნოს მუშათა სისხლი, რუს მოსახლეობის წვალება საოლქო ცენტრის ობორონცების სინდისს დაამძიმებს. ეს აშკარად უნდა ითქვას. უნდა საქვეყნოთ გაკიცხულ იქნას რევოლუციის გამცემლები, რომელთაც არა სურთ აღიარონ სახალხო კომისართა საბჭოს ხელისუფლება და მხარს უჭერენ კონტრ-რევოლუციონერებს — კარაულოვებს და კალედინებს.

მძიმე პასუხისმგებლობა აწევს საოლქო ცენტრს იმის გამოც, რომ მათი პოლიტიკის წყალობით ჯარსა და მცხოვრებთ შიმშილი

მოელით, ბ. ბ. ჟორდანიამ და გეგეჭკორმა თავიანთი დანაშაულებრივი კავშირი ყარაულოვთან და კალედინთან მით, რომ ეს საჭიროა იმისთვის, რომ ა/კ. პურის შემოზიდვა არ მოაკლდეს ჩრდილო კავკასიიდან. ჩვენ მიუთითებდით, რომ მათი პოლიტიკა მიგვიყვანდა რკინის გზის დანგრევამდე. ჩვენი ნათქვამი გამართლდა უფრო ადრე, ვიდრე ჩვენ მოველოდით. რას ეტყვიან ა/კ. კომისარიატის შორსმჭვრეტელი პოლიტიკოსები ამიერ-კავკასიის მცხოვრებთ, რომლის ინტერესებისათვის თითქოს ისინი ამზადებდნენ ასეთ ამბებს ჩრდილო კავკასიაში.

დეე ემზადონ პასუხისთვის. პირველი სიტყვა, რომელიც იქნება მათი გამამტყუნებელი ისინი მოისმენენ კავკასიის ჯარის ყრილობაზე. მაგრამ ეს არ იქნება უკანასკნელი სიტყვა.

ასეთი დანაშაული დაუსჯელი არ რჩება, არა თუ ისტორიის სასამართლოს, არამედ—ახლანდელიც კი მათთვის იქნება ულმობელი და უმოწყალო. ს. შაუმეიანი. („კავკ. რაბ.“ № 217)

13 დეკემბერი

ტფილისის ქალაქის საბჭო

(11 დეკემბრის სხდომა)

ტფილისის ქალაქის საბჭოს უკანასკნელი სხდომა გაუგონარი სკანდალით დამთავრდა, რამაც ყველას აშკარად დაანახვა, ამ თითქოს დემოკრატიულ საბჭოს თუ არაფერი აქვს საერთო რევოლუციისთან, არამედ—ეს საბჭოს სრულიად ანგარიშს არ უწევს ქალაქის ღარიბთა ინტერესებს და რომ მისი უმრავლესობა, რომელიც მენშევიკებისა, მემარჯვენე ესერებისა და დაშნაკელებისაგან შედგება, სარგებლობს შემთხვევით ბურთი ჩასჩრას პირში ქალაქის მოსახლეობის ღარიბი ნაწილის წარმომადგენლებს.

საბჭოს სხდომა დაიწყო ქალაქის თავის ელიავას რიგს გარეშე განცხადებით შესახებ იმისა, რომ პურის მარაგი ქალაქში თავდება და ახლო დღეებში მოსალოდნელია შიმშილობაო. მდგომარეობა შეიძლება გამწვავდეს იმ გარემოებით, რომ ჩვენი ქალაქით გაივლიან ახლო ხანში ფრონტიდან რუსეთში მიმავალი ჯარებიო.

საბჭოს მენშევიკურმა და მემარჯვენე ესერულმა უმრავლესობამ მშვიდად მოისმინა ქალაქის თავის ასეთი განცხადება.

შემდეგ ქალაქის თავმა გამოაქვეყნა გამგეობის დადგენილება იმ ზომების შესახებ, რაც მიღებულ უნდა იქნას, რომ რამოდენიმეთ

შემსუბუქდეს შიმშილობის შედეგები. ერთ ერთ ასეთ საშუალებათა ქალაქის გამგეობას მიაჩნია ქალაქის მოწაფეთაგან განტვირთვა. ამიტომ გამგეობა წინადადებას იძლევა 12 დეკემბრიდან 10 იანვრამდე დაითხოვოს მოწაფეები და ურჩიოს მშობლებს გაგზავნონ თავიანთი შვილები სხვა გუბერნიებში და მაზრებში. ამასთან, სკოლების განთავისუფლებული შენობებით ისარგებლებენ ფრონტიდან მომავალი ჯარის კაცები. მენშევიკები და მემარჯვენე ესერები უსიტყვოდ ღებულობენ ამ დადგენილებას, ამასთან ზოგიერთი მათგანი წინადადებას იძლევა მოწაფეები დაითხოვონ 1 თებერვლამდე და სხვა. 1 სექტემბრამდეც კი მოითხოვენ სწავლის გადადებას მით უმეტეს, რომ ამ ეამად, სწორედ რომ ესთქვათ, მეცადინეობა არ არის, დრო ტყუილ-ა-უბრალოთ იკარგება.

ბოლშევიკების ფრაქციის სახელით ამ საგანზე გამოდის ამხ. ფ. მახარაძე. ის ამტკიცებს, რომ არაფერს არ მოიტანს ასეთი ზომით და სხვ. ამაში ის ხედავს მხოლოდ მატყუარობას გაბატონებული ფრაქციების—მენშევიკების და მემარჯვენე ესერების მხრით, იმის სურვილს, რომ თვალები აუხვიონ მცხოვრებთ, რომ თითქოს ქალაქის საბჭო ყოველგვარ ზომებს ღებულობს შეუმსუბუქოს მცხოვრებთ გაჭირვება. ერთი სიტყვით, ქალაქის განტვირთვა მოსწავლეებისაგან დათხოვნით ერთი ან ორი თვით მხოლოდ ფიქტია. მენშევიკებს და ესერებს სურდათ ამ კრიტიკულ მომენტში ზედმეტ მკამელთაგან განთავისუფლება, მაგრამ ამას ისინი ვერ მიაღწევნ იმ საბრალო ზომებით, რაც მათ გამოუშუშავენიათ, ნამდვილ ღონისძიებებზე კი, რაც კატასტროფას აგვაშორებდა, მენშევიკები და მემარჯვენე ესერები, რომლებიც ეგრეთ წოდებულ ამიერ-კავკასიის მთავრობის სათავეში უდგანან, სრულიად არ ფიქრობენ, პირიქით, ეს პარტიები საიდუმლოთ ან აშკარად ეხმარებიან კალენდინებს და კარაულოვებს, რომ მათ შექმნან ჩრდილო კავკასიაში კონტრ-რევოლუციონური მთავრობები მუშებისა და გლეხების წინააღმდეგ საბრძოლველად, მათ შეაიარაღეს ჩეჩნები და ინგუშები, რომელნიც კარაულოვის ბრძანებით და საოლქო საბჭოს თანხმობით, რომლის სათავეში დონსკოი და გეგეჰკორი არიან, მოახდინეს თავდასხმა რკინის გზის მუშებზე გროზნოში, გუდერმესში და სხვა ადგილებში, დაარბიეს ისინი, დასწვეს სადგურები, რკინის გზის ხაზი და ასე ფაქტიურად შესწყვიტეს რკინის გზის მოძრაობა... აქ თავმჯდომარე, მემარჯვენე ესერი მერხალევი, სიტყვას აწყვეტინებს ორატორს და ნებას არ აძლევს ლაპარაკისას.

ამის შემდეგ ისევ რიგ გარეშე განცხადებით მენშევიკების ფრაქციიდან გამოდის ახლად გამომცხვარი მიწად მოქმედების მინისტრის ამხანაგი ხმოსანი გელეიშვილი გავრცელებული ხმების სახალხო კომისართა საბჭოს მიერ დამფუძნებელი კრების გარეკის შესახებ. ეს განცხადება სავსეა ჩვეულებრივი ცილის წამებითა და აშკარა სიყალბითა და ინსინუაციით ბოლშევიკების პარტიის წინააღმდეგ, რევოლუციაში კი წინადადებას იძლევიან ტფილისის ქალაქის საბჭოს სახელით გამოცხადოს პროტესტი და შექმნილ იქნას დამფუძნებელი კრების დამცველი ორგანიზაცია.

გელეიშვილის შემდეგ სიტყვას იღებს მენშევიკი ხმ. იდაშკინი, რომელიც წინასწარ რამდენიმე საზიზღარ ბრალდებებს ისერის ხოლმე ბოლშევიკების წინააღმდეგ და წინადადებას იძლევა მიღებულ იქნას მენშევიკების რევოლუცია განუხილველად.

ამის წინააღმდეგ გამოდის ამხ. მახარაძე, რომელიც აღნიშნავს, რომ საბჭომ არ უნდა მიიღოს ასეთი რევოლუციები განუხილველად მით უმეტეს, რომ ეს არის უღირსი გალაშქრება და ინსინუაციები საბჭოს ერთი ნაწილის წარმომადგენლების წინააღმდეგ. მაგრამ საბჭოს უმრავლესობა მენშევიკების, ესერების, დაშნაკელების და სხვა მოკავშირეთა ხმებით ადგენს კენჭი უყაროს მენშევიკების რევოლუციას უკამათოდ. მაშინ ბოლშევიკების ფრაქციის წარმომადგენელი ამხ. მახარაძე ლებულობს სიტყვას კენჭის ყრის გამო. ის ენერგიულად პროტესტს აცხადებს მცხოვრებთა დიდ ნაწილის წარმომადგენელთათვის პირში ბურთის ჩაჩრას იმ დროს, როცა ამ წარმომადგენელთა წინააღმდეგ სწარმოებს წარმოუდგენელი წასისიანება. ამხ. მახარაძის სიტყვის დროს მენშევიკი რამიშვილი ჰყვირის ადგილიდან, რომ ბოლშევიკები არიან „პოგრომჩიკების“ წარმომადგენლები.

ეს სიტყვები და საერთოდ მენშევიკ—ესერ—დაშნაკების ბლოკის ასეთი მოქმედება აღშფოთებას იწვევს არა მარტო ბოლშევიკებს შორის, არამედ უპარტიო დამსწრეთა შორის.

ამის შემდეგ ბოლშევიკების ფრაქციას შეუძლებლათ მიაჩნია სხდომის დარბაზში დარჩენა და დემონსტრაციულად სტოვებს მას. („კავკ. რაბ.“ № 219).

14 დეკემბერი.

ამხანაგებო მუშებო და ჯარის-კაცნო!

არ დაიჯეროთ მენშევიკების, ესერების და ნაციონალისტების ახალი ტყუილი: „ბოლშევიკებმა დამფუძნებელი კრება გარეკესო“.

გარეკილ კადეტების და ესერების თათბირი, რომელიც თეთრი გვარდის ხმარებით და წინამძღოლობით თავრიდის სასახლეში შეიჭრა, რომ კონტრ-რევოლუციონური გადატრიალება მოეხდინა.

დამფუძნებელი კრება შედგება, როცა დეპუტატთა საერთო რიცხვის ნახევარი მაინც (400—500 კაცი) შეიკრიბება.

კონტრ-რევოლუციონერები (კადეტები და მათი მეგობრები „ზობორონცები“) უკანასკნელ ძალ-ღონეს ხმარობენ, რომ როგორმე მუშათა და გლეხთა მთავრობა დაამხონ და ამისთვის დამფუძნებელი კრების სახელით უნდათ ისარგებლონ, რომ თავისი ძალა-უფლება კვლავ აღადგინონ, რაც ოქტომბრის რევოლუციამ სამუდამოთ მოსპო.

ძირს კონტრ-რევოლუციონერები: დამფუძნებელ კრებაზე მათ ადგილი არ აქვთ!

გაუმარჯოს სახალხო დამფუძნებელ კრებას!

გაუმარჯოს სახალხო კომისრების საბჭოს!

გაუმარჯოს მუშათა და გლეხთა საბჭოების რესპუბლიკას.

10 დეკემბრის „საპროტესტო“ მიტინგები.

მენშევიკების საოლქო კომიტეტის მეთაურობითა და ხელმძღვანელობით 10 დეკემბერს თფილისში ექვს ალაგას გაიმართა „საპროტესტო“ მიტინგები, სადაც მენშევიკ-ესერების და ნაციონალისტების ორატორები კიცხვა-გმობას გამოსთქვამდნენ რუსეთის მუშათა და გლეხთა მთავრობისადმი, რადგან მან გაბედა და შეთქმულთა მცირე ჯგუფს (40-მდე კადეტ-ესერს) თავრიდის სასახლეში ძალით შესვლა და იქ თავისი სახელით დამფუძნებელი კრების გახსნის გამოცხადება არ დაანება. ამ შეთქმულ თავხედობას ჩვენი თავხედი მენშევიკებიც აჰყვენ, როგორც ჩვევიათ ხოლმე და თბილისშიაც სააგიტაციო მიზნით „საპროტესტო“ მიტინგები მოაწყვეს. სახალხო მიტინგი საზოგადოთ ღია ადგილზე ხდება, მარა რადგან თბილისში სამხედრო წესები აქვთ გამოცხადებული და თან ბალშევიკურ მასისაც ეშინიათ, მიტინგები დახურულ ალაგებზე მოახდინეს. აქ ყველგან მსმენელთა რიცხვი განსაზღვრულია და ორატორებიც თვითონ მენშევიკების საოლქო კომიტეტისაგან წინდაწინვე დანიშნული, აქედან ცხადია მოპირდაპირე პარტიას საშუალება წაერთვა, რომ ამ მიტინგებით მასაც ესარგებლა. მიუხედავად ამისა ბოლშევიკების საოლქო კომიტეტი მაინც შეეცადა ყველგან თავისი რეზოლუცია წარედგინა და ხალხისთვის გაეცნო. რამოდენიმე ალა-

გას ბოლშევიკების ორატორები აგიტაციის მოხდენასაც შეეცადენ და თავისი გამოსვლა სრული გამარჯვებით დააგვირგვინეს. ასეთი გამარჯვება შეხედებოდა მათ წინად მუშათა მთაფარ უბანშიაც, ნაძალადევში, რომ მასის მოთხოვნა . მიტინგი ღია ადგილზე, მოედანზე გაემართათ—არ უარეყოთ მენშევიკ მეთაურებს და ხმის მიცემა თარულათ მოეხდინათ.

ყოველ შემთხვევაში ექვსიდან სამ ალაგას ასეთ პირობებში ბოლშევიკური ლოზუნგების მასაში გამტკიცებას მოასწავებს და ვაი იმ ვითომდა მთავრობას და პარტიებს, რომლებიც ამ მასის წინააღმდეგ მიდიან დღეს ჩვენში.

ბალშევიკების საოლქო კომიტეტის რეზოლიუცია გავიდა: ნავთლულში, ავლაბარში და მუშტაიდში, ხოლო ნაძალადევში და სახალხო სახლში საკმაო საგრძნობმა ჯგუფმა მისცა ამ რეზოლიუციას ხმა. რაც შეეხება სახაზინო თეატრს, სადაც „ობორონცების“ მთელი არტილერია იყო დადგმული და მასასაც თავიდან ფეხამდე წმინდა ბურჟუაზიული სულსკვეთებით გაჟღენთილი, ცხადია, ბალშევიკების აგიტაცია რომ ყოფილიყო კიდევ, ვერას გააწყობდა, მარა მაინც... წარმოიდგინეთ, რომ აქაც აღმოჩნდა ჯგუფი, რომელიც ენერგიულად მხარს უჭერდა ბალშევიკურ ლოზუნგებს და ჩვენს შემდეგ რეზოლიუციას ხმა მისცა.

რეზოლიუცია კავკასიის ბალშევიკების საოლქო კომიტეტისა დამფუძნებელი კრების „გარეკაზე“.

1. კონტრ-რევოლუციონურმა ბურჟუაზიამ და ობარონის პარტიებმა სოციალ დემოკრატ მენშევიკებისა და მემარჯვენე ესერების სახით, რომლებიც უღონო არიან მუშათა და გლეხთა მთავრობასთან ბრძოლაში, მიმართეს უკანასკნელ ხერხს და დამფუძნებელი კრების კონტრ-რევოლუციონურ ელემენტების კერძო თათბირის საშუალებით წინააღუდგენ კანონიერ სახალხო მთავრობას, რომელიც დამყარებულია სრულიად რუსეთის მუშათა და სალდათთა დეპუტატების საბჭოების მეორე სიეზდის მიერ.

2. საზიზღარი ცილის წამების წინდაწინვე გასაწბილებლად, ვითომ სახალხო კომისრების საბჭოს, რომელიც ქვეყნის მშრომელი მასის სურვილის გამომხატველთა, არ სურს დამფუძნებელი კრების მოწვევა, სახალხო კომისარების საბჭომ დაადგინა, რომ გახსნას დამფუძნებელს კრება მაშინვე, როგორც კი წევრთა რიცხვის ნახევარი შეიკრიბება. ე. ი. 800 კაციდან 400 მაინც გამოცხადდება. მიუხედავად ამისა 28 ნოემბერს კერძოთ შეიკრიბა 38-მდე კაცი,

რომლებმაც, უწოდეს რა თავიანთ თავს დეპუტატები, არ მოისურვეს ამის დასამტკიცებლად თავიანთი დოკუმენტები მთავრობისათვის წარედგინათ და ისე თეთრ გვარდიელების და იუნკრების თანხლებით შეიჭრენ ძალით თავრიდის სასახლეში და დამფუძნებელი კრების გახსნა გამოაცხადეს. ამნაირათ ერთ მუჟა კონტრ-რევოლუციონერებს სურდათ. რომ თავისი ხმა რუსეთის მთელი ხალხის ხმათ გაესაღებიათ; ბურჟუაზიას და ობორონის პარტიებს სურდათ დამფუძნებელი კრების სახელს ამოფარებოდნენ და ისე აღედგინათ თავიანთი ბატონობა მუშებსა, გლეხებსა და სალდათებზე.

3. სახალხო კომისარების საბჭომ, რომლის პასუხისმგებლობის ქვეშ მიმდინარეობს ხალხისა და რევოლუციის ბედ-ილბალი, მშრომელი მასის ინტერესების დაცვის სახელით გადაწყვიტა შედგრათ შეგებრძოლოს მუშების და გლეხებისა და სალდათების მტრებს, რომელიც მათი ნება-სურვილს აბათილებენ; ამიტომ ბურჟუაზია მან ხალხის მტრათ გამოაცხადა.

4. დამფუძნებელ კრებას მხოლოდ მაშინ ექნება მნიშვნელობა, როცა ის საბჭოებს დაემყარება და მშრომელი მასის ნება-სურვილს გამოხატავს. დამფუძნებელი კრება მშრომელი ხალხის ლალა უნდა გახდეს, რომელიც მთელი რუსეთის ნამდვილ უფლებიან ერთათ ერთ პატრონათ უნდა ჩაითვალოს თუ ეს ლალა—პატრონი ხალხს მის ნება-სურვილს ვერ შეუსრულებს, მას შეუძლია იგი დააყენოს, გამოცვალოს. დამფუძნებელ კრებას მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეუძლია ქვეყანა დალუპვისაგან იხსნას, როცა იგი შემდგარი იქნება დაჩაგრულ და გაყვლეფილ კლასების ე. ი. მუშების, გლეხების და სალდათების წარმომადგენელთაგან.

5. ვიწონებთ რა სახალხო კომისარიატის საბჭოს ყველა მოქმედებას, რომელიც მიმართულია მემამულეების და კაპიტალისტების წინააღმდეგ და იმავე დროს დამცველია რევოლუციის და მთელი მშრომელი ხალხის საჭიროებათა, ე. ი. მუშების, გლეხების და სალდათებისა ჩვენ სალამს მიუძღვნით მუშათა და გლეხთა მთავრობას და აღუთქვამთ მას ჩვენის მხრით ყოველნაირ მხარის დაჭერას და დაცვას ყოველნაირი განსაცდელისაგან, საიდანაც უნდა გამომდინარეობდა ის.

გაუმარჯოს მუშათა და გლეხთა მთავრობას!

გაუმარჯოს სახალხო კომისარების საბჭოს!

გაუმარჯოს დამფუძნებელ კრებას მუშების, გლეხების და სალდათების წარმომადგენელთაგან შემდგარს!

ძირს ბურჟუაზია!

გაუმარჯოს სოციალიზმს! რ. ს. დ. მ. პ. — ბოლშევიკების.

(„ბრძოლა“ № 55).

მოწოდება გურულ ამხანაგებისადმი.

11 ნოემბერს, დამფუძნებელ კრების არჩევნების წინა დღით რამდენიმე ს. დ. ბალშევიკების ინიციატივით ქ. ოზურგეთში შესდგა პირველი დამფუძნებელი კრება ადგილობრივი რ. ს. დ. მ. პ. ბალშევიკების ჯგუფისა. ჯგუფი მოქმედობს და მის წინაშე მრავალი საჭირობოროტო კითხვები ისმება, რომლებიც უკვე მომწიფებულია დღეს გურიაში და დაუყოვნებლივ ორგანიზაციულად გადაჭრას მოითხოვს. ამასთან ერთად გურიის სხვა და სხვა სოფელში გაფანტულია ბევრი ჩვენი ამხანაგი, რომლებიც მოწყვეტილი არიან ერთმანეთს და ამიტომ საერთო მოქმედებას აშორებულნი. დღევანდელი საპასუხისმგებლო მომენტი თვითნებულ ჩვენგანს მოუწოდებს გამოცხიზლდეს და თავის წვლილი შეიტანოს საერთო საქმეში.

ყველა ზემოხსენებულ მიზეზების გამო ოზურგეთის ჯგუფმა რ. ს. დ. მ. პ. (ბალშევიკებისა) გადასწყვიტა მოიწვიოს ქ. ოზურგეთში ამა წლის 17 დეკემბერს კვირას, დილის 11 საათზე კონფერენცია ყველა გურიაში მომუშავე ბალშევიკებისა. ჯგუფი იმედოვნებს, რომ ამხანაგები ყრუდ არ შეხედებიან ამ მოწოდებას. აუცილებლად მიიღებენ მზურვალე მონაწილეობას კონფერენციაზე და დაწყებულ საქმეს შესაფერადაც დაავგირგვინებენ.

დღის წესრიგი:

1. მოხსენებები ადგილებიდან.
2. მიმდინარე მომენტი.
3. განწყობილება სხვადასხვა პარტიებთან.
4. ჩვენ პრესა.
5. ორგანიზაცია.
6. სხვადასხვა კითხვები.

ეს მოწოდება უმთავრესად ეხება ორგანიზაციულად შეკავშირებულ გურიაში მომუშავე ბალშევიკებს.

მისამართი მოსალაპარაკებლათ ამხანაგებისთვის: ოზურგეთი, ქალაქის აფთიაქი.

ბიურო ოზურგეთის ბალშევიკების ჯგუფის. („ბრძოლა“ № 55).

17 დეკემბერი.

მ ი ტ ი ნ გ ი

3 დეკემბერს ბათუმში შესდგა ბალშევიკების ბათუმის კომიტეტის მიერ მოწვეული მიტინგი, რომელზედაც მოხსენებით გამოვიდნენ ამხ.ამხ. კახიანი და პიასეცკი. გაცხოველებული კამათის შემ-

დეგ მიღებულ იქნა შემდეგი რეზოლიუცია, წარმოდგენილი ანხ. მიხ. კახიანის მიერ. სახალხო კრებას, ს. დ. ბოლშევიკების პარტიის მიერ მოწვეულს მიაჩნია, რომ ქეშმარიტი მუშურ-გლეხური მთავრობა არის სახალხო კომისართა საბჭოს მთავრობა, რომელიც ენერგიულად იბრძვის „ზავის, მიწის და თავისუფლების“ ლოზუნგების განსახორციელებლად. კრება სრულ ნდობას უტყუადებს ამ მთავრობას და ამავე დროს არა სცნობს ამიერ-კავკასიის კომისარიატს, რომელიც შედგენილია კოალიციის პრინციპით მსგავსად ჩამოგდებული კერენსკებისა და კიშკინების მთავრობისა. („კავკ. რაბ.“. № 223).

ნაციონალიზმი კავკასიაში და ფრონტის გატიტვლება

რევოლუციის უბოროტესი მტერი კავკასიაში იყო და დარჩება ნაციონალიზმი. მუსულმანების სტიქიურმა და სომხების ორგანიზაციულად ჩამოყალიბებულმა ნაციონალიზმმა 1905 წ. მოგვცა სომეხ-თათართა ქლეტა. ბოროტმა „შაითანმა“ მაშინ ისარგებლა ამ ერებს შორის არსებული მტრობით და სასიკვდილო მახვილი ჩასცა კავკასიაში რევოლუციას 1905 წ.

იგივე ნაციონალიზმი ბოროტად ათამაშებს კავკასიის ერებს ახლა, 1917 წლის რევოლუციაში. იმ ნაციონალისტურ კურსს, რომელიც აღებული აქვს ამიერ-კავკასიის სამ დიდ პარტიას, პირველი ნაბიჯიდანვე მოაქვს ყველაზე სამწუხარო შედეგები. მისწრაფება განვითარებისა და თვითგამორკვევის ეროვნებათა მიხედვით, ეროვნულ ტერიტორიათა განსაზღვრის ცდა, საკუთარი ნაციონალისტური პოლკების შედგენა -- ყველაფერი ეს გამწვავებული კლასთა ბრძოლის ატმოსფერაში და იმ დროს, როცა კავკასიაში იმყოფება ნახევარ-მილიონიანი რუსის ჯარი, რომელიც სამშობლოდან მოშორებული სამი წლის განმავლობაში აწარმოებდა ომს და იცავდა ამ ერების ინტერესებს. განსაკუთრებით დიდ აღშფოთებას იწვევს რუს ჯარისკაცებს შორის ის გარემოება, რომ ნაციონალური ჯარის ნაწილებს აიარალებენ და ტანთ აცმევენ რუსი ჯარის კაცების ხარჯზე. ხშირად იარაღს ყრიან პოლკებს, რომ იქვე შეაიარაღონ ახალი ნაციონალური ნაწილები. ცხადია, ნაციონალურ ნაწილებს მეტი ყურადღება ექცევა და მეტი ნდობითაც ეპყრობიან, ვიდრე ძველ ჯარს.

რუს ჯარისკაცთა შორის უკმაყოფილება და აღშფოთება კიდევ იმიტომ იზრდება, რომ ეს ეროვნებები გაერთიანდნენ რა ამიერ-კავკასიის კომისარიატში, ფაქტიურად ჩამოშორდნენ რევოლუციო-

ნურ რუსეთს და არ სურთ აღიარონ სახალხო კომისართა საბჭოს ზელისუფლება. იმ მთავრობის ზელისუფლება, რომელიც შექმნილია უწინარეს ყოვლისა მუშების და ჯარის კაცების მეცადინეობით, რომელმაც (ხელისუფლება) უზრუნველყო გლეხთათვის მიწა და ქვეყანას მისცა დროებითი ზავი.

კავკასიის ნაციონალიზმის ყველაზე სამწუხარო შედეგი არის ფრონტის დეზორგანიზაცია. ვიდრე ზავი არ არის შეკრული, ბუნებრივია, რომ ჯარი უნდა იცავდეს ფრონტს, მაგრამ კავკასიის ნაციონალისტების მიერ შექმნილ ატმოსფეროში განა მოიპოვება ძალა, რომელიც შესძლებდა რუსის ჯარის თავის პოზიციაზე გაჩერებას?

ყველაზე ავტორიტეტული კავკასიის არმიისათვის ამჟამად იქნებოდა ჩვენი პარტიის ხმა, მაგრამ ჩვენ სრულიად უღონო ვართ შევაჩეროთ ფრონტის ის სტიქიური მოძრაობა, რომელიც დაიწყო ყველგან.

როცა მოეწყო ამიერ-კავკასიის ავტონომიური კომისარიატი და უკანასკნელი კავშირი რუსეთის დემოკრატიასთან, რომელიც მენშევიკების საშუალებით არსებობდა, გაწყდა, ჩვენთვის აშკარა შეიქნა როგორც დღე, თუ რა შედეგებს მოგვიტანდა ის, და ჩვენც პირველ დღიდანვე წერილობითაც და სიტყვიერადაც ვაფრთხილებდით ამის შესახებ ამიერ-კავკასიის მმართველ პარტიებს.

ჩვენ ვამბობდით: თქვენ ისეთ პოზიციაზე დადექით, რომელიც დაგლუპავთ. ეს აუცილებლად გამოიწვევს ფრონტის დაშლას. არმია, — ვამბობდით ჩვენ, — უკმაყოფილო თქვენი ნაციონალისტური პოლიტიკით სტიქიურად, უორგანიზაციოთ დაიძრება ფრონტიდან, გაგანადგურებს თქვენ. ეს ახლა სავსებით გამართლდა. რამდენიმე კორპუსი უკვე დაიძრა და მოდის.

რა ზომების მიღება შეიძლება იმ უბედურების თავიდან ასაცილებლად, რომელიც შეიძლება მოხდეს ასეთი მასიური სტიქიური მოძრაობის დროს. სამწუხაროდ, ჩვენის აზრით, უკვე გვიანაა და არავითარი ზომები არ შეგვიძლია მივიღოთ.

ჯერ კიდევ, როცა გვიანი არ იყო, ჩვენ ვამბობდით: უარყავით თქვენი ნაციონალისტური და პარტიკულიზმული პოლიტიკა, აღიარეთ სახალხო კომისართა საბჭოს რევოლუციონური ხელისუფლება, გაატარეთ ცხოვრებაში მისი მიწისა და მუშათა დეკრეტები, ჯარის დემოკრატიზაცია, გასწყვიტეთ კავშირი კარაულოვთან და კალედინთან, გასწმინდეთ თქვენი კონტრ-რევოლუციონური შტაბი პრევეალსკის და დონსკოის მეთაურობით, გაილაშქრეთ ჩრდილო-კავკასიის კონტრ-რევოლუციის წინააღმდეგ, დაიკავეთ ჩრდილო

კავკასიაში რკინის გზა, რომ ამიერ-კავკასიის მცხოვრებნი და ჯარი არ დარჩენ უპუროთ, მაშინ ჯარი გაიმსჭვალება თქვენდამი ნდობით და შეუძლია აღიაროს თქვენი ხელისუფლება, მსგავსად იმისა, როგორც დასავლეთ ფრონტის არმია ნდობას უცხადებს სახალხო კომისართა საბჭოს და ასრულებს თავის რევოლუციონერ ვალს, იცავს ფრონტს ზავის შეკვრამდე.

და ახლა თუმცა დაგვიანებულია, მაგრამ თუ კი რაიმე ღონისძიება გვიშველის, ჯარების გადაყვანაში რაიმე წესრიგს შეიტანს, ან ზოგიერთ ნაწილებს ფრონტზე გააჩერებს, — ეს შესაძლებელი იქნება მხოლოდ ზემოდ ჩამოთვლილი ზომებით.

კავკასიის მენშევიკებმა უკანასკნელად ყაყანი ასტეხეს იმის გამო, თითქოს ბოლშევიკები თავიანთი აგიტაციით რუს ჯარისკაცებს მიმართავენ ადგილობრივ მცხოვრებლების წინააღმდეგ, თითქოს ფრონტიდან ჯარის დაძვრის მიზეზი ჩვენი ახიტაცია იყოს, მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს ერთ სხდომაზე ჟორდანია ჩვენი აგიტაცია შეადარა ცნობილ ველიჩქოს აგიტაციას; გეგეკორმა ჯარის ყრილობაზე მოიგონა პურიშკევიჩი, ერთიც და მეორეც გაიძახის „პროვოკაციაზე“ ბოლშევიკების მხრივ.

საკვირველი საქმეა. ჩვენ ვამხილებთ მათ პარტიას აშკარა ნაციონალისტურ პოლიტიკაში, რაც რუსის ჯარის მიმართ პროვოკაციას წარმოადგენს.

ჩვენ მიუთითებთ მათი პოლიტიკის აუცილებელ შედეგებზე და როცა ჩვენი აზრი მართლდება, მათ სურთ ბრალდება ჩვენ მოგვახვიონ, არა ჩვენი „აგიტაცია“, არა ჩვენი სიტყვები თქვენი ნაციონალიზმის შესახებ, არამედ, თქვენი ნაციონალისტური საქმენია პროვოკაცია არმიისადმი, რომელსაც ატოვებინებს ფრონტს.

არავითარი ცდა იმისა, რომ აიშოროთ პასუხისმგებლობა თქვენი პოლიტიკური სიბეცისა და უტაქტობის, თქვენი ნაციონალიზმის და კონტრ-რევოლუციონერების, რის გამო ჯარი ერთ ნაბიჯზედაც არ გენდობა — არ გიშველით.

სეპარატიული და ნაციონალისტური პოლიტიკის წამომწყებნი 1917 წელს კავკასიაში იყვნენ მენშევიკები, რომლებიც აშკარად გახდნენ ქართულ ნაციონალურ პარტიათ. არა ძველმა ნაციონალისტებმა, დაშნაკელებმა, არამედ მენშევიკებმა პირველად წამოაყენეს მოთხოვნილება საქართველოს ნაციონალურ ტერიტორიალური ავტონომიისა, ისინი იყვნენ ნაციონალური პოლკების მოწყობის ინიციატორები. მთავარი ისტორიული პასუხისმგებლობა და ყველა სა-

მწუხარო შედეგები ამ პოლიტიკისა თავს ატყდება ჟორდანიას, გეგეჯორს და კომპ.

პასუხისმგებლობას ისინი ვერ აიცილებენ და არავითარი თავის მართლება მათთვის არ არსებობს. ს. შაუმიანი. („კავკ. რაბ.“ № 223).

19 დეკემბერი.

დ ე პ ე შ ა.

ტრაპიზონი. ტრაპიზონის მუშათა საბჭოს დეპუტატების ხელახალა რჩევნებში დიდი უმრავლესობა ბოლშევიკები გავიდა. საბჭოს თავმჯდომარეთ აირჩიეს ბოლშევესკი კვირკველია. პ ა ნ კ რ ა ტ ო ვ ი. („ბრძოლა“ № 59).

20 დეკემბერი.

მენშევიკური მუშ. დეპ. საბჭო და ჩვენი ტაქტიკა.

ცნობილია, რომ მენშევიკები, მეტადრე ჩვენებური მენშევიკები, საუცხოვო დემაგოგები არიან. ცნობილია აგრეთვე, რომ ისინი წმინდა წყლის ბურჟუაზიული დიპლომატები არიან, ე. ი. ისეთები, რომელთა შესახებ ტალეირანმა სთქვა: ენა იმისთვის გქონდეს, რომ საუკეთესოთ დაფარო თავის გულის ნადები, თავის აზრებით. ცნობილია, რომ მენშევიკები პოლიტიკურ-რევოლიუციონურ გულწრფელობას სრულიათ მოკლებული არიან; სამაგიეროთ ისინი უხვათ დაჯილდოვებულნი არიან თვალთმაქცობით და ფარისევლობით. ცნობილია, რომ მენშევიკებს არ შეუძლიათ აწარმოონ წმინდა კლასიური, პროლეტარული, მარქსისტულ-რევოლიუციონური, პირდაპირი, პრინციპიალური შეურყეველი პოლიტიკა. სამაგიეროთ მათი პოლიტიკა—ეს რყევის, ორჭოფობის, ორ სკამზე ჯდომის, წაჯექუქუჯექობის, სრული უპრინციპობის და ოპორტიუნიზმის პოლიტიკაა. ცნობილია ისიც, რომ აღნუსხული თვისებებით დახასიათდება საზოგადოთ ყოველი წვრილ-ბურჟუაზიული პარტია და კერძოთ წვრილ-ბურჟუაზიული პარტია მენშევიკებისა. ცნობილია, რომ მენშევიკებს ერთობ აწიწმატებს ასეთი დახასიათება მათი ნამდვილი, რეალური შინაგანი ბუნების. ისინი თავს იკატუნებენ უსამართლოთ, უდანაშაულოთ შეურაცყოფილ უმანკოებათ, მარა რა უნდა ქნან უტყუარი, შეურყეველი ფაქტის წინაშე. ისინი უძლური არიან თავი იმართლონ სიტყვით, როცა საქმენი მათნი აშკარათ ლაღადებენ მათ წინააღმდეგ.

შევერდეთ ერთ ახალ ფაქტზე, რომელიც საუკეთესო ილიუს-ტრაციაა (მაგალითი) ზემოთ გამოთქმულ აზრის დისამტკიცებლად.

შაბათს, 16 დეკემბერს სხდომა ქონდა თფ. მუშათა დეპუტატების საბჭოს. თავმჯდომიარობდა ჩვენებური ობორონცების ცნობილი ბელადი—ნ. ჟორდანი. უმთავრესი საკითხები იყო: 1. ხელახალ არჩეულ დეპუტატების (მანდატების) დამტკიცება. 2. არჩევნები მუშათა სექციის აღმ. კომიტეტში 3. არჩევნები დელეგატების—კავკასიის მუშათა დეპუტატის საბჭოების სიეზდზე, რომელიც უნდა გახსნილიყო 17 დეკ. ტფილისში. დიდი დავა, შეხლა-შემოხლა, ობსტრუქცია გამოიწვია პირველმა საკითხმა—მანდატების დამტკიცებამ და ის სრულიათ ბუნებრივი იყო, რატომ გამოირკვა, რომ ძველ მენშევიკურ საბჭოს მიერ დამტკიცებული საარჩევნო სისტემის წყალობით განახლებულ მუშათა საბჭოში გასულან თითქმის ყველა მენშევიკები, დაშნაკთა და ესერთა მცირე რიცხვის მიმატებით. ამ სიტყვების წყალობით საბჭოს გარეთ დარჩენილან რამდენიმე ათასი მუშების წარმომადგენელნი—დეპუტატები, არჩეულნი უმცირესობის მიერ. როგორ მოხდა ეს? საქმე იმაშია, რომ ეს საარჩევნო სისტემის ძალით (რომელსაც ეძახიან მსაფორიტარულ სისტემის) თვითიული ორგანიზაციის კრება (პროფკავშირი, ფაბრიკა ზავოდი, ცეხი, სახელოსნო და სხვა) უმეტესობით; უმცირესობა კი, რაც უნდა მრავალ რიცხოვანი იყოს იგი, რჩება უდეპუტატოდ უწარმომადგენლოთ. მაგ. მუშების რომელიმე ორგანიზაცია შესდგება, ვთქვათ, 1000 კაცისაგან. საბჭოს წესდების ძალით 100 კაცი ირჩევს ერთ დეპუტატს. ვთქვათ, რომ ამ კრებაზე მუშები ემხრობიან მხოლოდ ორ პარტიას: მენშევიკებს და ბოლშევიკებს. ამ შემთხვევაში კენჭი ეყრება ორ სიას: № 1 და № 5. ვსთქვათ, პირველ ნომერს ხმა მისცა 501 კაცმა, მეორეს 499. ამ სისტემის ძალით ამ შემთხვევაში ათივე დეპუტატი არჩეულ უნდა იქნას პირველ სიიდან. რომელმაც უმეტესობა შიილო, თუ გინდ ერთ ხმით, ვერ გადის ვერც ერთი დეპუტატი.

აი ასეთი საარჩევნო სისტემის წყალობით განახლებულ მუშ. საბჭოში მოხდენ მხოლოდ ობორონცები მენშევიკების მეთაურობით და საბჭოთა გარეშე დარჩენ რამდენიმე ათასი მუშები, რომლებიც იზიარებენ ბოლშევიკურ ინტერნაციონალისტურ პოზიციას.

ძველმა მენშევიკების საბჭომ დააკანონა ასეთი საარჩევნო სისტემა იმ განძრახვით, რომ საბჭოდან გარეკა ბოლშევიკურათ მოაზროვნე პროლეტარიატი და კიდევ მიაღწიეს მიზანს: ამიერიდან

„განხლებულ“ მუშ. დეპ. საბჭოში ველარ გაიგონებთ ხმას ბოლშევიკებისას, ე. ი. რევოლუციონერ სოციალისტებისას.

ამ სისტემის წყალობით მოხდა ის, რომ ტფ. პროლეტარულ ცენტრიდან (მთავარი სახელოსნოები დს რკინის გზის დეპო) ბოლშევიზმის მომხრე 1600 მუშა დარჩა იმ ორგანიზაციის გარეშე, რომელსაც ჰქვია მუშათა დეპუტატების საბჭო! ამ სისტემის წყალობით რევოლუციონერ-დემოკრატიულ და სოციალისტურ ორგანოს (ასეთი უნდა იყოს მუშათა საბჭო) გარეშე დარჩენ მუშები, რომლებიც დგანან ნამდვილი რევოლუციონერ დემოკრატიულ სოციალისტურ ნიადაგზე.

აი, ამ კითხვის გარშემო ბოლშევიკები ამ სხდომაზე შეეცადენ პრინციპიალურ კამათში, დავაში გამოეწვიათ მენშევიკები, მარა ამათ: მენშევიკურ-ობორონცული საბჭო, ხელი-ხელ ჩაკიდებული თავის პრეზიდენტთან ერთად, სასტიკი წინააღმდეგი იყო კამათის ბოლშევიკების მიერ წამოყენებულ კითხვის გარშემო: რომ მაქორიტარული სისტემის მაგიერ განახლებულ საბჭოში აერჩიათ დეპუტატები პროპორციონალური სისტემის საფუძველზე, როცა თვითეულ პარტიას, რომელსაც ძირი გადგმული აქვს მუშათა მასაში, შეუძლებელია საბჭოში იყოლიოს თავის წარმომადგენლები. მიუხედავად იმისა, რომ პრეზიდენტის და მისი მონა-პორჩილი მენშევიკური საბჭო თავგამოდებით ცდილობდა ხელის შეშლას მოწინააღმდეგეებისათვის, ბოლშევიკური ფრაქციის წარმომადგენლებმა ფ. მ ა ხ ა რ ა ძ ე მ და თ. კ ა ლ ა ნ დ ა ძ ე მ-მაინც შესძლეს სასტიკათ დაგმობა ამ საბჭოის და მისი მეთაურების საქციელის. მათ ხაზი გაუსვეს იმას, რომ მენშევიკები გაურბიან საუკეთესო დემოკრატიულ საარჩევნო სისტემას, რომლის თანახმად არჩევნები ხდება ქალაქ. და ერობათა საბჭოებში, დამფუძნებელი კრებაში და სხვა. მათ დაგმეს მენშევიკების ფარისევლობა და თვალთმაქცობა, დემოკრატიის მათ მიერ დატყუილება, რომელიც გამოიხატება იმაში, რომ სახელით უპარტიო, რევოლუციონერ-დემოკრატიული და სოციალისტური ორგანო, საქმით გახდეს პარტიულათ (მენშევიკურათ), არა დემოკრატიულათ, არა რევოლუციონერათ, არა სოციალისტურათ; ერთი სიტყვით, ობორონცულ კონტრ-რევოლუციონერათ. მათ ხაზი გაუსვეს იმ გარემოებას, რომ მენშევიკები ამ საქციელით ჰირდაპირ თიშავენ პროლეტარიატს და ეუბნებიან მას: მუშა მენშევიკს არაფერი საერთო არა აქვს მუშა ბოლშევიკებთან, ისინი ერთმანეთის მოსისხლე მტრები არიანო. აი ამის მომქმედი ხალხი უსირცხვილოთ გაიძახის: რას-სოლნიკებია ბოლშევიკებიო. მათ კატეგორიულათ მოსთხოვეს მენ-

შევიკურ საბჭოს, დემეტკიკებიანთ არჩევნები პროპორციონალურ ნიადაგზე და როცა ამ სამართლიან მოთხოვნილებაზე მენშევიკებმა უტიფარი დაციწვით გაგვეცეს პასუხი, ჩვენმა ფრაქციამ პრეზიდუმს გადასცა წერილობითი განცხადება შემდეგი შინაარსის: „ჩვენ, ბოლშევიკები, უარს ვამბობთ მუშათა სექციასში მუშაობაზე მანამ, სანამ ის არ განახლდება პროპორციონალურ არჩევნების საფუძველზე, ამავე დროს, განვაგრძობთ მუშაობას სალდათთა და მუშათა გაერთიანებულ საბჭოში“.

ეს დადგენილება არის ერთად ერთი სწორი პოზიცია, რომელიც აუცილებლათ გამომდინარეობს მენშევიკების სამარცხვინო ნაბიჯიდან.

მოწინავე მუშების ვალია აწარმოვონ სისტემატიური და შეურიგებელი კამპანია მენშევიკურ საბჭოს წინააღმდეგ და აიძულონ იგი პროპორციონალურ სისტემის მიღებას. ამ მიზანს უნდა ემსახურებოდეს ყოველი მუშა, რომელსაც დემოკრატათ მაინც მიაჩნია თავი.

ბოლშევიკურმა ფრაქციამ ამ განცხადების შემდეგ კრება დემონსტრატულიათ დასტოვა.

დანარჩენი ორი კითხვაც მენშევიკურმა საბჭომ, რასაკვირველია, მენშევიკურათ გადასწყვიტა: აღმ. კომიტეტში და სიეზდზე აირჩიეს მხოლოდ ობორონცები.

ამნაირათ, როგორც მკითხველი ხედავს, მენშევიკებს უკანასკნელი იერიში მოაქვთ ბოლშევიკებზე, ჩვენი ვალია, თავი დავიცვათ და შეტევაზე გადავიდეთ. დამსწრე („ბრძოლა“ № 61).

21 დეკემბერი.

„დღესასწაული“.

გუშინ ქართველმა ნაციონალისტებმა ნოე ჟორდანიას მთელი ქართველობის ბელადათ გამოაცხადეს. დღეს ქართველი მუშათა გაზეთი მოუწოდებს ქართველ მუშებს იდღესასწაულონ ამ ბელადის დაბადების დღე. აქედან მხოლოდ ერთი ნაბიჯი აკლია, რომ მენშევიკების პარტია გადაიქმნეს ქართველი მუშების პარტიათ. კემმარიტათ რევოლიუციონურ ხანაში ვცხოვრობთ!

როგორ გამოეხმაურებიან გელეიშვილის მოწოდებას ქართველი მუშები? მიხედებიან თუ არა ისინი, რომ მათი ხელმძღვანელი ორგანოები საჭიროთაც აღარა სცნობენ დამაღონ თავისი ნაციონა-

ლისტური კურსი? იგრძობენ თუ არა ისინი, რომ ქართველი მენ-შევიკების პოლიტიკა სავსებით უარყოფს ინტერნაციონალს და მით კავკასიის მუშათა მოძრაობას საბელდისწერო მომავალს უმზადებს.

ჩვენ კი ჩვენის მხრივ ვიტყვი: „ერთობის № 220-ში დასტამბული მოწოდება ქართველ მუშებისადმი სულაც არ არის შემთხვევითი მოვლენა. ის ერთი პატარა რგოლია იმ მიმდინარეობისა, რომელმაც მენშევიკების ოპორტიუნიზმი ამ უკანასკნელ ხანს ნაციონალიზმამდე ჩამოაგორა. („ბრძოლა“ № 61).

23 დეკემბერი.

ხულიგანთა პოგრომი ჩვენში.

უწყსოება და ხულიგანური დარბევა ჩვენშიაც დაიწყო. თითქმის ერთდამივე დროს იწყება ეს ქუთაისში, სარაყამიშში, ალექსანდროპოლში და განჯაში. საწუხაროდ ყველგან ჯარის ხულიგანური ნაწილი განურჩევლად ეროვნებისა მეთაურობს ამ საზიზღარ თავდასხმას ხალხზე. ამბობენ ქუთაისის აწიოკებაში და საქონლის დატაცებაში დიდ მონაწილეობას იღებდნენ ქართველი ჯარისკაცებიო. სადგურ განჯაზე თავდასხმის და მდგომარეობის შესახებ კორესპოდენტი შემდეგ შემხარავ სურათს აგვიწერს: „თავს დაგვესხენ შეიარაღებული რაზმები, რომელთაც ცეცხლი წაუკიდეს ბათალიონის ყაზარმას, მე-7 როტის სალდათები ძალით გარედ გამოგვეყარეს, სადგურის მახლობლად დასწვეს 279 დრუჟინის სადგომი: ბევრი დაიჭრა, ბევრიც მოკლეს. სასურსათო პუნქტი გაცარცვეს, გაცარცვეს აგრეთვე ყველა მცხოვრებნი ქვედა და ზედა უბნებისა. ამ წუთში არეულათ სროლა რამოდენიმეთ მიწყნარდა, მარა მოვლიან, რომ ღამით შემოტევას და თავდასხმას ისევ ანახლებენ. მოსალონელია აიკლონ ნავთის და სხვა ნივთიერების საწყობები, აგრეთვე ცეცხლის მქრობელთა ბინა. მაშველი ჯერ არსაიდან სჩანს. სადგურზე თავი მოიყარა თავზარდაცემულმა ტიტველმა ხალხმა. მხოლოდ ამ წუთებში გამოვიდა დასახმარებლად ქართველთა პოლკის ნაწილი, რომლის იმედი დიდია, თუ მას იარაღი საკმარით აღმოაჩნდა. გამეღელი ეშელონები თავის ნებით იჭერენ მატარებლებს, სცვლიან კონდუქტორებს და მიემგზავრებიან. ამ საათში სად. შამქორიდან ცნობა მივიღეთ, რომ რკინის გზა აყარესო: მარა რამდენათ სარწმუნოა ეს არ ვიცით. მატარებელს № 22-ს სად. დაბაშლისთან ლოკომოტივი მოხსნეს და ვაგონები სულ ერთიანათ გასცალეს. საქონელი თავიანთ ფურგუნებზე გადააქვთ. სადგურის მოსამსახურეები, გარდა

ტელეკონისტისა, გაიქცენ. მდგომარეობა კრიტიკულია. ვხივართ, როგორც ალყაშემორტყმულ ციხეში და ყოველ წამს თავდასხმას მოველით. შველა არსაიდან არ სჩანს. გვინდოდა ჩვენც აქედან წასვლა, მაგრამ ახლა აღარ შეიძლება, რადგან ირგვლივ განუწყვეტელი თოფის სროლაა და არც ვინმეა ისეთი, რომ მატარებელი შეადგინოს.“ („ბრძოლა“ № 63.)

29 დეკემბერი.

ობორონცებმა (მენშევიკები და მემარჯვენე ესერები) ნაციონალისტურ პარტიებთან კავშირში, უსუსურებმა იმისთვის, რომ გაეთიშათ კავკასიის არმიის მეორე ყრილობა, მოახდინეს რასკოლი საოლქო საბჭოში. ეს კიდეც არაფერია, საოლქო საბჭოს ამ უმცირესობამ) 48 კაცი 100-დან) მთელი საბჭოს ნების წინააღმდეგ მოაწყო ორგანიზაცია, რომელიც იწოდება საოლქო საბჭოდ და დანაშაულობრივის წესით ხელში ჩაიგდო სამმართველოს მთელი ქონება და მთელი ტექნიკური აპარატი.

რასკოლიკების ეს ჯგუფი წავიდა მე-2 საარმიო ყრილობის წინააღმდეგ. ძალადობას ხმარობს საოლქო საბჭოს უარავლესობის ნებაზე, სარგებლობს რა ტფილისში ჯარის ნაწილების არ ყოფნით, რომელიც დაიცავდა საოლქო საბჭოს კანონიერ შემადგენლობას. კავკასიის ჯარმა დაუყონებლივ უნდა ამოიღოს ხმა ერთი მუჭა დეზორგანიზატორების მიერ შელახული არმიის უფლებებისა და მისი კანონიერი უმაღლესი ორგანოს—საოლქო ყრილობის დასაცავად. ჯარისა და მხარის ყველაზე უფრო მძიმე მომენტში ობორონცებმა მოღალატურად ჩასცეს მახვილი ზურგში მიმავალ, შიმშილითა და სიცივით განაწამებ არმიას, არივ-დარიეს საოლქო საბჭოს მუშაობა, რომელიც მოწოდებული იყო შეემსუბუქებია ჯარისკაცთა საჭიროებანი და ტკივილები.

დეე იცოდეს მთელმა რევოლუციონერმა არმიამ, რომ ერთმა მუჭა გამყიდველებმა გადადგეს რა ვერაგული და დანაშაულებრივი ნაბიჯი, აწყობენ სამოქალაქო ომის პროვოკაციას და მთელი პასუხისმგებლობა დამლუპველი შედეგებით თავს ატყდება ობორონცულ-შოვინისტურ პარტიებს, რომელთა მითითებით მუშაობენ რასკოლიკები. („კავკ. რაბ.“ № 230)

ჯარისკაცთა ყველა საბჭოებს და კომიტეტებს. კავკასიის არმიის ყველა ჯარისკაცო.

ამხანაგებო ჯარისკაცებო. კავკასიის არმიის მეორე ყრილობა დაიხურა 23 დეკემბერს. როგორც ჩრდილოეთის და დასავლეთის ფრონტების ყრილობები, ისე კავკასიის არმიის ყრილობა დადგა მუშურ-გლეხური რევოლიუციის დაცვის ნიადაგზე, აღიარა მუშურ-გლეხური ხელისუფლება—სახალხო კომისართა საბჭო, მხარი დაუჭირა მის დეკრეტებს მიწაზე, ზავზე, მუშათა კონტროლზე და სხ. ყრილობამ გააჰიკცა მენშევიკების და მემარჯვენე ესერების ობორონტული და შემთხანმებლური პოლიტიკა; ყრილობის დიდი უმრავლესობა აღმოჩნდა ბოლშევიკების პარტიისა და მემარცხენე ესერების მხარეზე.

ყრილობამ აღიარა საბჭოთა ხელისუფლების მუშათა, ჯარისკაცთა და გლეხთა მთელი პოლიტიკა და უარყო ამიერ-კავკასიის კომისარიატი როგორც არა საბჭოთა და რევოლიუციონური ორგანო. ყრილობამ დაადგინა დაიწყოს ორგანიზაციულად მოწყობილ ბრძოლა კავკასიაში არსებულ კონტრ-რევოლიუციასთან და პირველ რიგში ეკრედწოდებულ თერგ-დალესტანის მთაერობის ყაზახთა და მთელი მემამულეების წინააღმდეგ. ამ „მთაერობამ“ მიუსია ჩეჩნები მშრომელ ყაზახობას და გლეხობას. ცდილობენ ერთმანეთს შეატაკონ ყაზახობა და გლეხობა, ჰბედავს ჯარის ნაწილების განიარაღებას და არ უშვებს ფრონტისთვის გამოსავავენ პურს. ყრილობამ დაადგინა კავკასიის არმიის სრული დემოკრატიზაცია, მან დაადგინა იარაღი მისცეს სათადარიგო ჯარისკაცთ, რომელთაც სამსახურადან ანთავისისუფლებენ, რომ ჯარისკაცებმა, მუშებმა და გლეხებმა იარაღით დაიცვან მუშურ-გლეხური რევოლიუციის მონაპოვარი.

ამხანაგო ჯარისკაცებო. უმაღლესმა მთავარსარდალმა კრილენკომ გვაცნობა, რომ გერმანიამ თანხმობა განაცხადა საერთო ზავზე უანექსიოთ და უკონტრიბუციოთ. განაცხადა გაანთავისუფლოს დაჰერილი ტერიტორია. რუსეთის რევოლიუციის ძლიერებით და თავიანთი მუშების გავლენით დასთანმდენ გერმანელი კაპიტალისტები ამაზე. მაგრამ ისინი ჯერ კიდევ თანახმა არ არიან თვითგამორკვევა მიანიჭონ მათი ხელისუფლების ქვეშ მყოფ ერებს. ჯიუტობენ აგრეთვე საფრანგეთისა და ინგლისის კაპიტალისტები, ყოველის მხრივ ცდილობენ ჩაშალონ ზავის საკმე და განაახლონ მსოფლიო სისხლიანი ელექტა, მაგრამ ამას ისინი ვერ შესძლებენ.

გერმანიის, ავსტრიის, საფრანგეთის და ინგლისის მუშები რუსეთის მუშებთან და გლეხებთან ერთად დაგლეჯენ იმპერიალისტების მიერ სისხლით შეღებილ ბორკილებს და დააწესებენ საყოველთაო დემოკრატიულ ზავს. მაგრამ იმ დრომდე, ამხ. ჯარისკაცებო, თქვენ არ უნდა მიატოვოთ პოზიციები თავისი ნებით, სახალხო კომისართა საერთო და არმიის საოლქო საბჭოს დადგენილებათა გარეშე, თქვენ არ უნდა გაატიტვლოთ ფრონტი რუსეთის რეპუბლიკის ეს განაპირა ადგილი ქურთების ბანდების გასაცარცევადა.

წინასწარი ზავი შეკრულია, ზავიც ახლოსაა. ახალი საოლქო საბჭო კავკასიის არმიის მიერ არჩეული 100 კაცი, რომელთაგან 52 — ბოლშევიკი და მემარცხენე ესერია, შეუდგა ყრილობის დადგენილებათა ასრულებას და აგრეთვე კავკასიის ჯარის გეგმიან დემობილიზაციას. მაგრამ, ამხანაგებო ჯარისკაცებო, მთელი ჯარი რომ ერთბაშად მოიხსნას და დაიძრას რუსეთში — ის გაანადგურდება მთელს ამიერ-კავკასიას; საკმარისი არ იქნებოდა მატარებლები, რომ ერთბაშად გადაეყვანა, განსაკუთრებათ ახლანდელი არევ-დარევის დროს, ორთქმავალების მოძრაობა კიდევ უფრო არეულია და მოშლილი განჯის გუბერნიაში და თერგის ოლქში რკინის გზაზე მომხდარი თავდასხმების გამო. ასეთ შემთხვევაში ჯარისკაცებს მოუხდებოდათ ხეტიალი სოფლიდან სოფელში, ქალაქიდან ქალაქში, გამომოსაკვებ ადგილებიდან დაშორებულთ. ფრონტზე დარჩებოდა გამოუზიდავი სურსათი, იარაღი და სხვა. რამოდენიმე ას მილიონად ღირებული. მრავლად მორეკილი ცხენები რკინის გზის სადგურებთან გადასაგზავნათ საკვების უქონლობით დაიღუპებოდა. ბევრი ხალხი დაიღუპებოდა ავადმყოფობით, რასაც მიიღებდნენ ამ ზამთარში ხანგრძლივი სიარულით ნახევრად შშიერები.

საჩქაროდ ზავის შეკერის გულისათვის, თქვენი სიცოცხლის და მრავალ მილიონათ ღირებული ქონების შენახვისათვის, რომელიც (ქონება) მუშების და გლეხების საკუთრებაა, ჯარის იმ უწყესრიგობის თავიდან ასაცილებლად, რაც დამლუპველი იქნებოდა ამიერ-კავკასიის მუშებისა და გლეხებისათვის ჩვენ მოუწოდებთ ჯარისკაცთა ყველა რევოლიუციონურ ოგანიზაციებს, კავკასიის ჯარის ყველა ჯარისკაცთ შეაჩერონ თავისი ნებით და მოუწყობელი მოძრაობა ჯარის ნაწილისა პოზიციებიდან, ჩვენ მოუწოდებთ ყველა ჯარისკაცთ რევოლიუციონური თვითდისციპლინისაკენ. ახალმა საოლქო საბჭომ აირჩია საოლქო კომიტეტი კავკასიის არმიის დემობილიზაციის მოსახდენათ. ეს კომიტეტი დაუყოვნებლივ იწყებს მუშაობას. ამ კომიტეტის დამხმარეთ ამხანაგებმა ჯარისკაცებმა დაუყოვნებლივ

უნდა მოაწყონ ჯარის ყველა ნაწილებში და ყველა გარნიზონებში ყველა საეტაპო პუნქტებზე, ჯვარედინ სადგურებზე და ნავთსადგურებში დემობილიზაციის კომიტეტები.

ამ კომიტეტებმა უნდა შეასრულოს საოლქო სადემობილიზაციო არმიის კომიტეტების დადგენილებები; მათ უნდა მიიღონ ყოველგვარი ზომები იარაღის და ქონების გასაზიდათ სახელმწიფო ტერიტორიაზე, მიიღონ ზომები საეტაპო პუნქტების, რკინისგზის, ფოსტის და ტელეგრაფის სადგურების და ნავთსადგურების დასაცავად და სხ. მათ უნდა მოაწყონ გამოსაკვები პუნქტები, შეიძინონ ცხენებისათვის საკვები. როგორც კომიტეტებმა ისე ამხანაგმა ჯარისკაცებმა უნდა მიიღონ ყოველგვარი ზომები სიწყობების, მალაზიების, რკინის გზის სადგურების და სხ. დარბევის წინააღმდეგ. სახალხო ქონება არ უნდა იქნას დატაცებული და განადგურებული მმართველთა მიერ.

ამხანაგებო ჯარისკაცებო. თვენს ხელთ არის რუსეთის დიდი რევოლიუციის ბედი. თქვენს შეგნებაზე და ორგანიზაციული შეკავშირებაზე დამოკიდებული რევოლიუციის გამარჯვება, მუშათა და გლეხთა მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება. უკვე ახლოსაა ზავი. უკვე მთელი მიწა გამოცხადებულია მზრომელთა საკუთრებათ. ჩქარა ყველას ექნება პური. ჩქარა თავისუფლებისა და ზავის ბედნიერება სიხარულით აავსებს ჯარისკაცთა მუშათა და გლეხთა განაწამებ სულსა და გულს. ამ უკანასკნელსა და გადამწყვეტ ბრძოლაში მთელი ქვეყნის კონტრ-რევოლიუციასა და კაპიტალისტებთან თქვენ, ამხანაგო ჯარისკაცებო, უნდა მხარი დაუჭიროთ თქვენს მთავრობას.—სახალხო კომისართა საბჭოს და თქვენს კავკასიის არმიის ახალს რევოლიუციონურ საოლქო საბჭოს.

გაუმარჯოს მუშათა, ჯარისკაცთა და გლეხთა დეპუტატების საბჭოებს.

გაუმარჯოს სახალხო კომისართა საბჭოს.

გაუმარჯოს დემოკრატიულ ზავს და ყველა ხალხების ძმობას. მთელი მიწა გლეხებს.

გაუმარჯოს რევოლიუციონურ დამფუძნებელ კრებას.

გაუმარჯოს სოციალიზმს. („კავკ. რაბ“ № 230).

კონტრ-რევოლიუცია სამუშაოზე.

ფოთში ტფილისიდან, შტაბი № 5411. 27/XII — 17 წ. 11 ს. 20 წ.

ფოთი. უკრაინის სამხედრო რადას.

ასლი გარნიზონის უფროსს პოლკოვნიკ ნემინუშემს.

ცნობა, რომ ტფილისიდან გაგზავნილია ფოთში, ნოვოროსისკში გასაგზავნად 1000 მეტი ვინტოვკა. საჭიროა მოხდეს ამ იარაღის კონფისკაცია. ამის შემდეგ განიარაღეთ შავი ზღვის ნავსადგურებით მიმავალი რუსეთის ჯარისკაცები.

950.

უკრაინის ფრონტორადის მეთაურის სოკოლიანსკი.

რედაქციისაგან: ეს დეპეშა იბეჭდება ყველა რევოლუციონური ორგანიზაციების საყოვლადო განსაკუთრებით ადგილობრივი ცენტრებისა. („კავკ. რაბ.“ № 230).

30 დეკემბერი.

ქ რ ო ნ ი კ ა .

ხულიგნების თავგასულობა.

ამ უკანასკნელ დღეებში ხულიგნებმა მეტათ აიშვეს თავი. დღამდღეა თუ არა, მთელ ქალაქში გაისმის თოფების და რევოლვერების ჭახა-ჭუხი. ხალხი ქუჩებში ვერ გამოსულა. მილიციონერები და მეფოვეები თითქმის შეეჩვიეს ამ მდგომარეობას. პირველ საპოლიციო უბანში კირპიჩნი ქუჩის შესახვევში ვიღაც უხლიგანი ყოველ ღამე ცხრა საათიდან თორმეტ საათამდე გამოდის ქუჩაში და ისვრის. ახლო-მახლო მცხოვრებნი შიშით გარეთ ვერ გამოსულან, მით უმეტეს, რომ იქ მუდამ ჩაბნელებულია. საჭიროა ადგილობრივმა კომისარმა დაავალოს მილიციონერებს და მეფოვეებს თუ სხვა არა, ამ ხულიგანის ვინაობა მაინც გაიგონ, რომ ღირსეულად დაისაჯოს და მუდმივ შიშს გადარჩენ მცხოვრებნი.

ახალციხის საშინელი მდგომარეობა.

ახალციხიდან დეპეშით გვატყობინებენ: თათრებმა ქალაქს ალყა შემოარტყეს და ულტიმატუმი წამოგვიყენეს. ბრძოლა ჯერ არ დაწყებულა. მდგომარეობა საშინელია. ესთხოვთ ამიერ-კავკასიის კომისარიატს სასწრაფოთ გამოგზავნოს ჯარები და ორი ჯავშნიანი მატარებელი. („ბრძოლა“ № 66).

კავკასიის ორი სიეზდის შედეგი.

პირველია კავკასიის მუშათა საბჭოების სიეზდი, ხოლო მეორე — კავკასიის არმიის.

პირველიდან გავიდა სიეზდის გახსნის პირველი დღიდანვე 72 დელეგატი, რომელთა სამართლიანი წინადადება ადგილობრივი სა-

ბჭოების წარმომადგენლებმა — ობორონცებმა, არ მიიღეს ეს 72 კაცი არის ჩრდილო-კავკასიის ქალაქებიდან და ბაქოდან, სადაც, ყველამ იცის, ნამდვილი სამრეწველო პროლეტარიატია.

ეს ასი ათასზე მეტი პროლეტარიატი 72 კაცით იყო წარმოდგენილი, მაშინ, როდესაც მარტო თბილისის 25 ათასი მუშა წარმოდგენილია 70 კაცით. აი ამ არანორმალური მდგომარეობის გამოსწორება მოითხოვა იმ 72 კაცმა, მაგრამ, როგორც ვთქვით, არ მიიღეს და იძულებული გახადეს სიეზდს გაცლოდნენ. ამნაირად სიეზდი დარჩა ობორონცების ამარა და. მაშასადამე, პროლეტარიატის სანქციას მოკლებული. რა გააკეთა ობორონცების სიეზდმა არ ვიცით, მხოლოდ ის კი აშკარაა, რომ კავკასიის პროლეტარიატის წარმომადგენლები საქმეს არ დასტოვებენ და საჭირო ნორმალურ სიეზდს ახლო მომავალში შექმნიან. კიდევ მეტი უზურ-პატობა და აშკარა ძალმომრეობა გამოიჩინეს ამიერ-კავკასიის ობორონცებმა კავკასიის არმიის მეორე სიეზდზე.

სიეზდი ამ დღეებში დიდი ბრძოლის შემდეგ დასრულდა და როგორც ვიცით მეტათ საყურადღებო რევოლუციები გამოიტანა. მან სცნო და აღიარა რუსეთის მუშათა და გლეხთა მთავრობა — სახალხო კომისრების საბჭო. აღიარა ლოზუნგი: მთელი ძალა უფლებს საბჭოებს; დაგმო და უარყო კავკასიის კომისარიატი, და ძველი საბჭო.

მუშაობის დასრულებას მან აირჩია ერთხმით ახალი საბჭო, რომელშიაც შევიდა ასი კაცი: 52 ბოლშევიკი და მემარცხენე ესერი და 48 მემარჯვენე ესერი, მენშევიკი და სხვა ყველა ნაციონალისტური პარტიები. ამნაირათ საბჭოშიაც როგორც სიეზდზე, შედგა ორი ბლოკი — მარცხენა და მარჯვენა. პირველი 52 კაცისაგან შემდგარი, ხოლო მეორე 48 კაცისაგან.

ძირითადი დემოკრატიული პრინციპის თანახმად პირველს უნდა დამორჩილებოდა მეორე და საქმე შეერთებული ძალით უნდა ეწარმოებიათ; მაგრამ ეს ასე არ მოხდა: უმცირესობამ, 48 კაცმა ობორონცებმა დამორჩილება არ მოისურვეს და საბჭოდან გავიდნენ, იმათ ბოლშევიკებთან მუშაობას დეზორგანიზატორობა არჩიეს და თავი არმიის ნამდვილ საბჭოთ გამოაცხადეს. ძველი საბჭოდან ჩაიბარეს ყველაფერი, რადგან ძველებიც ობორონცები იყვნენ და ასე ამნაირად მოინდომეს არმიის ძალით ხელში ჩაგდება და ამ ძალით შერყეულ ტახტზე გამაგრება.

არმიის საბჭოს 52 წევრმაც, როგორც უმრავლესობამ, თავი ნამდვილ საბჭოთ გამოაცხადა: აირჩია თავმჯდომარეთ ამხ. ყორღა-

ნოვი და საქმეს შეუდგა. უპირველესათ ის მოუწოდებს კავკასიის არმიას არ დაემორჩილოს უზურპატორების საბჭოს (48 კაცი) და ეცადოს გაატაროს მხოლოდ სიეზდის მიერ არჩეული საბჭოს უმრავლესობის (52 კაცის) განკარგულებანა. („ბრძოლა“ № 66).

კავკასიის არმიის საბჭოს დეპეშა.

(პეტროგრადის სახალხო კომისართა საბჭოს).

სალამს გიძღვნიტ რუსეთის მუშათა და გლეხთა მთავრობის წარმომადგენლებს და გაცნობებთ, რომ კავკასიის არმიის დელეგატთა სიეზდი დასრულდა. არჩეულია საარმიო საბჭო ასი კაცისაგან შემდგარი, რომელთაგან 52 მარცხენა სექტორიდან არის არჩეული — ბოლშევიკები და მემარცხენე ესერები, დანარჩენი 48 კაცი არჩეულია მარჯვენა სექტორიდან მენშევიკები, მემარჯვენე ესერები, და ყველა სხვა ნაციონალისტური ჯგუფები.

საბჭოთა ძალა-უფლებას ზედმიწევნით მალიარებელი და კავკასიის არმიის სიეზდის რეზოლიუციების აგრეთვე სახალხო კომისარების საბჭოს დეკრეტების სასტიკათ გამტარებელი, კრასოვარი (კავკასიის არმიის საბ.) თავს კავკასიის უმაღლეს მმართველათ აცხადებს სამხედრო სფეროში და გთხოვთ ყველა თქვენი განკარგულებანი კავკასიის მხრით საბჭოს მიმართოთ, როგორც ჯარის სრულ უფლებიანი ორგანოს. არმიის საბჭოს პრეზიდიუმი („ბრძოლა“ № 66).

